

**ЖОЗЕ РОДРИГЕШ ДУШ
САНТУШ
СЕДМИЯТ ПЕЧАТ**

Част 3 от „Професор Томаш Нороня“

Превод от португалски: Велин Мануел ду Насименто, 2011

chitanka.info

На Катарина и Инеш и на бъдещите им деца — за да знаят, че съм направил всичко по силите си да попреча на онова, което се задава.

Аз съм първият и последният и живият; бях мъртъв, и ето, жив съм вовеки веков, амин; и имам ключовете на ада и смъртта. И тъй, напиши, което видя, което е и което има да стане след това.

Апокалипсис^[1] 1:17-19

ЗАБЕЛЕЖКА

Историческата, техническата и научната информация, която се съдържа в този роман, е вярна.

[1] Последната книга в Светата Библия — Откровение. — Б.ел.кор. ↑

ПРОЛОГ

БРРРРР.

— Марамбио за Макмърдо. — *Бррр...* — Марамбио за Макмърдо.

Бррррр.

Един мъж с кръгли очила и рядка сива брада седна пред радиостанцията и натисна бутона за интеркомуникация, прекъсвайки изнервящото бръждене.

— Тук Макмърдо. Говори Доусън. Какво има, Марамбио?

Бррррр.

— Доусън?

Бррррр.

— Да, говори Хауърд Доусън от Макмърдо.

— Тук е Марио Рокаталета от Аржентинския антарктически институт, отдел „Глетчери“, база Марамбио.

— Здравей, Марио. Всичко наред ли е?

Бррррр.

— Не знам.

Бррррррррррррр.

— Би ли повторил?

Бррррррррррррр.

— Не знам дали е наред — каза гласът от другата страна на английски с ясно изразен испански акцент. — Нещо странно става тук.

— Какво разбирате под „нещо странно“?

— Ларсен Б.

— Какво става с Ларсен Б?

— Тресе се.

— Тресе се?

— Да.

— Земетресение ли има?

— Не, не е земетресение. Започна преди няколко дни. Говорих с колеги от Сеизмологичната служба в Буенос Айрес. Казват, че няма

заметресение.

— Тогава защо Ларсен Б се тресе?

— Не съм сигурен. Но се появиха пукнатини в леда.

— Пукнатини в леда? Не може да бъде! Ледникът има над двеста метра в дълбочина!

— Но пукнатините в леда са видими и вибрациите се усещат по цялата платформа.

— Имате ли някакво обяснение?

Бррррррррррррррр.

— Да.

— Какво?

— Опасявам се, че няма да приемете това обяснение.

— Слушам ви.

— Ларсен Б се разпада.

Бррррррррррррр.

— Моля?

— Ларсен Б е в процес на разпадане.

Бррррррррррррр.

— Ледникът се руши, така ли?

— Да.

— Но това е невъзможно! Ларсен Б съществува от последния ледников период, отпреди дванадесет хиляди години. Толкова стар ледник, с такава огромна маса... не може да се разпадне току-така.

Бррррррррррррр.

— Знам. И въпреки това се разпада.

Мършавото жилаво тяло на Брад Раджински се появи в *Crary Science and Engineering Center*^[1] с чанта в ръката. Раджински свали палтото си и го окачи на закачалката до входа, след което се отправи към кабинета на директора. Вратата беше затворена. Метална табелка идентифицираше обитателя на кабинета.

S-001
ДОУСЪН

С идваше от *Science*^[2], а 001 сочеше мястото на служителя в йерархията на институцията. Раджински почука нетърпеливо и влезе, без да чака.

— Може ли?

— Здравей, Брад — каза Хауърд Доусън, който седеше на бюрото и разглеждаше някакви документи. — Имаш ли новини?

Видимо угрижен, Раджински измърмори нещо неясно и след като стисна ръката на директора на лабораторията, седна пред масата за съвещания. Доусън стана от бюрото с футуристичен дизайн и се настани до госта, който се взираше в картата на Антарктида, окачена на стената пред него. Без да губи време, Раджински се наведе над чантата, измъкна няколко снимки и ги постави на масата.

— Това е заснето от *MODIS*^[3] — каза той, минавайки направо на въпроса. Говореше бързо и изяждаше част от думите. — Току-що ми ги пратиха от *National Snow and Ice Data Center*^[4] в Колорадо.

Доусън се надвеси и заразглежда снимките.

— Това Ларсен Б ли е?

— Да. Направени са преди час.

Директорът на лабораторията взе една снимка и внимателно я разгледа. Сви устни, повдигна рамене и погледна събеседника си.

— Всичко ми се струва наред.

Раджински се наведе над чантата и извади кръгъл метален предмет с дебела леща. Лупа. Взе една от снимките, постави лупата върху нея и посочи някакви нишки върху бялата структура.

— Виждате ли това тук?

— Да.

— Това са цепнатини в леда.

Доусън разгледа тъмните нишки, които опасваха млечнобялата повърхност на ледника.

— Това цепнатини ли са?

— Да.

— Ларсен Б е нацепен?

— Ларсен Б се разпада.

— Сигурен ли сте?

— Абсолютно.

Доусън стана от стола, свали очилата си и въздъхна.

— *I'll be damned!*^[5] Аржентинците се оказаха прави.

— Да.

Шефът на лабораторията почисти стъклата на очилата си с теменуженосиня кърпичка, постави ги на носа си и се загледа в спокойния пейзаж отвъд прозорците на кабинета.

Планината Дискавъри се открояваше в светлосиньото небе и сякаш плуваше над бялата равнина с наболи нови върхове в подножието ѝ. Доскоро тези върхове липсваха в панорамата, те бяха илюзорни образувания, плод на играта между студа и светлината, между планината и низината. *Фата моргана* бе често явление в Антарктида; миражите бяха резултат от пречупването на светлината в планината при преминаването ѝ през въздух с различна температура. Дискавъри като че имаше повече зъбери от обикновено, но тази неочаквана и впечатляваща гледка не заинтригува учения. Погледът на Доусън не се откъсваше от *фата моргана*, но вътрешният му взор не изпускаше невидимата нишка на собствените му мисли.

След дълга пауза той набра някакъв номер.

— Обажда се Хауърд Доусън. Мога ли да говоря с майор Шумахер? — Пауза. — Ало, майор Шумахер? Добро утро, как сте? Вижте, трябва ми въздушен транспорт възможно най-бързо. — Пауза. — Не, хеликоптер „Хюи“ не става. Трябва да отида до полуострова. — Пауза. — Знам, че полуостровът е далече. Точно затова „Хюи“ не върши работа. — Пауза. — Много добре. След час, казвате? — Пауза. — На коя писта? „Уили“ или „Пегас“? — Пауза. — Чудесно. Ще ви чакам. Благодаря.

Раджински внимателно изслуша разговора.

— До Ларсен Б ли ще ходите? — попита той веднага след като директорът затвори.

— Да. Искате ли да дойдете с мен?

— Какво ще правим там?

— Трябва да видим какво става.

— Не могат ли аржентинците да свършат тази работа?

— Аржентинците са добри, но ни трябва повече информация.

— Пробвахте ли с Палмър?

— Базата Палмър не разполага с нищо. Ларсен е от другата страна на планината.

— А Родера?

— Англичаните?

— Може би в *British Antarctic Survey*^[6] имат някаква информация.

— И те са оттатък — отбеляза Доусън, поглеждайки картата на Антарктида на стената. Родера се намираще малко по на юг от Палмър. — Но не пречи да опитаме.

Доусън излезе от кабинета и се отправи към радиостанцията, която се помещаваше в неугледна стаичка в сградата. Техникът по комуникациите си беше взел един ден отпуск и директорът сам се зае с радиостанцията. С типична за американците непосредственост Доусън се настани пред апарата, провери дали е включен и натисна копчето.

— Макмърдо за Родера. Макмърдо за Родера.

Брррррр.

— Тук Родера — отговори любезен глас с подчертан британски акцент. — Макмърдо ли е на линия?

— Да, тук е Макмърдо.

— *Здравейте, момчета.* Обажда се Джон Килингбек от Родера. Как е там, в Мактаун?

Мактаун^[7] бе прозвище на Макмърдо.

— Мактаун е добре, благодаря, Джон.

— *A lager*^[8] на Галахър? Още ли е най-лошата бира на *The Ice*^[9]? Галахър беше собственик на баровете в Макмърдо, а Ледът беше Антарктида.

— По-добра е от вашата топла бира.

Човекът от другата страна прихна.

— Съмнявам се — възкликна той. — *Jolly good, chaps.*^[10] С какво мога да ви помогна?

— Нали вие следите нещата на Ларсен Б, Джон?

— Ларсен Б? Един момент, ще проверя.

Брррррррррррррр.

Бръжденето от статичното електричество продължи почти минута. Доусън скръсти ръце и зачака, докато накрая чу познатия глас.

— Родера за Макмърдо. Родера за Макмърдо.

— Тук сме, Родера.

— Вижте, нямаме никой на Ларсен Б...

— Жалко.

— ... но имаме наши хора близо до Ларсен Б.

Бррррррррр.

— Какво?

— Имаме кораб близо до Ларсен Б.

— Наистина ли?

— *Джеймс Кларк Рос*, изследователски кораб, който е на разположение на *Бритиш Антарктик Сървей*. Командир Никълс е на нашата честота в момента. Искате ли да говорите с него?

— Да, ако обичате.

— Родера за *Джеймс Кларк*. Чувате ли ме?

— Чудесно, Родера. Тук е капитан Никълс.

— Макмърдо иска да говори с вас. — Смени тона, обръщайки се към другия събеседник: — *Go on*^[11], Макмърдо.

Доусън натисна копчето.

— Макмърдо за капитан Никълс.

— Слушам ви.

— Капитане, до нас достигнаха обезпокоителни новини за поведението на ледника Ларсен. Родера ми каза, че сте наблизно.

— Действително.

— Можете ли да го видите?

— Да. Ето го там, в дъното. Виждам го.

— Забелязвате ли нещо необичайно?

— Коя от платформите имате предвид? Б или Ц?

— Ларсен Б, капитане.

— Един момент, да сложа бинокъла.

Брррррррррррр.

— Виждате ли я?

Брррррррррррр.

— Хм... да... Тоест не съм сигурен.

— Моля?

Брррррррррррр.

— Има нещо странно. Не знам... изчакайте така.

— Капитан Никълс?

Брррррррррррр.

— Виждам... Виждам облак, който се издига над... над ледника.

— Облак ли казахте?

— Така изглежда... Прилича на пара.

— Облак от пара?

Брррррррррррр.

— Господи!
— Капитан Никълс?
— Ледникът... ледникът...
— Какво става?
— Господи!
— Какво става?
Бррррррррррр.
— Ледникът се разпада!

Друсаше непрестанно, но това не попречи на Доусън и Раджински да подремнат. Бяха във въздуха няколко часа и полетът им се бе сторил безкраен, макар че бяха подготвени и знаеха, че самолетът не предлага кой знае какъв комфорт. „Херкулес С-130“ бе надеждно въздухоплавателно средство — единственият товарен самолет, който безпроблемно можеше да кацне на Южния полюс, но с четирите си витлови мотора, твърдите седалки и шумни вибрации, едва ли би бил предпочитан избор за любителите на бизнес класата.

Доусън се беше свил в червения анорак с притиснати до ушите слушалки, за да заглуши непрестанния шум на самолета, и се бе унесъл в лека неспокойна дрямка. Пробуждаше се при всяко по-здраво раздрусване и вперваше поглед през прозореца, опитвайки се да различи нещо ново из безбрежното плато на Антарктида, но гледката си оставаше една и съща — безкрайна снежна покривка, чезнеща отвъд хоризонта, тук-там разчупена от планини и пропадаща в чудни дефилета; млечнобяла пустош, искряща под антарктическото слънце в безметежно сините небеса. Пейзажът би очаровал всеки новопристигнал, но не беше нещо ново за него. А и друго безпокоеше мислите му.

Почувства някакво движение и отвори очи. Лейтенант Шилер се беше надвесил над него и му сочеше нещо. Доусън свали слушалките, които го изолираха от шума в самолета.

— Пристигаме — съобщи бордовият инженер, почти викайки. — Елате да видите.

Доусън тръгна след Шилер през товарния отсек на самолета, последван от Раджински. Изкачиха стъпалата до кабината, която едва

побираше двамата пилоти и навигатора. „С-130“ се тресеше и люлееше и новодошлите с усилие запазиха равновесие.

Пилотът ги видя да влизат и кимна към прозореца, сочейки надолу. Доусън се наведе и видя Антарктическият полуостров, врязан дълбоко в морето, разцепил водите като ятаган. Това беше заостреният нос на Антарктида, насочен на север, почти докосващ края на Южна Америка. Глетчерите се спускаха по склоновете и застиваха, надвесени над водата, белеещи като мляко с флуоресцентна тюркоазеносиня светлина, процеждаща се през пукнатините. Зоната между полуострова и море Белингсхаузен беше осеяна с многобройни айсберги и плаването без ледоразбивач бе невъзможно.

Помощник-пилотът зави надясно, самолетът прелетя над планинска верига и веднага след това намали височината. Пилотът посочи нещо на полуострова:

— Вижте там!

Доусън се взря внимателно в указаната посока. Вгледа се в набраздената повърхност на море Уедъл, в тъмносините, почти черни води с пръснати бели блокове, и се помъчи да открие познатата млечнобяла повърхност на ледника.

Шок.

Белоснежното петно, онова блестящо кристално огледало, което приличаше на инкрустирано сред снежната планина и бурното море, вече не съществуваше. Огледалото се беше пръснало на хиляди парченца, ледникът се трошеше като разбит кристал и вместо стъклената повърхност, която помнеше, виждаше само хиляди, безброй бели отломки, ледени иглички, пръснати в морето като натрошен на хиляди трошици стиропор.

— *Good Lord!*^[12] — прошепна Доусън, смаян.

Целият екипаж на „С-130“ съзерцаваше спектакъла, без да откъсва очи от гледката, сякаш ледените игли им въздействаха хипнотизиращо като махало, като огромен магнит, от който не можеха да се откъснат.

— Ларсен Б е изчезнал — отбеляза пилотът, без да проумява онова, което виждаше. — *It's just fucking gone!*^[13]

Раджински взе видеокамерата и се зае да снима. „Херкулес С-130“ прелетя няколко пъти над мястото — най-напред ниско, в бръснещ полет, после високо, за да може да заснеме събитието от

различна перспектива. На два пъти прелетяха над аржентинската база Марамбио и веднъж близо до британския кораб Джеймс Кларк Рос, който плаваше сред ледените блокове, носен от теченията на море Уедъл, но вниманието на всички беше приковано от грандиозния спектакъл на хилядите нови айсберги, в които се беше превърнал Ларсен Б.

Уютната и задушевна атмосфера в „Кофи хаус“ беше в пълен контраст с ледения мраз, сковал тъмните улици на Макмърдо. Приятен аромат на топло капучино и *donuts*^[14] изпълваше кафенето, приспано от приглушения говор на клиентите, дошли да прекарат малко време в приказки или в игра на карти.

Вратата откъм улицата се отвори и разговорите секнаха, когато на прага застана непознат мъж в син анорак.

— Кой е този? — прошепна един от клиентите наред играта крибидж^[15], привеждайки се към сервитьора, който подреждаше бутилки вино в един шкаф.

Сервитьорът обърна глава, изгледа посетителя и вдигна рамене.

— Не знам — каза той. — Някакъв *finju*.

На жаргона на Макмърдо думата означаваше „пришълец“.

— *Fucking finjies*^[16] — изръмжа клиентът и партньорите му по игра го подкрепиха.

Мъжът със синия анорак прекоси кафенето под втренчените погледи на присъстващите. Лицето му бе скрито от дълбоко нахлупената шапка и слънцезащитните очила. Открояваха се само заострената брадичка и тънките му жестоки устни. Явно не смяташе да остава в кафенето, защото не свали ръкавиците си. Забеляза сервитьора до шкафа с вината и се приближи до него.

— Трябва ми информация — каза той, без да поздрави. Дрезгавият нисък глас издаваше неопределен чужд акцент. — Къде се намира *Crary Lab*^[17]?

Сервитьорът се поколеба, чудейки се как по-точно да му обясни. „Кофи Хаус“ беше дървена барака без прозорци, подобна на хамбар, и тъй като не можеха да погледнат навън, посочи входната врата.

— Видяхте ли белия параклис в дъното на улицата?

Пришълецът кимна механично като робот.

— Да.

— Това е *Chapel of the Snows*^[18]. Тръгнете по пътя и след като минете параклиса, ще стигнете право до *Crary Lab*.

Непознатият продължаваше да се взира в сервитьора зад непрозрачните стъкла на очилата.

— Има ли много хора там?

— Да, *bakers*^[19].

— *Bakers*?

— Така ги наричаме на местен жаргон — поясни сервитьорът. — Пекари са учените, които работят в *Crary Lab*.

Без да отрони и дума, мъжът се обърна и се запъти към вратата. Не успя да прекрачи прага, понеже сервитьорът му извика.

— Извинете, сър — каза той, — в *Crary Lab* ли отивате?

Вече иззад полуотворената врата, през която нахлуваше студ, пришълецът извърна глава. Лицето му остана наполовина скрито в мрака.

— Не си пъхайте проклетия нос където не ви е работа.

— О, извинете — смотолеви сервитьорът, изненадан от реакцията на непознатия. — Искях само да ви кажа, че няма да намерите никого там. Днес е неделя и всички са отишли на бинго.

— И професор Доусън ли е на бинго?

— А, не. Професорът работи и в неделя.

Мъжът му обърна гръб.

— Ама и него днес го няма — добави сервитьорът.

Пришълецът отново се закова намясто. Отразената светлина блесна по огледалните стъкла на очилата.

— Няма ли го?

— Преди малко го видях в един товарен *Nodwell*^[20]. Разбрах, че ще лети нанякъде.

— Напуснал е Макмърдо?

— Не знам. По-добре говорете с шофьора на майор Шумахер, той го е откарал до Уили Фийлд.

Без да се сбогува, непознатият затвори дървената врата и се отдалечи.

В кафенето разговорите се подновиха с невиждано оживление. Макмърдо беше като провинциално селце — никога нищо кой знае колко вълнуващо не се случваше в това затънтено кътче на

Антарктида, поради което появата на непознатия с надутия му вид и груби обноски беше приятна новост. Вече имаше тема за разговори.

— Зловещ тип, нали? — коментира един от играчите на крибидж пред партньорите си и сервитьора. — Забелязахте ли как му беше издут анорака?

— Не.

— Имаше пистолет.

— *Give me a break, man!*^[21]

— Сериозно! *Пришълецът* носеше пистолет под анорака.

След като кръжа цял час над Ларсен Б, „Херкулес С-130“ направи една последна обиколка, зави и се отправи на юг покрай Антарктическият полуостров, към морето Рос и базата Макмърдо.

Двамата учени се върнаха на местата си в товарния отсек, но на никой не му се спеше.

— Какво става тук, по дяволите? — попита Раджински и седна, все още стискайки видеокамерата в потреперващите си ръце.

— Това е последица от затоплянето на планетата — отвърна Доусън мрачно. — Въздухът на Антарктида се затопля с половин градус по Целзий на десетилетие. С други думи, пет пъти по-бързо, отколкото в останалата част на света. И това е поне от 1940 година насам. — Замисли се. — Явно сме достигнали критичната точка.

— Критична точка?

— Да, определена стойност, след която всичко се променя. — Доусън въздъхна. — Преди седем години се разпадна Ларсен А. Сега Ларсен Б. Лошото е, че Ларсен Б е много по-голям.

Раджински остана безмълвен. От дълго време слушаше да се говори за глобалното затопляне, но за първи път наблюдаваше последиците със собствените си очи.

— Това ще предизвика ли покачване на морското равнище?

— Кое? Затоплянето на планетата ли?

— Не, изчезването на Ларсен Б.

Доусън поклати глава.

— Ларсен Б е ледник. Ледниците са дебели плочи, които се носят във водата, залепени за Антарктида. Те вече влияят върху равнището

на океаните и това, че се топят, няма да се отрази на морското равнище.

Раджински се усмихна с облекчение.

— Значи няма проблеми.

Събеседникът му отново поклати глава.

— Има проблем. И то не малък. Ледените платформи действат като спирачна система за глетчерите. Тъй като се намират между Антарктида и океана, те не позволяват на по-топлия морски въздух да стигне до континента и допринасят за по-умереното топене на глетчерите. Но изчезването на ледниците ще промени това равновесие. Топлият въздух ще нахлуе в Антарктида, глетчерите ще се разтопят и нивото на океаните ще се покачи. — Протегна ръце нагоре, като че се молеше. — И когато това стане... *God help us!*^[22]

Раджински заби поглед в пода.

— *Shit!*^[23]

Хауърд Доусън отвори вратата на самолета и леденият бриз изплющя като плесница в лицето му. Ученият придърпа анорака и тръгна предпазливо по стълбата. В Макмърдо температурата беше само пет градуса под нулата, но заради вятъра се усещаше като минус двайсет градуса.

Стъпи на асфалта на пистата Уили Фийлд и се изправи. Слънцето сияеше на хоризонта, но Доусън знаеше, че само след около два месеца щеше да се спусне почти постоянен здрач. За половин година щеше да се възцари страшната нощ на антарктическата зима, през която термометрите можеха да спаднат и до минус деветдесет градуса. Тази перспектива никак не въодушевяваше учения. Но засега предпочиташе да се наслади на мига, да се порадва на лятото, на краткия залез, когато слънцето захождаше, за да се появи почти веднага на хоризонта.

Шумът от двигателите на „С-130“ започна да заглъхва и Доусън закричи по пистата. Чувстваше се изтощен от преживяното в последните часове, когато шумът на моторите се сливаше с напрежението от роящите се мисли в главата му след гледката на разрушения Ларсен Б. Нуждаеше се от миг спокойствие, което да възстанови равновесието му. Отдалечи се на няколко метра от

притихналия самолет и най-сетне откри в едно кътче на пистата тъй лелеяния мир.

Тишината се стелеше над безкрайното поле и обгръщаше учения. Тишината на Антарктида бе толкова необятна и бездънна, че долавяше леко жужене в ушите си. Не се чуваше ни птица, ни глас, ни звук. Нищо. Вятърът се надигаше от време на време и тихо прошумоляваше, но бързо стихваше и отново се възцаряваше тишина.

И тогава от нищото се появи едва доловим, вибриращ и ритмичен шум. Бум-бум, бум-бум, бум-бум... Сърцето му биеше в гърдите. Когато го чу, Доусън разбра, че си бе възвърнал равновесието. Усмихна се, обърна се и тръгна към хангара, където го чакаше Раджински.

— Всичко наред ли е? — попита приятелят му.

— Да — потвърди Доусън, вслушвайки се в скърцането на ботушите си *bunny boots*^[24]. — Бях зажаднял за тишина.

Раджински се разсмя.

— „Херкулесът“ е ужасен, нали?

Двамата се отправиха към *нодуела*, който ги очакваше недалече от хангара.

— Ще дойдете ли в *Крери Лаб*? — попита Доусън.

— Не, изморен съм — отвърна Раджински. — Ще разпускам в „Южно изложение“. — Беше един от баровете в Макмърдо. — Днес в Мактаун се играе бинго и не искам да изпусна възможността да стана богат.

Доусън поклати глава иронично.

— Вие сте единственият човек, който вярва, че може да забогатее на Ледения континент.

Влязоха в *нодуела* и шофьорът, изпратен от майор Шумахер, ги откара до Макмърдо на петнадесетина километра оттам. Доусън предпочиташе да каца на Айс Рънуей, която се намираще на ледена платформа близо до нос Армитидж, на пет минути от Макмърдо, но въпросната писта можеше да се използва само от октомври до декември. През летните месеци ледът се размекваше от топлината и Айс Рънуей не беше безопасна.

— Професор Доусън — каза шофьорът по средата на пътя за Макмърдо, — някакъв човек ви търси.

— Някой от бейкърите?

— Не, сър. Финджи.

— Финджи? Каза ли какво иска?

— Не, сър. Само попита за вас.

— И вие какво му отговорихте?

— Че сте отишъл до Полуострова и ще се върнете след няколко часа, сър.

— А той?

Шофьорът повдигна рамене.

— Сигурно е отишъл да пие чаша бира при Галахър, сър.

Раджински слезе пред сградата, където се помещаваше „Южно изложение“, и *нодуелът* пое към следващата спирка, преминавайки покрай „Кофи Хаус“ и Снежния параклис. Доусън се замисли кой би могъл да е непознатият, който го бе търсил, но догадките му бързо се разсеяха при вида на познатия пейзаж зад стъклата на автомобила.

Макмърдо беше бивша американска база, чиито постройки на по два и три етажа, издигнати на пилони, бяха отделени едни от други — нещо, което дразнеше Доусън. Ученият би предпочел системата, възприета от новозеландците в съседната база Скот, където почти всички постройки бяха свързани помежду си. Като се има предвид суровият климат на Антарктида, този модел му се струваше несравнимо по-добър. Но най-лошо бе това, че всичко бе невероятно грозно. Водопроводните тръби и електрическите кабели не бяха прокарани под земята, а лежаха върху снега или висяха между стълбовете пред очите на всички, изложени на ледения вятър. Понякога имаше чувството, че Макмърдо не беше научна станция, а западнало миньорско селище от Дивия запад.

— Пристигнахме, сър — съобщи шофьорът, връщайки го към действителността.

Доусън се сбогува с шофьора и слезе от *нодуела*, който потегли веднага. Пред него се издигаше Научният център „Крери“ — дълга постройка в циментовосив цвят. Ученият подритна мръсния сняг, ядосан, че бяха построили базата на това място. Макмърдо се издигаше край единствения активен вулкан в този район на Антарктида — планинския масив Еребус на остров Рос. Вулканичната пепел замърсяваше земята на базата и накърняваше девствената чистота, която беше символ на континента.

Мърморейки недоволно под нос, Доусън застана пред входа, пъкна дигиталния пропуск в процепа и влезе в сградата. Усети как топлината нежно обгръща тялото му и побърза да затвори вратата. Съблече анорака, събу ботушите *bunny boots* и по домашному тръгна по чорапи из пустата сграда, притихнала в часовете на неделното бинго. Отиде до кабинета, включи компютъра и докато екранът се събуждаше за живот, реши да похапне нещо. Премина по тесните коридори, из които се редяха затворени врати с цифрово означение на проекта на всеки от обитателите на кабинетите: S-015, S-016, S-017 и така нататък. На някои от вратите висяха метални табелки с кодово название на проектите: *Penguin Cowboys*^[25], *Sealheads*^[26], *Bottom Pickers*^[27]. Доусън мина покрай заседателната зала и лабораториите, пълни с микроцентрофуги и колби за експериментите, прекоси големия салон, чийто огромен прозорец гледаше към Макмърдо Саунд с невероятния изглед към Трансантарктическите планини, и стигна до кухнята.

Освен микровълновата фурна, печката, хладилника и някои други неща, които могат да бъдат открити в една кухня, тук бяха струпани и контейнери за отпадъци според изискванията на протокола за *Waste Management Program*^[28]. Отдавна беше минало времето, когато оставяха боклука в леда или го изгаряха всяка събота. Антарктида се беше превърнала в огромна защитена зона и според Протокола за опазване на околната среда на континента всички отпадъци трябваше да бъдат прибирани до момента на тяхното извозване в съответните страни, в случая Съединените щати. Дори атомният реактор на базата, доставен през 1961 година, бе върнат единадесет години по-късно. В съответствие с Протокола, в кухнята имаше ниши за осемнадесет различни типа отпадъци и Доусън губеше по десетина минути, докато се освободи от най-обикновена найлонова торбичка с боклук: използваните картонени опаковки се събираха на едно място, металните на друго, дори и готварската мазнина си имаше собствен контейнер.

Този път контейнер за *junk food*^[29] щеше да бъде собственият му стомах. Премалял от глад, Доусън извади от фризера порция замразено *chili con carne*^[30] и постави храната да се топли в микровълновата фурна.

— Професор Доусън?

Ученият се стресна. Обърна се и видя един непознат да стои на вратата с огледални очила, скриващи очите му.

— *Jesus Christ*^[31] — възкликна той, съвземайки се от уплахата.
— Кой сте вие?

— Професор Хауърд Доусън?

— Да, аз съм. С какво мога да ви помогна?

Непознатият направи крачка напред, вдигна дясната си ръка и насочи пистолет към Доусън.

Отекна изстрел. После още един.

Хауърд Доусън се преви и рухна на пода с две дупки в гърдите.

Непознатият се приближи, долепи парещата цев до челото на умиращия учен и стреля още веднъж.

[1] Научно-технически център „Албърт Креери“. — Б.р. ↑

[2] Наука (англ.). — Б.пр. ↑

[3] Moderate Resolution Imaging Spectroradiometers (MODIS) — спектрорадиометър за изображения със средна пространствена разделителна способност. — Б.р. ↑

[4] Национален информационен център за изследвания на снежната и ледената покривка. — Б.р. ↑

[5] Проклятие! (англ.). — Б.р. ↑

[6] Британски център за антарктически изследвания. — Б.р. ↑

[7] Представката *mac* сочи шотландски произход; *MacTown* — „шотландско селище“. — Б.р. ↑

[8] Лека бира. — Б.пр. ↑

[9] Название на Антарктида; букв. лед (англ.). — Б.р. ↑

[10] Чудесно, момчета (англ.). — Б.пр. ↑

[11] Давай (англ.). — Б.пр. ↑

[12] Господи! (англ.). — Б.пр. ↑

[13] Отишъл е по дяволите! (англ.). — Б.р. ↑

[14] Понички (англ.). — Б.пр. ↑

[15] Вид игра на карти. — Б.пр. ↑

[16] Проклети пришълци (англ.). — Б.пр. ↑

[17] Лабораторията „Креери“ (англ.). — Б.р. ↑

[18] Снежният параклис (англ.). — Б.р. ↑

[19] Пекари (англ.). — Б.пр. ↑

[20] Канадски двуверижен всъдеход. — Б.р. ↑

[21] Какво говориш! (англ.). — Б.р. ↑

[22] Господ да ни е на помощ! (англ.). — Б.пр. ↑

[23] По дяволите! (англ.). — Б.пр. ↑

[24] Топли ботуши, свързани най-вече с Аляска и USAP (*United States Antarctic Program*) — Американска антарктическа програма. Предназначени са за продължително излагане на температури от минус 20 до минус 40 градуса. — Б.пр. ↑

[25] Пингвините каубои (англ.). — Б.пр. ↑

[26] Тюленови глави (англ.). — Б.пр. ↑

[27] Придънни събирачи (англ.). — Б.пр. ↑

[28] Система за управление на отпадъците (англ.). — Б.пр. ↑

[29] Нездравословна храна (англ.). — Б.пр. ↑

[30] Чили с месо (исп.). — Б.пр. ↑

[31] Исусе Христе! (англ.). — Б.р. ↑

I

Лъч светлина, процедил се през тясна пролука на пердето, премина по сбръчканото лице на Граса Нороня. Източникът на светлина се появи изведнъж: навярно облак бе вдигнал покривалото си от слънцето и светликът проблесна за миг, колкото да събуди госпожата. Дона Граса полуотвори очи, опипа нощното шкафче, намери очилата, сложи ги и се изправи в леглото.

— Манел! Манел! — извика. — Къде си бе, човек?

Томаш стана от канапето в хола и почти изтича към стаята.

— Мамо? Събуди ли се вече?

Дона Граса погледна сина си въпросително.

— Баща ти? Още ли е в кабинета? — Поклати глава. — Тоя човек е все на луната! Томаш, иди да го попиташ дали иска чай.

Синът се приближи до майка си и седна на крайчеца на леглото.

— Ех, мамо! Какви ги приказваш?

— Отиди да видиш дали баща ти иска да пие чай. Хайде, че става късно вече.

Томаш въздъхна съкрушено.

— Мамо, татко го няма тук.

— Няма ли го? Не ми казвай, че е във факултета. — Погледна примирено. — Господи, ама тоя човек наистина е много отнесен.

— Мамо — каза синът с уморен глас, — татко се спомина миналата година.

Дона Граса се учуди.

— Баща ти е умрял миналата година? Що за глупости говориш?

— Мамо, не си ли спомняш?

— Разбира се, че си спомням. Тази сутрин му правих закуска.

Томаш поклати глава.

— Мамо, цялата сутрин беше в леглото.

Дона Граса се изпъна.

— Добре ли си? Как да не си спомням, че днес направих закуска на баща ти?

— Мамо, бъркаш.

— Аз да бъркам? Що за приказки са това? — Махна нетърпеливо с ръка. — Върви да извикаш баща си, хайде.

Томаш си пое дълбоко въздух. Взе студената ръка на майка си и нежно я погали. После стана и се отправи към вратата на стаята.

— Остави татко на мира. Искаш ли аз да направя чай?

— Не искам никакъв чай.

— Тогава е по-добре да се облечеш — каза синът.

— Да се обличам ли? Защо?

— Не си ли спомняш?

— За какво да си спомням?

— Ще ходим при доктор Говея.

— И какво ще правим там?

— Имаме час.

— Какъв час? Доколкото знам, не съм болна...

— В четири часа. Хайде, облечи се.

Сестрата се усмихна и Томаш отвърна на усмивката. Беше млада и присъствието на този мъж със зелени блестящи очи, контрастиращи с тъмнокестенявата му коса, не ѝ беше безразлично. Но Томаш забрави за нея на мига. Чувстваше се угнетен, че отново се връща в Университетската болница, на същото място, където преди година се беше споминал баща му. Но личният им лекар даваше консултации само тук и нямаше как да избегне това. Ако искаше доктор Говея да продължава да се грижи за здравето на майка му, както го правеше от години, трябваше да се подложи на това изпитание.

— Оная твоя арабска приятелка ще приготви ли вечерята? — попита най-неочаквано доня Граса.

Синът въздъхна.

— Не е арабка, мамо. Иранка е.

— Все тая.

— Не е все тая — каза той, поклащайки глава. — Няма как да приготви вечерята, защото се завърна в страната си миналата година. Не си ли спомняш?

— Какво приказваш? Та нали вчера я видях...

— Не, мамо. Беше миналата година.

Умълчаха се задълго. Смутена, дона Граса се опитваше да си подреди паметта. Вратата на кабинета се отвори и сложи край на потискащата тишина. Един бял силует се появи в чакалнята и лицето на майката се озари от широка усмивка. Лекарят ѝ подаде ръка с неподправена сърдечност.

— Как е, Граса? — поздрави Говея. — Винаги ми е приятно да те приема тук!

— Ох, докторе — каза тя. — Вече бях забравила, че имам консултация при вас, ама че работа! Боже, за нищо не ме бива, като замаяна кокошка съм. — Сниши глас, като че споделяше някаква тайна. — Знаете ли какво? Остарявам...

— Вие, Граса? Стара? Не ме размивайте.

— Докторе, все пак са седемдесет години, нали?

— А какво са днес седемдесет години?

Дона Граса влезе в кабинета.

— Не се шегувайте, докторе, не се шегувайте.

Лекарят поздрави Томаш с кимване на главата и затвори вратата на кабинета.

Седнал в чакалнята, Томаш скръсти ръце и се настрои да чака, докато приключи прегледът. Видя списанията върху масичката, взе едно и го запрелиства разсеяно.

Мобилният му телефон иззвъня.

— Професор Нороня?

Едва доловим акцент подсказваше, че човекът е чужденец.

— Да?

— Казвам се Александър Орлов и работя за Интерпол.

Мъжът замълча, изчакайки събеседника си да осмисли информацията.

— Да?

— Трябва да поговоря с вас. Свободен ли сте да вечеряме... да кажем, утре?

Томаш вдигна вежди с недоумение. Какво искаше Интерпол от него?

— По какъв въпрос?

— Въпросът е деликатен. Ако нямате нищо против, бих предпочел да го изложа лично, а не по телефона.

— Не можете ли поне да ми подскажете за какво става дума? Както вероятно се досещате, аз съм доста зает.

— Разбира се — съгласи се човекът от другата страна на линията. — Професор Нороня, името Филипе Мадурейра говори ли ви нещо?

Томаш се поколеба.

— Филипе Мадурейра ли? — попита изненадан.

— Да.

— Ами да... бяхме приятели в гимназията в Кацело Бранко.

— Гимназията... „Нуно Алвареш“, нали?

— Да, същата. Защо? Какво става с Филипе?

— Приятелят ви е изчезнал.

Новината порази Томаш.

— Какво искате да кажете?

— Интерпол иска да говори с приятеля ви, но той е изчезнал.

Историкът се опита да осмисли чутото. Не е приятно да научиш, че твой приятел от гимназията е изчезнал, но в действителност Томаш не беше виждал Филипе от двадесет и пет години и не можеше да проумее защо Интерпол го търси заради някакво старо приятелство.

— Да, неприятно — каза той. — Но не разбирам каква връзка има това с мен.

— Все още никаква, професоре, но бихме искали да има. — Смени тона. — Ще се срещнем утре вечер, нали? В осем вечерта, в Саиса, онзи ресторант в Оейраш, на крайбрежния булевард.

— Почакайте! — възкликна Томаш. — Не разбирам защо е този разговор. Какво искате да кажете с това, че бихте желали този въпрос да има общо с мен?

— Интерпол има нужда от помощта ви, професор Нороня.

— Защо?

— Ще спомена само две неща. Смятам, че ще са достатъчни, за да събудят любопитството ви.

— Кажете.

— Две убийства. И Сатаната.

Томаш така се стресна, че щеше да изпусне телефона.

— Моля?

— До утре, професор Нороня.

Вратата на кабинета се отвори и доктор Говея придружи дона Граса до чакалнята, разговаряйки с нея като със стар приятел.

— Граса, нали ще изчакате за малко тук? — каза докторът, докато я настаняваше да седне на стола. — Трябва да кажа две думи на сина ви.

Томаш последва Говея до кабинета. Стаята беше просторна, добре проветрена, с голям прозорец, от който се виждаха червените покриви на Коимбра, които се спускаха по склона, огрени от слънцето, а в далечината сред дърветата се виеше Мондегу, притисната между бреговете си в стария град.

Докторът му направи знак да седне.

— Майка ви взема ли си редовно хапчетата, които съм ѝ предписал? — попита той.

Томаш сви устни.

— Вижте, докторе, честно казано, не знам.

— Не я ли наблюдавате?

— Как мога да я наблюдавам? Не забравяйте, че живея в Лисабон и си идвам в Коимбра само два пъти в месеца.

— Смятате ли, че е спазвала предписанията ми?

Томаш наведе глава.

— Какво мислите?

Лекарят взе една писалка и се заигра с нея.

— Мисля, че не.

— И аз така подозирам.

Говея въздъхна, остави писалката и се приведе напред, опирайки лакти на бюрото.

— Кажете, Томаш. Как намирате състоянието на майка си?

Томаш за миг зарея поглед сред червените покриви на къщите отвъд прозореца.

— Не ми вдъхва доверие, докторе. — Взря се в лекаря. — Вие я познавате, нали? Винаги е била весела и жизнена жена, винаги е гледала положително на нещата, винаги е имала невероятна вътрешна сила. — Намръщи се. — Но откакто баща ми почина, нещата се промениха, при това много бързо.

— Какво имате предвид?

— Първо започна да забравя имена и незначителни неща. По някое време вече не знаеше кой месец и кой ден сме от седмицата. А сега говори за покойници, сякаш са още живи. Ето днес например реши да вика баща ми, представяте ли си?

— Значи губи паметта си. Има ли друга промяна в поведението ѝ?

— Ами... всъщност яде много малко. Освен това си ляга по всяко време. Струва ми се странно. Понякога спи по цял ден, а после нощем будува, ето такива неща.

— А хигиенните ѝ навици?

— А, и те са се променили, така е. Не се мие редовно. Забелязах това едва онзи ден, когато си дойдох от Лисабон. Когато се наведох да я целуна, усетих, че мирише на лошо. — По лицето му се изписа отвращение при спомена за това. — Не можете да си представите какво ми струваше да я накарам да се изкъпе.

Лекарят се вгледа в очите му.

— Знаете ли на колко години е майка ви?

Застина за момент, докато правеше сметка.

— На седемдесет. — Тази възраст на младини му се струваше преклонна, но сега съвсем не смяташе така. Томаш се замисли. — Не смятате ли, че е малко рано за... за това?

Говея се съгласи.

— Да, тя все още е относително млада. Но знаете ли, възрастта зависи от човека. Някой и на сто години има бистър ум, а друг... вижте, други остаряват по-рано. В случая с майка ви е очевидно, че този преждевременен срив е свързан със смъртта на баща ви.

— Така ли смятате?

— Очевидно е. Спомням си, че те бяха много близки. При сплотените съпрузи, когато един от тях си отиде, това направо съсипва другия, който го е надживял.

Томаш сведе очи.

— Сигурно е така.

Лекарят заговори меко.

— Вижте, Томаш, не ви ли притеснява това, че тя забравя всичко, че не си пие лекарствата, че не се мие, че по цял ден лежи в леглото...?

— Разбира се, че ме притеснява! Защо мислите, че я доведох при вас?

— Искам да попитам следното: мислите ли, че тя е в състояние да остане сама вкъщи?

— Мисля, че не.

— В такъв случай какво смятате да предприемете, за да решите въпроса?

— Ще наема жена да я гледа. Ще ходи пет пъти в седмицата да чисти, да пере и да ѝ готви.

— И смятате, че това е достатъчно?

Томаш сви безпомощно рамене.

— Разбира се, че не е, но какво мога да направя? Няма как да напусна работата си в Лисабон и да дойда тук да се грижа за мама...

— Аз и не смятам да ви го предлагам.

— Тогава какво ме съветвате да направя?

Лекарят се облегна на стола, хвана пак писалката и я завъртя с пръсти.

— Мислили ли сте за възможността да я настаните в старчески дом?

— Мислила ли си да отидеш да живееш в старчески дом?

Въпросът беше зададен сякаш случайно, малко след като се бяха прибрали вкъщи. Томаш отиваше към кухнята, когато обърна глава и подхвърли идеята, все едно току-що му беше хрумнала. Дона Граса обаче я усети като удар в стомаха.

— Да отида в старчески дом?

— Да, мислила ли си за това?

Томаш продължи да се държи съвсем естествено. Отвори вратата на хладилника и потърси някакъв сок. Майка му го последва и застана на вратата на кухнята.

— Какво имаш предвид?

— Искам да кажа, че не можеш да останеш сама.

Настана гробна тишина.

— Сериозно ли говориш?

Томаш спря да рови из хладилника и погледна към майка си.

— Не смяташ ли, че е добра идея?

Дона Граса усети как негодуванието изпълва стомаха ѝ, напирва в гърдите и избива по лицето ѝ.

— Добра идея, а? — извика тя, поаленяла от гняв. — Искаш да ме пратиш в старчески дом, така ли? Искаш...

— Не, не е...

— ... да се отървеш от мен? Искаш...

— ... това, мамо. Не е това. Почакай...

— ... да зарежеш току-така... собствената си майка?

— ... успокой се.

Майка му вече плачеше и сълзите се стичаха като ручей по сбръчканото ѝ лице.

— И ти искаш да ми причиниш това? На мен, която съм се грижила за теб? На мен, която съм те хранила, обличала и възпитавала? На мен, която съм ти дала толкова обич, толкова нежност? Която съм дала толкова от себе си? Искаш да сториш това на мен? На твоята... твоята собствена майка?

— Мамо, успокой се, не исках да кажа това.

Дона Граса хлъцна.

— Това е, да.

— Мамо, чуй ме. Ти витаеш някъде в облаците, не си пиеш лекарствата, не се храниш добре, вече дори не се и миеш... Нима не разбираш, че е опасно да оставаш сама, без никаква подкрепа? Ами ако нещо ти се случи? Кой ще ти се притече на помощ?

— Ами кой, дона Мерседеш.

— Дона Мерседеш идва от дъжд на вятър да почисти. А ако нещо стане, докато я няма?

— Ще се обадя по телефона.

— По телефона ли? На кого?

— Ще звънна на... на... онзи номер за Бърза помощ.

— Виждаш ли? Всичко забравяш. Не помниш дори номера на Бърза помощ.

— Не ме баламосвай с тия приказки.

— Не са приказки. Това е много сериозен въпрос.

Сълзите отново потекоха по лицето ѝ.

— Ти просто искаш да се отървеш от мен, това е. От мен, която стори толкова много за теб! Щом не ме обичаш, по-добре не стъпвай тук, чуваш ли? Мога и сама да се оправям.

— Не говори така.

— Ще говоря, ще говоря. — Вдигна пръст повелително. — Децата трябва да се грижат за родителите си така, както родителите са се грижили за тях.

— Ами нали точно това правя, грижа се за теб.

— Грижиш се, вятър! Искаш да ме пратиш в старчески дом, ето това искаш. — Брадичката ѝ трепереше от възмущение. — А аз гледах и баба ти, и дядо ти в моя дом, докато се споминаха. До смъртта им. По мое време децата си поемаха отговорностите. Не като сега, дай им само живот, а старците натирени в старчески дом!

— По твое време е било различно. Ти не си работила, мамо, и затова си могла да се грижиш за родителите си. — Постави длан на гърдите си. — Но аз работя. Как иначе бих могъл да се грижа за теб?

— Това са извинения!

— Не, не са. Животът ми не позволява да седя тук, а ти, мамо, не си в състояние да живееш сама. Трябва да има хора покрай теб, които да ти помагат винаги, когато имаш нужда.

Дона Граса изтри сълзите и погледна сина си сърдито.

— Щом не искаш да се грижиш за мен, махай се оттук. Разбра ли? Отивай си, нямам нужда от теб.

Обърна гръб и се прибра в стаята си.

Томаш излезе от дома на майка си съкрушен. Струваше му се, че е най-лошият син на света. Беше готов да промени плановете си, да преспи в Коимбра и да пропусне сутрешната лекция, но премисли. Учебната година беше към края си, имаше насрочени консултации и трябваше да изпълни задълженията си към студентите. Налагаше се да се върне в Лисабон.

Слезе със стария асансьор и мрачен прекоси „Праса ду Комерсио“. Площадът беше пуст в този късен час, масичките на кафенетата бяха прибрани и вратите затворени, потънали в унилия сумрак на старинните фенери. Не знаеше как да постъпи. От една страна, майка му сама си бе господарка, зряла жена със свободна воля. Не искаше да ходи в старчески дом и това е. Нейно право си е да постъпи както реши, така че какво можеше да направи? От друга страна, осъзнаваше колко уязвима беше тя, ясно му беше, че не е в състояние да се грижи сама за себе си. Ами ако ѝ се случеше нещо в

негово отсъствие? Щеше ли някога да си прости, че не бе направил каквото трябва в нужния момент?

Мина през центъра, без да обръща внимание на минувачите, погълнат от мислите си. Добре, каза си той, все пак беше опитал да направи нещо, за да се справи с положението. Беше последвал съвета на лекаря, предложи ѝ да я настани в старчески дом, а тя не беше приела. Но Томаш подозираше, че бе направил това само за успокоение на съвестта, ако не дай боже се случи нещо лошо. Така е, трябва да я заведе там, заключи Томаш. Но не беше така лесно. Как да постъпи, след като майка му не искаше да отиде в старчески дом? Да я откара насила? Да я затвори против волята ѝ? Не, и дума да не става. Но проблемът оставаше без отговор.

Мина пред железопътната гара и пресече крайбрежната улица, разкъсан от дилемата. Съжали, че нямаше сестра и че не беше женен. Жените бяха по-практични, знаеха винаги как да подхождат към такива деликатни случаи, имаха си техни, специални тактики. Но той беше мъж, а мъжете ги бива по гуляите, а не да се оправят с такъв тип проблеми. Дори ако зарежеше работата във факултета и във фондацията и посветеше цялото си време на майка си — нещо, което допускаше само хипотетично, — той се съмняваше, че щеше да бъде достатъчно компетентен, за да се грижи за нея както трябва. Трябваше да я мие, да я храни, да я облича, да я разхожда, да прекарва цялото си време с нея, без да върши нищо друго. Поклати глава. Нямаше как да стане.

Неусетно беше стигнал до стария син фолксваген, чукнат до десния преден фар. Колата беше паркирана досами реката, на около три метра от тъмните ѝ води, в сянката на крайбрежната стена.

Влезе в колата и запали. Светнаха фаровете, погледна в огледалото за обратно виждане, изчака да мине един автомобил и потегли. Отмина гарата, хвърли бегъл поглед назад в огледалото и се съсредоточи върху светофара.

Това беше последното нещо, което съзнанието му запечата.

II

Първият образ изплува размазан. Зърна бял силует да минава пред него, но беше неясен, мътен, почти ефирен. Долови приглушен шум, неразбираеми думи, казани шепнешком. Почувства се объркан, вцепенен, зашеметен. Очите му отказваха да фокусират образите, тежаха му, лениви и почти неуправляеми. Умът му се рееше празен, мудар, чужд, прекалено бавен, за да му служи.

Мисли, Томаш.

Направи усилие да се съсредоточи. Поклати глава, сякаш да отпъди демона, който замъгляваше ума му, и да разбере какво става. „Мисли, Томаш!“, повтори сам на себе си. Отвори широко очи, като се надяваше да се освободи по този начин от пелената, замъглила зрението му, и се насили да възприеме света пред него. Знаеше, че за да разбере, трябваше да види, но виждането беше трудно. Толкова трудно... Помъчи се да долови какво става, да различи образи, да надмогне замайването, да изплува от мъглата.

Привлече вниманието на белия силует и очите му лека-полека започнаха да го фокусират. Беше жена, досети се. Имаше нещо на главата. Кърпа ли беше? Не, беше шапчица, бяла шапчица. Беше облечена в бяло и приличаше на монахиня. Разбира се, че не беше монахиня, бавно стигна до това заключение, все още с усещане за безредието в главата си, едва-едва изострайки рефлексите. Не беше монахиня. Беше медицинска сестра.

— Значи нашият пациент е вече буден? — попита сестрата и се приведе над него с усмивка.

Имаше кафяви очи и лунички по носа, които напомняха малко за бившата му жена.

— Хм — чу се да прошепва.

— Добре ли спяхте?

— Ммм?

— Добре, почивайте си — каза сестрата почти нежно. — Ще се върна след малко.

Луничавото лице се отдръпна от него и Томаш се огледа наоколо, сънлив и отпуснат. С усилие осъзна, че се намира в малко помещение, напомнящо болнична стая. Някаква машина стоеше отдясно, мебел с телевизор отпред и прозорец отляво, с изглед към кичести чинари, чиито клони се открояваха отчетливо на дневната светлина. Беше утро, установи Томаш. Намираше се на непознато място. Болница. Мисълта бавно се уталожи в главата му и го изненада. Какво, по дяволите, търсеше в болница?

Усети как умората натежава в тялото му и притвори клепачи. Не бе в състояние да устои на непонятното замайване. Отпусна се в леглото, намести се удобно, пое дълбоко въздух и се унесе в спокойна дрямка.

Мъжки глас го разбуди отново. Отвори очи и видя мъж в бяла престилка и тънък мустак да стои край леглото, а луничавата сестра зад него.

— И така, добро утро, професор Нороня. Как се чувствате?

Томаш го погледна въпросително.

— Къде се намирам?

— В клиниката „Шоупалиньо“. Как се чувствате?

Пациентът усети как постепенно възвръща способностите си, включително умението да разсъждава. „Консултациите! — беше първата мисъл, която изплува в главата му. — Студентите ме чакат във факултета за консултации!“ Вдигна лявата си ръка и погледна часовника. Беше девет сутринта, все още имаше време. Консултациите започваха след около час.

— Вижте, аз трябва да изляза оттук — каза Томаш, с мъка произнасяйки думите. — Трябва да разпиша книжките на студентите в десет и не мога да отсъствам.

— Аха. И къде трябва да стане това?

— Във факултета.

— Кой факултет? В Коимбра?

— Не, в Лисабон.

— Но вие сте в Коимбра, човече — разсмя се лекарят. — Дори да тръгнете още сега, няма как да стигнете навреме.

Томаш направи усилие да възстанови последните си спомени.

— Значи все още съм в Коимбра?

— Да, господине. В клиниката „Шоупалиньо“.

Отпусна отчаяно глава на възглавницата.

— По дяволите! Не мога да отсъствам!

— Страхувам се, че ще се наложи — отбеляза докторът. — Как се чувствате?

Томаш се замисли над въпроса.

— Малко странно — каза той, усещайки тебеширен вкус в устата. — И освен това ме боли главата.

— Няма начин да не ви боли.

— Какво се е случило?

— Нищо ли не си спомняте?

Томаш отново прерови най-пресния архив на паметта си.

— Спомням си, че вечерта влязох в колата, за да се върна в Лисабон.

— И нищо повече?

Помисли секунда.

— Да, боя се, че е само това.

— Кой е последният образ, който се е съхранил в паметта ви?

— Ами... гарата, струва ми се. — Повдигна вежди. — Не, светофарът. Тъкмо щях да завия на моста и спрях на светофара.

— Нищо друго ли не си спомняте?

— Не — каза Томаш.

Поклати глава, за да подсили отрицателния отговор, и усети болезнено замайване.

— Със сигурност? — настоя лекарят.

— Да — потвърди пациентът нетърпеливо. — Какво е станало?

Лекарят взе бележник с формат А4 и прегледа някакви записки.

— Претърпели сте пътно произшествие. Преминали сте моста и докато сте пресичали площад „Праса да Кансао“, предполагам на път за магистралата за Лисабон, колата се е блъснала в един стълб и вие сте изгубили съзнание.

— Ударил съм се в стълб?

— Да. — Лекарят прегледа бележките. — Някъде около десет часа вечерта.

— Тук, на площад „Праса да Кансао“?

— Да.

Томаш изглеждаше заинтригуван.

— Интересно, въобще не си спомням такова нещо. Помня само, че спрях на светофара и чаках да светне зелено.

Лекарят се усмихна.

— Нормално. След травма на главата и загуба на съзнание е напълно нормално да ви се губят пет минути до катастрофата. На някои им се губят часове.

— Наистина ли?

— Често се среща, успокойте се.

Сега бе ред на Томаш да се усмихне.

— По дяволите, наистина нищо не си спомням. Сякаш изобщо не се е случило. В единия момент съм спрял на светофара, а в следващия гледам медицинска сестра пред себе си. Все едно нищо не е станало. Пренасям се автоматично от едно място на друго, разбирате ли?

— Странно е, да — съгласи се лекарят. — Но се случва.

Томаш опипа главата си. Усети бинт в косата си и се притесни.

— Какво ми е? Нещо сериозно ли е?

— Не, не, нищо особено, спокойно. — Лекарят се приближи и леко докосна тила му. — Не мога да си обясня само как сте извъртели главата си при сблъсъка. Травмата ви е отзад, на тила. — Хвана дясната му ръка и я насочи към превръзката над лакътя. — Ръката ви също е пострадала, ето тук, виждате ли? Нищо сериозно, но не бива да се напрягате. Разбирате, нали?

— Да.

— Ако ви засърби по ръката, не се чешете. Много е важно. Без почесване. Това е знак, че раната зараства.

— Много добре, няма да се чеша — обеща Томаш, разглеждайки превръзката на дясната си ръка. Вдигна глава към лекаря и прочете името на табелката, окачена на гърдите му. — Вие сте доктор Кариано?

Лекарят се усмихна.

— Да, Луиш Кариано.

— Докторе, имам уговорена среща в Лисабон — каза пациентът. — Смятате ли, че мога да отида, или ще трябва да я отложам?

— Може да отидете. — Погледна часовника си. — Чакайте да видя... сега е девет часът, нали? Вижте, смятам да ви изпиша рано следобед. Искам ви тук цяла сутрин, за да проверим дали всичко е както трябва, а следобед ще ви пусна да си ходите.

— О, чудесно!

— Но спокойно, разбрахме ли се? Не искам да ви видя отново тук.

Сестрата вече беше вдигнала табличката с привършения обяд и Томаш си обуваше обувките, готвейки се да напусне клиниката, когато мобилният му телефон иззвъня.

— Здравей, Томаш. Говея е.

По дяволите, помисли си Томаш. Как личният му лекар беше разбрал, че е хоспитализиран в тази клиника? Явно комуникацията между докторите е много добра, заключи той.

— Добро утро, докторе. Новините бързо се разнасят, нали?

— Този път новината дойде сама при мен — отбеляза Говея от другата страна на линията. — Всъщност тук е, при мен, в съседния кабинет.

Томаш се намръщи, тъй като не разбра последния коментар.

— Новината е в съседния кабинет ли? Какво имате предвид?

— За майка ти става въпрос.

— Мама ли?

— Да, тук е, в съседния кабинет.

— Къде? В болницата ли?

— Ами да, доведоха я.

Нещо жегна Томаш.

— Довели са майка ми в болницата? Какво става? Какво й е?

— Няма й нищо, добре е — побърза да поясни лекарят, опитвайки да го успокои. — По-точно, в същото състояние е. Губи паметта си.

Не знаейки какво да мисли, Томаш седна на леглото.

— Кажете ми, докторе, какво става?

— Майка ви се е загубила. Изглежда, че е излязла тази сутрин на покупки и на връщане от бакалията е объркала пътя за вкъщи. Лутала се е из центъра, докато накрая се озовала на площад „Ларго даз Оларияш“. Изглеждала объркана и я завели в участъка. От участъка я препратили тук, в болницата, в Спешното, където моята сестра случайно се натъкнала на нея и ми я доведе.

— По дяволите! — възкликна Томаш, вдигайки дясната си ръка към главата. — Добре ли е?

— Да, добре е. Вече говорих с нея, но все още ми изглежда объркана.

— Колко неприятно! Ами сега!

Чу Говея да въздиша от другата страна.

— Вижте, Томаш, вече ви казах какво трябва да се направи, нали така?

— Докторе, вчера разговарях с нея веднага щом се прибрахме у дома. Не можете да си представите какъв театър ми разигра.

— Представям си, представям си. Преди малко и аз ѝ споменах за това и тя направо побесня. Казва, че всички искат да се отърват от нея.

Томаш отпрати поглед нагоре с облекчението, че не беше единственият, който бе изслушал оплакванията на майка му. Може би сега лекарят по-добре разбираше дилемата му.

— Виждате ли? Какво да правя?

— Ще трябва да я отведете, Томаш. Тя не е в състояние да живее сама.

— Но как да стане, докторе? Тя не иска да...

Лекарят въздъхна дълбоко.

— Чуйте ме, Томаш — каза той. — Рисковано е да я оставяте сама. Нещата няма да се подобрят, разбирате ли ме? Това е дегенеративен процес. Майка ви се нуждае от помощ, не можете да я оставите на произвола на съдбата. Освен това в дома тя ще има с кого да общува, ще ѝ се отрази добре.

— Така е, да. Но проблемът си остава. Как да я настаня в старчески дом, след като тя не иска да ходи там?

— Трябва да отиде.

— Но как да го направя? Тя не иска!

— Трябва да поговорите с нея и да я убедите.

Томаш се разсмя скептично.

— Да поговоря с нея? И как да стане това? Тя не иска и да чуе, веднага изпада в изстъпление. Как да я убедя?

Говея се прокашля.

— Вижте, ще ви кажа нещо не като лекар, нали ме разбирате? Като приятел.

— Кажете.

— Знаете, че с напредването на годините възрастните хора навлизат в регресия и в известен смисъл все едно се връщат в детството, нали така?

— Да, така е.

— Представете си тогава, че майка ви е дете.

— Да.

— Тя е дете и не иска да ходи на училище. Вие знаете, че трябва да ходи на училище, че е добре за нейното бъдеще, но тя не знае това, нали? Знае си само едно — че не иска да ходи на училище, предпочита да си остане вкъщи и да си играе с куклите. При такъв отказ вие какво бихте направили? Ще задоволите каприза ѝ или ще изберете онова, което е добро за нея?

— Не е същото.

— Отговорете на въпроса ми. Ако детето не иска да ходи на училище, какво ще направите? Няма да го водите на училище? Ще го оставите да си седи вкъщи и да си играе само? И никога нищо да не научи? Ще опропастите бъдещето му само за да задоволите моментното му желание?

— Разбира се, че ще го заведе на училище.

— Дори и насила?

— Да.

— Тогава ето ви и отговора.

III

Свеж и живителен мирис на море изпълваше ресторанта, огласян от неспирния шум на прибоя. Томаш надникна през прозореца и видя белеещите очертания от пяна, полепнала по пясъка като захарен памук. Но океанът оставаше невидим, черна бездна, сляла се с нощта, в която проблясваха само фарът на Бужио и светлите точки на корабите, спускащи се плавно по скрития хоризонт към устието на Тежу. Уличните лампи изпълваха със светлина плажа на Оейраш, сякаш бе ден. Като малки слънца те огряваха тясната пясъчна ивица, но бяха безсилни пред необятната черна бездна на океана.

Погледна часовника си — минаваше осем и петнадесет. Закъснява, помисли Томаш. Хапна още една пирожка със скариди и остана загледан в непрогледната водна шир, унесен в напевния шепот на вълните, играещи вечния си валс с брега.

— Професор Нороня? — попита мъжки глас с лек чужд акцент.

Беше едър мъж, с огромен корем и овехтяла чанта в ръка. Косата му беше тънка и руса, олисяла от двете страни на челото, очите му бяха наситеносини; пълна гуша висеше под брадичката му като на жабок.

— Да?

— Моля да ме извините за закъснението — каза мъжът, леко задъхан, и му подаде пухкавата си ръка. — Александър Орлов от Интерпол. Приятелите ми казват Саша.

Стиснаха си ръцете. Орлов остави чантата под масата и с усилие се настани на стола, прекалено тесен за туловището му.

Сервитьорът се приближи и отправи лек поклон към новодошлия.

— Добър вечер, господин Орлов. Веднага ли ще поръчате?

Явно тук познаваха Орлов. Специалният клиент взе менюто, което му подадоха, и прокара поглед по ястията. Понечи да поръча, но спря навреме и погледна към Томаш.

— Избрахте ли вече?

— Не познавам тукашните специалитети.

— Препоръчвам ви пълнен омар. Много е вкусен.

— Чудесно — прие Томаш. — Нека да е омар.

— И „Вино Верде“, добре изстудено — добави Орлов. Погледна Томаш, търсейки одобрението му. — Съгласен ли сте?

— Така да бъде.

Сервитьорът се отдръпна и Орлов се нахвърли върху мезетата, поглъщайки лакомо три пирожки, два крокета и две хлебчета, намазани с пастет от риба тон.

— Какво ви е на главата? — попита той, забелязвайки превръзката върху тила на Томаш.

Историкът докосна превръзката.

— Това ли? Нищо особено. Малко произшествие с колата.

— Надявам се да не е сериозно.

— Не, не е.

Орлов напъха още две пирожки в устата си.

— Предполагам, че моето обаждане ви е изненадало — каза с приглушен глас, след като преглътна храната.

— Да — съгласи се Томаш. — Не знам с какво бих могъл да съм полезен на Интерпол. Споменахте мой приятел от гимназията, но да ви призная, господин Орлов, не виждам какво общо има това с мен.

— Не ме наричайте „господин“ — каза Орлов. — Не обичам формалностите.

— Много добре.

— Знам, че сте преподавател по история, експерт по древни езици и един от най-добрите криптоаналитици в света, нали?

Томаш поруменя и се усмихна.

— Един от най-добрите в света? Е, това е пресилено...

— Не е пресилено, в никакъв случай. Написал съм си домашното. — Погълна още една пирожка. — И важното е, че това е полезно за разследването, което вода за Интерпол.

Томаш се размърда на стола.

— Ние сме в неравностойно положение, не мислите ли? Вие знаете всичко за мен, а аз не знам нищо за вас.

Орлов гръмко се разсмя.

— Имате право, моля за извинение. Казвам се Александър Иванович Орлов. Роден съм в Санкт Петербург, по времето, когато

моят град се наричаше Ленинград. Бях войник, съветник в Ангола, а после...

— А, ето къде сте научили португалски.

— Да, в Луанда. Имаше много съветници, които работеха с кубинците и MPLA^[1]. Беше голям купон. После отидох да работя за руската полиция, но краят на комунизма ме накара да прогледна и да видя, че бъдещето ми не е в Русия. Централната власт се срина и страната остана в ръцете на олигарсите и мафията. — Орлов се намръщи и поклати глава. — Корупцията съсипа всичко, в това число и полицията. Предпочетох да си отида, вместо да гледам как шефовете и колегите ми се продават за шепа рубли. А който не се продаде, свърши с куршум в главата.

Събеседникът на Томаш машинално отхапа от хлебчето в ръката си.

Тогава кандидатствах за работа в Интерпол и заминах да живея в Лион, където ме приеха на работа в дирекция „Особени престъпления“. Възложиха ми разследването на случаи, в които са замесени секти и други подобни.

— Секти ли?

— Да, онези, смахнатите, които имат най-странните мотиви за извършване на престъпления. Колективни самоубийства и убийства заради политически или религиозни убеждения. Хора, които вярват в демони и си мислят, че настъпва краят на света.

— А, разбирам.

— Седем години се занимавам с тези идиоти. Не можете да си представите с какви извратени типове съм се сблъсквал...

Сервитърът се приближи с поднос. Остави чиниите на масата и сипа ледено „Вино Верде“ в чашите. Поклони се, пожела им добър апетит и се оттегли.

Двамата сътрапезници опитаха от ястието, при което Томаш изрази одобрението си и заедно вдигнаха чаши.

— Как е на руски? — попита историкът с чаша в ръка.

— *Наздоровье!*

След тоста се заеха с храната. Орлов се задъхваше, докато пълнеше устата си, сякаш изнемогваше от глад. Стомахът му изглеждаше ненаситен, нуждаеше се от още и още храна.

Томаш вдигна вилицата си и я насочи към събеседника си.

— Не ми обяснихте какво общо има това с мен и моя приятел от гимназията.

— Ще стигнем и дотам — каза Орлов, нагълтвайки лакомо още две препълнени вилици с храна. — Ще стигнем и дотам. — Хвърли преценяващ поглед на чинията, която бързо се изпразваше, и повика сервитьора. — Донесете ми още един омар, моля.

Томаш се разсмя.

— По дяволите, май наистина сте гладен!

Орлов прокара опакото на ръката през челото си, бършейки избилата по него пот.

— Не казвайте нищо, това си е направо мъчение. — Излапа още една препълнена вилица с храна. — Обожавам храната.

— Да, забелязах.

Руснакът погълна още две филии хляб, и двете щедро намазани с пастет от риба тон, и ги преглътна с „Вино Верде“. Остави чашата и си пое дълбоко въздух, преди да се нахвърли върху остатъка от омара.

— Да се върнем на приятеля ви от гимназията.

— Филипе.

Орлов унищожи последните остатъци от омара и след като изтри устните си в салфетката, извади един плик от чантата, която беше оставил под масата.

— През март 2002 година в Интерпол е постъпила молба от ЦРУ за разследване на убийство. — Отвори плика и извади една снимка. — Отнася се за смъртта на американски изследовател на Антарктида, експерт по климатология. Професор Хауърд Доусън.

На снимката бе мъж на средна възраст, с усмихнати очи зад кръгли очила и рядка посивяла брада. Мъжът стоеше прав сред равнинен леден пейзаж, на фона на редица от знамена, побити в снега зад него, и ясно светлосиньо небе над главата му.

Томаш бутна чинията настрана и се взря в снимката.

— Тази снимка е направена на Антарктида, така ли?

— На Южния полюс.

Вгледа се в редицата от знамена.

— Това наистина ли е Южният полюс?

— Символично казано, да. — Погълна нов залък. — Всъщност точното разположение на Южния полюс се мени всяка година, нали?

Томаш изгледа руснака въпросително.

— Как така?

— Има няколко Южни полюса. — Орлов размаха снимката. — Тази снимка е направена на официалния Южен полюс. Знамената на първите дванадесет страни, подписали Антарктическият договор, са чудесен декор за увековечаване на образи. — Сви рамене. — Но всичко това е нагласено, разбира се. Истинският Южен полюс се мести от едно място на друго.

— Не разбирам — прошепна Томаш. — Доколкото знам, Южният полюс си стои на едно и също място.

Орлов поклати глава.

— Има три Южни полюса. — Вдигна три дебели пръста. — Магнитният Южен полюс, чието присъствие се регистрира от магнитните стрелки и който се намира някъде из залива Комънуелт. Понастоящем се мести с по десет-петнадесет километра на година в посока север.

— По дяволите.

— Освен него, имаме геомагнитен Южен полюс, където се проявява потокът на електромагнитното поле на Земята. Този Южен полюс се намира на антарктическото плато, близо до руската станция „Восток“. — Орлов отново размаха снимката. — И накрая, съществува географски Южен полюс, който се намира в близост до официалния Южен полюс. Когато се говори за Южният полюс, обикновено се разбира географският Южен полюс, нали така?

— Точно така.

— Проблемът е, че географският Южен полюс не се задържа дълго време на едно и също място.

Томаш смръщи вежди.

— Ето това не разбирам — каза той. — Екваторът си стои на едно и също място, Северният полюс също. Защо не е така и с Южният полюс?

— Заради леда.

— Какво общо има ледът с това?

— Вижте, професоре, Южният полюс е покрит с лед, нали? Но този лед не се задържа в статично положение, на едно място. Точно обратното, намира се в непрекъснато движение. Ледът на Южният полюс се мести с по десет метра на година по посока на Южна Америка, а това означава, че фиксираният географски Южен полюс се

отдалечава с десет метра на година от действителното си местонахождение.

— Разбирам.

— Всяка година това налага преизчисляване на новата позиция на Южния полюс и обозначаването му на точното място. Което фактически означава, че всяка година си имаме нов Южен полюс.

Сервитърът се появи с друг омар и Орлов веднага му се нахвърли с настървение, сякаш нищичко не беше хапвал. Докато руснакът беше зает с току-що поднесеното ястие, Томаш взе останената на масата снимка.

— Този учен е бил убит на Южния полюс, така ли?

Орлов изгрухтя с пълна уста.

— Не — каза той, веднага щом преглътна хапката си. — Убит е в Макмърдо.

— Къде?

— Макмърдо, най-голямата станция на Антарктида. Построена е от американците през 1956 година като военна база, но с влизането в сила на Антарктическият договор е превърната в научна станция. През лятото има над хиляда жители, а през зимата — около двеста.

— Къде се намира?

— На остров Рос, който е свързан с Антарктида чрез гигантската ледена платформа Рос, в онази част на континента, която се мие от водите на Тихия океан. — Руснакът махна към усмихнатото лице от снимката. — Професор Доусън беше директор на Научния лабораторен център, главната база за научни изследвания на Макмърдо. Работеше над проект, свързан с климатичния анализ, преди да умре.

— И казвате, че бил убит?

— В едно февруарско утро на 2002 година бил намерен на пода в кухнята на изследователския център с два куршума в тялото и един в челото. Не прилича на естествена смърт, нали?

— Кой го е убил?

Орлов се усмихна.

— Ако знаех, нямаше сега да разговарям с вас.

Беше ред на Томаш да се разсмее.

— Дошъл сте да говорите с мен, за да ви помогна да разкриете престъпление, извършено на Антарктида? Шегувате се.

Орлов отново посегна към храната.

— Никога не се шегувам, когато става въпрос за работа. Убеден съм, че можете да ми помогнете да разкрия загадката.

— Как?

— Спокойно, ще стигнем и дотам — каза руснакът, дояждайки последните парченца от втория омар. — Но преди това искам да чуете цялата история. — Въпреки опитите да не гледа натам, погледът на Томаш непрекъснато се спираше на тлъстите парчета храна, които се мяркаха между мазните устни на руснака. — Когато Интерпол получи молбата на ЦРУ и проучи характеристиките на убийството, реши да прехвърли случая на моя отдел. След като се запознах с подробностите, аз установих, че въпросното престъпление има странни съвпадения с едно убийство, извършено в България, което бях разследвал дни преди това. Прегледах отново досието по случая в България и открих, че само няколко часа деляха събитията едно от друго. Професор Доусън е бил убит в Антарктида, а професор Христо Атанасов е бил открит малко след това мъртъв в кабинета си в Пловдивския университет, където преподавал физика. Той също е бил застрелян, само че изстрелът бил един-единствен, в тила. Убили са го, докато работил на компютъра си.

— Какво общо имат двата случая?

— И в двата случая убитите са учени, застреляни на работните си места в интервал от няколко часа.

Томаш погледна руснака с недоумение.

— Е, и? Единият е бил убит на Антарктида, другият — в България. Единият е американец, другият — българин. Единият е климатолог, а другият — физик. Според мен тук има доста различия.

Орлов се усмихна лукаво.

— Ако бяхте видели снимките от местопрестъпленията, нямаше да говорите така.

— Какво им е особеното на тези снимки?

Руснакът изтри ръце в салфетката и пъхна дебелите си пръсти в плика, откъдето извади още снимки. Но вместо да ги покаже, ги обърна към себе си, сякаш играеше покер и не искаше да открива картите си.

— За начало искам да ви кажа, че след проверката на документацията и личните бележници на двамата учени се установи,

че двете жертви са се познавали.

— Така ли?

— От бележките им става ясно, че са имали двама общи приятели, също учени. — Наведе глава. — Но още по-любопитно е това, че в бележника на всеки от тях имената на другите трима приятели са отбелязани с един и същи знак.

— Хм — прошепна Томаш, обзет от желание да види снимките. — Какъв е този знак?

— Същият като знака, открит до труповете на жертвите. — Орлов най-сетне свали снимките. — Ето този.

На снимките се виждаха проснати на пода тела и лист хартия до безжизнените ръце, с три цифри, изписани с груби линии.

666

— Шест-шест-шест?

— Да. Знаете ли какво е това?

Томаш се взираше с изумление в трите цифри, изписани на хартията до жертвите. Не искаше да ги гледа, но погледът му като хипнотизиран се връщаше върху тях, подвластен на могъщата символична сила на знака.

— Числото на Звяра.

[1] Народно движение за освобождение на Ангола. — Б.р. ↑

IV

Шумът на вълните и мирисът на море се усещаха по-силно навън. Соленият аромат, свеж и леко пикантен, изпълваше терасата, където отидоха да хапнат десерта. Вечерта беше приятна и двамата мъже седнаха на полуосветена масичка, наслаждавайки се на бриза, който полъхваше от мрака.

Сервитьорът се приближи и остави десертите, които бяха поръчали. Томаш беше избрал крем от манго, но беше впечатлен от редицката от чинийки, подредени пред събеседника му, сякаш всеки от десертите очакваше реда си, както осъденият на смърт чака да дойде часът, когато ще застане пред взвода. Първа беше купичката с пет топки сладолед, полети с шоколадов крем, последвана от бисквитена торта, сметанов сладкиш и няколко палачинки „Сюзет“, но най-удивителното беше, че Орлов веднага се нахвърли на сладоледа с настървение.

— Нямате ли проблеми с холестерола? — осмели се да попита Томаш.

— Хм-пф! — изпръхтя Орлов и преглътна, за да може да отговори. — Признавам, че съм голям гладник, но това е по-силно от мен, какво да правя?

— Колкото до мен, не се притеснявайте.

Руснакът погледна към снимките на покойниците, оставени между палачинките и бисквитената торта.

— Какво ще кажете за това?

Томаш отново се вгледа в знака, оставен от убийците до жертвите им.

— Твърде смущаващо — отбеляза той. — Няма съмнение, че трите шестици препращат тези престъпления към някаква секта.

— Същото си помислихме и ние — съгласи се Орлов, облизвайки покапалия по пръстите му сладолед. — Трябва обаче да си призная, че не съм запознат с библейските тънкости относно трите шестици. Всичко ми изглежда толкова объркано.

— Какво знаете за това? — попита Томаш.

— Всичко, което знам, е, че това е числото на Звяра — каза Орлов и отвори широко очи с подчертано театрално изражение. — Знакът на Дявола. — Зае се със сметановия сладкиш. — Вече разговарях с няколко свещеници и теолози по въпроса и те ми показаха онази част от Апокалипсиса, където се споменава за тази тройна шестица. — Изпъшка, одобрявайки вкуса на сладкиша, който опустошаваше. Хрупкавата коричка проблесна между зъбите му. — Големи ужасии, разбира се, но се опасявам, че доникъде не стигнахме. Единственото, което успях да разбера, е, че си имаме работа с някаква секта или сатанистки култ.

— Не ви ли разтълкуваха това число?

Орлов спря да дъвче за миг.

— Числото на Звяра ли? — попита той и задъвка отново. — Не. Казаха ми само, че това е числото на Антихриста, който щял да дойде и да предизвика Апокалипсис.

— Не ви ли дадоха ключ за дешифриране на това послание?

— Мислите ли, че това число крие някакво послание?

— Разбира се. От пръв поглед е ясно, че става въпрос за послание, скрито в Библията. Само посветените могат да го разчетат.

Орлов размаха показалец и се усмихна лукаво.

— Вие сте от посветените.

— Защо казвате това?

— Защото сте експерт по древни езици. Един от най-добрите в света.

Томаш се разсмя.

— Е, вие си знаете едно и също...

— Виждам, че се правите на скромен. Кажете ми истината, можете или не можете да дешифрирате тази библейска загадка?

Историкът леко се изчерви и сведе очи.

— Мисля, че да.

Руснакът удари с ръка по масата.

— Ах! — възкликна той. — Знаех си! — Насочи пръст към събеседника си. — Вие сте посветен! Признайте си, така ли е?

Томаш сви рамене.

— Като историк, да, посветен съм. — Кимна към снимката. — Щом тройната шестица е тайно послание, всеки историк, който се

занимава с древни езици, би трябвало по принцип да може да го разчете.

— Както е във вашия случай.

— Да.

— Кажете ми тогава — предизвика го Орлов, посягайки с лъжицата към последната сладоледена топка — как да разбираме тази тройна шестица?

— Не е толкова просто. Ще трябва внимателно да разуча тази тайна.

— Ами разучавайте я тогава.

Томаш се разсмя.

— Ако имах време, щях да го направя — каза той. — Но истината е, че съм прекалено зает.

— Ние ще ви наемем.

— Моля?

— Интерпол ще ви наеме.

— За какво? Да дешифрирам мистерията на тройната шестица от Библията ли?

Орлов поклати глава развеселен.

— Не, професоре. За да ни помогнете да разбулим тайната, свързана със смъртта на тези хора. Това, разбира се, предполага дешифриране на тройната шестица, но не приключва дотук.

— И докъде стига?

— Ами докъдето трябва!

Историкът въздъхна.

— Вижте, не знам дали ще разполагам с време за това. В ход са редица проекти и се опасявам, че няма да имам време тепърва да се правя на детектив. Работата ми не е да помагам на Интерпол да разкрива убийци.

— Какъв е проблемът? Доколкото знам, вие вече сте бил наеман от разни институции и преди. Достатъчно е да спомена Фондацията за американска история и фондация „Гулбенкян“, да не говорим и за една американска агенция, чието име няма нужда да споменавам.

Томаш се вгледа изпитателно в Орлов.

— Добре сте информиран.

— Аз съм полицай, както вече ви казах. — Посочи снимките. — Имам нужда от помощ, за да разреши този случай.

— А аз вече ви казах, че не знам дали имам време.

— Ще ви плащаме по петнадесет хиляди евро на месец, плюс допълнителните разходи, включително пътувания. Отдава ви се прекрасната възможност да се видите с вашия стар приятел от гимназията.

— Ааа, Филипе. Всъщност каква е неговата роля във всичко това?

Орлов изправи гръб на стола и придоби сериозно изражение.

— Страхувам се, че приятелят ви е затънал до шия в тази история.

— Така ли? Какво е направил?

— Може би е натиснал спусъка.

— Филипе?

— Да.

— Какво ви кара да мислите така?

— Името му е записано в бележниците и на двете жертви и в двата случая с една тройна шестица отпред.

— Сериозно?

— На шегобиец ли ви приличам?

Томаш се замисли над казаното.

— Но това не означава нищо.

— Това означава, че и двете жертви са познавали приятеля ви. Това означава, че и двете жертви са били свързани с него чрез числото на Звяра.

— Вие говорихте ли вече с Филипе?

Орлов разтвори ръце досущ като фокусник, от чиито ръце токущо е изчезнала гълъбица.

— Изчезна. Изпари се. — Орлов сви устни и духна. — Пф!

— Не го ли намерихте?

— Сякаш изобщо не е съществувал. Когато открихме името му, както и името на един друг учен, в бележниците на двете жертви, съпроводено със знака на Сатаната, обзе ни любопитство, разбира се. Още повече че съвпаднаше със знака, оставен от убиеца до труповете. Ето защо решихме да ги разпитахме веднага. — Направи малка пауза. — Духнали са по едно и също време.

— Наистина е странно.

— Това не е странно, скъпи ми професоре. — Повдигна вежди, за да наблегне на заключението. — Подозрително е.

— Кое е другото име, което сте открили в бележниците?

— Джеймс Къмингс, английски физик, който се занимава с ядрени технологии. Обърнахме се към Скотланд Ярд с молба да го разпитат, но полицията закъсня. От два дни човекът не се е вестявал нито вкъщи, нито в лабораторията в Лондон, където работел.

— А Филипе? Каква връзка има той с тези... тези учени?

— Вашият приятел също е учен.

Томаш се изненада.

— Я гледай! Не знаех. Какво работи?

— Завършил е геология и се е посветил на енергетиката. Бил е консултант на португалските фирми от бранша. — Прегледа малък бележник със записки, за да си припомни имената. — А, ето... *Galp* и *EDP*.

Томаш се замисли над тези данни.

— Казвате, че Филипе и англичанинът са изчезнали, нали така? Кога е станало това?

— През 2002 година, по времето, когато са били извършени убийствата.

— И оттогава ги няма?

— Да.

— А защо едва сега решихте да говорите с мен?

— Защото преди няколко дни засякохме електронно съобщение, изпратено от единия на другия. Системите за мониторинг на секретния проект „Ешелон“ са засекали имейл и са го изпратили на ФБР, а оттам са го препратили до Интерпол.

Томаш забарабани с пръсти по масата.

— А къде се вписва моя милост в тази история?

— Ще стигнем и дотам — каза Орлов. — Засеченият имейл е изпратен от професор Къмингс до приятеля ви. Понеже става дума за връзка чрез интернет, нямаме възможност да установим откъде е изпратен и къде е получен. Можем само да прочетем посланието.

— И какво пише в него?

— Смисълът на една част от него изглежда пределно ясна, но другата май е зашифрована. Вие сте един от най-добрите в света в тази област и по щастливо стечение на обстоятелствата познавате лично

единия от заподозрените. — Смръщи вежди. — Кой по-добре от вас би могъл да ни помогне да разнищим този случай?

— Хм — промърмори Томаш, осмисляйки онова, което току-що му бяха казали. — Значи затова искате да ме наемете.

— При финансовите условия, които вече споменах.

Историкът неволно се загледа в бележника на мъжа от Интерпол.

— Ще ми кажете ли какво гласи посланието?

Орлов се усмихна.

— Виждам, че горите от любопитство — отбеляза той. — Ако се съди по въпроса ви, вече се смятате за нает?

— Да, така е. Но бихте ли ми казали...

Руснакът му подаде ръка.

— Честито, в такъв случай — прекъсна го той спонтанно. — Добре дошъл в Интерпол!

Стиснаха си ръцете на масата, сключвайки договора.

— Спокойно — помоли Томаш, — доколкото знам, не съм постъпил в Интерпол. Само ще помогна при разследването, нали така?

— Разбира се, но това трябва да се отбележи. Поводът заслужава, нали? — Орлов взе полупразната чаша вино и я вдигна, обръщайки се към новия си сътрудник. — *Наздоровье!*

— Да, да — отвърна Томаш, вдигайки неловко чашата си. — Но вие не ми отговорихте на въпроса.

— Припомнете ми.

— Какво пише в засеченото от вас съобщение?

— Съобщението, което професор Къмингс е изпратил до вашия приятел?

— Именно.

Орлов погледна плика, откъдето по-рано беше извадил снимките на убитите.

— Вижте, имам ксерокопие. Искате ли да го видите?

Руснакът подаде лист хартия и Томаш го попи с очи на мига.

Filipe,
When He broke the seventh seal there was silence in
heaven^[1].
See you.

Историкът погледна въпросително към полицая.

— Какво, по дяволите, означава това?

Орлов се разсмя.

— Точно заради това ви наех, за да си отговоря на този въпрос?

Томаш препрочете посланието.

— Да... не може да се отрече, че е работа за професионалист.

Руснакът взе ксерокопието.

— Вижте, поне едно нещо тук е съвсем ясно. — Посочи третия ред. — Думите *see you*^[2] предполагат, че Джеймс Къмингс и Филипе Мадурейра възнамеряват да се срещнат скоро. — Посочи втория ред. — Но същественото в посланието, а следователно и нашият проблем, е в основното изречение.

Томаш взе ксерокопието и се взря във втория ред.

— Това тук, нали?

— Да. По-добре го прочетете на глас.

Историкът се прокашля и зашептя на интервали думите, криещи тайната.

— Когато сне седмия печат, настана тишина на небето.

[1] Когато сне седмия печат, настана тишина на небето... (Откр. 8:1). — Б.р. ↑

[2] До скоро (англ.). — Б.пр. ↑

V

Потискащо спокойствие нагнетяваше атмосферата. Нещо нереално и смуцаващо като неуловим призрак витаеше из въздуха, промъкваше се в полугласните разговори. Едва по обяд, докато обикаляше из третия старчески дом, който посещаваше тази сутрин, Томаш разбра какво го смуцаваше.

Безмълвието.

Приведени и сгърчени силуети с крехки тела, плешиви глави или побелели като сняг коси седяха около масата, сякаш примирени с безвъзвратно отиващото си време. Огънят, който преди ги беше изпълвал с живот, сега тлееше като жаравя в огнище без пламък, над която се издига само тънка струйка дим; животът им се беше превърнал в едва доловима топлинка, лъхаща от гаснещо огнище, която всеки миг можеше да бъде погълната от големия задаващ се студ, жесток и вечен.

Някои от възрастните бавно потапяха лъжици в супата, други имаха лигавници и жените с престилки поднасяха храната до устата им като на бебета, двама като че се унасяха в сън и клюмаха на масата с натезжала глава и пак се изправяха с влажни очи, омаломощени от дрямката, с потекли лиги от беззъбите им усти. Но онова, което ги обединяваше, като се изключат занемареният вид и гаснещият огън в гърдите, беше фактът, че се хранеха безмълвно. Чуваше се само откъслечен шепот, придружен от ритмичното почукване на приборите по белите чинии и от някое и друго „шлюп“ на сърбащите супа беззъби уста. Звуците от обяда.

Томаш се загледа в картината пред него, удивен, че някой може да обядва по този начин. Още от дете беше свикнал с идеята, че храненето в компания беше обществено събитие, момент, в който събраното около масата семейство или приятели показваха своята солидарност, обменяха впечатления, споделяха чувства, кръстосваха шпаги в защита на своите становища. Това бе моментът да си кажат нещо, времето на спонтанния смях, на обсъждането и дори на

споровете, мигът, в който храната оставаше на заден план, сякаш бе само повод за оживеното събиране през деня.

Но тук всичко беше различно. Храненето като че беше изгубило обществения си смисъл и се свеждаше до часа, в който тези проядени от годините образи се стичаха в една и съща зала, за да изсърбат шумно няколко лъжици супа. Беше момент на самота. Томаш беше чувал да казват, че с възрастта хората постепенно се вдетиняват, връщайки се не към онова палаво детство, когато са обръщали всичко с главата надолу, а към едно кротко детство, примитивно и инертно, света на бебето, което мърка, спи, яде и ака. Но все пак едно е да чуеш някакво абстрактно описание на онова, което представлява стареенето, и съвсем друго да го видиш на живо с очите си, да го усетиш, да осъзнаеш неговата сурова реалност.

— Странно изглеждат, нали?

Томаш обърна глава и срещна шоколадовокафявите очи на жената, която го беше заговорила. Имаше нежно лице и тъмни чупливи коси със светли кичури.

— Да — съгласи се той. — Никога не си бях представял, че обстановката в старчески дом би могла да бъде толкова... толкова сходна с ясла.

Жената протегна ръка.

— Мария Флор — представи се тя. — Аз съм директор на дома. На свиждане с близък ли сте?

— Не. Търся дом за майка ми.

Мария го попита за здравословното състояние на майка му и го изслуша с разбиращо и компетентно изражение.

— Не е лесно, нали?

— Не, не е.

Директорката обгърна с поглед столовата, където старците мълчаливо поглъщаха супата.

— Понякога, когато съм тук с гостите по време на хранене, се улавям, че мисля за постиженията на медицината. Съобщават за лекарства срещу рак, как да се избегнат сърдечните заболявания, за нови ваксини, по-ефикасни антибиотици, невероятни открития, удължаващи живота. — Усмихна се тъжно. — Така погледнато, всичко е много хубаво, нали? Да си удължим живота, да надвием болестите,

да живеем до сто години. Прекрасно! — Хвърли поглед към Томаш. — Забелязали ли сте, че умираме все по-късно?

— Да, това е страхотно.

— Нали? — Тя се загледа в обядващите. — Но защо? Защо? Когато се казва, че живеем много по-дълго, се създава впечатлението, че животът е нещо като празник, който продължава до зори. Напомня ми как като дете родителите ми ме караха да си лягам след *Бонанса*^[1] по телевизията. Обожавах *Бонанса* и мразех, когато свършваше, защото това означаваше, че трябваше да си лягам. И тук е същото. Напредъкът в медицината създава илюзията, че е дошло времето на един *Бонанса*, продължаващ часове. И вместо да съм в леглото в десет вечерта, казват ми, че мога да си лягам в пет сутринта. — Отвори широко очи и имитира младежки глас: — Страшен купон!

— Да, като че така идва работата — съгласи се Томаш. — Медицината ни позволява да си лягаме много по-късно.

Мария вдигна пръст.

— Да, факт е, че умираме доста по-късно, така е. Но това си има своята цена, разбирате ли?

— Каква?

Директорката махна с ръка към столовата.

— Ето каква. Удължаваме живота и от определен момент нататък започваме да вегетираме. — Тя се обърна към Томаш. — Представете си, че вие сте на тяхната възраст. Не можете да се движите, бъркате думите, не сте в състояние да се грижите за себе си дори за най-елементарните си нужди. Слагат ви памперс, почистват ви задника, хранят ви в устата, по цял ден сте седнал или легнал — ден да мине, друг да дойде. Какъв смисъл има да казваме, че очакванията ни за по-дълъг живот са нараснали? За какъв по-точно живот говорим? За живот с памперси и лигавници, когато друг ти мие задника?

— Струва ми се, че гледате доста сурово на нещата...

— Така ли мислите? Вижте, някои хора казват: „О, в старчески дом ли отивате? Какъв ужас!“. Но не разбират, че ужасът не е в старческия дом. Домът е разрешение, до което прибягваме, за да се избавим от истинския ужас — въпроса с пределната старост. Отлагаме ужаса на смъртта, за да опознаем дълбоката старост. Това е ужасът на деградацията, на недостойното линеене, на покорно понасяне на унижението.

— Хората унижени ли се чувстват във вашия дом?

— Не, не е моят дом, който ги унижава. Напротив, ние се опитваме да им дадем най-доброто, за да се почувстват добре. Онова, което наистина е унижаващо, е, че хората трябва да се подлагат на това, за да могат да живеят повече години. Това са техните ограничения и деградация. Това е тяхната старост.

— Старостта унижителна ли е?

— Не, старостта не е унижителна сама по себе си, а фактът, че губим способностите си и ставаме напълно зависими от другите, разбирате ли? — Кимна с глава към старците, наседали мълчаливо около масата. — Какво мислите за пределната старост? Представете себе си — самоуверен, добре изглеждащ и независим мъж, който винаги е знаел как да се погрижи за всичко. Представете си, че изведнъж сте загубили способността си да се движите и затова не можете да отскочате до тоалетната на всеки половин час. Какво става?

— Някой ме води до банята, предполагам.

— Вижте, можете да плащате на някой, който ще го направи веднъж, два пъти, три пъти, не казвам, че не може. Но ако му кажете да го прави по двайсет пъти на ден, всеки ден, седмица подир седмица, месец след месец и ако има още десет старци със същите нужди, а санитарят не може да се обърне от работа и всичко е спешно, знаете ли какво ще се случи? — Остави въпроса да виси във въздуха. — Ще ви сложат памперс. И ето ви вас, който цял живот сте били господар на себе си, седнал на дивана, уриниращ в пелени. И така до края на живота ви, без надежда да си възвърнете предишната независимост. Как бихте се почувствали, когато това се случи?

— Уф... ами...

— Унижен. Ще се почувствате унижен. А когато се наложи да ходите по голяма нужда, какво ще правите? Ще го направите в пелените. После ще дойде санитарят да ви махне пелените и да ви почисти задника. Как ще се почувствате? Унижен. А когато и лъжицата не можете вече да държите, защото ви трепери ръката и колкото да се опитвате, не можете да я контролирате? Ще ви сложат лигавник на гърдите и ще ви хранят в устата. И вие, който цял живот сте били господар на себе си, независим и горд човек, как ще се почувствате?

— Унижен — съгласи се той, свеждайки глава.

Мария Флор погледна към масата, където продължаваше мълчаливият обяд.

— Ето така се чувстват те.

Томаш се върна вкъщи потиснат, надникна в стаята и намери майка си заспала на леглото. Нощната лампа светеше с жълтеникава светлина до възглавницата ѝ, отворената книга се беше изплъзнала от ръцете ѝ. Сложи книгата на нощното шкафче, изгаси лампата с леко щракване, подпъхна одеялото, за да я топли по-добре, усети спокойното ѝ отмерено дишане и я целуна нежно по челото.

Притвори вратата на стаята и отиде в кабинета на баща си. Беше му хрумнало нещо и искаше да го приложи на практика. Включи компютъра и потърси *сайта*, за който се беше сетил. Страницата се отвори и Томаш се загледа с носталгия в познатите лица, сякаш се бе върнал в миналото с машина на времето. Беше сайтът на курса му от гимназията в Кащело Бранко. Виждаха се снимки от някога и от днес. Някои от лицата си бяха останали почти същите, но други се бяха променили, олисели, ужасно напълнели. Видя футболните екипи, снимки от празници и екскурзии, веселяшки номера, гаджета, мотори — сбирка от редящи се един след друг спомени. Избра *chat* и влезе в страницата, на която бивши съученици си разменяха послания.

Затрака по клавиатурата.

Филипе Мадурейра. Трябва спешно да говоря с теб.
Обади се. Томаш Нороня.

Натисна *enter* и посланието влезе в системата за *chat*.

Изключи компютъра и се облегна на стола, преценявайки избора си. Щеше да отиде на следващия ден в Лисабон да разпише книжките на студентите и тогава вече щеше да е свободен за разследването, което му беше поръчал Интерпол. Не беше сигурен дали ще получи отговор на съобщението, оставено в чата на сайта, и трябваше да разучи други пътища. Но какви?

Стана и отиде до етажерката да вземе Библията на баща си. Постава я на бюрото и запрелиства дебелия томче, докато накрая

откри на една от последните страници текста, който търсеше.

Апокалипсис.

„Блажен е оня, който чете — зашепна Томаш началните абзаци, — и ония, които слушат думите на пророчеството и пазят писаното в него; защото времето е близо.“

„Пророчество — повтори си сам на себе си. — Това е пророчество. И времето е близо.“

Близо.

Отново се зачете в текста, ред по ред, изречение по изречение, абзац по абзац. Следваше нанизаните слова с търпение и усърдие, докато няколко страници по-нататък не намери ключовия откъс. Прочете го наум веднъж, после повторно, шепнейки, сякаш звукът на собствения му глас му помагаше да разкрие скрития смисъл.

„Тук е мъдростта — прочете той. — Който има ум, нека пресметне числото на звяра, понеже е число на човек, и числото му е шестстотин шейсет и шест.“ — Томаш вдигна очи замислен и повтори тайнствената фраза: „И числото му е шестстотин шейсет и шест“.

Написа трите цифри върху лист хартия.

666

Остана задълго загледан в тройната шестица, преценявайки възможните алтернативи, които стояха пред него, съзерцавайки възможните пътища за разгадаването ѝ. Това число съдържа дума, заключи. Не само дума, а послание.

— Зашифровано послание.

Стана и отиде до етажерката да вземе друга книга — стар том с пожълтели страници, оръфани от времето, с позлатени букви, които изписваха заглавието „Кабала“ на корицата и на избелялото гръбче. Отвори книгата и усети сладникавия мирис на времето, лъхац от старите страници. Прехвърляше ги една след друга внимателно, като че се страхуваше да не се разпаднат на прах под пръстите му.

Докато прелистваше томчето, мислите му се върнаха към посланието, което беше оставил на сайта на гимназията. А ако Филипе не отговори, запита се той. Прецени, че не беше добре осведомен и бързо заключи, че трябва да събере повече информация за стария си приятел.

Веднага остави книгата настрана, взе мобилния телефон и набра един номер.

— Орлов, кажете ми нещо — помоли той, след като размени поздрав с човека от Интерпол. — Какво работи моят приятел Филипе?

— Консултант е в областта на енергетиката.

— Да, но какво значи в областта на енергетиката? Електричество ли?

Гласът от другата страна издаде някакви звуци, които Томаш оприличи на дъвчене. Човекът не преставаше да яде.

— Петрол — каза Орлов, след като преглътна хапката си. — Завършил е геология и по принцип се занимава с общи въпроси на енергетиката, но основно е проявявал интерес към петрола.

— Така ли?

— Последният човек, който го е видял по моя преценка, един тип на име Абдул Карим, се е срещнал с него в седалището на ОПЕК^[2].

— Видели са го за последен път в седалището на ОПЕК?

— Да.

— В Саудитска Арабия?

Орлов се разсмя.

— Не, професоре. Тук, в Европа.

— Седалището на ОПЕК е в Европа, така ли?

Нова серия неясни звуци подсказваха, че руснакът е напъхал още храна в устата си. Сдъвка я набързо и след миг, с приглушен глас и учестено дишане от неимоверните усилия при поглъщането ѝ, успя да проговори:

— Виена.

[1] Американски сериал, уестърн, пожънал голям успех през шейсетте и началото на седемдесетте години на миналия век. — Б.пр.

↑

[2] Организация на страните износителки на петрол. — Б.пр. ↑

VI

Когато му казаха, че сградата се намира край канала на Дунав, Томаш си представи малък дворец, потънал в зеленина, внушителен с имперската си архитектура, и реката като синьо огледало в краката му, просната като васал пред господар. Навярно заради големите си очаквания, Томаш застана разочарован пред номер деветдесет и три на улица „Леополдщад“. Остана за миг загледан в ниската и грозна постройка с бели и сиви панели с вмъкнати между тях сини черти, със знаме в синьо и бяло на върха, електронен часовник и съкращението ОПЕК.

Сградата на Организацията на страните износителки на петрол беше всичко друго, но не и величествена. Бетонна кутия, вмъкната сред офисите във втори район на Виена — никакъв блясък, нито великолепиe, нищо, което да подсказва, че от това място се управлява най-големият и печеливш бизнес на планетата, чудотворният продукт, който движи света. Томаш дори се усъмни в сетивата си, допусна, че това не е адресът, който търсеше, че навярно се е объркал, но съкращението ОПЕК на върха на сградата и числото деветдесет и три върху вратата със сложно стъклено покритие отхвърляха всяко съмнение. Наистина стоеше пред ОПЕК.

Влезе в сградата и се отправи към рецепцията.

— Господин Абдул Карим, ако обичате.

— Имате ли записана среща?

— Да. Името ми е Томаш Нороня. Идвам от страна на Интерпол.

Арабският служител набра някакъв номер и предаде информацията на другата страна по линията. Томаш нищо не разбра от непонятното бърборене, освен името си и това на международната полиция. Служителят изслуша инструкциите, благодари и затвори.

— Господин Карим идва — каза той и посочи към улицата. — Бихте ли изчакали навън, моля?

— Навън ли? — учуди се посетителят.

— Да, той помоли да го чакате отвън.

Томаш излезе от сградата и застана до остъклената входна врата, надничайки често върте, в седалището на ОПЕК. Виждаха се много мъже с тюрбани, други с вратовръзки, почти всички араби или африканци, ходеха напред-назад с чанти в ръка, но без да бързат, нямаше никакъв стрес. Томаш губеше търпение отвън. Пристъпяше от крак на крак и раздразнението му растеше. За пръв път му се случваше да чака домакина на улицата.

Автомобилният трафик пораждаше равномерен несекващ шум, от който се отделяха сърдити клаксони; затвореше ли очи, сякаш чуваше гневното бучене на морето, над което се носеха крясъците на чайките.

В последните минути клаксоните бяха станали толкова настоятелни, че го принудиха да обърне глава, за да разбере какво става. Лъскав сребрист мерцедес, двуместен спортен модел с аеродинамични линии, беше спрял пред вратата на ОПЕК. Сред неясния сумрак в колата сякаш съзря някаква ръка да маха. Томаш се приведе напред и се опита да види по-добре. Ръката като че махаше към него. „Да не би да е за мен“, запита се Томаш. Погледна очаквателно, задавайки въпроса по-скоро на себе си, и ръката замаха още по-настоятелно. Приблужи предпазливо и видя зад волана един мъж с тюрбан на главата.

— Вие ли сте човекът от Интерпол? — попита непознатият.

— Не... тоест да, аз съм.

Мъжът протегна ръка и отвори срещуположната врата.

— Влизайте — подкани го той. — Аз съм Абдул Карим.

Преодолявайки изненадата, Томаш се намести в тясното пространство и поздрави домакина си. Беше слаб мъж на средна възраст със заострена брадичка и изпъкнали скули. Носеше *шумаг*^[1] в червено и бяло, а тялото му беше покрито с *тауб*^[2] — традиционни дрехи, които странно контрастираха с авангардната технология, грееща по таблото на мерцедеса. Ръцете, които държаха волана, бяха обсипани с лъскави пръстени. Украшенията бяха толкова много, че отстрани всяка ръка изглеждаше увенчана с корона.

— Предположих, че ще разговаряме в офиса ви.

Щом затвори вратата, автомобилът потегли така рязко, че гумите изсвириха и даже тялото му се залепи за седалката, като че беше астронавт преди отлитане.

— Виена е моят офис — каза арабинът. Обърна палец по посока на сградата, която бързо се смаляваше зад тях. — Нашата централа е ужасна, нали? Ще ви заведе на по-интересно място. — Погледна към спътника си. — Познавате ли Виена, господин Томаш?

— Не.

— Очарователен град — отсъди той. — Тук прекарвам половината от годината. Половин година в Медина, където е жена ми и семейството ми, и половин година във Виена.

— Медина ли? В Саудитска Арабия?

— Да. Оттам съм. — Карим удари по волана. — Виждате ли това тук, тази кола? — Вдигна ръката си, обсипана с пръстени, и я завъртя като че искаше да покаже всичко наоколо. — Виждате ли автомобилите по шосето? Тези офиси, цялата тази дейност, този кипящ живот? Виждате ли всичко това?

— Да.

— Всичко това е възможно благодарение на моята страна.

Томаш се усмихна.

— Вижте, Виена е много стар град. По-стар от Саудитска Арабия.

— Без съмнение. Но всичко, което съществува на Запад, съществува под тази си форма благодарение на нас. Без Саудитска Арабия не би било възможно нищо от това, което виждате около нас.

— Говорите за петрола, нали?

— Да, разбира се. Петролът движи света.

— Но има много петрол извън Саудитска Арабия.

— Кажете ми къде.

— Ами... в Ирак, Иран, Кувейт...

— Все страни от ОПЕК и поради това свързани със Саудитска Арабия.

— Но има и други.

— Кои? Кажете.

— Русия, Съединените щати...

Арабинът прихна.

— Не ме размивайте.

Томаш го изгледа объркан.

— Не виждам какво смешно има тук?

Спускаха се по Донаущрасе, успоредна на канала на Дунав, който се виеше покрай шосето, отгатак зеления килим на поддържаната морава, понесъл води с отразени в тях дървета и сгради като в дълго огледало. Спортният мерцедес сякаш се плъзгаше по асфалта, подобно на сребристосива хрътка, стремително препускаща по пътя, превърнал се в ловно поле.

— Слава богу, милиони хора по света се радват днес на невероятно висок стандарт на живот — каза Карим с очи, вперени в движението. — Оплакват се, че малко печелят, че нямат пари за похубава кола, нито за по-голям дом, но забравят, че само преди седемдесет години колата и домът са били привилегия на богатите, забравят, че отоплението на дома и почивките в чужбина са били достъпни само за аристократите. Среднестатистическият гражданин е бил доволен, ако е имал какво да яде и е могъл да се грее край камината. И макар че не се замисляме за това, истината е, че днес живеем в епоха на просперитет, да даде Господ така да сме и занапред. *Иншаллах!* — Заби поглед в Томаш. — Знаете ли на какво се гради това изобилие?

— На петрола?

— Не просто на петрола, *хабиби*^[3]. А на евтиния петрол.

— Евтин ли? Нима смятате, че петролът е евтин? Всеки път, когато зареждам колата с бензин, ми се струва твърде скъп. И става все по-лошо.

— Това е защото никога не сте се замисляли сериозно. Ако си дадем сметка за цялото това благоденствие, което дължим на петрола, цената му е невероятно ниска. Да вземем например парфюмите. Един литър парфюм е безкрайно по-скъп от литър петрол, нали?

— Да, така е.

— Дори и най-евтиното парфюмче е по-скъпо от петрола. — Вдигна показалец, украсен с прекрасен диамантен пръстен. — Уверявам ви, че бихме могли да минем без парфюм, но без петрол би било невъзможно.

— Не се и съмнявам в това.

— Всичко, което консумираме и ползваме — от виенския шницел до портокаловия сок, от най-простата дървена маса до зъболекарските услуги, от последния модел плазмен телевизор до

билета за Щатсопера, за да слушаме Щраус, — всичко представлява енергия, произведена и изразходвана.

— Не схващам...

Карим се прокашля.

— Кажете ми, моля, какво знаете за историята на човечеството?

— Поназнайвам нещо — разсмя се Томаш. — Все пак съм историк.

Арабинът се изненада.

— Историк ли сте? Мислех, че сте полицай.

— Не, историк съм. Работата ми за Интерпол е само... еднократно сътрудничество. Да кажем, че определени аспекти на това разследване са свързани с древни тайни и това е накарало полицията да се обърне към мен за помощ.

— Хм... разбирам. Но щом сте историк, би трябвало да сте наясно с връзката между прогреса и консумацията на енергия.

Томаш се поколеба.

— Ами... и да, и не. Какво по-точно имате предвид?

— Обществената организация като функция на енергийните нужди.

— Да... признавам си, че това не е в моя ресор.

— Няма нищо сложно за обяснение — каза Карим с ентузиазъм, явно почувствал се в свои води. — Защо според вас първобитните хора са предпочитали да ловят едри животни?

— Е, това е ясно. Едрите животни са осигурявали по-голямо количество храна.

— Разбира се. Или казано по друг начин, защото калориите, необходими за лов, били по-лесно компенсирани от голям къс месо, отколкото от дребна мръвка. Ако да убиеш крава, изразходваш същото количество енергия, като да убиеш заек, по-добре да е крава, нали? Това означава, че енергийното съотношение полза-цена вече инстинктивно е било в главите на първобитните хора. Затова са преминали от стопанство, основано на лова, към земеделието. Нашите предци са разбирали, че селското стопанство предлага преимущества по отношение на изразходваната и придобитата енергия.

— Очевидно е така.

— Но какво станало след въвеждането на селското стопанство? Животът станал по-лесен и общностите разцъфтели. Благоденствието

довело до увеличаване на населението, появили се градовете. Проблемът бил, че всеки човек имал потребление от половин тон дърва на година. И понеже имало много повече хора от преди, това предполагало унищожаването на все повече гори, за да се задоволят нуждите на нарастващото население. И понеже горите с всяка изминала година се отдалечавали все повече, наложило се да ходят за дърва все по-далече, и то за все повече хора. — Извъртя очи. — Разбирате какви проблеми предизвикало всичко това, нали?

— Снабдяването престанало да задоволява потреблението.

— Точно така. И всъщност първата енергийна икономика се появила, за да разреши този въпрос. Хората не можели да изминават все по-големите разстояния, за да си набавят увеличаващите се количества от необходимото гориво, и решили да сформират общности, на които да поверят тази задача. Но новите открития рязко повишили необходимостта от енергия. Като желязото например. За да се сдобият с нищожно количество желязо, бил необходим един тон дърва. И тъй като добивът на желязо се разраснал, нуждите от дърва станали огромни. И така, предвид това, че имало все повече хора и по-малко гори, в определен момент икономиката, която се основавала на дървесината, изпаднала в колапс. — Погледна към Томаш. — И знаете ли какво било разрешението?

— Не.

— Въглищата. Въглища имало в изобилие и превозът бил лесен. Освен това един килограм въглища съдържа пет пъти повече енергия, отколкото един килограм дърва. Без въглищата индустриалната революция би била невъзможна. Дървесината не стигала за добива на количествата желязо, потребни за индустриализацията, само въглищата можели да го осигурят. И го осигурили. Благодарение на въглищата се появили фабриките, машините, железопътните линии, парните машини и големите кораби. Този нов източник на енергия не донесъл само топлина и по-ефикасен транспорт. Дал повече храна, повече дрехи, повече машини, повече хартия, повече от всичко. Оттам насетне сме навлезли в опустошаващ цикъл. Колкото повече се произвежда, толкова повече енергия е нужна. А колкото повече енергия успеем да произведем, толкова повече неща можем да правим. — Намигна му. — Сега сигурно разбирате защо казвам, че всеки продукт е мерило за енергия. — Посочи кестените, които красяха улиците

наоколо. — Ако ползвахме само дървесина като гориво, животът, такъв, какъвто го знаем, не би бил възможен. Необходима е енергия за създаването на цялото това богатство, което ни заобикаля — от автомобила до което и да било друго материално благо.

— И така стигаме до петрола.

— Абсолютно вярно. Въглищата имали големи предимства пред дървата и те направили възможна индустриалната революция, но имали сериозни недостатъци. Като начало можем да отбележим, че страшно замърсявали околната среда. Въздухът в градовете почернял и хората не можели да дишат. Освен това енергията, добивана от въглищата, вече не задоволявала новите индустриални отрасли, които се появили междуременно. И тогава, в едно утро през 1901 година, сонда, пусната на малко възвишение на име Спидълтоп в Тексас, предизвикала изригването на газ и черна течност. Петрол. Спидълтоп станал първият...

— Простете — прекъсна го Томаш. — Това не е истина.

Карим го погледна изненадано.

— Какво?

— Това, че петролът се е появил през 1901 година. Чел съм древни арабски текстове, в които се споменава за съществуването на петрола.

Арабинът се разсмя.

— Разбира се, че вече са знаели за петрола. — Погледна нагоре. — *Аллах акбар!* Господ е велик и безкрайна е неговата мъдрост. Бог създава всички чудеса и петролът е едно от неговите творения. Неслучайно той го е поставил в Близкия изток. Господ ни е дал петрола, за да го използваме срещу неверниците. Нашите предци са го прилагали във войната срещу кръстоносците, възползвайки се от лесната му възпламенимост.

— Значи сте съгласен с мен.

— Опасявам се, че не съм се изразил достатъчно ясно. За съществуването на петрола се знае още от древни времена, това е факт. Но хората са смятали, че се среща рядко. Осъзнавали са, че е мощен, по-сигурен и по-чист от въглищата, но са мислели, че се среща в малки количества. В Русия са добивали най-много по 5 хиляди барела на ден и това било считано за нещо необикновено. Но Спидълтоп започнал да добива същото количество само за един-

единствен час. Разбирате ли? Спиндълтоп доказал, че петролът е в изобилие.

— А, разбирам.

— Спиндълтоп положил началото на ерата на петрола. Цялата икономика се преобразила. Някои промишлени процеси, неосъществими с въглища, станали възможни благодарение на петрола. Появили се автомобилите, които позволили на хората да живеят далече от работните си места. Няма смисъл да ви обяснявам какво отражение е имало това в обществен и урбанистичен план, нали?

Томаш се разсмя.

— Не е необходимо да си учен, за да го проумееш.

— Но аз ви питам: къде е съсредоточено това богатство?

— Кое? Петролът ли?

— Да.

— Ами... на различни места, предполагам.

Арабинът поклати глава и се усмихна снизходително.

— Днес това богатство практически е в ръцете на ОПЕК. И дай боже да е така и занапред. *Иншаллах!*

— Ами Съединените щати? Ами Русия? Те също произвеждат нефт.

Карим го изгледа изкосо.

— Този нефт е на изчерпване.

— Моля?

Колата се движеше в района на Шотенринг и Алзергрунд. Това беше красива зона с внушителна архитектура и добре поддържани сгради. Мерцедесът намали скорост, съобразявайки се със светофарите и натовареното движение. Автомобилът вече не приличаше на хищник, а се бе преобразил в кротко агънце.

— Това беше темата на разговора ми с човека, когото търсите.

— Филипе Мадурейра?

— Да.

— Бил е при вас, за да ви говори за американския и руския петрол?

— Дойде да си поговорим за състоянието на добива и световните ресурси на петрол.

Томаш извади бележника си от джоба. Разговорът беше поел към темата, която го беше довела във Виена.

— Момент, кажете ми нещо повече за обстоятелствата, при които сте се срещнали — каза той. — Кога се свърза с вас?

— О, минаха няколко години оттогава.

Томаш провери в записките си.

— Това е било сигурно през... февруари 2002 година?

— 2002-ра? Не знам, трябва да проверя. — Замисли се. — Да, спомням си, че говорихме за 11 септември и за американската инвазия в Афганистан. Трябва да е било в края на 2001 година. — Поклати глава убедено. — По-скоро февруари 2002-ра. Спомням си, че беше много студено, посред зима, и даже заобикаляхме преспите сняг, натрупани по тротоарите.

— Как се свърза Филипе Мадурейра с вас?

— Чрез един наш клиент. Инженер Феро от *Galp*.

— Португалската нефтена компания?

— Да, ние работим с *Galp*. Обикновено общувам с инженер Феро. Той ми се обади и каза, че поради международната политическа криза негов консултант трябвало да направи оценка на наличните петролни запаси и производствения капацитет и ме попита към кого да се обърне. Казах му, че трябва да говори с мен.

— И той дойде.

— Дойде.

— Тук, във Виена?

— Да, тук се срещнахме. — Махна неопределено с ръка назад. — Отидохме да обядваме в „Лустхаус“, ресторант в Пратера, а после отскочихме до хиподрума, да видим конете.

— Значи Мадурейра е искал да си поговорите за световното производство на петрол.

— Да, за производството и запасите. Но най-вече се интересувахте от запасите.

— А каза ли ви защо му е необходимо...

Карим вдигна ръката с пръстените.

— Чакайте, все още не сте ми обяснили защо се интересувате от този разговор — рязко каза той. — Както можете да предполагате, не изпитвам особено желание да разкривам съдържанието на разговорите с клиентите ми.

— Разбирам, но това е разследване на Интерпол.

— Да, вече ми го казахте и точно затова се съгласих да се срещна с вас. Но не можете ли да бъдете по-конкретен?

Томаш въздъхна.

— Филипе Мадурейра е заподозрян в участие в две убийства.

Арабинът зяпна шокиран.

— Сериозно ли говорите?

— Да. Разкрити са връзки между него и двамата застреляни учени.

Карим поклати глава.

— Не мога да повярвам! — възкликна той. — Разговарял съм с убиец и съм оцелял! — Обърна очи нагоре с израз на благодарност. — *Аллах акбар!* Господ е велик и милостта му е безгранична!

— Чакайте, не съм казал, че е убиец. Случаят още се разследва.

Човекът от ОПЕК задържа погледа си върху уличното движение.

— Така е, но факт е, че полицията го издирва. — Сбърчи вежди. — И къде е моето място в картинката?

— Убийствата са станали по време на срещата ви с него.

— Уверявам ви, че това не е било тема на разговор, може да сте сигурен в това. Аллах ми е свидетел.

— Вярвам ви — каза Томаш. — Но има още едно обстоятелство, което ни се струва важно. По наши изчисления, вие сте последният човек, с когото Филипе се е срещнал явно.

— Аз ли?

— Да. След убийствата е изчезнал. И никой повече не го е виждал.

— Дали не му се е случило нещо?

— Възможно е.

— Може да е мъртъв. Нима вие, християните, не казвате, че който с нож убива, от нож умира?

— Не, той е жив.

— Откъде знаете това?

— Разполагаме с имейлите, които е разменил с един приятел в Англия.

— В такъв случай би трябвало да говорите с този негов приятел.

— Не можем. Англичанинът също е изчезнал.

Колата спря край върволица от паркирани коли и Карим погледна в огледалото за обратно виждане, преди да натисне съединителя, да превключи скоростите и да даде заден ход.

— Цялата тази история ми се струва твърде странна. Но честно казано, не знам с какво мога да ви помогна.

— Вижте, опитвам се да възстановя онова, което е занимавало Филипе по времето на събитията. Затова трябва да ми разкажете за какво си говорихте.

Гумите изсвириха и колата се лашна назад.

— Ще ви разкажа — обеща Карим, обърна глава назад, докато правеше маневрата. — Но не тук.

И спря.

[1] Дълъг като шал тюрбан. — Б.пр. ↑

[2] Дълга тъмна роба. — Б.пр. ↑

[3] Скъпи мой, драги (араб.). — Б.р. ↑

VII

Тръгнаха пеш от прекрасната сграда на борсата, до която оставиха колата. Прекосиха градината на парк „Гмайнер“ — зелен оазис наред самия „Бьорсеплац“, и поеха по „Ренгасе“ — улицата, която свързва величествения бароков дворец Шьонборн-Батияни и абатството Шотенкирхе, прочут средновековен център. Прекосиха площада и Карим като гид поведе Томаш към двореца Ферщел с пищната вътрешна галерия Фрайюнг. Минаха през галерията и се озоваха пред огромно заведение, чийто вход се охраняваше от фигура на мъж, седнал на стол, изработена от папиемаше.

— Кафене „Централ“ — поясни Карим.

Кафенето приличаше на катедрала. Огромни гръцки колони поддържаха високия сводест таван, откъдето се спускаха бледи сферични полилеи. Мекото им сияние се губеше под слънчевите лъчи, които струяха мощно през широките прозорци, спускаха се от високото, от свода, и разливаха ослепителна светлина из кафенето. Но даже и този блясък като че оставаше на втори план, затъмнен от изискания стил на вътрешната декорация и архитектура. Налагаше се не толкова светлината, колкото хармонията на линиите, елегантна смесица от всички нюанси на жълтото в стил *ар нуво*^[1], придаващ на кафенето класическа изтънченост. По времето, когато са носили фрак, бастун и бомбе, това място сигурно се е считало за шик.

Някои от клиентите разсеяно разлистваха вестник или изглеждаха погълнати от приятно четиво, други се наслаждаваха на *капуцинер*^[2] или на коктейл *Фарисей*^[3], но всички, абсолютно всички, слушаха унесени вълшебната соната, която пианистът свиреше със затворени очи и отпусната назад глава, отдаден на опиващата страст на музиката. Моцарт изпълваше кафенето, звуците се лееха като нежните трели на лястовичките, посрещаци пролетта.

Минаха с леки стъпки, за да не смутят вдъхновението на музиканта и да прекъснат леещите се звуци на прекрасната соната, и седнаха на малка овална маса в ъгъла, с гръб към прозореца.

— Забележително място — прошепна Томаш, съзерцавайки сводестия таван. — Забележително.

— Нали? — усмихна се Карим, настанявайки се на стола. — Казват, че преди тук са се събирали писателите на Виена. — Посочи с пръст статуята от папиемаше, пазеща входа на кафенето. — Онзи там е един от тях.

Томаш се загледа във фигурата.

— Кой е този?

— Не знам. Някакъв поет.

— Известен ли е?

Карим погледна през прозореца към „Херенгасе“ и „Миноритенплац“ изпълнени с движение.

— Нямам представа — каза той. — Но районът на Шотенринг и Алзергрунд е бил обитаван от интелектуалци. Фройд, например, е живял тук. Сега неговият дом е музей.

— Един сервитьор в смокинг се приближи до масата.

— *Guten Tag!*^[4] — поздрави той несигурно. Очевидно не знаеше дали клиентът с шумаг щеше да го разбере. — *Was mochten Sie?*^[5]

— *Turkischer*^[6] и *Rehrucken*^[7] — отговори Карим. Веднага след това стана и погледна Томаш. — Отивам до тоалетната. Вие поръчайте.

Докато арабинът се отдалечаваше с енергична походка, историкът прегледа менюто.

— Ами... аз малко съм изгладнял — каза на сервитьора. Посочи една от снимките в менюто. — Какво е това?

Австриецът се надвеси и се вгледа в платото.

— *Heringsalat?*

— Да. Какво е това?

— Салата от херинга.

— Донесете ми една порция.

— А за пиене?

— Една наливна бира.

— *Pfiff, Seidl, Krugel?*

— Не знам. Каквато и да е, няма значение марката.

Сервитьорът поклати глава.

— Не, не. Искам да знам каква да бъде халбата по големина.

— А... най-добре половин литър.

— Значи *Krugel*.

Когато Карим се върна, на масата вече го чакаше димящо турско кафе и сочно парче шоколадова торта. Пианото мълчеше, а пианистът беше седнал на бара и пиеше кафе *Einspanner*^[8]. Томаш беше получил своята голямата халба бира и похапваше от салатата. Приличаше на човек, който си почива и се наслаждава на слънчевите лъчи, но пред него на масата лежеше предвидливо отворен бележник.

— Може би не е лошо да използваме музикалната пауза, за да навлезем в разговора ни — предложи той веднага щом Карим се върна.

— Много добре — съгласи се човекът от ОПЕК, залепвайки пръсти за чашата с кафе, за да провери температурата. — Кажете какво искате да научите.

— Преди малко ми казахте, че при срещата си с вас Филипе Мадурейра се е интересувал от състоянието на производството на петрол в световен мащаб. Нормално ли ви се стори това?

Карим се замисли.

— Нормално? Не знам. Искам да кажа, че е нормално да се прави оценка на пазарните условия, все пак малко преди това бяха станали атентатите от 11 септември, Съединените щати бяха нахлули в Афганистан и международното положение беше изключително нестабилно. В този смисъл, струва ми се разбираемо различните правителства да искат да защитят интересите си и да проучат дали пазарът ще издържи. Но си спомням, че той изглеждаше много настоятелен най-вече относно производството на ОПЕК.

— Така ли? Защо?

— Ами... предполагам, че това може да се очаква, нали? Ако погледнем реално на нещата, производството извън ОПЕК се намира в бедствено положение...

— Как така?

Карим отпи бавно глътка от турското кафе и направи дълга пауза.

— Вижте — каза накрая. — Какво знаете за бизнеса с петрола?

— Малко. Не забравяйте, че съм историк. Особеностите на енергийния пазар никога не са били тема, която да ме накара да тръпна от възбуда.

Арабинът прехапа устна, докато обмисляше как да обясни нещата на такъв лаик.

— Добре, трябва да разберете, че това не е обикновен бизнес — каза той за начало. — На първо място, говорим за бизнес, който движи най-много пари в света. И слава богу, центърът му е в Близкия изток. — Карим отново отправи молитва към небесата и възхвали божието величие, отправяйки традиционното *Алах акбар!* После се вгледа в Томаш. — На второ място, този бизнес е толкова важен, че се слива с политиката. — Наведе глава. — Като казвам политика, имам предвид политика от най-висок ранг, която решава въпроси на живот и смърт и предопределя съдбините на страни и цивилизации. — Символично сви юмрук. — Петролът е власт. Разбирате ли? — Сви още по-силно юмрука и го приближи до лицето си. — Власт.

— Да, разбира се. Парите предполагат власт.

Карим поклати глава.

— Не, не разбирате. Не говоря за властта, която ни дават парите. Говоря за власт в един много по-дълбок смисъл, фундаментален и първичен. — Отпи глътка кафе. — Чуйте. Седем години след откритието на Спидълтоп Великобритания реши да промени из основи военния си флот, като се отказала от въглищата и преминала от твърдо гориво на двигатели, задвижвани от нефтопродукти. — Присви очи, сякаш току-що беше изрекъл нещо с непреходно значение. — Схващате ли значението на това решение?

— Предполагам, че като са модернизирани флотата си, британците са станали още по-силни.

— Не, нищо подобно. Британците са предприели доста спорен ход. Разполагали са с флот, движен от въглища — суровина, която била в изобилие във Великобритания, — и са преминали на флот, движен от деривати на петрола — суровина, с която страната не разполагала. Сега разбрахте ли? — Направи пауза, оставяйки казаното да улегне. — Промяната на практика означавала, че снабдяването с гориво вече не било даденост. Ако Великобритания искала да гарантира движението на военната си сила, то тя трябвало да гарантира и сигурни пътища за снабдяване. С други думи, била принудена да защитава интересите си в Близкия изток. От този момент нататък националната сигурност се обвързала безвъзвратно с ключовия въпрос за достъпа до петрол. — Карим отново сви юмрук. — За тази власт говоря.

— Разбирам.

— Който държи петрола, държи света в ръцете си — продължи арабинът, като вдигна юмрук пред лицето си. — Великите сили не само имали нужда от петрол, за да водят войни, те започнали да воюват заради петрола. Разбирате ли?... Когато Хитлер казвал, че Русия му трябва заради *Lebensraum*^[9], „жизненото пространство“, не е имал предвид руското селско стопанство, а петролните находища в южните територии на страната. Германците не разполагали с тази суровина в своите предели и се нуждаели от сигурни доставки, за да се наложат като велика световна сила.

— Хм.

— Поради същата причина японците бомбардирани американския флот в Пърл Харбър.

— Ами!... Да не искате да кажете, че заради петрола...

— Да, точно това казвам.

— Но в Пърл Харбър не е имало петрол!

— Но е имало в Холандски Източни Индии, днешна Индонезия. Япония се е намирала в същото положение като Германия: не разполагала с петрол в собствените си граници и е трябвало да си го набави от друга страна. Японците са имали въпиеща нужда от кладенците в Холандските Източни Индии, но са се опасявали от интервенцията на американската армия, тъй като Америка била наложила петролно ембарго на Япония. Затова японците атакували и неутрализирали базата в Пърл Харбър.

— А, значи това е причината.

— А защо според вас американците оглавиха операцията за освобождаването на Кувейт през 1991 година? Смятате ли, че тази операция щеше да бъде проведена, ако страната произвеждаше само банани?

Томаш се разсмя.

— Разбира се, че не.

— Войната в Залива беше преди всичко война за петрола. Същото се отнася и за нахлуването в Ирак през 2003 година. За какво според вас беше войната? Заради оръжията за масово унищожение, които впрочем не съществуваха?

— Заради петрола.

Карим удари по масата.

— Разбира се, че заради петрола! Вицепрезидентът Дик Чейни дори го оповести публично, докато накрая някой не му запуши устата. Факт е, че американците искаха да преначертаят картата на Близкия изток според собствените си интереси, а всичко останало са само приказки.

Томаш се завъртя на стола си.

— Вижте какво, нима американците не са големи производители на петрол?

— Те са на трето място в света.

— Тогава какъв е проблемът?

Карим остана съсредоточен за миг, сякаш се канеше да направи важно разкритие.

— Проблемът е, че този петрол е на привършване.

— Какво искате да кажете с това?

Арабинът разтвори ръце с дланите нагоре.

— Това е третото нещо, което трябва да научите за петрола: количеството му е ограничено. Разбрахте ли? — Повтори същото, почти на срички: — Петролът е в ограничено количество.

Томаш повдигна вежди.

— Ясно, че е така. Но съм чувал да казват, че ще го има още дълго.

— Така е, с божията милост.

— Тогава какъв е проблемът?

— Проблемът е, че петролът, който ще го има дълго, е този на ОПЕК. — Приведе се към своя събеседник с едва забележима усмивка. — И най-вече този на Саудитска Арабия, *Маш'Аллах!*

— А петролът извън ОПЕК?

— На привършване е.

— Не вярвам.

— Повярвайте ми.

— Но ще открият още.

Карим се разсмя.

— Личи си, че не сте добре запознат с този въпрос — каза той. — Знаете ли какво е петролът?

— Ами... маслена течна субстанция, която идва от земята.

— Да, но какво представлява?

— Химично съединение.

— Всичко на този свят е химия, драги мой. — Посочи към Томаш. — Дори и вие. Питам ви дали знаете какво точно е петролът?

Историкът сви рамене.

— Знам само това, което всички знаят.

— Тоест почти нищо — каза арабинът. — Тогава ме чуйте. —
Взе чашата с турско кафе и я разклати, раздвижвайки черната течност. —
Както петролът, така и въглищата са остатъци от жива материя. Въглищата се образуват от растителни остатъци, докато петролът се образува от животни, погинали преди милиони години. Животинската мазнина е богата на водород, който след като се свърже с най-често срещания елемент у живите същества, въглерода, дава въглеродородни съединения. Петролът всъщност е смес от въглеродородни съединения, образувана на базата на мазнини от мъртви животни. Тази мазнина се събира под земята и се трансформира в петрол, когато престои известно време на температура между сто и сто тридесет и пет градуса по Целзий. Веднъж образуван, петролът търси начин да излезе на повърхността, като мастилено петно върху гъба.

— Но животни има навсякъде. Щом петролът идва от животинската мазнина, тогава би трябвало да се намира в изобилие.

— Не е задължително. Трудно се постига необходимото равновесие. Мазнината не става на петрол току-така. Трябва да са налице съответните температурни условия в определен период, за да се получи петрол. Ако мястото е прекалено дълбоко, температурата ще е прекалено висока и петролът ще се превърне в газ или ще бъде унищожен. Разбирате ли? Условията са прекалено специфични и деликатни. Освен това със самото си образуване петролът изчезва, понеже веднага изплува на повърхността. За да го намерим под земната повърхност, трябва да установим зоната, където петролът се е насъбрал, след като не е успял да излезе поради някой блок, който го е похлупил. Този блок е подобен на коркова тапа. Петролът намира да излезе навън, но корковата тапа е запушила изхода. Проблемът е, че местата, където съществуват подобни условия, са рядкост и ние ги знаем почти всички.

— Дали наистина ги знаем?

— Несъмнено. За да има петрол, е необходимо да има източник с насъбрана животинска мазнина в определен момент и при определена температура, които да позволят тя да се превърне в петрол. Трябва да

има и пореста скала, през която петролът да премине, изкачвайки се до непроницаема скала, която да послужи като коркова тапа и да го задържи, за да се натрупа. Този вид почва може да бъде разпознат чрез модерните сателитни технологии и така да се локализируют всички места, където би могло да има петролни залежи.

— И?

— В света съществуват едва шестстотин системи с подходящи условия за образуването на петрол или газ. Четиристотин от тях вече са били изследвани или са в процес на проучване, а останалите двеста се намират в Арктическите води. Забележете: няма и най-малка гаранция, че можем да открием петрол в която и да било от тези двеста системи.

— Но кой знае, току-виж се оказало, че открием огромни количества?

Карим поклати глава.

— Това е малко вероятно. Системите, които подлежат на проучване, се намират на труднодостъпни места и залежите, ако ги има, ще са твърде малки. Големите системи са по-лесни за намиране от малките, поради което и са открити по-рано. Колкото повече напредва експлоатацията, толкова повече намаляват полетата. И това би могъл да го обясни всеки геолог.

— А какво е положението на другите, вече изследвани четиристотин системи?

— Що се отнася до ОПЕК, всичко е наред. Имаме достатъчно петрол — и за нас, и за другите, *Маш'Аллах!* Но извън ОПЕК проблемът е сериозен. — Арабинът го повтори в речитатив. — Голям, голям проблем.

— Колко голям?

— Вижте, след откритието на Спиндълтоп станало ясно, че в Тексас има изобилие от петрол. Веднага след това били открити големи полета в други части на Съединените щати, като Оклахома, както и във Венесуела, Мексико и Русия. Европейските сили се съсредоточили в Близкия изток, британците — в Иран, а холандците от „Шел“ — в Ирак, последвани от американските компании, които създали „Арамко“ в Саудитска Арабия. Но през 1951 година Иран национализирал британската компания, която се намирала на негова територия — пример, който бил последван от други страни в района,

обединили се през 1961 година, за да основат ОПЕК. — Карим се усмихна. — Организацията, за която имам честта да работя.

— И чието производство, както ми казахте, върви добре.

— Слава богу, върви добре. — Карим се обърна нагоре и възхвали още веднъж божие величие. — Благословен да е Господ, който ни пази нас, неговите верни последователи, на които е поверил истинското слово, така както е записано в свещения Коран. — Заглади заострената си брадичка. — Знаете ли колко петрол има в Близкия изток?

— Не, очаквам да ми кажете.

— Повече от половината петрол, съществуващ в света. А това означава, че национализациите са лишили западните нефтени компании от половината от наличния нефт. Това, с което те разполагат, е така нареченият петрол „не-ОПЕК“.

— Петрол „не-ОПЕК“ ли?

— Точно така. — Удари отново с пръст по масата. — И точно този петрол е на привършване.

— Как така на привършване?

— Свършва. — Карим придърпа към себе си бележника на Томаш и взе писалката. — Познат ли ви е терминът „пик“?

— Не.

Арабинът начерта възходяща линия върху чист лист от бележника.

— Производството на блага си има свой пик. Производството расте, расте, расте, докато достигне половината и започва да спада, спускайки се надолу като планински склон. — Писалката достигна определен връх на листа и започна да се спуска по низходяща траектория. — Ето това се нарича „пик“. Когато прехвърлим пика на дадено производство... — Вдигна очи нагоре в молитва. — Нека Аллах, всемогъщият, да се смили над нас.

— Защо?

— Защото това означава, че вече няма да можем да увеличаваме производството. Обратно, ще произвеждаме по-малко петрол. — Надвеси се над масата към него. — Виждате ли какъв проблем би могло да представлява това? — Начерта друга възходяща линия в бележника. — Световното търсене непрекъснато се увеличава. Има все повече хора и все повече потребители на планетата. В Китай, където

преди се придвижваха на велосипеди, сега преминават на автомобили. В Индия е същото. — Пресече възходящата линия на търсенето с низходящата линия на предлагането. — А производството на петрол спада.

Томаш не откъсваше очи от двете пресичащи се линии.

— Да, виждам — прошепна. — Цените на горивата ще скочат.

— Ще стигнат трицифрено число. И въпреки това петролът няма да стигне за всички. Краят на евтиния петрол ще доведе световната икономика до ръба на пропастта.

— И кога ще стане това?

— В случая с „не-ОПЕК“ петрола пикът бе неминуем. В Съединените щати това стана през 1970 година, същото се случи и с големите нефтени полета в Канада и Северно море. Най-големият производител на петрол в Западна Европа, Норвегия, всеки момент ще навлезе в пика; Русия ще се сблъска със същия проблем в най-скоро време. Според изчисленията петролът „не-ОПЕК“ ще достигне своя пик още през 2015 година, ако не и по-рано.

— Господи!

— И това не е всичко. От 1961 година насам разкриването на нови залежи от петрол е в упадък. Въпреки развитието на нови технологии за проспекция на петролните полета, от година на година се откриват все по-малко залежи. От 1995 година потреблението на петрол в света възлиза на двадесет и четири милиарда барела годишно, но се разкриват едва девет милиарда барела нов петрол на година.

Като чу това, Томаш присви очи.

— Но това е голям проблем.

Карим кимна утвърдително.

— Действително. Когато петролът започне да недостига, световната икономика ще изпадне в криза. Спомнете си какво стана последните три пъти, когато преживяхме срив в производството на петрол. — Вдигна три пръста. — При арабското ембарго през 1974 година, Иранската революция през 1979 и войната в Залива през 1991 година. Какво се случи тогава със световната икономика?

— Влезе в рецесия.

— Точно така. И забележете, говорим за последиците от временни сринове. — Направи пауза и изчака ефекта от думите си. — Опитайте сега да си представите последиците от един постоянен

срив, какъвто ще настъпи след прехвърляне на пика на производството.
— Нова, смразяваща пауза. — Това ще е краят на цивилизацията, такава, каквато я познаваме.

Томаш въздъхна.

— Това означава, че ще трябва да се преориентираме към нов вид енергия.

Арабинът го изгледа подигравателно.

— Какъв нов вид енергия? Ще се върнем към въглищата?

— Не, ще трябва да открием друг източник на енергия.

— Но това е илюзия. Засега няма друг източник на енергия, който да може да поддържа световната икономика.

— Ще открием нова.

Карим се разсмя, поклащайки глава.

— Опасявам се, че това не е така лесно.

— Защо? Щом можем да отидем до Луната, навярно ще можем и да открием нов вид енергия.

— Може би, не казвам, че е невъзможно. Въпросът е, че още не сме го открили. Най-добрият вариант засега е природният газ. Има го в изобилие и не замърсява много.

— Ето, виждате ли?

— Проблемът е, че природният газ е много по-скъп от петрола и транспортирането му от зоната на производство е трудно. Бъдете сигурен, че пренастройването на икономиката към природен газ, наложено от изчерпването на петрола, ще се отрази твърде негативно на световната икономика. Освен това въпреки относителното изобилие на природния газ, продължаваме да говорим за невъзобновяема суровина като петрола.

— Няма ли други алтернативи?

— Има — атомната енергия. Но проблемите с нея са известни, нали? Атомните централи са невероятно скъпи и обезопасяването им е сложно, както се видя при случая с Чернобил. А и още не е изяснен въпросът с радиоактивните отпадъци, които замърсяват всичко, до което се докоснат, и чийто живот може да трае хиляди години. Тези централи са толкова проблематични, че повечето страни ги закриват.

— Трябва да има някакво разрешение.

— Разполагаме още със слънчевата и вятърната енергия. И двете са чисти, но проблемът е, че все още не са достатъчно ефикасни и

гъвкави. Фотоволтаичната клетка, например, превръща в електричество едва една десета от слънчевата енергия, която получава. От друга страна, както слънцето, така и вятърът са непостоянни източници. Когато вятърът утихне, ветроенергийните турбини престават да произвеждат енергия, същото става със слънчевата енергия вечер или при облачно небе. А има и друг аспект — и двете са отчайващо скъпи. — Карим махна категорично с ръка. — Тези източници на енергия със сигурност ще намерят своето място, не отричам, но не си и помисляйте, че могат да се превърнат в основи за изграждането на новата световна икономика.

Томаш въздъхна.

— Разбирам — каза той. — Значи с нас е свършено.

— Съществува и възможността да открием друг начин за постигането на контролиран ядрен синтез, което би ни осигурило един неизчерпаем източник на чиста енергия.

— Така ли?

— Лошото е, че ще са нужни сто години, за да развием новата технология.

— Сто години? — притесни се Томаш. — Ние не разполагаме с петрол за сто години занаяпред.

— Кой ви каза това?

Историкът беше озадачен.

— Ами... вие.

— Казах само, че пикът на петрола „не-ОПЕК“ е неминуем.

— А на този от ОПЕК?

— Е, този, слава богу, май е в изобилие. Благословен да е Господ, милосърдният! Ако нашите изчисления са верни, Близкият изток, и по-специално Саудитска Арабия, плуват в петрол. Нашият пик се очаква да настъпи едва след петдесет или сто години.

— А тази преценка наистина ли е точна?

Карим обърна очи нагоре, за да покаже, че всичко е в божиите ръце.

— *Иншаллах!*

[1] Art nouveau (фр.) — букв. „ново изкуство“; течение в архитектурата и изкуството, появило се през XIX век. Със своите

елегантни линии и оригинални решения се възправя срещу академичните норми. — Б.пр. ↑

[2] Тъмно кафе с малко мляко или бита сметана. — Б.пр. ↑

[3] Коктейл със силно черно кафе, ром, захар и сметана. — Б.р. ↑

[4] Добър ден! (нем.). — Б.пр. ↑

[5] Какво желаете? (нем.). — Б.пр. ↑

[6] Турско кафе (нем.). — Б.р. ↑

[7] Вид шоколадова торта (нем.). — Б.р. ↑

[8] Черно чисто кафе, сервирано в стъклена чаша с малко бита сметана (от нем. — букв. „файтон с един кон“). — Б.пр. ↑

[9] Ключов термин в нацистката идеология, който оправдава експанзионистичната политика на Хитлер (от нем. — „жизнено пространство“). — Б.пр. ↑

VIII

Томаш прекоси огромния салон и изобщо не се изненада, когато видя Александър Орлов, заобиколен от чинии, пълни с храна. Веднага след завръщането си от Виена историкът влезе в контакт с импозантния агент на Интерпол и както можеше да се предположи, получи покана да обядват в един ресторант в Лисабон. Избраното заведение беше бразилски ресторант в Кампо Пекено, едно от онези места, прочути със специалитети на скара, където тъпчеха клиентите до пълно освинване.

Руснакът тежко се надигна, за да поздрави новодошлия. Първото нещо, което Томаш забеляза, беше обилната пот, лееща се от Орлов — знак, че от доста време се храни усърдно.

— Извинете, започнах без вас — каза руснакът. Избърса потта от челото и поглади корема си. — Толкова бях изгладнял, че ме заболя стомахът, не можете да си представите.

— Добре сте направили, не се притеснявайте.

Чинията на Орлов беше препълнена с месо — крехки бифтеци, гърди и тлъсти парчета бекон върху подложка от ориз и черен фасул, подправени с фарофа^[1] и придружени от бутилка червено „Алентежу“^[2], вече преполовена. Томаш си поръча кайпириня^[3] и си сложи ориз и фасул, но даде да се разбере, че иска само две парченца крехко филе.

— Е, как беше във Виена? — изхриптя Орлов, докато дъвчеше едра мръвка. — Много валс?

Томаш поклати глава.

— Музиката беше друга.

— Представям си. Каква соната ви изпълни оня от ОПЕК?

— Каза ми, че Филипе е правил проучване на петролните запаси, като показал особен интерес към положението в страните от ОПЕК.

Руснакът сви лъсналите си от мазнината устни.

— Има смисъл — съгласи се той. — След като е бил съветник на *Galp*, нормално е да му трябва такава информация, не смятате ли?

Томаш се намръщи.

— Не знам дали е нормално.

— Защо?

— Защо му е било на Филипе да лети до Виена и да задава въпроси, чийто отговор би могъл да получи по телефона или по имейла?

Орлов преглътна парченце пиканя^[4].

— Може да му се е доцяло да опита някои виенски специалитети, знам ли.

— Или в тази история има още нещо.

— Разбира се, че има — възкликна мъжът от Интерпол и отпи глътка вино. — Не забравяйте, че след Виена вашият приятел е изчезнал, а непосредствено след това някой е очистил онези двамата. Арабинът не ви ли даде някаква следа?

— Не. Каза ми, че „не-Опек“ петролът скоро щял да прехвърли своя пик и че ОПЕК е убедена, че кладенците ѝ са пълни.

Руснакът спря да дъвче за секунда.

— Не виждам какво общо има това с нашия въпрос.

— Нито пък аз.

— Какво ще правим тогава?

Томаш въздъхна.

— Опитвам се да пробия по друг път.

— Какъв?

— Миналата седмица оставих съобщение в сайта на гимназията в Кащело Бранко. Надявам се, че Филипе ще го види. Винаги е имал силно развито чувство за принадлежност към колектива. Предполагам, че знае за съществуването на този сайт.

— А, така значи? Написали сте му писмо миналата седмица?

— Да.

— Е, и?

Томаш поклати глава.

— Нищо засега.

Сервитьорът се зададе и поднесе питието и филето, поръчани от Томаш. Друг сервитьор в същото време добавяше парчета месо в чинията на руснака. Когато двамата излязоха, Орлов изгледа събеседника си.

— След като нищо не сте открили, защо поискахте да говорите с мен?

— Кой ви каза, че нищо не съм открил?

— Нали току-що ми казахте...

Томаш се наведе и вдигна чантата си.

— Нищо не съм открил за Филипе, така е. Но имам нещо ново относно тайните послания, свързани със случая.

Орлов повдигна вежди от изненада.

— Какви послания? Говорите за знака на Сатаната, нали?

— Да, за тройната шестлица.

— Разгадали сте знака?

— Мисля, че да.

— Браво. Дайте да видя!

Историкът извади от чантата изданието на Библията и прелисти последните страници, за да стигне до последния текст от Новия завет. Откри го и го показа на руснака.

— Това е *Откровението* на свети Йоан Богослов, най-загадъчният от всички библейски текстове. Написан е през 95 година на малък остров в Егейско море, от мъж на име Йоан. Според традицията това е апостол Йоан, същият, който е написал Четвъртото евангелие, но не е сигурно. Наблюдават се важни стилистични различия, макар че има и доста прилики.

— Мислех си, че този текст се казва *Апокалипсис*.

— Така е.

Орлов изглеждаше озадачен.

— Но вие казахте, че е *Откровение*.

— *Апокалипсис* е гръцката дума за *Откровение*. Дали ще наречем последната книга от Новия завет *Апокалипсис* или *Откровение*, е все едно.

— Не знаех.

Томаш отново показва текста.

— Това е страшна книга. — Очите му се спряха на първия абзац. — Започва с тези думи: „Откровение на Исуса Христа, що Му даде Бог, за да покаже на рабите Си онова, което трябва да стане скоро“. — Вдигна глава и повтори последните думи: — Което трябва да стане скоро.

— Ммм... мрачно.

Историкът посочи отворените страници.

— Можете да бъдете сигурен, че през вековете много хора са изпадали в ужас от написаното тук и има защо. — Прелисти страниците. — Става въпрос за пророческа книга, в която се говори за края на дните. На нея дължим така наречените апокалиптични изрази, като Деня на Страшния съд, Битката при Армагедон, Вестители на Апокалипсиса. Но най-известното нововъведение, което дължим на този библейски текст, е думата *апокалипсис*, която е загубила първоначалното си значение на *откровение* и е добила друг смисъл — *краят на света*.

— И тук се появява числото на Звяра?

— Да, тук. — Затърси откъса. — Забележете, в *Апокалипсиса* числата са от голямо значение. Текстът е изпълнен със символични знаци. Създава се впечатление, че зад посланията се крият други послания, като огромна холограма.

— Такъв е случаят с тройната шестица, нали?

— Абсолютно. — Томаш спря да прехвърля страниците и посочи един абзац. — Ето тук! — възкликна той. — Това е откъсът, в който се споменава за появата на Звяра: „Тук е мъдростта. Който има ум, нека пресметне числото на звяра, понеже е число на човек, и числото му е шестстотин шейсет и шест“.

Вдигна очи към събеседника си, който си слагаше още филета с помощта на сервитъора.

— И казвате, че това може да се дешифрира? — попита руснакът.

— Несъмнено. Това е скрито послание и то има своето решение. — Кимна към току-що прочетените редове. — Виждате ли този израз? „Тук е мъдростта.“ С други думи, който притежава мъдрост, може да разбули тайната.

— За каква мъдрост става въпрос?

— Мъдростта на посветените. — Томаш посочи с пръст следващия израз. — Вижте това изречение: „Нека пресметне числото на звяра, понеже е число на човек“. Това означава, че се отнася за мъдростта на числата.

— Математиката ли?

— Гематрията.

— Геометрията ли?

— Ге-ма-трия.

— Какво е това?

— Гематрията е метод на кабала, залегнал в основите на модерната нумерология. Това е метод за получаване на числения израз на думите от староеврейски чрез преобръщане на буквите в цифри.

По лицето на Орлов се изписа недоумение.

— Но за какво е всичко това?

— Идеята е да се стигне до същината на думите, до разбулването на скритите тайни на езика, до установяването на невидимите нишки, свързващи изолираните на пръв поглед изрази, за да се разкрие Божествения замисъл на Творението. Мистиците кабалисти вярвали, че Бог е създал вселената с буквите на азбуката и е скрил в тях тайни, изразени в числа и думи. Гематрията позволява да се стигне до скрития смисъл на Божието слово.

— Не разбирам...

Томаш дръпна чинията настрана, взе писалка, извади бележника от чантата и го постави пред себе си.

— Веднъж в Йерусалим един стар кабалист ми обясни това най-подробно — каза той. — Идеята е следната. На всяка буква от староеврейската азбука отговаря число. Първите девет букви се свързват съответно с цифрите от 1 до 9, следващите девет букви — с цифрите на десетиците от 10 до 90, и четирите останали букви — със стотините от 100 до 400 включително.

Нахвърли едно уравнение.

$$\text{Shanah} = 355$$

— Буквите от староеврейската дума *shannah*, която означава година, образуват числото триста петдесет и пет. Виждате ли? Но триста петдесет и пет е броят на дните в лунната година. Това означава, че има числова връзка между думата и предмета, към който се отнася.

— Защо написахте *a* с малка буква?

— Староеврейското писмо изпуска много гласни. Когато буквата се изписва, пишем я с главна буква. Ако буквата се изрича, но не се изписва, ние я означаваме с малка буква.

— Разбирам — прошепна Орлов. — Значи от вашето обяснение на тази геоме... на тази система излиза, че всяка буква си има стойност

и сборът от стойностите на всички букви, съставлящи дадена дума, ни дава стойността на съответната дума. Така ли е?

— Точно така. — Присви очи. — Но колкото по-дълбоко навлизаме в мистичните предели, толкова по-интересно става. Обърнете внимание на равнопоставеността между думите *Elohim* и *Hateva*, тоест *Бог* и *природа*.

$$ELOHIM (86) = HATEVA (86)$$

— Имат едно и също число, осемдесет и шест. Това означава: „Бог е природа“.

Ново уравнение.

$$OR (207) = RAZ (207)$$

— Вижте равнопоставеността между *or*, тоест *светлина*, и *raz* — *мистерия*. И двете имат една и съща стойност, двеста и седем. С други думи, светлината ни препраща към тайнството. Когато Господ Бог е казал: *Yehi or!*, или *Да бъде светлина!*, започнало тайнството на Сътворението.

— Поразително.

— Нали? — Посочи написаното. — Гематрията ни разкрива скрития смисъл на думите.

Руснакът се поколеба.

— И... смятате, че тази система може да ни помогне да разгадаем тройната шестица?

Томаш се зарови в Библията, търсейки откъса, който беше прочел минути преди това.

— Смятам, че това е единственият верен път — отбеляза той. — Вижте какво се казва тук: „Който има ум, нека пресметне числото на звяра, понеже е число на човек“. — Изгледа Орлов. — „Да пресметне числото на звяра?“ Което е „число на човек“? — Лека усмивка се появи по устните му. — Едва ли може да бъде по-ясно от това. Тайната на тройната шестица може да се дешифрира чрез гематрията.

— Тогава трябва да приложим кабала?

— Точно това си помислих и аз отначало. Но после осъзнах, че може и да не е кабала.

— Какво имате предвид?

— Кабала е древен еврейски метод. — Прокара длан по текста.
— *Апокалипсисът* е писан в района на Егейско море. Това означава, че може би трябва да се обърнем към гръцкия.

— Гръцкият ли?

— Логично е. — Пригответи писалката. — Вижте, Исус на гръцки е *Iesous*. Шест букви. Нека да видим числената им стойност.

$$\begin{array}{cccccc} \text{I} & \text{E} & \text{S} & \text{O} & \text{U} & \text{S} \\ 10 & 8 & 200 & 70 & 400 & 200 = 888 \end{array}$$

— На гръцки името на Христос е, както виждаме, тройна осмица. Логично е да предположим, че числото на Антихриста е симетрично, но по-низше, и подлежи на дешифриране чрез гематрията, приложена към гръцкия. Тройната шестица се вписва в този профил.

— Да, виждам.

— Което показва, че библейската загадка може да се разреши, ако прибегнем до гръцкия. При това положение се заех да търся имена, чиято гематрия да даде тройна шестица. Можете ли да отгатнете какво открих?

— Нямам ни най-малка представа.

— Хайде, кажете някакво име.

— Не знам.

Лека усмивка се плъзна по лицето на Томаш.

— Мохамед.

Орлов зяпна от учудване.

— Мохамед? Мохамед има стойност три шестици?

— Да.

— Намеквате, че Мохамед е Антихристът?

— Не намеквам нищо. Казвам само, че гематрията на името Мохамед дава три шестици.

— По дяволите!

— Но има още едно име, при което се получава същият резултат. Едно още по-изненадващо име, напълно отговарящо на ролята на Звяра, име, което ни препраща определено към Антихриста.

— Кое?

Томаш хвърли поглед към масата и после към салона на заведението. Чувстваше се зле, гадеше му се от миризмите и от вида на Орлов, с вечно мазната му уста.

— Привършихте ли вече с обяда?

— Аз ли? — учуди се руснакът. — Да, защо?

— Не мога повече да стоя тук. Нека да излезем, става ли?

— А, не е честно — протестира Орлов. — Трябва да ми кажете кое е другото име с тройна шестица.

— Ще ви кажа, ако ми обещаете, че веднага ще излезем навън.

— Добре.

Томаш се надигна от стола.

— Да тръгваме.

— Чакайте — почти извика събеседникът му, протягайки ръка, за да го задържи. — Искам да ми кажете името.

Историкът се усмихна, предвкусвайки удоволствието от израза по лицето на Орлов, когато чуе името.

— Хитлер.

[1] Бразилска гарнитура, приготвена от препечено брашно от маниока с парченца зеленчуци — сушени домати, лук, чесън, чушка и др. — Б.пр. ↑

[2] Вино от Алентежу — южна провинция на Португалия. — Б.пр. ↑

[3] Бразилски коктейл от тръстикова ракия с много лимон, захар и лед. — Б.пр. ↑

[4] Ястие от телешко месо. — Б.р. ↑

IX

Александър Орлов изглеждаше в шок, когато плащаше сметката. Онова, което напълно го порази, не беше цената на обяда, както би могло да се очаква при подобни обстоятелства и при огромната сметка, която сервитьорът му поднесе на сребърен поднос, а мислите, разпалили въображението му. Хитлер? Хитлер е Звярът, пророкуван в *Апокалипсиса*? Тази мисъл го плашеше и в същото време не му даваше мира. Възможно ли е библейски текст от I век да съдържа число, чиято гематрия да отговаря на името на човека, извършил най-големия геноцид в историята?

Излязоха от ресторанта и поеха из парка до Кампо Пекено. Бяха благоустроили арената за корида и градинката околоръст изглеждаше приветлива и примамваща, спокойно място сред градската суматоха. Руснакът дълго крачи, забил поглед в земята, докато най-накрая наруши тишината.

— Сигурен ли сте, че на името на Хитлер отговаря числото шестстотин шестдесет и шест?

— Няма никакво съмнение, няколко пъти го пресметнах. Ако a е равно на сто, b — на сто и едно, и така нататък, гематрията на името на Хитлер дава тройна шестица.

— Господи, това е невероятно.

— Виждате ли? Хитлер е в ролята на Антихриста.

Орлов изхъмка.

— Но в крайна сметка, кой от двамата е Антихристът? Хитлер или Мохамед?

— Какво мислите?

— Мисля, че е Хитлер.

Томаш се разсмя.

— Има смисъл, нали? Човекът, предизвикал Втората световна война, човекът, отговорен за смъртта на милиони, човекът, планирал и осъществил холокоста.

— И който е нападнал Матушка Русь — побърза да добави Орлов. — Това не се забравя. Той е нахлул в Русия.

— Да, Хитлер е идеалният кандидат. Името му съдържа числото на Звяра и е олицетворение на злото.

— Несъмнено.

— Но не е така.

Смесица от почуда и разочарование се изписа по лицето на Орлов.

— Не е Хитлер?

— Не е.

— Сигурен ли сте?

— Абсолютно.

— Ама той е съвършено подходящ за тази роля.

— Знам, но Хитлер не е Звярът от *Апокалипсиса*.

— Как може да сте сигурен в това?

— Подразбира се от контекста на пророчеството. Не забравяйте, че това е стар християнски текст.

— В такъв случай смятате, че Антихристът е Мохамед?

— Не, и това не приемам.

Орлов наведе глава.

— Вижте, може и да не е Хитлер, но Мохамед е доста подходящ, не мислите ли? Той е основният враг на християнството. Освен това, ислямът стои зад всички терористични действия, извършени в Чечения, Афганистан, Ирак, Иран, Алжир, на 11 септември — навсякъде има следи от исляма.

— Не говорете глупости — отрязва го Томаш. — Мохамед е почитал Христос, смятал го е за истински пророк. А липсата на толерантност, която се забелязва в някои страни от ислямския свят, в определени моменти е характерна и за християнството. Достатъчно е да си припомним Инквизицията и кръстоносните походи.

— Това е било преди много време.

— А антиеврейските погроми в християнския свят отпреди много време ли са? Холокостът преди много време ли е? — Въздъхна. — Християнската нетолерантност е продължила доста дълго време, не смятате ли? Спомням си, че като юноша съм виждал кмета на Лисабон да протестира пред вратата на едно от кината, защото в него показваха френски филм, в който Дева Мария беше представена като жена,

различна от утвърдения каноничен образ. Спомням си също, че преди няколко години един автор на комикси беше направил карикатура на папата с презерватив на носа и това предизвика буря от протести. Спомням си, че...

— Добре, съгласен съм — не издържа Орлов. — Но защо сте толкова сигурен, че Звярът не е нито Хитлер, нито Мохамед, след като имената им съдържат тройната шестица, предречена в Новия завет?

— Много просто — каза Томаш. — *Апокалипсисът* е написан през I век и авторът му, Йоан, предизвиква тогавашните си читатели да разрешат една загадка. — Потърси първия абзац. — Спомнете си какво е написал още в началото на книгата: „Откровение на Исуса Христа, що Му даде Бог, за да покаже на рабите Си онова, което трябва да стане скоро“. — Погледна към Орлов. — Виждате ли? „Онова, което трябва да стане скоро.“ Йоан е имал предвид събития от неговото време. А Хитлер и Мохамед са се появили много по-късно.

— Но това все пак е пророчески текст. Не смятате ли, че би могъл да се отнася за лица от бъдещето?

— Не е точно така. В *Апокалипсиса* Йоан моли читателите си да разбулят тайната. Читателите са негови съвременници. Ако пророчеството е било адресирано към хора, живеещи хиляда или две хиляди години по-късно, те не биха имали никакъв шанс да разкрият загадката. Има смисъл само ако Йоан е помолил съвременниците си да разгадаят енигма, чието тълкуване се е вписвало във времето им. Ако си спомняте, Йоан обяснява, че пророчествата се отнасят до „онова, което има да стане скоро“.

— Разбирам.

Седнаха на дълга пейка под сянката на едно дърво и Томаш взе писалката и тефтера.

— Но да се върнем към гръцкия. Открих и други решения.

Нахвърли нещо върху белия лист.

TO MEGA THERION

— *To mega Therion*, тоест големият Звяр. Гематрията на този израз е тройна шестица.

Написа още една дума.

LATEINOS

— *Lateinos* е гръцката дума за *латински* и за *римлянин*. И също ни дава тройна шестица.

Още една дума.

TEITAN

— *Teitan* е гръцкият еквивалент на *Titan* — едно от имената на Слънцето^[1]. *Titan* е интересен пример, тъй като е езическо божество, а по онова време всичко езическо се е смятало за антихристиянско. Титан е името, с което гърците са наричали Бога Слънце.

Лицето на Орлов се сви скептично.

— Антихристът е Богът Слънце? Не виждам смисъл...

Томаш направи знак да изчака.

— Може би има по-голям смисъл, отколкото предполагате — каза той. — Ще стигнем и дотам, имайте търпение. Важно е да изясним някои неща. Първо, въпреки че в повечето от съществуващите версии на *Апокалипсиса* тройната шестица се посочва като числото на Звяра, в някои от тях въпросното число е шест-едно-шест.

— Шестстотин и шестнадесет?

— Да. Тези случаи са малко, но съществуват.

— Те не представляват интерес за нас — каза мъжът от Интерпол. — Убийците на двамата учени са оставили тройната шестица до жертвите си. Следователно ние се интересуваме от числото шестстотин шестдесет и шест, а не шестстотин и шестнадесет.

— Не е точно така — настоя историкът. — И двете версии съдържат ключа към мистерията, както ще разберете по-нататък. — Впери поглед в Орлов. — Да видим дали можете да отговорите на следния въпрос: кой е бил най-големият враг на християните през I век, когато Йоан е написал *Апокалипсиса*?

Очите на руснака потънаха в размисъл.

— Хм... нека да помисля...

— Мислете. — Направи жест, сякаш преместваше нещо от едната страна на другата. — Връщате се в I век. Християнин сте. Кой е главният ви враг? От кого се страхувате най-много?

— От Дявола?

— В човешки образ. В *Апокалипсиса* се казва, че е име на човек. Кой е той? — Допря пръст до слепоочието. — Мислете.

— Пилат?

Томаш се разсмя.

— Не говорете глупости. Пилат изобщо не е притеснявал християните по времето, когато *Апокалипсисът* е бил написан.

— Ирод?

— И той вече не бил грижа за християните от I век.

Орлов си пое дълбоко дъх, давайки да се разбере, че се предава.

— Вижте, не знам.

Историкът задържа погледа си, впит в събеседника.

— Нерон.

— Нерон?

— Нерон е Звярът от *Апокалипсиса*.

Орлов изглеждаше объркан.

— Но защо Нерон?

— В книгата Откровение шестицата е прокълнато число. Нерон е шестият император и е белязан с тройната шестица. — Отново взе писалката. — Ето вижте.

Изпълни бележника с драскулки.

NERON KAISAR = 666

— На гръцки *император Нерон* е *Neron Kaisar*. Транслитерацията му от староеврейски дава тройната шестица. Ако махнем крайното *n* остава *Nero* — римското име на императора. Транслитерацията му от староеврейски дава шестстотин и шестнадесет, по-малката стойност на числото на Звяра.

— Неро?

— Неро е *kaisar*, тоест *император*, и затова е сравняван със Слънцето. Сенека дори е писал за Нерон: „Той е Слънцето в човешки образ“. В този смисъл Нерон е бил Титан. Но е бил също така и *lateinos*, тоест *римлянин*. Все думи, които в гръцкия имат една и съща гематрия — шестстотин шестдесет и шест.

Обобщи всичко в едно-единствено уравнение.

NERON KAISER = LATEINO = TEITAN = TO MEGA THERION = 666

— Тоест император Нерон е римлянин, равен е на Слънцето и на големия Звяр. Той е Антихристът от *Апокалипсиса*, защото по онова време е нареждал да убиват християните в римския Колизеум. От него най-много са се страхували християните по времето, когато е било написано *Откровението*.

Лицето на Орлов придоби замислен вид.

— Разбирам — промълви той. — Но тук има нещо, което не се връзва. Ако Звярът от *Апокалипсиса* е Нерон, защо убийците на двамата учени са оставили числото на Звяра до своите жертви?

Историкът вдигна два пръста.

— Виждам само две възможности — каза той. — Първата е проста. Тройната шестица е символичното число на Сатаната. Ако убийците принадлежат към някаква секта, както допуска Интерпол, нормално е да искат „да подпишат“ своите действия с този символ. В този контекст, очевидно е, че тройната шестица не сочи Нерон, а Дявола.

— Подобно тълкуване е разбираемо — съгласи се Орлов. — Каква е втората хипотеза?

— Втората хипотеза е по-сложна и по-дръзка, но се опасявам, че все още не разполагам с всички данни, за да я формулирам.

— Вижте, нали няма да ме оставите само с догадки? Кажете ми какво имате предвид.

— Няма да повярвате.

— Изплюйте камъчето, моля ви.

Историкът въздъхна. Не му се щеше да излага заключения, преди да разполага с цялата информация, която смяташе за нужна. Но можеше да му даде някаква следа.

— Е, добре — склони той. — Мисля, че убийците са оставили тройната шестица край жертвите си, защото са искали да отправят нещо като послание.

— Послание ли? Какво послание?

Томаш отново се почувства разколебан. Дали да продължи? Трябваше да си изясни някои неща, да попълни някои празноти. Но

руснакът го гледаше очаквателно и беше ясно, че няма да го остави на мира, ако не му разкрие заключението, до което беше стигнал, макар и преждевременно. Трябваше да му подхвърли нещо, колкото и малко да бе. И когато осъзна това, той преодоля колебанието си и повдигна крайчеца на булото, под което се криеше тайната.

— Послание за края на света.

[1] Титани в древногръцката митология са не само децата на Уран и Гея, но и техните потомци. Богът Слънце Хелиос е син на титана Хиперион и богинята Тея. — Б.р. ↑

Х

— Днес ще ходим на разходка.

Поканата стресна още сънената дона Граса.

— На разходка ли? — учуди се тя. — Къде ще се разхождаме?

Томаш дръпна щорите и слънцето нахлу в стаята. Беше хубав ден и Коимбра искреше от живот. Утрото беше приветливо и мамещо с песента на скорците и приятния хладен бриз, който се носеше по реката. Отвъд прозореца къщите се редяха една над друга, изпълвайки пространството с белите си стени и червени покриви, които се открояваха жизнерадостно на фона на небесна синева. Древните стени обгръщаха ревниво и властно града. Напомняха средновековна крепост, увенчаваща като корона най-високата част на града, но всъщност бяха само руините на стария университет с изящната камбанария, изпъкваща като старинно бижу.

— Мамо, видя ли какъв хубав ден е навън? — Махна към прозореца. — Хайде да излезем да се поразходим, да подишаме чист въздух, да ни напече слънце.

Дона Граса, все още завита с чаршафите, го изгледа изпитателно.

— Добре ли си, сине?

Томаш се приближи до леглото.

— Мамо, откога не си излизала от къщи?

— Ами... не знам.

— Не си излизала, откак се изгуби и те заведоха в болницата. Две седмици има оттогава.

— Е, и какво от това?

— Но как можеш да живееш така?

— Ааа, пак започваш. Дона Мерседеш ми осигурява покупките, слава богу. Не ми трябва да скитосвам.

— И на литургия не ходиш вече!

— Теб това какво те засяга? Моля си се тук вкъщи и ми е достатъчно.

Синът отвори вратата на гардероба и се взря в чекмеджетата и закачалките с дрехи.

— Какво искаш да облечеш?

— Къде ще ходя?

— На разходка, мамо.

Дона Граса отметна чаршафите и седна на крайчеца на леглото.

— Баща ти ще дойде ли?

— Забрави за татко. Нека да излезем малко на слънце и да подишаме чист въздух. Какво ще облечеш?

— Дай ми нещо хубаво. — Посочи една рокля, окачена в гардероба: беше розова с бели къдрички на презрамките. — Дай ми тази, купих си я в Лисабон в деня, когато защити докторантурата си.

Томаш извади роклята и я остави на кревата.

— Обличай я тогава. Измий се и се напарфюмирай. Искам да си хубава, чу ли ме?

Граса погледна роклята.

— Ама къде ще ходим все пак?

Синът излезе от стаята, за да я остави сама, но преди да затвори вратата, отново повтори онова, което ѝ беше казал, когато се събуди.

— Днес ще отидем на разходка.

Автомобилът бавно си пробиваше път сред движението в това късно утро. Когато мина между Каза ду Сал^[1] и Коншада, зави надясно и пое нагоре по пътя към Университетската болница. Във фолксвагена беше горещо и Томаш отвори прозореца, за да влезе малко въздух. Хладен ветрец повя в колата, мек и приятен, и освежи обстановката вътре. Заобиколиха площада на Козеляш и когато приближиха Кинта де Санта Комба, свиха в една уличка, която излизаше на малък площад — спокойно и приятно място с бухнали дървета, нежно оперели корони в покривите на големите къщи, сякаш времето беше спряло.

— Какво ще кажеш да спрем тук? — предложи Томаш, докато паркираше автомобила, преди да е чул отговора.

— Тук ли? Защо?

— Нима не виждаш цялата тази зеленина? Хубаво е, нали?

Дона Граса се огледа наоколо.

— Да, изглежда приятно.

— Нека да походим малко пеша. Хайде, ела, ще ти се отрази добре.

Помогна на майка си да слезе и бавно тръгнаха сред дърветата. Беше тихо, закътано място, въздухът ухаеше на бор, чуваше се концертът на мушиците и цикадите, които се надпяваха в близката горичка, невидими, но шумни. Минаха покрай ограда, която бе превзета от плъзналите по нея растения и се бе превърнала в жив плет, подрязан грижливо отгоре. Томаш се спря пред една врата.

— Гледай ти, колко интересно — каза той. — Обърна ли внимание как се казва това място?

Майка му се взря в изписаните по плочките думи.

— Мя... Мя... Какво пише тук?

— Място за отдих — прочете Томаш. — Интересно.

Дона Граса изглеждаше заинтригувана.

— Място за почивка ли? Ама от какво да си почиват? — Погледна към горичката. — Може би след разходка?

— Сигурно — побърза да се съгласи синът ѝ. — Я да погледнем вътре.

Прекрачиха прага и тръгнаха по пътека с каменни плочи сред тревата. Капчици вода искряха по краищата на зелените стъбълца: явно моравата е била полята току-що. Почукаха на вратата на къщата и една девойка с шапчица и бяла престилка излезе да ги посрещне с мила усмивка.

— Здравейте, добро утро.

— Идваме да разгледаме дома — каза Томаш. — Може ли да влезем?

— Моля, заповядайте.

Девойката ги поведе да им покаже дома. Започнаха от кухнята, където две жени се суетяха около големи, вкусно ухаещи тенджери, и после минаха през салона. Всичко изглеждаше приветливо и добре подредено, макар и малко тъмно. В салона беше включен телевизор и няколко човека си почиваха, седнали на широки фотьойли — едни забили поглед в екрана, други плетяха, а двама бяха задрямали с отворена уста.

Дона Граса дръпна сина си за ръката.

— Томаш, видя ли това?

— Какво, мамо?

— Всички са стари хора — прошепна, за да не я чуят възрастните наоколо. — Само старци има тук.

— Но домът не е лош, нали?

— Така е, да. Ама са само старци, забеляза ли?

— Е, какво от това? Кой знае, можеш да си намериш приятели тук.

— Аз ли?

— Да, защо не? Всички са твоя възраст.

— Не са моя възраст. Старчоци са, не виждаш ли?

Томаш се почеса притеснено по главата.

— Мамо, тук ще ти е добре — настоя той. — Обстановката в дома ми изглежда приятна, а и хората, които живеят тук, са на твоята възраст. Ще си намериш нови приятелки, ще видиш.

— Ама какви ги говориш? За какво ми е да идвам тук?

— По-добре ще ти е тук, отколкото да стоиш сама вкъщи. Виж само, тук няма да се притесняваш за нищо. Има си хора, които ще се грижат за теб, и други, с които можеш да си поговориш. — Сниши глас, но все пак наблегна на думите си. — Кажеш, не е ли по-добре тук, отколкото да си седиш сама, затворена вкъщи?

— Не говори глупости.

— Но аз говоря сериозно. Тук ще се грижат добре за теб.

— Няма нужда други да се грижат за мен. Стига ми дона Мерседеш, Бог да я благослови. Освен това си имам съседки, истински светици, които ми помагат винаги, когато се наложи...

Момичето с шапчицата и бялата престилка ги прекъсна.

— Да отидем ли на горния етаж?

— Благодаря, много сте любезна, но няма нужда — извини се дона Граса. — Знаете ли, ние вече...

— Хайде да се качим горе — прекъсна я Томаш и се обърна към коридора. — След като вече сме тук, нека да видим всичко.

Дона Граса въздъхна и примирено последва сина си и домакинята. Взеха асансьора и излязоха на дълъг коридор, чийто под бе покрит със светли букови дъски.

— Ох, не знам дали ще имам сили — каза майката, обезсърчена при вида на просторния коридор. — Изморих се вече, Томаш. Не съм на твоята възраст, сине.

— Пристигнахме — каза девойката, сочейки към третата врага вдясно. — Ето тук е.

Изминаха последните метри от коридора и влязоха в една стая. Не беше много голяма, но изглеждаше спретната. Чамовите мебели бяха в ретро стил. Имаше гардероб, телевизор, канапе и голямо легло, писалище с букет цветя, всичко бе подредено с вкус.

— Стаята е хубава, нали? — попита Томаш. Отиде до прозореца и погледна навън. — Ей! Има изглед към гората!

Дона Граса се приближи и погледна. Гората беше всъщност малката борова горичка, през която бяха минали преди малко.

— Е, добре, можем ли да си тръгваме вече? — попита тя с известно нетърпение.

— Мамо, не ти ли харесва стаята?

— А, много е хубава, вярно. Но съм малко изморена вече, знаеш ли? Искам да се прибирам у дома.

Томаш преглътна мъчително. Беше настъпил моментът да изправи майка си с лице към действителността и трябваше да събере кураж, за да го стори.

— Мамо, чуй ме — започна той. — Дона Мерседеш ми каза, че няма да може да се грижи за теб известно време.

— Така ли? Ами вчера я видях, нищо не ми каза. Какво ѝ е?

— Тъъ... изникнал е неочаквано някакъв семеен проблем.

— Сигурно е заради мъжа ѝ. Горкият, страда от подагра и дона Мерседеш все се ядосва. Дали не е получил нова криза?

— Да, сигурно е затова.

— Веднага ще ѝ се обадя. Горката! Онзи ден ми разправяше, че...

— Мамо, мамо — прекъсна я синът. — Проблемът е, че за известно време няма да има кой да се грижи за теб.

— Е, и?

— Как „е, и“? Кой ще ти пазарува? Кой ще ти готви? Кой ще ти чисти?

— Тъъ... ще помоля съседката. Мария Клотилде е прекрасно момиче и вече ми каза веднъж, че винаги, когато имам...

— Виж, мамо, всичките ти съседки отиват на почивка.

Дона Граса облещи очи невярваща.

— Съседките ми отиват всички на почивка? Къде ще ходят на почивка?

Томаш вече се потеше.

— Откъде да знам. Ще ходят в Алгарве^[2] или в Бразилия, не знам и не ме интересува.

— Много странно е всичко това. Виж само, Мария Клотилде все е притеснена, горката, мъжът ѝ е безработен и не може да си намери работа. А за Дулсе, онази от втория етаж, да не говорим! Пенсията за нищо не ѝ стига, няма пари дори да си плати на домоуправителя. Освен ако не извикам онази... как се казваше... е де, онази, нацупената, от първия етаж, която наследи леля си? Чакай... тъъ... Грасиета. Освен нея да викна.

— Мамо, дона Грасиета почина.

— Почина ли?

— Преди пет години.

— Нещо си се объркал. Ако беше умряла, аз и баща ти щяхме да знаем.

Томаш чувстваше, че ще избухне. Трябваше да разреши проблема, и то веднага.

— Мамо, няма значение — каза той и застана пред нея, с ръце на раменете ѝ. — Не можеш да се върнеш вкъщи, защото там няма кой да се грижи за теб. Спокойно, ще се наложи да останеш за малко тук.

Дона Граса изгледа сина си объркана.

— Какво говориш?

— Ще трябва да останеш тук. Само за известно време, не се тревожи.

Тя се огледа наоколо, останала без думи.

— Но... но това не е моят дом. Искам да си ходя вкъщи.

— Не мога да те заведа вкъщи, защото там няма кой да се грижи за теб. Ще трябва да останеш тук за известно време. Само за няколко седмици...

Долната устна на дона Граса затрепери и в очите ѝ проблесна влага. Лицето ѝ се изкриви от отчаяние, зов за помощ, паника.

— Искам да си ходя у дома — изхленчи тя жално. — Моля те, заведи ме вкъщи.

Потта прокапа по слепоочието му, а после и по лицето му. Беше тежък момент. Замисли се над възможността да се откаже от взетото

решение, в края на краищата какво право имаше да задължава майка си да направи нещо срещу собствената си воля? Нима не беше пълнолетна? Когато беше малък, майка му нареждаше какво да прави, как така нещата се обърнаха? Това му се струваше противоестественно. Откакто бе станал пълнолетен, родителите зачитаха правото му на свободен избор и той тяхното. Случваше се понякога Томаш да посъветва баща си или майка си, но никога не беше дръзвал да им налага каквото и да било — те сами бяха господари на волята си. Как би могъл да накара майка си да живее някъде, където явно не желаеше? С какво право я принуждаваше да напусне собствения си дом? Нима тя не беше господар на съдбата си? Как си позволяваше да я третира като дете?

Но в мига, в който реши да отстъпи, прецени последствията от това. Представи си майка си затворена вкъщи, сама през нощта, състоянието ѝ се влошаваше, можеше да се подхлъзне и да си удари главата, можеше да остави газта отворена или ютията включена върху някоя дреха, да излезе на улицата и пак да се изгуби. Не, абсолютно невъзможно. Тя не беше в състояние да остане сама, нито можеше да се грижи сама за себе си. Истината, страшната истина беше, че нямаше път назад и на него се падаше бремето на отговорността да реши онова, което никога не си беше помислял, че ще трябва да решава.

Не можеше да отстъпва.

— Искам да си ходя вкъщи.

Томаш погледна към майка си и не знаеше какво да каже. Може би беше по-добре нищо да не казва. Точно така, заключи — няма нищо да казва, няма да отговаря. В края на краищата никога нямаше да я убеди, беше повече от ясно. Без да каже и дума повече, излезе от стаята и бързо закрачи по коридора.

Избяга.

Появи се по-късно с куфар, който доня Граса разпозна през премрежения си от сълзи поглед. Нейният стар пътнически куфар. Томаш беше отишъл до колата да вземе багажа, който тайно беше приготвил същата сутрин, докато майка му още спеше. Когато влезе в стаята, намери майка си седнала на стола да бърше очите си с кърпа, а до нея беше клекнала директорката и се опитваше да я утеши.

— Мамо, тук имаш дрехи — каза той, като сочеше куфара. — Ако ти трябва още нещо, кажи ми. — Остави куфара на леглото и го отвори. — Мога да ти донеса книгите, снимките... каквото поискаш.

— Искам... само... да се върна... у дома — изрече тя на пресекулки.

Томаш се опита да не обръща внимание на жалното ѝ хленчене и започна да окача роклите в гардероба и да нарежда нещата ѝ по чекмеджетата.

— Мамо, ще останеш тук само за няколко седмици — каза той, докато окачваше една рокля на закачалката. — После ще видим, нали?

— Къде е татко ти? Когато разбере за това, ще ти даде да разбереш!

— Татко ме помоли да те настаня в някой хубав дом.

— Не вярвам. Татко ти никога не би те помолил подобно нещо.

— Да, но ме помоли. Да те пазя.

Дона Граса вдигна пръст, треперейки от гняв и възмущение.

— Как си позволяваш да ми причиняваш това? Ти... собственият ми син... с какво право...? Нали няма да ме оставиш тук?!

— Само за няколко седмици!

— Нито ден, чу ли? Нито ден!

— Мамо, успокой се.

— Искам да си ходя вкъщи. Ако трябва да умирам, ще си умра у нас. Заведи ме вкъщи, моля те.

— Сега не може — прошепна Томаш, суетейки се все още около дрехите, за да не гледа майка си. — След седмица, може би.

Старата госпожа се облегна на стола, яростта ѝ вече нямаше накъде да расте и тя се почувства отмаляла и празна, досуц като спукан балон. Беше прекалено изморена, пресушена отвътре, нямаше сили дори да негодува.

— Искам да си ходя вкъщи.

Директорката — привлекателната жена с шоколадовите очи, с която се беше запознал при своето първо посещение на дома, с името *Мария Флор*, изписано на баджа на гърдите ѝ, продължаваше да стои клекнала пред дона Граса, слушайки тихо разговора. Като видя, че вече не се съпротивлява, тя се наведе напред, прошепна нещо на ухото на възрастната жена и се изправи. Направи знак на Томаш и двамата се отдръпнаха към вратата.

— Не казахте ли на майка си, че ще идва тук?

— Не, нищо не съм й казал. Тя никога не би приела.

Мария скръсти ръце и го изгледа неодобрително.

— А би трябвало да поговорите с нея.

— Повярвайте ми, говорил съм с нея много пъти. И лекарят й говори. Но е факт, че тя отказваше да дойде. Какво можех да направя? Нима смятате, че трябваше насила да я завлека до колата?

— А наистина ли трябваше да дойде тук?

— Вижте, аз изчаках известно време, за да видя какво ще стане, нали разбирате? Тя не искаше да идва и аз не настоявах, затова оставих нещата такива, каквито бяха. — Сведе очи. — Но от две седмици насам всичко се промени. Майка ми излязла на покупки и се изгубила в града. Никой не знаел коя е, а и тя говорела несвързано. Наложило се да я заведат в участъка и после в болницата, където за късмет една медицинска сестра я разпознала. И тогава осъзнах, че трябва наистина да реша въпроса.

Директорката въздъхна.

— Разбирам — каза тя. Изправи се и придоби делово професионално изражение. — Трябва ми информация за нея. Ще трябва да попълните формуляра.

— Разбира се.

— Доколкото виждам, способна е да се обслужва сама, нали?

— Да, движи се напълно самостоятелно, макар че спи много. Най-сериозният проблем е постоянната загуба на памет. Понякога е напълно дезориентирана. Често забравя, че баща ми е покойник.

— Това е нормално. Най-пресните спомени изчезват най-напред. — Хвърли бърз поглед към дона Граса. — Майка ви е само на седемдесет години, нали?

— Да.

— Струва ми се още рано за подобни проблеми...

— Знаете ли, това започна със смъртта на баща ми.

— Хм... разбирам. — Топлите й очи се свиха и пълните устни се нацупиха. — Имахме една двойка с много силна връзка помежду им. По цял ден се целуваха, непрекъснато нещо споделяха, бяха неразделни. Наложих се дори да преместим леглата им едно до друго, за да могат да спят хванати за ръка. Бяха страхотни сладури. Но тя получи сърдечен удар и я отведохме в болницата, където почина

няколко дни по-късно. Семейството се опасяваше от неговата реакция и затова ни помолиха да не му казваме. Но след седмица една от служителките се изпуснала и му казала истината... Почина на другия ден.

Историята увисна във въздуха като невидим облак, като злокобна сянка, която не се разсейва.

— Тук ли се е случило това? — попита Томаш.

— Да — отвърна Мария. — Преди няколко години. Случаят развълнува всички в дома. Но по-важното е, че ни показва как смъртта на единия от семейството може да се отрази на другия, когато двамата са били много близки и са живели заедно дълги години. — Загледа се отново в дона Граса. — Навярно това се е случило с майка ви. Смъртта на съпруга ѝ сигурно е било толкова силен шок за нея, че това е отприщило преждевременен дегенеративен процес.

Томаш не знаеше какво да каже. В току-що чутата история той беше разпознал връзката, която съществуваше между родителите му и събитията от последната година. Отдавна бе свързал смъртта на баща си със стремително влошаващото се състояние на майка си и епизодът, който директорката разказа, бе доказал онова, което беше предчувствал.

Разяждан от угризения, той се извини и се върна при майка си. Прошепна ѝ утешителни думи, без да знае кой от двамата имаше по-голяма нужда от успокоение — дали майка му, която не можеше да се върне вкъщи, или той самият, който я принуждаваше да остане в дом за стари хора. Чувстваше се подъл, нищожен, страхливец. Целуна я по мокрото чело и събирайки малкото кураж, който му беше останал, се обърна и излезе от стаята, готвейки се да си тръгне. Вече отваряше вратата на асансьора, когато чу майка му да го вика.

— Томаш?

— Да, мамо.

— Заведи ме вкъщи.

Синът си пое дълбоко въздух.

— Ох, мамо, нека не започваме отново.

Дона Граса погледна към дъното на коридора.

— Тогава ще се хвърля от стълбището.

[1] Известен площад с кръгово движение в Коимбра. Приятно място за разходка и отдых е градината на Каза ду Сал. — Б.пр. ↑

[2] Най-южната провинция в Португалия. — Б.пр. ↑

XI

Първите двадесет и четири часа, след като беше оставил майка си в старческия дом, бяха най-трудни за Томаш. Когато се върна от драматичната разходка и влезе в апартамента на родителите си, стори му се опустял, загубил значението си. Наистина влошеното състояние на майка му през последните месеци беше изпълнило това място с тишина, с донякъде обезпокоителен покой, заради безкрайните часове, които тя прекарваше в сън, но самият факт, че тя си е вкъщи, му действаше успокоително като светъл лъч, който, макар и слаб, все още светеше. Сега обаче всичко беше различно. Апартаментът беше празен, лишен от живот, кухо, изоставено и предадено на забрава тяло.

Тишината накара Томаш да се замисли над всичко отново, засилвайки чувството му на вина. Не се терзаше единствено заради това, че бе отвел майка си в дома против волята ѝ, а заради това, че го беше сторил с измама, с обещанието, че просто ще излязат да се поразходят. Спомни си как веднъж като дете майка му го бе извела да се поразходят до болницата и тази разходка беше завършила с инжекция, която сестрата заби в бедрото му. Завинаги му остана горчилката оттогава, спомен за майчиното предателство. Опасяваше се, че ролите бяха разменени, и се страхуваше от онова, което тя може би си мислеше за стореното от него. Погледнато реално, Томаш за първи път погазваше статута ѝ на независим, зрял човек. Това не беше ли насилие? Но от друга страна, въпреки мъчителните си угризения, той не виждаше алтернатива. Какво друго би могъл да направи? Да остави майка си в това състояние сама вкъщи? Нима това не значеше да я изостави? Ами ако ѝ се случеше нещо? Дали би могъл някога да си прости?

За да избяга от терзанията си, които го задушаваша, Томаш потърси разтуха в работата си. След потискаща вечеря в кухнята той се затвори в кабинета на баща си. Реши да се поразсее, като опита да

дешифрира загадъчното съобщение, което Къмингс беше изпратил на Филипе, засечено от Интерпол. Прегледа записките си и намери копието на посланието.

Филипе,
Когато Той сне седмия печат, настана тишина на
небето.
До скоро.

Джим

На пръв поглед приличаше на код. Да, наистина е код, прецени той, като неволно поклати глава. Ако беше шифър, текстът щеше да изглежда различно. Проблемът беше, че ако е код, Томаш бе изправен пред истинска главоблъсканица, тъй като точният смисъл навярно се знаеше само от двамата, които си разменяха послания. Значението на загадката сигурно бе предварително уточнено от тях, така че само те да го разбират.

Но все пак една подробност привлече вниманието на Томаш. Прочете отново изречението. *Когато Той сне седмия печат, настана тишина на небето.* Отвори широко очи. Нямаше съмнение, че това бе важен детайл, който хвърляше някаква светлина. В посланието беше изписано *Той* с главно *Т. Той*. Беше навеждаща следа, нишка, знак, сочещ в безпогрешна посока. Томаш знаеше от опит, че *Той* може да е единствено Бог. Несъмнено ставаше въпрос за религиозен цитат.

Окуражен и въодушевен, Томаш стана да вземе Библията от етажерката. Но когато отново седна на бюрото, поохладнял след първоначалния горещ изблик на ентузиазъм от разкритието на сигурната следа, той погледна томчето и се отчая. Фактът, че Библията е толкова обемна книга, никога не беше го впечатлявал така, както в този момент, особено след като я разгърна и установи, че е напечатана на много фина хартия и с микроскопичен шрифт — напомняше договор със застрахователна агенция. Беше си много текст.

Преодоля първия порив да се откаже и започна да чете от самото начало. „В начало Бог сътвори небето и земята. А земята беше безвидна и пуста; тъмнина се разстилаше над бездната, и Дух Божий се носеше над водата. Рече Бог: да бъде светлина! И биде светлина.“

Всичко това го беше чел и преди, на няколко пъти и при различни обстоятелства. Но никога не беше изчитал Библията от кора до кора, Стария и Новия завет наведнъж, и реши, че сега има подходящ повод да го направи. Всъщност трябваше да открие един цитат, а това бе възможно само ако прочете каквото е нужно да се прочете.

Така и направи, зачете.

Отне му шест дни да прехвърли Библията от първата до последната дума, започвайки с „В началото“ и завършвайки с последното „Амин!“. Прочете я, без да прави паузи, освен естествено налагащите се, и когато затвори томчето, не знаеше какво да мисли. Чувстваше се объркан от онова, което беше открил, изплашен от мистерията, която частично беше успял да разбули.

Опита да се поразсее и включи компютъра. Веднага провери електронната си поща и сред многото ненужна информация, която обикновено получаваше, откри послание, изпратено от *osetimoselo*^[1]. Седмият печат ли? Имейлът беше отпреди четиридесет и осем часа. Изгаряйки от нетърпение, Томаш щракна веднага върху този ред и посланието се отвори. Беше късо, информативно и като видя кой го беше подписал, експлозивно.

Филипе.

Електронното послание беше подписано от приятеля му от юношеството — Филипе Мадурейра, — същия, когото Интерпол издирваше заради връзката му с убийството на двама учени, съученикът му от гимназията в Кащело Бранко, с когото беше прекарвал заедно цели следобеди в учене, игра на минифутбол или разговори за момичета. Явно Филипе беше посетил сайта на бившите ученици на гимназията и се беше натъкнал на посланието, което му беше оставил Томаш. Това беше единственото обяснение.

След като помисли малко, Томаш взе мобилния и избра един номер.

- Здравейте, Орлов — поздравявай го. — Имам новини за вас.
- Какво става?
- Установих контакт с моя приятел Филипе.
- Сериозно? Къде е той?
- Опасявам се, че не мога да ви кажа.

Мъжът от Интерпол замълча за секунди.

— Наистина ли няма да ми кажете?

— Не. Помоли ме да запазя в тайна местопребиваването му.

— Но тогава как бих могъл да напредна с разследването?

— Ще се наложи аз да се заема с това.

— Вие ли? — почуди се Орлов. — Но вие дори не сте полицай...

— Вижте, Филипе приема да се срещне с мен само ако запазя в тайна мястото, където се намира. И ако приема това условие, ще трябва да го спазвам, разбирате ли?

— Хм.

— Какво да направя? Да приема ли или не?

Руснакът замълча за миг, преценявайки ситуацията.

— Май няма друга алтернатива, нали?

— Вие си знаете.

— В такъв случай ще трябва да приемете — реши Орлов. — Срещнете се с него и се опитайте да изтръгнете цялата възможна информация.

— Много добре — съгласи се Томаш. — Ще ми трябват пари за пътуването.

— В коя страна се намира?

— Не мога да ви разкрия това.

Орлов се разсмя.

— Няма значение — каза той. — Исках да видя дали ще се хванете. — Промени тона. — Ще прехвърля пари на вашата сметка, разбрано? Вземете парите и правете каквото е нужно, без да се грижите за сметки и фактури. Така ще запазите тайната около пътуването. Как ви се струва?

— Перфектно.

— Добре тогава — каза руснакът на изпроводяк. — Обадете ми се, като се върнете.

— Чакайте — възкликна Томаш.

— Какво има?

— Не съм ви казал всичко.

Агентът на Интерпол изглеждаше смутен.

— А, извинете. Реших, че засега не можете да ми кажете нищо за имейла на вашия приятел.

— И наистина не мога. Но затова пък мога да ви кажа нещо друго.

— Какво?

— Мисля, че вече разбрах смисъла на посланието, изпратено от англичанина до Филипе.

Орлов отново се разсмя гръмогласно.

— Ама вие наистина сте играч от класа — възкликна той. — Сериозно? Дешифрирали сте онази главоблъсканица?

— Декодирах я — поправи го Томаш. — Съобщението не е шифър, а код. Шифрите се дешифрират, а кодовете се декодират.

— Смятате, че е код?

— Сигурен съм.

— И какво послание е скрито в него?

Историкът се наведе над бюрото и взе дебелия том, който току-що бе прочел.

— Смисълът се разкрива в Библията.

— Сериозно?

— Да. И в коя част на Библията, мислите?

— Нямам представа.

— В Апокалипсиса. Отговорът се крие в Апокалипсиса. — Разсмя се. — Вижте само какъв късмет. Цитатът е от последния текст на Новия завет, а аз започнах от началото, поради което се наложи да прочета цялата Библия, за да стигна до него.

— Просто сте изпълнили задължението си — изгуби търпение руснакът. — Кажете ми какво послание се крие в съобщението.

Томаш отвори Библията, оставена на масата, и прелисти последните страници, докато стигна до Откровението.

— За да се стигне до смисъла на посланието, трябва да се разбере контекста, от който е взет цитатът — каза той. — Чели ли сте Апокалипсиса?

Орлов нетърпеливо цъкна с език.

— Приличам ли ви на набожен? Да не би да мислите, че имам време да се занимавам с тия неща?

— В такъв случай ще се наложи да ви въведа в текста. Както ви казах онзи ден, текстът е подписан от Йоан, вероятно апостол Йоан. — Прокара поглед по първите редове на страниците пред него. — Започва с това как Исус Христос се появил пред Йоан и му предал послания за

седемте християнски общности в Мала Азия. — Прехвърли няколко страници. — Нещата стават много интересни след това, когато Йоан бил отведен на небето.

— Апостолът летял в небето, така ли? — пошегува се Орлов. — В бизнес класа или икономична?

— Възнесъл се в небесата — отвърна Томаш, без да обръща внимание на грубоватите шеги на Орлов. Спря поглед върху един абзац. — Тук се казва следното: „След това погледнах, и ето, врата отворени на небето, и предишният глас, що бях чул като от тръба, която говореше с мене, каза: изкачи се тук, и ще ти покажа какво трябва да стане след това. И веднага бях обзет от дух; и ето, на небето стоеше престол, и на престола седеше Някой“. — Вдигна очи от редовете. — Този Някой, разбира се, е Бог.

— Бог ли? Йоан казва, че видял Бог?

— Да.

— И как е изглеждал Той? С голяма бяла брада?

— Богът, описан от Йоан в Апокалипсиса, не е антропоморфен. Чуйте как го описва. — Върна се на същия параграф. — „Който седеше, наглед приличаше на камък яспис и сардис, а около престола имаше и дъга, която наглед приличаше на смарагд.“ — Прескочи един ред. — „И от престола излизаха светкавици, гръмотевици и гласове...“

— Ама какъв Господ е този?

— Това е Богът, който Йоан твърди, че е видял. Не е човек, а светлина и звуци.

— Това е някаква халюцинация, нали?

— Възможно е — допусна Томаш. — Но не вярвам. Текстът е добре обмислен.

— Какво ви кара да мислите така?

— Структурата му. Сцените са описани с много детайли и показват влияние на древни юдейски писания, най-вече тези на Даниил. Изграждането на текста изглежда добре премислено, а освен това борави с числови образци, което не е характерно за халюцинациите.

— Като историята с тройната шестица?

— Точно така. Тройната шестица не е халюцинация. Както видяхме, става въпрос за гематрията на името Нерон. Следователно този текст е добре обмислен, не е резултат от халюцинация.

— Разбирам — съгласи се Орлов и смени тона. — Та значи Йоан се възнесъл на небето и видял Господ. И после? Какво станало?

Томаш се върна към текста.

— Йоан казва следното: „И видях в десницата на Оногова, Който седеше на престола, книга, написана отвътре и отвън, запечатана със седем печата“.

— Книга със седем печата?

— Да. Книгата, запечатана със седем печата. Според описанието на Йоан, Христос се отправил към трона и получил от Бог тази книга. И тогава Исус, представен като Агнец, започнал да разчупва печатите един по един.

Орлов изглеждаше погълнат от разказа.

— И после?

— С разчупването на първите четири печата се появили четири конници разрушители. Това са четирите конници на Апокалипсиса. Първият бил завоевател, другите носели глад, война и смърт. Петият печат призовал мъчениците, шестият предизвикал земетресение и други страшни природни бедствия, за да накаже човечеството за греховете му. — Томаш направи пауза. — И тук в текста се появява онова злокобно изречение.

— Кое от всички?

— Фразата от съобщението, което сте засекли по интернет.

— Какво съобщение? На англичанина ли?

— Да. — Томаш постави показалеца си на реда и прочете: — „Когато Той сне седмия печат, настана тишина на небето“.

Фразата отекна в главата на Орлов. Наистина това беше посланието, което Джеймс Къмингс беше изпратил на Филипе Мадурейра.

— Много добре — каза той. — Значи тази фраза е от Библията. Христос разчупил седмия печат от книгата, запечатана със седем печата. А после? Какво станало после?

Историкът затвори Библията на бюрото и пое дълбоко въздух.

— Йоан видял светкавици, гръмотевици и трусове навсякъде по земята. По сушата и моретата се посипали огън и град, примесени с кръв, които опустошили една трета от планетата. Паднала звезда от небето и слънцето било закрито от дим. Част от човечеството и от

живите твари загинали в това масово унищожение. — Направи пауза.
— С една дума, настъпил апокалипсисът.

Орлов за миг се замисли над описанието.

— Кога става това?

— С появата на цитата от посланието, което сте засекли. „Когато Той сне седмия печат, настана тишина на небето.“

Руснакът цъкна с език.

— По дяволите! — възкликна той. — Оказахте се прав. Предчувствието не ви е излъгало.

— Така е — каза Томаш. — Виждате ли какво възвестява тази фраза?

— Краят на света, драги ми професоре. Краят на света.

[1] O setimo selo (порт.) — „седмият печат“. — Б.р. ↑

XII

Охраната — широкоплещест плешив мъж с лъснала глава, го огледа от горе до долу с пронизващи като рентген очи. Когато установи, че става дума за чужденец, се отпусна. Прие седемстотин и петдесетте рубли и му кимна с глава да влиза. Томаш благодари, отвори вратата и влезе в *Night Flight*^[1].

Обстановката в най-прочутия нощен клуб в града беше изискана и комфортна. Безупречно елегантен служител се приближи до него.

— *Добрий вечер* — поздрави той официално.

— Добър вечер — отговори Томаш на английски. — Поколеба се, докато открие точните думи, които беше запаметил в хотела. — *Вы говорите... по английски?*

Служителят се усмихна.

— Да — потвърди. — Всички тук говорим английски. В ресторанта ли желаете да отидете или в нощния клуб?

— В нощния клуб, моля.

Служителят посочи към един ъгъл и Томаш се упъти натам. Слезе по вито като охлюв стълбище и се оказа в бар в златисти тонове, с една огледална стена, пред която от край до край имаше дивани с черна дамска, и друга, скрита зад дълъг бар. Звучеше приятна приглушена музика. Мястото изглеждаше изискано като клуб за господа от висшето общество. Но посетителите на нощния клуб, сформирали неголеми компании, изобщо не се вписваха в изисканата обстановка — мъжете имаха вид на новобогаташи, парадирани с рубли, власт и тестостерон; жените, много по-млади от тях, ги глезираха с внимание, до една красиви, блестящи и най-вече на разположение.

Новодошлият се отправи към бара и вдигна ръка, за да привлече вниманието на човека в смокинг, който приготвяше питиетата.

— *Здравствуйте* — поздрави мъжът и го попита какво ще желае за пиене: — *Чего желаете?*

— *Hello* — поздрави Томаш. Провери за името, което беше записал на листче. — Мога ли да говоря с Надежда?

— Надежда?

— Да.

Мъжът леко се усмихна, сякаш името имаше скрито значение, което принадлежащите към едно и също братство веднага разбираха, и махна към едно балконче над тях.

— Ето я там.

Томаш вдигна глава и видя червенокоса полугола жена, която танцуваше с щръкнали, твърди гърди, източено и мамещо тяло, с тясно яркочервено парче плат вместо бикини. Светлина от прожектор падаше върху прелъстителната танцьорка, осветявайки сладострастните извивки на младата плът.

Новодошлият сведе очи и попита бармана:

— Това ли е Надежда?

— Да — потвърди човекът на бара. Изви вежди, сякаш се дистанцираше от скрития смисъл на думите си: — Искате ли да дойде при вас?

— Ами... да — каза Томаш, изчервявайки се от намека. — Трябва да говоря с нея.

— Надежда е към края на номера си. — Намигна му заговорнически. — Щом свърши, ще ѝ кажа, че я чакате. — Махна към наредените на бара бутилки. Ще пийнете ли нещо, докато чакате?

— Какво предлагате?

— Уиски, коняк, водка...

Томаш се загледа в бутилките.

— Мисля, че водката е подходящ избор.

— Чиста или с аромат?

— Хм... — поколеба се той. — Не знам, какво ще ми препоръчате?

Барманът взе бутилка с цвят на кехлибар и наля в чаша.

— Тази водка е с аромат. Казва се *Охотничья*^[2], в нея има джинджифил и карамфил. — Подаде му чашата. — Изпийте всичко наведнъж. Както правим ние.

Клиентът се вгледа в поклацащата се течност в чашата с недоверчиво изражение. Седна на свободно място на дивана покрай стената, под огледалото, и реши да последва съвета. „В Рим като римлянин“, каза си той. Затвори очи и преди да се е разколебал, гаврътна водката на екс.

Като че вулкан избухна в утробата му.

— Желаете ли компания?

Женски глас, омекотяващ английския с екзотичен славянски акцент, накара Томаш да вдигне очи. Пред него, от другата страна на масичката, стоеше червенокосата хубавица, загърната в наметка от пурпурна коприна. Очите ѝ бяха прозрачно сини, големи и изразителни, а устните, сочни и съблазнителни като резенчета тропически плод, бяха като на актрисата Настася Кински.

Отърсвайки се от изненадата, португалецът стана и недодялано подаде ръка с такъв замах, че събори чашата с водка.

— Здравейте — каза той, сконфузен заради неволно бутнатата чаша. — О, извинете.

Танцърката сподави смеха си.

— Мога ли да седна?

— Да, да, разбира се.

Томаш се отдръпна, за да ѝ направи място и без да иска, катурна масичката на една страна. Разговорите в нощния клуб внезапно секнаха и всички погледи се насочиха към тях.

— Ох, по дяволите! — възкликна паникьосан историкът. — Наистина съм много непохватен, не знам какво става. Извинете.

Надежда се разсмя.

— Винаги ли сте такъв?

— А, не, съвсем не — увери я Томаш. — Сигурно е заради присъствието ви. Когато дойдох тук, изобщо не очаквах да срещна такава... ммм... такава красавица.

Момичето отметна коси назад, развеселено.

— А на мен ми се падна Дон Жуан!

Португалецът се притесни, че може да е прекалил с волностите.

— Извинете — смънка той. — Навярно ви е омръзнало да слушате едни и същи комплименти.

Сервитьорите от нощния клуб за секунди оправиха всичко — масичката се върна на мястото си, подът с разлятата водка беше почистен, клиентите се върнаха към предишните си разговори. Донесоха нова водка на Томаш и чаша шампанско за Надежда. Когато сервитьорът си отиде, танцърката смъкна копринената наметка,

откривайки раменете и бялата като слонова кост плът на деколтето със съблазнителната гънка между стегнатите гърди.

— Виждам, че сте чужденец — установи Надежда. — По работа ли сте в Москва?

— Ами... в известен смисъл, да.

Рускинята го измери с поглед.

— Значи сте бизнесмен. — Вдигна деликатно изтънените си вежди и реши да се опита да отгатне. — Петрол? Банка? Внос-износ?

Томаш се засмя от удоволствие.

— Не, нищо подобно. Историк съм.

Надежда отвори очи от изненада.

— Историк ли? Какъв бизнес би могъл да доведе един историк в Москва?

— Дойдох да се срещна с един човек.

Лицето на рускинята се отпусна в изкусителна усмивка и в погледа ѝ проблесна предизвикателство.

— Надявам се с мен — каза тя.

— Не, не с вас.

— Колко жалко...

Томаш насочи пръст към нея.

— Но се надявам да го открия чрез вас.

Надежда се изправи и застана нащрек.

— Какво искате да кажете?

— Казвам се Томаш Нороня и дойдох от Лисабон да се видя с един приятел. Този мой приятел ми каза да дойда тук и да се срещна с вас.

Танцърката присви очи, претегляйки казаното от него.

— Дошли сте от Лисабон?

— Да.

— И как се казва този ваш приятел?

— Филипе Мадурейра. Изпрати ми имейл, с който ми каза да дойда тук, в Москва, и да ви потърся в *Night Flight*.

Надежда се усмихна поуспокоена.

— А, значи вие сте приятелят на Филка — досети се тя, наричайки Филипе с галеното му име на руски. — Защо не казахте веднага?

— Всъщност казах ви веднага щом ми се удаде случай да го направя.

Рускинята го изгледа преценяващо.

— Хм... Филка не ми каза, че сте толкова интересен.

Томаш се изчерви.

— О, благодаря.

Тя се наведе и прокара ръка по тъмния костюм, сякаш го галеше.

— И сте дошъл изструпан. Помислих ви за клиент.

— И в известен смисъл съм, нали? — Томаш се огледа наоколо.

— Тази вечер съм клиент на *Night Flight*.

— Да, но си помислих, че сте клиент като другите. — Махна към съседната маса. — Като онези там. Виждате ли онзи тип?

Томаш се обърна и видя един мъж на няколко метра разстояние, широкоплещест, с руса, късо подстригана коса и елегантен италиански костюм, който разговаряше с три млади и много красиви жени с бляскава пищна хубост.

— Да, виждам го.

Надежда сниши глас.

— Това е Игор Безхлебов. — Огледа се наоколо, за да се убеди, че никой не може да чуе разговора им. — Той е от *солнцевские*^[3].

— Какво е това?

— Мафията — поясни тя.

Томаш отново погледна мъжа.

— Мафия? Мафиот ли е?

— Дрога и проституция — обясни танцьорката. — Онези момичета работят за него.

Португалецът остана загледан в тях като омагьосан. Двете момичета бяха руси, високи и стройни, третата беше екзотична европейско-азиатска смесица със зелени бадемови очи и черна мека лъскава коса. Всички носеха тесни дрехи с щедри деколтета, които подчертаваха изваяните им форми.

— Откъде знаете това?

Надежда сви рамене.

— Преди и аз работех за него.

— Вие?

— Да, разбира се — каза рускинята равнодушно. — Всички тук работят за някого. — Стана и му кимна да я последва. — Ела.

— Аз ли? Къде отиваме?

— Нали си приятел на Филка?

— Да.

— Това ми е достатъчно. Не ми трябва да знам нищо повече. Но ти все пак си късметлия.

— Така ли? Защо?

— Защото ми харесваш. — Повика го с пръст, сякаш ѝ беше домашен любимец. — Ела.

Португалецът нерешително се надигна от мястото си.

— Къде отиваме?

— Имаш една нощ гратис.

[1] Нощен полет (англ.). — Б.р. ↑

[2] Ловджийска (рус.). — Б.пр. ↑

[3] „Солнцевская“ — руска престъпна групировка. — Б.р. ↑

XIII

Леко почукване на вратата — толкова деликатно, че се сля със звуците на съня му — извади Томаш от сънливата леност. Без да отваря очи, той протегна ръка и опипа леглото, което се оказа празно. Вдигна глава, все още замаян от съня, и едва-едва отвори клепачи, опитвайки се да разбере къде се намира, колко е часът, дали наистина имаше някой на вратата и дали онзи звук, който беше чул, не беше само част от съня. Долови движение в стаята и в този миг сякаш някой светна лампата и всичко му се изясни.

Надежда.

Рускинята излезе от банята, тръскайки мократа си коса, и се усмихна, когато видя, че се е събудил.

— *Доброе утро* — поздрави тя дружелюбно.

— Добро утро.

Приближи се до Томаш, наведе се и го целуна с топлите си кадифени устни.

— Как спа моят португалски жребец?

— Много добре. А ти?

Надежда направи измъчена физиономия.

— Още се възстановявам. — Намигна му. — Ох, едва ходя.

Чук-чук-чук.

Томаш обърна глава към вратата. Всъщност не беше сънувал — някой наистина чукаше.

— Кой ли е по това време?

Рускинята се отправи към вратата, отвори я и размени няколко думи с един мъж, който Томаш не можеше да види. После вратата се отвори широко, чу се шум от посуда и прибори и камериерът вкара масичка на колелца в стаята, върху която имаше два подноса със захлупени чинии, кана с портокалов сок, димящ чайник и панерче с черен хляб.

— Поръчах да ни сервират закуската в стаята — обясни тя, прибирайки в портфейла си плика, който камериерът ѝ беше дал.

Служителят подреди храната на масата и веднага се оттегли. Томаш облече хотелския халат и седна на масата, съзерцавайки яденето.

— Гладен съм като вълк — съобщи той и посочи чиниите. — Какво е това?

Надежда си взе една пирожка.

— *Пирожки*. Правят се с месо и зеле или със сирене.

Португалецът посочи след това към нещо, което му приличаше на топка от месо.

— А това?

— *Кулебяка*. Тесто със съомга, яйце, ориз и гъби. — Отви кошничка със сладки. — Но можеш да предпочетеш *ватрушки* с кашкавал или *вареники* със сладко. — Отхапа от пирожката в ръката си. — Опитай, вкусно е.

Томаш посегна към храната, раздвоен между недоверието и любопитството. Нищо не знаеше за руската кухня и всичко това беше ново за него. Първите хапки не му се сториха никак зле, но не знаеше дали да го отдаде на качеството на ястията или на глада, който се изостряше при всяко негово пътуване в чужбина.

— Надежда — каза той, докато се бореше с парче кулебяка. — Обясни ми, моля те...

— Надя — прекъсна го рускинята.

Томаш я погледна объркан.

— Не се ли казваш Надежда?

— Разбира се, но е много дълго и прекалено официално, не мислиш ли? В руския всички Надежди са Нади.

— Така ли? А Томаш?

— Томаш ли? Може да стане Томик.

— Хм... харесва ми.

— Надя и Томик.

Двамата се разсмяха едновременно. На Томаш това му прозвуча като *Бони и Клайд*, но нищо не каза. Вгледа се в Надя и почти се разтопи пред нейната хубост на дива котка. Притежаваше онази типична славянска смесица на топло и студено, едновременно близка и далечна. Не знаеше нищо за нея, освен факта, че е танцьорка в най-големия нощен клуб на Москва. И беше единствената му връзка с Филипе.

— Надя — подхвана отново Томаш, — обясни ми, моля те, как да намеря моя приятел Филипе. Той е говорил с теб, нали?

— Да, Филка ме предупреди, че ще се свържат с мен в *Night Flight*.

— И сега? Как да стигна до него?

Надежда дръпна чантичката си и извади плика, който малко преди това беше прибрала.

— Чрез това — каза тя, размахвайки пощенския плик. — Изпратих пиколото на покупки, докато спеше.

— Какво е това?

Рускинята поклати глава.

— Извинявай, Томик, но не мога да ти кажа сега. Нарезждане на Филка.

Томаш се загледа заинтригуван в плика.

— Какво му е специалното?

— Това тук може да ти разкрие настоящето местопребиваване на Филка. Когато му дойде времето, ще го научиш.

— И за какво е цялата тази тайнственост?

— Защото адресът на Филка е тайна.

— Но защо? — продължи да настоява той.

— Е, това самият той ще трябва да ти обясни. — Прибра отново плика в чантичката и кимна с глава към куфара на Томаш, отворен на пода. — И си пригответи куфара, след като се нахраниш.

— Къде ще ходим?

— Ще се махнем от хотела.

Утрото вече преваляше, когато приключиха със сметката и напуснаха хотела. Надежда му обясни, че разполагат с цял следобед и могат да се поразходят. Куфарът на Томаш беше на колелца, поради което той изобщо не се колеба.

— Мога ли да видя Кремъл?

Придвижиха се до най-близката метростанция, *Белоруская*, и Томаш ахна, докато слизаха по стълбите. В никое метро досега не беше виждал такъв лукс, приличаше на подземен дворец с богато декорираните си стени и атриума, покрит с мозайка, пресъздаваща пасторални сцени. Взеха си билети от автомата и поеха по просторния

коридор, елегантен и с широко отворени сводове, осветени от зеленикавото сияние на полилеите.

— Значи това е вашето метро?

— Да. Хубаво е, нали?

Томаш се разсмя.

— Прилича на петзвезден хотел.

— Любимата ми станция е *Парк Култури* — каза тя. — Има мраморни медальони с фигури на хора, които карат кънки, четат или танцуват. Фантастично е. — Посочи пода, по който крачеха. — Виждаш ли това?

Португалецът разгледа настилката.

— Да.

— Пресъздава типичен килим от Беларус. Затова и станцията се казва *Белоруская*.

След десетина минути стигнаха до станция *Боровицкая*, излязоха на улицата и се озоваха в центъра на града.

Минаха покрай висока тухлена стена и стигнаха до открито пространство — огромен площад, който Томаш разпозна тутакси от снимките.

— Това е *Красная площадь* — оповести Надежда.

— О! — възкликна той изненадан. — Помислих, че е Червеният площад.

Рускинята го изгледа насмешливо.

— Ами да — възкликна тя. — *Красная площадь* е Червеният площад.

— Така си и помислих. Но защо го наричате Червения площад? След като комунизмът си отиде, логично би било да му смените името, нали?

— Името му няма нищо общо с комунизма.

— Как така? Това е Червеният площад, а доколкото знам, червеният цвят е символ на комунизма.

— Просто съвпадение, Томик — поясни тя. — *Красная площадь* носи името си още от царско време. *Красная* идва от думата *красный*, която първоначално означавала *хубав*, а впоследствие придобила и допълнителното значение — *червен*.

Очите на Томаш не можеха да се откъснат от величественния паметник в отсрещния край на площада, точно какъвто го познаваше

от безбройните картички. Беше внушителна сграда, над която се издигаха прекрасни кули, завършващи с куполи във формата на луковици, боядисани в различни цветове. Приличаше на палат от хиляда и една нощ, играчка с огромни размери. Нямаше никакво съмнение: това беше символът на Москва.

— По дяволите — възкликна, пленен от великолепието на приказната архитектура. — Кремъл.

Надежда се засмя.

— Не, Томик. Това не е Кремъл.

— Моля?

— Това е катедралата „Свети Василий“.

— Но... винаги са ми казвали, че това е Кремъл...

— Всички туристи бъркат, не се притеснявай. — Махна към зидовете вдясно, които бяха заобиколили след излизането си от метрото. — Ето това е Кремъл.

Томаш обърна поглед към стените с тухлен цвят, отначало стъписан, а после недоумяващ.

— Шегуваш ли се?

— Кълна се, това е Кремъл. — Посочи една сграда пред зидовете. — Ето там, отпред, е мавзолеят на Ленин, където ходеше и Сталин, и Брежнев, и всички като тях, когато имаше военни паради тук, на Червения площад. Зад зидовете се намира Кремъл.

— Не може да бъде.

— Сериозно. Кремъл идва от *кремль*, което означава *крепост*. Това са крепостните стени, построени по царско разпореждане. — Посочи сградите отвъд стените. — Кремъл е административен център, който включва дворци, градини и дори църкви. — Махна към златните кубета, блеснали в далечината. — А виждаш ли онова там? Това са кубетата на катедралата „Успение Богородично“, построена точно по средата на комплекса.

Разочарован, Томаш не пожела да посети Кремъл. Предпочете да завлече куфара си до зашеметяващата катедрала „Свети Василий“ и остана прехласнат да я съзерцава. За него този прекрасен паметник щеше завинаги да си остане Кремъл, каквато и да бе истината. Обходиха всички параклиси и някъде към три следобед, прималели от умора и глад, решиха да приключат с визитата.

Надежда го заведе в *Государственный универсальный магазин* — голяма постройка на Червения площад, чийто покрив беше покрит с внушително стъкло сьоръжение, наподобяващо елегантен парник. Минаха през безброй магазини, предлагащи стоки със западни марки, по сводести коридори с балюстради от ковано желязо и малко преди напълно да им призлее, седнаха на една маса в приятно кафене с парижка атмосфера.

— Няма ли да ходиш на работа? — попита Томаш, след като си поръчаха Бьоф Строганов^[1] и две бири.

— Вече се обадох сутринта и им казах, че ми се налага да отсъствам една седмица.

— Няма ли да те уволнят?

— Не, има други момичета, които ще ме заместят.

Историкът прокара ръка по косата, набирайки смелост да продължи нататък с въпросите си.

— Как стигна до *Night Flight*?

— Чрез приятел на мой приятел. Знаеш как стават тия неща...

— Плащат ти, за да танцуваш по *top less*^[2]?

— Не се оплаквам.

Томаш забарабани с пръсти по масата.

— И не вършиш нищо друго?

— В какъв смисъл?

— Ами спиш ли с някой от... от клиентите?

Надежда сви рамене.

— Понякога.

Португалецът се поколеба, преди да зададе следващия въпрос.

— Плащат ли ти?

Рускинята впери сините си очи в неговите и едва сдържа раздражението си.

— *Ну йооо!* Какво те интересува това?

— Ни най-малко — побърза да каже смутено. Пое дълбоко въздух и добави: — Всъщност интересува ме. Бих искал да знам.

— Защо?

— Ами... спях с теб, нали? Искам да знам тези неща.

— Да не би да съм ти взела някакви пари?

— Не, разбира се, че не.

— Тогава? Какъв е проблемът?

— Бих искал да знам — настоя той.

Надежда отклони поглед и се загледа в светлината, струяща през вратата на кафенето.

— Да, плащат.

Настана тишина.

— Колко?

— Триста долара на час, хиляда за нощ. — Отново впери поглед в него. Очите ѝ искряха. — Сега доволен ли си?

Томаш прехапа устни.

— Защо го правиш?

Рускинята сви рамене.

— Заради парите.

— Толкова ли са ти нужни?

— Трябват ми пари, за да живея добре и да уча. Не искам да мия чинии.

— О, така ли? Още ли учиш?

— Разбира се, в университета. Уча денем, работя нощем.

— Какво учиш?

— Климатология.

— И смяташ да ставаш метеоролог?

— Да. Последна година съм.

Сервитьорът донесе бирите и Бьоф Строганов. Двамата веднага се заеха с бифтеците, поднесени с каша от елда и черен хляб. Разговорът за живота на Надежда бе нагнетил атмосферата и Томаш усети, че негов дълг беше да я разведри, след като той самият бе причината диалогът да зацikli.

— Как се запозна с Филипе? — попита, след като вече беше преполовил чинията.

— Във факултета.

— Тук, в Москва? Той е преподавал в университета?

— Не, познаваше се с някои от преподавателите и те го доведоха.

— А, да. Но какво е правил тук?

— Някакъв специален проект, международен. Имаше нужда от хора, които да работят по проекта и един преподавател ме извика и ме представи. Току-що бях постъпила във факултета и веднага се хванах за тази възможност.

— Започнала си да работиш заедно с Филипе?

— Да, той ме изпрати в Сибир през лятото.

— В Сибир ли? Защо?

— За метеорологични изследвания. Свързани с проекта.

— Какво все пак представлява този проект?

Надежда въздъхна.

— Не ми се говори за това.

Погледна часовника си и възкликна:

— О, вече е четири часът! По-добре да вървим.

Португалецът изпи бирата на екс и махна към сервитьора за сметката.

— Все още не си ми казала къде отиваме — отбеляза той, докато сервитьорът пишеше сметката.

— *Ярославский вокзал*.

— Къде е това?

— Железопътна гара тук, в Москва.

— Ще хванем влака, така ли?

— Да.

Сервитьорът му връчи сметката и Томаш му подаде рублите.

— Но къде отиваме?

Надежда извади от чантичката си плика, който пиколото от хотела ѝ беше връчил тази сутрин, и го отвори, показвайки два билета.

— Ще трябва да платиш хиляда и триста долара за тях. Места в спалния вагон. — Помириса билетите, сякаш имаха отличителен аромат. — Първа класа.

— Но къде отиваме?

— Ще хванем *Россия 2*, на *Ярославский*, в пет и четвърт.

— *Росио*^[3]?

— *Россия*, номер две. Сега разбра ли?

— Не.

Надежда върна билетите в плика, прибра го в чантичката си, изправи се и грабна пътната чанта, готова за тръгване.

— Това е *Транссибирската магистрала*, глупчо.

[1] Телешко филе със сос от гъби и сметана. — Б.р. ↑

[2] Гол до кръста (англ.). — Б.р. ↑

[3] Rossio (порт.) — един от най-красивите площи в Лисабон, където се намира не по-малко известната гара Росио, чиято архитектура в стил „мануелино“ е задължителна спирка за туристите. — Б.пр. ↑

XIV

Сините и червените вагони на *Транссибирския експрес* се понесоха напред в пет и шестнадесет минути следобед, както беше обявено на таблото на *Ярославский вокзал*, докато Томаш и Надежда се настаняваха в луксозното купе по средата на спалния вагон.

Влакът вече набираше скорост, когато прибраха куфара и огледаха купето. Беше приятно, с две места, малко, но добре обзаведено, с перфектно изгладени чаршафи на леглата, подканящо повдигнати от единия край с изправени възглавници. По средата имаше масичка, долепена до голям прозорец, украсен с пурпурна завеса. Купето беше облицовано в дърво и беше доста по-уютно, отколкото Томаш си представяше. Леглата го изпълниха с някои помисли — беше му ясно, че това прекрасно купе щеше да се превърне в любовно гнездо, но когато, изпълнен с желание, понечи да я притегли до койките, тя извърна глава и се възпротиви.

— Не сега, Томик — каза рускинята, хвърляйки поглед към вратата. — Всеки момент ще дойде *проводник*^[1].

— Кой?

— *Проводник*.

Появи се жена на средна възраст с изморен вид. Тя им даде кърпите в запечатани найлонови пликове, получи малък бакшиш и преди да си тръгне, каза, че ако имат нужда от нещо, могат да я намерят в купето отпред, в началото на влака, като обеща да поддържа вагона чист по време на цялото пътуване.

Когато останаха насаме, двамата решиха да направят оглед на вагона. Минаха през коридора и установиха, че половината от купетата на спалния вагон са заети. Почти всички пътници в първа класа бяха туристи. Имаше няколко западници, пръснати из десетината купета на вагона, но по-голямата част от пътуващите бяха азиатци.

— Японци — поясни Надежда. — Отиват във Владивосток.

Тоалетните се намираха в дъното на коридора, по една във всеки край, и изглеждаха чисти; имаше тоалетна чиния и мивка с алуминиево

канче.

Натъкнаха се на самовар, в който бълбукаше вряла вода за чай или кафе.

Прехвърлиха се в следващия вагон и откриха снекбар, но при вида на храната, изложена на бара — мазни сандвичи и пирожки със съмнителен вид, плюс воднисти супи, — и на двамата им се догади.

— Няма да е лесно — заключи той мрачно.

Излязоха от вагона без желание да изследват съмнителните лабиринти на железопътната гастрономия. Предпочетоха да проучат останалата част от *Транссибирския експрес* и минаха през вагоните с купета втора класа, преди да се върнат в своето купе.

Три часа по-късно из вагона се разнесе глас, който оповести нещо на руски. Веднага след това влакът започна да забавя ход.

— Какво става? — попита Томаш.

— Приближаваме Владимир — обясни Надежда. — Нали имаш пари?

Историкът отвори портфейла и й подаде няколко стотачки.

— Защо са ти пари?

— Хареса ли ти храната във вагон-ресторанта?

Томаш отговори с красноречива гримаса.

Тя се изправи и се взря в светлините навън.

— Ще останем тук двайсетина минути — обясни Надежда. — Имаме достатъчно време да слезем и да си купим нещо за вечеря.

Минаваше осем вечерта и гара Владимир беше студена и негостолобива. Отправиха се към един павилион, обслужван от възрастна *бабушка*, и си купиха два *шашлика* и няколко домашни *пирожки*, сладки *хворост* за десерт, плюс две бири *Балтика*. Канеха се вече да се връщат в спалния вагон с храната, поставена в найлонови пликове, когато чуха разгорещен разговор на перона. Огледаха се и видяха трима мъже в униформа, които спореха с един японски турист, проверяваха документите му и се взираха във фотоапарата на врата му. Явно нещо не беше се понравило на полицаите, защото миг след това те дръпнаха туриста за ръката и го поведоха към гарата.

— Какво е станало? — поиска да узнае португалецът.

— Ще трябва да плати глоба.

— О! И защо?

— Снимал е стар вагон, в който живеят скитници.

— И какво от това?

Надежда постави крак на стъпалото и се качи във влака.

— Полицията не харесва тези неща — каза равнодушно. —
Представя зле страната.

Сложиха храната на масата и вечеряха като да си бяха вкъщи — купето, с целия си хотелски лукс, се беше превърнало в техен дом. Когато приключиха с вечерята, Надежда остана да подрежда, а Томаш отиде до самовара за гореща вода за чай. Двамата бяха намерили странен начин за семейно съжителство.

Тази нощ, сгущени под чаршафите на едно от леглата, те се любиха, сякаш сетивата им се бяха събудили за нов живот. Влакът се поклащаше в свой собствен ритъм — трака-трак-трака-трак! — звукът от металните колела, които преминаваха съединенията на релсите, следваше един постоянен регистър — и това стоманено полюшване се сливаше със синхронните движения на зажаднялата плът, двете тела танцуваха като едно-единствено цяло, обладани вече не от сладострастието на откритието, а от комфорта на близостта. Докосваха се, без да усещат другия като чужд, чувстваха се така, сякаш се познаваха отдавна, сякаш тялото на единия винаги бе принадлежало на другия. Надежда, лека жена в Москва, в този момент беше жена само на Томаш, тази нощ тя се отдаваше единствено на него.

Койката не преставаше да се полюшва под монотонния ритъм на *Транссибирския експрес* в нощното препускане през степите. Двамата любовници си почиваха отпуснати с ленива наслада в прегръдките си, с наситени тела, полуотворени очи и приглушено осезание. Надежда обгърна с ръка главата на Томаш, прокара тънките си пръсти през тъмнокестенявата му коса и придърпвайки го нежно, залепи устни на ухото му.

— За какво мислиш, Томик? — измърка като котка.

— За нищо.

— Лъжец. Казвай.

— Нищо специално.

— Кажу.

Томаш въздъхна и се усмихна.

— Мислех си за нашия разговор на обед, когато ми каза как си се запознала с Филипе.

— А, това било значи.

Португалецът се надигна от койката и се облегна на лакът.

— Още не си ми казала какъв е този проект, който е накарал Филипе да дойде тук, в Русия.

— Може би е по-добре той самият да ти каже.

— Извинявай, Надя, но трябва да ми кажеш. Събуди любопитството ми и не можеш да ме оставиш в неведение, нали? — Погледна през прозореца и се взря в тъмнината. — Освен това разполагаме с толкова време, ще трябва да го запълним с нещо. — Махна припряно с ръка. — По-добре давай. Изплюй камъчето.

— Какво искаш да знаеш?

— Всичко.

Надежда се разсмя.

— Но аз не знам всичко.

— Тогава ми кажи каквото знаеш.

— Знам това, че един от моите преподаватели, Олег Каратаев, ме извика един ден в кабинета си и ме представи на свой приятел от Португалия. Беше Филка.

— Който пожела да те наеме на работа, така ли?

— Да. Филка ми каза, че участвал в международен екип, който трябвало да проведе някакво проучване в Сибир. Групата, която той представлявал, възнамерявала да наеме студент, който да направи тези изследвания. Обърнал се към професор Каратаев, който има слабост към мен, и той лансирал моята кандидатура. Филка ме попита дали проявявам интерес към предложението му.

— И ти?

— Отговорих с да, разбира се. Стори ми се добър начин да навляза в професията. Освен това имах нужда от пари.

— Тогава още не си била в *Night Flight*, нали?

Рускинята отвърна поглед с досада при споменаването на тази част от живота ѝ.

— По онова време работех в друг нощен клуб, „Цунами“, на улица „Петровка“. Участвах в един номер със сирени в басейн, това

възбужда мъжете. — Обърна очи. — Там се запознах с Игор Безхлебов, мафиота, който ти показах в *Night Flight*.

— Онзи с трите мацки?

— Да, онзи кучи син. Когато започнах да работя за него, той ме отведе в „Распутин“, друг нощен клуб. И за да се отърва от него, отидох в *Night Flight*.

— Разбирам — каза Томаш, който всъщност нищо не разбираше. Освен това разговорът поемаше в друга посока и въпреки че му се щеше да знае повече за живота на рускинята, усети, че трябва да смени темата. — И Филипе те нае за проучването в Сибир, така ли?

— Да, отидох в тундрата през лятото. Оттам пристигаха смущаващи новини и Филка имаше нужда от мен, за да направя редица измервания.

— Смущаващи новини? Какво означава това?

Надежда явно се двоумеше.

— Не знам дали трябва да ти казвам това, Томик. Може би е по-добре да поговориш най-напред с Филка.

— Не говори глупости, Филка го няма тук.

— Точно затова. По-добре той да ти разкаже.

— Виж, Надя. Така или иначе ще се срещнем с Филка след някое време. Защо са всички тези колебания? Ако ти не ми го кажеш, ще ми го каже той по-късно. Струва ми се, че ще е някакво преимущество, ако се появя при него с написано домашно, нали? Ще спестим време — и аз, и той. Освен това разговорът ще ни поразсее.

— Хм.

— Хайде, казвай — настоя Томаш. — Какви са били онези смущаващи новини?

Рускинята въздъхна.

— Добре, ще ти разкажа — предаде се Надежда. — Стана така, че по онова време тръгнаха слухове, че земята под тундрата се е оголила.

— Земя? Каква земя?

— Земята.

— Показала се е почвата под тундрата? И после?

Надежда го изгледа въпросително.

— Знаеш ли какво представлява тундрата?

— Ами... не.

— Личи си — възкликна тя саркастично. — Тундрата е най-суровото място в Сибир. Покрива целия Арктически полярен кръг и е замръзнала. На някои места дебелината на леда достига повече от хиляда метра, а на върха, по повърхността, се стеле фин килим от трева и само тук-там се среща по някое дърво. Това са километри и километри еднообразна ледена земя.

— Та казваш, земята се е показала изпод тундрата?

— Да. През лятото.

Томаш изгледа Надежда с празен поглед, без да разбира какво иска да каже.

— Ледът в тундрата се размразил през лятото и се показала земята. — Обърна устни. — Е, и? Какво от това?

Девојката наклони глава.

— Томик, това е тундрата. — Наведе се към него, за да подчертае онова, което казваше. — Тундрата.

— Да, но какво от това?

— Земята в тундрата е постоянно замръзнала, затова се нарича *вечная мерзлота*. Вечен мраз. Англичаните я наричат *permafrost*. — Надежда отвори очи широко. — От хиляди години земята под *вечная мерзлота* не е виждала слънце.

— От колко време?

— От хилядолетия.

Томаш прокара ръка по брадичката си.

— Доста време, наистина — съгласи се той. — И какво се е случило, за да се появи сега тази земя? Вулканична дейност ли има в района?

— Не, Томик. Земята не се е надигнала, а ледът по нея се е разтопил, разбираш ли?

— Ледът се е размразил? Защо?

— Защото температурите са се покачили — почти извика тя, като че ставаше дума за нещо очевидно. — От седемдесетте години насам средните температури в Сибир са се покачили с цели пет градуса.

— Е, и?

— Тундрата започва да се размразява. Ледът в Арктика се е отдръпнал с три процента, отваряйки цял воден канал по северния бряг на Сибир, който преди е бил скован във вечен лед. Тундрата е

изчезнала и на нейно място се е появила почва. — Сниши глас мрачно. — Проблемът е, че тази почва е тъмна.

— Какво особено има в това?

— Томик, помисли малко. Преди, когато идвало лятото, снегът отразявал слънчевите лъчи и топлината се разсейвала в пространството. Но сега лъчите вече не огряват снежното огледало, което отразява топлината, а тъмната земя, която ги поглъща.

— Разбирам.

— Получава се така нареченият ефект на снежната топка. Задържаната в тъмните земни недра на Сибир топлина води до покачване на температурата, което ускорява размразяването на останалата част от тундрата, водещо до появата на още тъмна земя, която причинява допълнително размразяване, и т.н. Сибир е навлязъл в затворен цикъл на затопляне, което ще унищожи леда от Арктическият полярен кръг.

— Е, сигурно ще остане ледът на Северния полюс.

— Според нашите изчисления, Томик, няма да има вечен лед на Северния полюс към 2030 година, а може би и преди това. Според някои прогнози, направени през 2008-а, още през 2015 година ще има тотално размразяване.

Томаш се намръщи недоверчиво.

— Не вярвам. Целият този лед не може току-така да се стопи.

— Не може ли? Тогава чуй една история. През Студената война се е смятало, че Арктика може да се превърне в полесражение, ако конфликтът се разрасне, поради което водите под леда били осеяни с ядрени подводници — наши и американски. Идеята била в случай на война подводниците да излязат на повърхността и да изстрелят ракетите срещу неприятеля. За да открият най-подходящите позиции за тази цел, въпросните подводници прекарвали цялата Студена война в измерване дебелината на арктическият лед. И знаеш ли какво открили? — Вдигна палец и показалец и ги приближи. — Между шейсетте и деветдесетте години леденият пласт е изтънял с четиридесет процента. — Отвори широко очи, подчертавайки значението на цифрата. — Четиридесет процента, Томик!

— Сериозно?

— Затова ме нае Филка — да изчисля отдръпването на тундрата. И резултатите са недвусмислени. През 1980 година площта с

постоянен лед в Арктика е била 7,8 милиона квадратни километра, а през 2007-а се е смалила на 4,2 милиона квадратни километра. След някоя и друга година, ако отидеш на Северния полюс през лятото, какво мислиш, че ще намериш?

— Мечки?

Надежда въздъхна.

— Вода и само вода.

[1] Кондуктор (рус.). — Б.пр. ↑

XV

Слънчевата светлина проникна през завесата и събуди Томаш. Сънен, той погледна часовника и установи, че е рано утро. Погледна през прозореца и остана толкова изненадан от дневната светлина, че напълно се разбуди. Слънце по това време? Лятото вече бе настъпило, което можеше да означава само, че влакът се е придвижил далеч на север през нощта, и това събуди любопитството му.

Усети топлия дъх на Надежда във врата си и внимателно се размърда, за да не я събуди. Измъкна се от леглото, облече се и отвори вратата на купето, за да отиде до банята, като се стараеше да не вдига шум. Транссибирският експрес се беше превърнал в призрачен влак — коридорът на първокласния вагон беше съвършено пуст в този утринен час, дори и проводницата не даваше признаци на живот. Когато се върна, Томаш седна до прозореца и леко отдръпна пердето, надниквайки навън.

Равнината се разстилаше докдето погледът стигаше, сред зелено-жълтите багри на тайгата се открояваше кристалносиньото огледало на езерата и светлите бразди на потоците, пресичащи боровите и еловите гори. Тук-там изникваше по някоя дървена къща, хамбар или обор, както и потискащи изоставени фабрики с мръсни стени, ръждиви железни конструкции и черни комини. Но отново бързо се появяваха живописните селца. Виждаха се големи ливади, по които кротко пасяха животни, или самотни островчета от иглолистни дървета, чиито остри върхове се връзваха в дълбоката синева на ведрото небе. Понякога се задаваха сиви облаци, които бързаха да изсипят товара си, но нарядко, и слънцето начаса грейваше отново, още по-сияйно от преди, ако въобще беше възможно. Отразената светлина искреше по мокрите листа като ослепяващия блясък на скъпоценни камъни.

— *Добро утро*, Томик — прозвуча сънен поздрав.

Томаш откъсна поглед от пейзажа.

— Здравей, принцесо. — Стана и отиде да целуне рускинята, която лежеше на леглото, увита в топлото одеяло, с разпилени по възглавницата медночервени коси и полупритворени очи. — Събуди ли се вече?

— Протегнах ръка и помислих, че си изчезнал — прошепна тя, цупейки уж сърдито устни. — Какво правиш там?

Португалецът се върна при прозореца и дръпна завесата.

Наслаждавах се на пейзажа — каза той. — Знаеш ли къде се намираме?

Надежда надигна глава и с усилие се взря в панорамата. Явно още не се беше разбудила напълно, мозъкът ѝ работеше мудно и ѝ трябваше известно време, докато разпознае къде се намират.

— Минали сме степите — установи тя. — Това означава, че Волга е останала зад нас. Навярно сме в района на Вятка.

— Хубаво е тук.

Тя се сви под одеялата.

— Внимавай, Томик — предупреди с дрезгав от съня глас. — Не гледай много-много навън, защото може да стане опасно.

— Опасно ли? Защо?

— Това е част от „Киров“. — Надя присви очи и гласът ѝ се изпълни с тайнственост. — Военна зона. — Направи пауза, за да постигне по-голям ефект. — Този район години наред беше затворен за посетители и в известен смисъл си остава секретна зона и до днес.

Томаш хвърли бегъл поглед към вратата на купето, сякаш се страхуваше да не влезе някой.

— Сериозно ли говориш?

Рускинята се разсмя.

— Да — каза тя, — но не се притеснявай, Томик. Ние сме в *Транссибирския експрес* и никой няма да ни тормози.

Все още неспокоен, Томаш погледна пейзажа с крайчеца на окото.

— След онова, което видях на онази гара, когато отидохме да купим нещо за вечеря, вече нищо не ме учудва. — Загуби интерес към природата и прокара ръка по стомаха. — Не си ли гладна?

— А ти?

— Ами не е зле да закусим все пак...

Надежда седна на леглото и се протегна. Погледът на Томаш неволно се отклони към голите ѝ гърди, пълни и дръзки, с големи розови зърна, щръкнали като биберони. Рускинята улови лакомия му поглед и след една продължителна прозявка го удостои с усмивка.

— Не знам точно за каква закуска си мислиш — отбеляза ехидно.
— Но на мен ми се иска нещо топличко. Да отидем до вагон-ресторанта?

— Какво? Онези отвратителни сандвичи? Не е ли по-добре да изчакаме до следващата спирка и да излезем да купим нещо като вчера?

— Томик, добре ли си? Следващата спирка е Екатеринбург.

— Е, и?

— Ще пристигнем в Екатеринбург в късния следобед.

Португалецът се надигна изненадан.

— След толкова време?

— Да, *Транссибирският експрес* не спира никъде преди това.

Томаш прецени алтернативите. Възможностите бяха две: да гладува или да изтърпи менюто на вагон-ресторанта. Стомахът му продиктува окончателното решение.

— Да вървим в ресторанта.

Беше едва шест сутринта и почти измъкнаха сърдития готвач от леглото. Настаниха се до прозореца на вагон-ресторанта и си поръчаха *блини*, конфитюр, хляб и препечени филийки. Той поливаше закуската с портокалов сок, а тя — с чаша горещо мляко. Ресторантът беше празен, което бе нещо нормално за този ранен утринен час.

Вече подкрепиха се с храна, останаха залепени за прозореца, лениво отпуснати, да се наслаждават на слънцето, което се издигаше бавно на югоизток. Нежните му лъчи галеха кожата.

— Е? — предизвикателно каза тя. — Хареса ли ти играта снощи?

— Толкова ми хареса, че не бих имал нищо против да повтора.

Надежда се разсмя.

— Не пропускаш случай, а? — Отпи глътка мляко. — Добре ли спа?

— Трудно заспах.

— Така ли? Защо?

Томаш сви рамене.

— Не знам. — Почеса брадичка замислено. — Замислих се за това, което ми разказа вчера.

— За моето изследване в Сибир?

— Да.

— И какво измисли?

— Не знам... има нещо странно във всичко това.

— Странно ли? Какво му е странното?

Томаш си пое дълбоко въздух, решен да изясни нещата.

— Виж, въпросът е следният — каза той. Думите бяха произнесени с решителен тон. — Защо Филипе е проявявал интерес към този проблем?

— Заради международния проект, в който участваше. Какво толкова странно има в това?

— Но какъв е този проект?

— Не ми обясни добре — каза рускинята. — Но онова, което разбрах, е, че Филка и други учени искаха да проучат климатичните изменения и да прогнозират тяхната еволюция. Затова и ме нае. Учех климатология и предполагам, че съм била напълно подходяща да участвам в това проучване.

Томаш сви устни заинтригуван.

— Но това няма смисъл! — възкликна той.

— Кое няма смисъл?

— Ангажирането на Филипе с този проект. — Поклати глава. — Не виждам смисъл.

— Защо?

— Защото тази област няма връзка с професионалните му интереси. Филипе е геолог, консултант в енергийната промишленост, а не климатолог.

— Извинявай, Томаш, но според мен връзката е очевидна.

— Очевидна ли? И къде я виждаш?

По лицето на рускинята се изписа нетърпение, тя впери поглед в Томаш, както учителка гледа ученик, който не си знае урока.

— Имаш ли представа какво става с климата на нашата планета?

— Знам онова, което пишат по вестниците.

— И какво пишат по вестниците?

— Че температурата се покачва.

— Покачва ли? Стремглаво лети нагоре! — възкликна Надежда.
— За век се е повишила с градус и половина.

Историкът придоби скептично изражение.

— И това нищо и никакво покачване от градус и половина ти наричаш стремглаво. Не смяташ ли, че малко преувеличаваш?

— *Блин!*^[1] — възнегодува тя. — Градус и половина е страшно много, ти просто не можеш да си дадеш сметка за това! Имаш ли някаква представа за разликата в средната температура от последния ледников период и сега?

— Знам ли!

— Кажу някакво число.

— Някъде около десет-двадесет градуса, мисля.

Рускинята поклати глава и пълните ѝ устни се разтеглиха в мрачна усмивка.

— Пет градуса — каза тя. — Пет. — Наведе се напред. — Знаеш ли какво означава това? Достатъчно е температурата да падне само с пет незначителни градуса, за да замръзне планетата. А сега си представи какво ще стане, ако се покачи с пет градуса...

— Ще се изпържим? — разсмя се Томаш.

— Томик, това не е шега! — възмути се тя. — Ако средната температура на планетата се повиши с пет градуса, това със сигурност означава, че ще има райони, които ще се превърнат в необитаеми. От 1850 година насам, откакто са започнали да измерват и записват температурите, единайсет от общо дванайсетте най-топли години са регистрирани в периода след 1995 година. Ако тази тенденция се запази, последствията ще са катастрофални. Като начало ще се покачи морското равнище, което, както разбираш, ще е пагубно.

— Да — съгласи се Томаш, който започваше да си дава сметка за проблема. — Ако се разтопи полярният лед, нивото на морето ще се покачи, това е очевидно. Въпросът е с колко.

— Знаеш ли, достатъчни са петдесет сантиметра, за да погълне цяла Полинезия.

Историкът повдигна рамене.

— Да, жалко за полинезийците — призна той. — Но петдесет сантиметра надали ще имат такова драматично значение за останалата част от света.

— Петдесет сантиметра са достатъчни, за да бъде залята част от крайбрежието на твоята страна — каза тя с пръст, насочен към него. — От началото на двайсети век морското равнище се е покачило вече със седемнадесет сантиметра. Но проблемът е, че ще продължи да се покачва.

— С колко?

— Палеоклиматичните свидетелства са неоспорими. Последният път, когато полярната зона е била значително по-топла от сега, е било преди сто двадесет и пет хиляди години. Тогава температурите са били с около три градуса по Целзий по-високи от днешните, поради разликата в орбитата на Земята. По онова време ледът се е отдръпнал и нивото на водите из цялата планета се е повишило средно с четири до шест метра.

— С колко? — учуди се Томаш. — С шест метра?

— Да — потвърди тя. — Тогава ледът не се е разтопил напълно. В противен случай покачването би достигнало седем метра — каза тя, повдигайки ръка с дланта надолу, сякаш да покаже как расте нивото на водата. — Много острови ще бъдат погълнати, както и част от бреговата ивица на всички континенти.

— Но няма има толкова замръзнала вода на полюсите, че да предизвика седемметрово покачване на морското равнище?

— Разбира се, че има. Антарктида, например, е континент, почти изцяло покрит с лед, който достига над четири километра в дълбочина. Ако целият този лед се разтопи, никак няма да е приятно. А освен това имаме и Гренландия.

Историкът сви устни, докато преценяваше сериозността на положението.

— Така е — съгласи се той. — Сложно е.

— Но има и по-сериозен проблем, който не е свързан с полярния лед. Ако разтопяването на леда би довело до седемметрово покачване на водите, едно друго явление би могло да предизвика още по-голямо покачване на морското равнище.

— Повече от седем метра?

— Положително.

— Но защо?

— Заради един закон на физиката — каза тя. — Не си ли чувал, че топлината разширява телата?

— Да, в училище.

— Е, добре, точно това ще се случи. Измерванията, правени от 1961 година насам, показват, че покачването на средната температура на океаните вече е достигнало дълбочина три хиляди метра. Всъщност по-голямата част от топлината на планетата се поглъща от моретата и океаните.

— Е, и?

— Проблемът е, че затоплянето води до разширяване на водата на планетата. Разширяването е незабележимо в един кубически метър вода, но те уверявам, че ще се почувства, когато стане въпрос за трилионите кубически метра вода на океаните. И точно това натрупано разширение ще доведе до покачване на морското равнище с повече от седем метра.

— Колко повече? Осем метра? Девет?

— Казах ти, че според палеоклиматичните изследвания покачването на морското равнище ще достигне шест метра, ако глобалното затопляне е с три градуса, нали така? Но през плиоцена, когато температурата е била с три градуса по-висока от днешната, това покачване достигнало двадесет и пет метра.

— Какво?

— Томик, по последни изчисления затоплянето този век ще е между един и шест градуса, най-вероятно близо до шест. Това означава, че навсякъде ще е постоянно лято, големи участъци от сушата ще бъдат залети от морето, континентите ще се смаят до острови, тропическите райони ще се превърнат в пустини, ще ни мъчи суша, ще връхлитат все по-яростни бури, горските пожари ще са повсеместни, почвите ще ерозират, ще се променят климатичните цикли, ще страдаме от недоимък и плъзналите тропически болести. Маларията, например, ще се разпространи из Европа, същото ще стане и с други напасти, познати засега само в Третия свят.

— По дяволите!

— И знаеш ли защо това е неизбежно?

— Да, чел съм го във вестниците, и по телевизията говорят — каза той. — Заради замърсяването от пушека.

Надежда завъртя глава в знак на отрицание.

— Грешен отговор.

По лицето на Томаш се изписа недоумение.

— Не е ли от замърсяването?

— Зависи какво разбираш под замърсяване.

— Замърсяването е целият този дим, който бълват ауспусите и комините, предполагам.

— За твое сведение, тези пушеци дори възпират затоплянето.

— Извинявай, нещо бъркаш. Онзи ден четох, че глобалното затопляне е предизвикано от автомобилния и заводския пушек.

— Смесваш двете неща — поясни тя. — Но това е нормално. Много хора го правят.

— Не разбирам.

— Въпреки общоразпространеното мнение, пушекът от ауспусите и комините на фабриките не е причина за затоплянето на планетата. Дори е обратното. Някои проучвания показват, че това замърсяване води до понижение на температурата.

Томаш поклати глава, отказвайки да приеме това твърдение.

— Извинявай, Надя, но това ми се струва абсурдно. Всички казват, че пушеците предизвикват глобалното затопляне.

Надежда въздъхна.

— Не е точно така — настоя тя. — Онова, което предизвиква затоплянето на планетата, не е димът, а изгарянето на изкопаемите горива.

Томаш сви устни недоверчиво.

— Не е ли едно и също?

— Виж, Томик — каза тя, опитвайки се да подреди мислите си. — При изгарянето на горивото, независимо дали в автомобила или топлоелектрическа централа, се освобождават три неща: енергия, въглероден диоксид и аерозоли. Целта на този процес е добиването на енергия. — Махна припряно с ръка, сякаш опитваше да се отърси от нещо. — Останалото е страничен ефект. Въглеродният диоксид води до повишаване на температурата, тъй като е съединение, което при освобождаването си в атмосферата позволява навлизането на слънчевата енергия, но не и излизането, при което планетата се превръща в огромен парник. Аерозолите пък, от своя страна, предизвикват замърсяването на въздуха, което има обратен ефект на въглеродния диоксид. Освобождаването на аерозоли е довело до появата на облаци от смог в големите градове, които действат като гигантско огледало, което отразява слънчевите лъчи в пространството

и предизвиква ефект на изстудяване; компенсиращо затоплянето вследствие действието на въглеродния диоксид. Разбираш ли?

— Горещо-долу — отвърна той неубедено. — Казано по-просто, въглеродният диоксид повишава температурата, а аерозолите я свалят. Така ли?

— Точно така. Но поради прекаленото замърсяване въздухът в големите градове стана невъзможен за дишане и през осемдесетте години бяха направени някои технически нововъведения, които ограничиха емисията на аерозоли. Но за разлика от въглеродния диоксид, който се задържа в атмосферата с векове, аерозолите траят само няколко седмици. С ограничаването на техните емисии спряха киселинните дъждове и въздухът стана по-чист, но проблемът е, че изчезна и ефектът на изстудяването, предизвикан от аерозолите, докато ефектът на затопляне, причинен от въглеродния диоксид, се запази. В заключение: без спирачката на изстудяването, каквато е смогът, температурите стремглаво тръгнаха нагоре от 1980 година насам.

Томаш потри замислено челото си.

— Разбирам — каза той и я изгледа с вид на човек, на когото е хрумнала някаква идея, но не е сигурен дали е добра. — Това означава, че глобалното затопляне би могло да намери лесно разрешение, нали?

— Какво?

— Наново да се вкарат в употреба аерозолите.

Надежда се нацупи.

— Не става. Би означавало да се замени една смърт с друга. Вместо да бъдем изпържени, ще умрем задушени.

Историкът прецени перспективата.

— Ами да, така е — съгласи се той. — В такъв случай остава ни единствено да спрем емисиите на въглероден диоксид.

— Естествено.

— А възможно ли е?

— На теория, да. Достатъчно е да спрем да изгаряме изкопаеми горива. Но на практика нещата са доста по-сложни. Изкопаемите горива представляват основен енергиен източник за световната икономика и онова, което се наблюдава, не е намаляване на емисията на въглероден диоксид, а по-скоро увеличаване.

— Защо? Нима никой не забелязва какво става?

— Развиващите се страни отказват да спрат емисиите на въглероден диоксид, тъй като твърдите горива са им нужни за развитието на икономиката. Най-тревожен е случаят с Китай, където все по-често заместват велосипеда с автомобила като основно превозно средство. — Направи пауза, за да подчертае следващите си думи. — Томик, Китай има огромно население. — Отвори широко очи. — Представи си как всички тези хора започват да се придвижват с коли?

Томаш попи идеята.

— Така е, проблемът е голям.

— И не става дума само за автомобилите. Китайците са предпочели въглищата като основа на енергийната инфраструктура, а те отделят много повече въглероден диоксид от петрола. Планират да построят още триста нови централи на въглища до 2020 година. Това е истинска катастрофа. Китай надмина вече Съединените щати като най-голям причинител на затоплянето на планетата.

— Значи процесът не може да бъде спрял?

— Така изглежда.

Рускинята взе писалка и написа три букви върху книжната покривка на масата.

ppm

— Знаеш ли какво е това?

— Не.

— Това означава *части на милион*^[2] единици обем. Така се измерва въглеродният диоксид в атмосферата. Установява се съотношението между броя на молекулите парников газ към общия брой на молекулите сух въздух. 200 ppm например означава, че има двеста молекули газ с парников ефект на всеки милион молекули сух въздух.

— Разбирам. И какво следва?

— В ранния си период на съществуване атмосферата на нашата планета била наситена с въглероден диоксид, също като Венера, а това правело невъзможна появата на животни. Но тъй като морето и растенията са естествени абсорбенти на въглеродния диоксид, вследствие на едновременното им действие след милиони години

въглеродният диоксид в атмосферата намалял. Палеоклиматичните изследвания показват, че въглеродният диоксид е отговорен за половината термични промени в миналото. При висока концентрация на въглероден диоксид в атмосферата температурата проявявала тенденция да се покачва. Когато нивото на концентрация намалявало, температурата тръгвала надолу. И така, преди петстотин години въглеродният диоксид достигнал своя минимум от 270 ppm. Но с човешката експанзия и съпътстващото я унищожаване на горите и изгаряне на дървесина, към които по-късно се прибавило и изгарянето на въглища и петрол за добиването на енергия, въглеродният диоксид се увеличил до днешните 380 ppm.

— Това много ли е?

— Това просто е най-високата стойност през последните шестстотин и петдесет хиляди години.

— По дяволите. И казваш, че продължава да расте?

— Продължава, при това ускорено. Ако можем да превърнем в твърдо състояние въглеродния диоксид, който изхвърляме всяка година в атмосферата, щяхме да имаме по една планина с два километра височина! По една планина всяка година, Томик — въздъхна тя. — Но най-лошото ще се случи, когато достигнем критичната стойност.

— Каква е критичната стойност?

— 550 ppm. — Разтвори ръце, за да внуши представата за нещо голямо. — Представи си, че си на върха на планина и започваш да буташ голям камък, отначало с малко усилия, после постепенно все по-силно. Камъкът няма да се помръдне отначало, нали? Но когато силата, с която го буташ, достигне критична стойност, камъкът започва да се раздвижва. Първо бавно, докато набере собствена динамика, и тогава вече няма нужда да го тикаш, за да се търкулне по склона надолу, да предизвика лавина и да унищожи някое село в долината. — Присви очи. — Забележи: точно при достигането на определена критична стойност на силата успявам да раздвижа камъка. После бедствието се случва само, без моя помощ. Ето за какво говоря. Колкото повече въглерод изпусваме в атмосферата, по-силно бутаме климата по посока на пресичането на критичната стойност. Повечето от учените смятат, че критичната стойност е 550 ppm въглерод. Когато преминем тази стойност, ще се опечем.

— В момента сме достигнали 380 ppm, нали? — установи Томаш. — Това означава, че все още сме далече от тези 550 ppm. — Сви рамене. — Имаме достатъчно време, за да спрем, преди да сме стигнали тази стойност.

— Опасявам се, че не е толкова просто.

— Защо?

— Първо, никой не знае със сигурност каква е критичната стойност. Някои смятат, че вече сме я преминали и катастрофата е неминуема. Едно изследване, публикувано през 2009 година в Съединените щати, защитава тезата, че термичните промени ще продължат хиляди години след пълното прекратяване на емисиите на въглероден диоксид. А някои смятат, че критичният предел е някъде около 400 или 450 ppm, макар че има научен консенсус за 550 ppm. Но и ако това действително е критичната стойност, не трябва да забравяме за ефекта на натрупването. Ако по някакво чудо успеем още днес да спрем емисиите на въглероден диоксид, концентрацията му в атмосферата ще продължи още хилядолетие, понеже това е времето, за което морето и растенията ще успеят да погълнат наличното количество от това съединение.

Томаш изглеждаше потресен от чуто.

— Колко?

— Едно хилядолетие.

— Господи!

— Забележи: заради ефекта на натрупване ние днес се сблъскваме с последиците от концентрацията в последните петдесет години. Въздействието на днешната концентрация ще бъде усетено през следващите години. Ако спрем днес емисиите на въглероден диоксид, концентрацията му ще продължи да расте с една и половина част на хиляда годишно и ще достигне 450 ppm през 2100 година. — Вдигна показалец предупредително. — И то ако спрем още днес.

— Разбирам.

— Но лошото е, че няма да можем да спрем днес. Китай е в процес на индустриализация, както и Индия, и тези две страни имат нужда от изкопаеми горива за развитието си. От друга страна, другите големи световни производители на въглероден диоксид — Съединените щати и Европа, са свикнали с комфорта, който им осигурява днешната енергийна икономика и не искат да се откажат от

нея, за да си осигурят стабилен икономически растеж и занапред. А така също и Русия, четвъртият най-голям производител на въглероден диоксид в света, със своите сериозни проблеми със замърсяването, със своите остарели технологии, ще продължи да бълва въпросното съединение ежедневно като топъл хляб. И знаеш ли какъв е резултатът от всичко това?

— Повече топлина.

— Много повече топлина — изтъкна тя. — Според палеоклиматичните проучвания, през плиоцена, когато нивата на въглеродния диоксид са били някъде около 380 ppm, температурата на планетата е била с три градуса по-висока от днешната. Но понеже световната тенденция е да се увеличат емисиите на въглероден диоксид, трябва да бъдем подготвени за нещо много по-тежко. При сегашния ритъм до 2100 година концентрацията на това съединение в атмосферата ще достигне 1100 ppm.

— Господи!

— Климатичните модели смятат за наложително да стабилизираме ситуацията на 450 ppm. Това би довело до умерено затопляне с частично потъване на бреговата линия, по-голяма дезертификация, известно усилване на бурите и повече горски пожари, но нищо по-сериозно. Бихме могли да го преживеем. Проблемът е, че тези 450 ppm вече не са възможни, тъй като само днешните емисии поради кумулативния ефект ще повишат концентрацията на въглероден диоксид до критичната стойност през 2100 година. Но тъй като към днешните емисии ще трябва да добавим и онези, които тепърва предстоят, може да се каже, че ситуацията не подлежи на контрол.

Разтревожен, Томаш прехапа устната си.

— И още как — потвърди той мрачно. — Свършено е с нас.

— Сега разбираш връзката между петролния бизнес и затоплянето на планетата, нали?

— Да.

Надежда се загледа вменящия се пейзаж отвъд прозореца. Тайгата се разстилаше до хоризонта като огромен океан от борове и ели, чиито източени островърхи корони отдалече приличаха на зелени иглички, забодени в бездънната синева на небето. Взрян в необятната горска шир, Томаш си представи страшната гибел, за която

прекрасните бели дробове на планетата нехаеха, представи си огъня, който някой ден щеше да ги изпепели, сякаш исполинските дървета бяха невинни жертви, поели в редици към кладата, осъдени да горят вечно в ада, който настъпваше невидим и неумолим.

— Филка описваше много образно онова, което ни очаква още този век. — Поклати глава. — Използваше една потресаваща дума.

— Каква?

Рускинята си пое дъх и впери поглед в Томаш.

— Апокалипсис.

[1] Думата означава „палачинка“, но се използва и като заместител на нецензурни думи. — Б.пр. ↑

[2] *Parts per million* (англ.) — ppm, мерна единица за концентрация. — Б.р. ↑

XVI

Томаш се беше зачел в сборник с поеми от Фернандо Песоа, който предвидливо беше взел със себе си, когато от високоговорителите на *Транссибирския експрес* се разнесе съобщение, както обикновено при приближаването на някоя гара. Веднага след това Надежда се надигна и понечи да извади куфара от шкафа.

— Пристигнахме — съобщи тя.

Португалецът я изгледа объркан, защото не предполагаше, че е настъпил моментът да слизат. Вярно, от три дни бяха затворени, но все пак имаше чувството, че краят на пътуването е настъпил неочаквано.

— Какво? — измърмори той. — Пристигнахме ли? Къде?

— Където трябва, Томик — усмихна се рускинята. — Хайде, поеми куфара и се размърдай.

Томаш надникна през прозореца и в тъмнината видя река, която течеше покрай железопътната линия, буйно движеща се течна тъма, черна като суров нефт; светлините от отсрещния бряг се отразяваха в блещукащото тъмно огледало като поклацащи се видения, танцуващи под нервния ритъм на вълните. Беше третата нощ от началото на пътуването. Композицията започна да забавя ход, светлинките от другия бряг ставаха все повече и повече, докато стана ясно, че са излезли от тайгата и прекосяват населено място, наподобяващо град.

— Къде сме?

— Това е Ангара.

— Ангара ли? Това място се казва Ангара?

Надежда се разсмя.

— Не, глупчо. Реката се казва Ангара.

— А градът?

— Иркутск.

Транссибирският експрес спря и двамата внимателно слязоха по стъпалата. Гарата беше пълна с хора — пътници, които слизаха от

влака, и близките им, които ги посрещаха, продавачи в очакване на клиенти и железопътни работници, сновящи напред-назад. Глъчка привлече вниманието към група хора. Сред тях се открояваше камуфлажната униформа на войник, посрещнат с вълнение от семейството.

— Сигурно се прибира от Чечения, горкият — отбеляза Надежда.

Докато минаваше по перона, Томаш, силно впечатлен, не можеше да се начуди на внушителната оживена гара — хубава сграда в жълто и зелено, с класически линии и железни куполи в стил *ар нуво*. Спътничката му се запъти право към гишето за информация и се върна оттам с разписание.

— Ще трябва да хванем автобус — съобщи тя, размахвайки листа.

— Не сме ли приключили?

— Не, Томик. Още малко остава.

Томаш изглеждаше смазан от новината.

— Мамка му! — възкликна той.

Надежда не обърна внимание на протестите му и се съсредоточи в разписанието, което получи на гишето.

— Има автобус, който тръгва от гарата в девет сутринта — установи тя. — Но ако отидем на автогарата, можем да хванем друг, в по-ранен час, някъде около осем часа. Какво предпочиташ?

— Предпочитам да си почивам — измърмори той недоволно, разтривайки кръста си. — Целият съм схванат от това пътуване, не издържам повече. Три дни във влака е натоварване като за вол.

Беше вече хладно, когато излязоха на улицата, и минаваше десет и половина вечерта. Надежда извика такси и след две минути преминаха моста над Ангара и поеха из стария град. Макар че нощното осветление разкриваше забележителностите на големия сибирски град, Томаш не обръщаше внимание на гледката. Чувстваше се прекалено изморен, за да се радва на каквото и да било, беше равнодушен към новото и искаше само да се строполи върху някое легло.

Прекараха остатъка от нощта в малък хотел близо до стадиона. Мълчаливо хапнаха *борш* и запечени *голубци*^[1] и заспаха веднага щом си легнаха, топлейки се един в друг.

Утрото беше прекрасно.

След закуската — мляко и *хачапури*^[2] — извикаха такси и се отправиха към града. Възстановил се донякъде от тридневното пътуване с влака, Томаш не можеше да откъсне очи от гледката зад стъклото на колата.

Иркутск беше различен от онова, което очакваше. Възхити се на архитектурната елегантност на сградите, чиито фини линии придаваха космополитно излъчване на града. Човек не би казал, че се намират сред Азия, на две крачки от Монголия. Архитектурата имаше европейските черти от XIX век — елегантна и класическа, с вмъкнати тук-там кокетни дървени къщи, както и някоя недодялана сграда от съветската ера, която влизаше в дисонанс с общата хармонична композиция.

— Хубаво е тук — констатира Томаш, без да откъсва очи от улиците.

— Наистина — съгласи се Надежда. — Иркутск е аристократичен град, наричат го Сибирския Париж.

— Какво буржоазно наименование — каза той. — Но парижката епоха трябва да е приключила веднага след като комунистите са дошли на власт.

— Лъжеш се. Монархистите са се задържали тук дълго. Комунистите успели да влязат в града едва през 1920 година.

Таксито премина през стария град, най-напред по улица „Карл Маркс“, после сви по „Октябрской революции“ и ги остави на автогарата. Надежда поиска седемстотин рубли от Томаш и отиде да купи билети. След малко излезе с две правоъгълни картончета в ръка.

— Потърси автобуса, който заминава за Хужир — помоли тя.

Томаш заглежда табелките по предните стъкла и повдигна рамене.

— Извинявай, Надя, нищо не разбирам — каза той, чувствайки се напълно излишен и безполезен. — Всичко е написано на кирилица.

— *Блин!* — изруга рускинята, вперила поглед в някаква табела. — Защо не се научите да четете като всички?

Настаниха се на последните седалки на автобуса, чийто двигател вече работеше. Всички места бяха заети. Пътниците бяха с азиатски

черти, скромни хора, буряти^[3], които мъкнеха кашони с пилета и найлонови пликосе, пълни с покупки.

Минути по-късно поеа из градската мрежа, докато постепенно напуснаха крайните квартали. Навлязоха в тайгата по шосето, което вървеше успоредно на планината Приморский хребет. Преходът му се стори монотонен и унесен от ленивото поклащане на рейса, Томаш усети как клепачите му натежават и главата му започва да клюма. Някое и друго подрусване го пробуждаше от време на време, Томаш се изправяше рязко и правеше опит да се усмихне на спътничката си, но почти веднага се отпускаше отново, обзет от тежка и неустоима сънливост, докато сънят не го пребори съвсем и дори и най-силното друсване престана да му пречи.

Внезапното усещане, че нещо се е случило, го извади от летаргията. Вдигна глава и още сънен, без да обръща внимание на болките във врата от неудобната позиция, в която беше заспал, се опита да разбере какво става.

Автобусът беше спрял. Моторът беше изключен и пътниците тежко се надигаха от местата си, грабвайки торби и кашони, протягаха се, за да раздвижат схванатите си тела, прихвайки в спонтанен накъсан смях, както подложеният на мъчения с облекчение вижда края им. Погледна встрани и видя Надежда изправена, сякаш се готвеше да слиза.

— Пристигнахме ли?

— Още не, Томик.

Португалецът се огледа наоколо, без да разбира. Пътниците продължаваха да се подготвят за слизане, някои бяха наизскочили навън, автобусът беше паркирал окончателно.

— Какво става?

— Намираме се в Сахюрта — каза тя и му махна с ръка да слиза.

— Сега ще хванем *ferry*^[4].

— За бога, и *ferry* ли ще хващаме? — Отчаяние се изписа по лицето му. — Това проклето пътуване няма ли да свърши някога?

Надежда посочи напред. Отвъд зелената морава на парка, където беше спрял автобусът, се виждаше малък кей и водна шир, блестяща на

слънцето, със слънчеви отблясъци, пробягващи игриво по живото огледало.

— Трябва да преминем оттатък.

Излязоха на улицата и рускинята поведе Томаш по стръмен и неравен път, който ги изведе на скалист бряг с високи зъбери. Гледката отгоре беше прекрасна: водната повърхност блестеше пред тях, оградена отляво от скали, тясна ивица земя отпред и тънката черта на хоризонта отдясно, отвъд която се простираше водната шир.

— Кое е това море? — учуди се португалецът.

— Това е Байкал.

— Какво?

— Байкал — повтори тя. — Най-голямото езеро на света. Съдържа около една пета от питейната вода на планетата.

Томаш впери невярващи очи в кристалносините кротки води, едва-едва полюшвани от леко вълнение.

— Не може да бъде. Една пета от питейната вода на планетата?

— Невероятно, нали? Байкал е по-голям от твоята страна.

— Сериозно?

— Наричат го перлата на Сибир, заради красотата му. Макар че във факултета е по-известно като Сибирската кухня.

— Перла и кухня, каква е връзката? — усмихна се Томаш. — Защо сте му дали това ужасно име?

— Само във факултета го наричаме така — поясни тя. — Всъщност много обстойно изучаваме това езеро в моята специалност заради влиянието му върху целия климат в района. Точно тук се подготвя времето в Сибир, оттук идва и прозвището му. Факт е, че метеорологичните системи в Азия танцуват в ритъм с онова, което става в Байкал.

Томаш се полюбува на синьото огледало сред кафеникавозелените степи, отразяващо небето и бухналите бели облаци. Водата беше прозрачна, толкова бистра, че се виждаха рибните пасажи под повърхността. Томаш наблюдава като хипнотизиран рибите, които се стрелкаха ту в една, ту в друга посока, всяка за себе си и същевременно всички като едно цяло.

— Каква чистота — отбеляза той, вдишвайки свежия въздух, ухаещ на ароматни треви. — Добре че има такива места в света, незасегнати от замърсяването.

Рускинята се прокашля.

— Не е точно така — поправи го тя. — Има целулозна фабрика в Байкалск, на южния край на езерото, която от четири десетилетия изхвърля промишлени отпадъци в тези води.

— Не може да бъде.

— И това не е всичко. Другият фактор е река Селенга, една от най-дългите реки в света, която се влива в езерото от южната му страна, влачейки органични и неорганични отпадъци от мините в Бурятия и пасбищата на Монголия. Мръсотията е неописуема. А върхът на всичко това е, че са открили петрол в Байкал и искат да изграждат нефтопровод.

— Но водата е толкова бистра...

— Байкал е огромно езеро — обясни тя. — И за късмет замърсяването се ограничава до специфични зони, като делтата на Селенга и южния бряг. Но ако не внимаваме, някой ден всичко това ще изчезне.

Томаш въздъхна и остана загледан в езерото. Погледът му премина целия хоризонт, започвайки от малката лагуна отляво, където се виждаха ниските покриви на рибарското селище Сахюрта, спря се на кея долу, където циментова рампа потъваше във водата като незавършен мост.

— Фериботът май никакъв го няма.

— Всеки момент ще дойде, спокойно.

— И къде отиваме все пак?

Рускинята посочи към ивицата земя отсреща.

— На онзи остров.

Островът се издигаше наблизко, отделен от тесен провлак от континента и кафеникавата земя на степите.

— Как се казва?

— Това е вълшебен остров.

Португалецът смръщи вежди.

— В какъв смисъл?

— Това е шамански остров, място за медитация, където материалният свят общува с духовния.

— Шегуваш се...

— Сериозно. Това е свято и тайнствено място, земя на легенди и приказки, домът на байкалските духове. Мистиците казват, че тук се

намира единият от общо петте полюса на шаманска енергия.

— Виж ти! — Взря се по-внимателно в острова, изгаряйки от любопитство, заплепен и скептичен в същото време, сякаш очакваше мистерията да изплува иззад мъглявината и от тъмата да се роди светлина. — Как се казва?

— Олхон.

Когато фериботът се появи, изненада и двамата, които бяха поседнали кротко в една юрта край езерото, пиеха ментов чай и похапваха пирожки. Допиха си чая, платиха и се запътиха към автобуса, където заприиха и останалите пътници. Паркингът се огласи от подвиквания и нареждания, звуците на мотори, клаксони и тръшнати врати, сякаш всички автобуси, камиони и коли се канеха да потеглят.

Фериботът направи маневра, докато заеме позиция, и веднага щом се долепи до пристана, отвори голямата врата и като изгладнял звяр със зейнало гърло всмука подредените пред него автомобили. Пространството не беше кой знае колко голямо: побраха се само два автобуса един до друг и шепа коли и на пътниците дори им се наложи да избутат един от автобусите по рампата. Цялата тази операция отне повече време, отколкото самото пътуване, което продължи около петнадесетина минути.

Най-напред минаха покрай ветровития нос *Кобыля глава*, чиито скали напомняха каменен кон, пиещ вода от езерото. Бурятката, която стоеше до тях на кърмата с развети черни прави коси, отбеляза с гордост, че Чингис хан и неговите воини буряти някога са утолявали тук жаждата си.

— Казват дори, че великият завоевател на вселената е погребан тук — поясни жената.

— Кой?

— Великият завоевател на вселената — Чингис хан.

Минаха покрай малкия залив Кул и хвърлиха котва на сред степта, където големият кораб изплю товара си на колела.

Пристигнаха в Олхон, вълшебния остров.

Автобусът продължи пътя си и прекоси голото бърдо с подрусване — моторът ревеше от ускорението, ауспухът пуфкаше

черен дим от изгорения газ. Туфите трева, скупчени тук-там, стигаха до езерото, но скоро се появиха предвестници на друг пейзаж. След минути отдысно се заредиха дървета — тайгата пълзеше по възвишенията и оспорваше на степта контрола над острова, ливадите бяха обърнати към северния бряг, а иглолистните гори — към ширналото се езеро.

Полъкатушиха между възвишенията на провлака Кадай и се спуснаха към равнината. Автобусът премина през някакво селце и продължи по западния бряг на острова, който се отваряше в малки заливи и живописни лагуни. От другата страна на провлака се виждаше континенталната тайга, покатерила се нагоре по планините. Рейсът наближи някакво селище и чак тогава намали ход.

— Хужир — извести Надежда.

Томаш се съживи.

— Пристигнахме ли?

— Почти.

Автобусът спря на главния площад на Хужир. Преди да замлъкне окончателно, моторът издаде едно последно хъркане като предсмъртен стон. Пътниците припряно се изсипаха през вратата и бяха посрещнати от съседи и познати с оживена глъч, сякаш цялото село се беше стекло при пристигането на автобуса, жадно за новини от цивилизования свят. Всички се скупчиха пред багажника, за да си вземат покупките от Иркутск, и настана такава суматоха, че Томаш и Надежда трябваше с лакти да си пробият път до куфарите.

Вече с багажа в ръце, рускинята отиде до *гастронома* — магазина за хранителни продукти на площада, и излезе оттам с мъж на средна възраст.

— Уредих да ни закарат — съобщи. — Но ще трябва да платиш десет долара, Томик.

Мъжът ги отведе до стара ръждясала *лада*, наподобяваща малък *фиат* от седемдесетте години, и ги покани да влязат. Тримата се настаниха в тясното купе и колата потегли към шосето със странен трясък откъм мотора, оставяйки след себе си гъст черен дим. Не се наложи да пътуват много — прекосиха селцето и четири километра след Хужир пристигнаха в селище от юрти край езерото, където шофьорът ги остави.

Юртите бяха издигнати до плажа, пръснати като бели гъби по брега на залива Улан Хушин. Крехки цилиндрични постройките, чиято дървена структура беше покрита със светъл брезент, наподобяващи палатки, с вход, закрит от нещо като килим с алени геометрични мотиви, и коничен покрив със същото покривало, напомнящ смътно монголски шлем. Виждаха се хора, които се разхождаха безцелно из селището, повечето западни туристи, макар че имаше и руснаци, както и местни буряти.

Спряха за момент да се полюбуват на екзотичната хубост на това прекрасно кътче, което бе като оживяла приказка. Всичко излъчваше спокойствие, миришеше на цъфнал босилек и мощни черни борове, чуваха се гласове и птиче чуруликане, но присъствието на Байкал се налагаше в декора. Нежни вълни приласкаваха белия пясък из плажа, езерото искреше с пленителен тюркоазеносин цвят, като че се намираха на азиатските Кариби.

— Как е, *Казанова*? — попита някой. — Какво те води насам?

Думите бяха изречени на португалски и Томаш си припомни прякора си от гимназията, когато всички го смятаха за най-влюбчивия в Кащело Бранко. Обърна се и застана лице в лице с мъжа, който го беше заговорил.

Беше Филипе.

[1] Сарми (рус.). — Б.пр. ↑

[2] Грузински соленки със сирене (рус.). — Б.пр. ↑

[3] Най-голямото етническо малцинство в Сибир. — Б.пр. ↑

[4] Ферибот (англ.). — Б.пр. ↑

XVII

Слънцето бавно полягаше зад планините отляво, обагряйки всичко в ярко пурпурно. Здрачът в Олхон постепенно придобиваше студени и непрозрачни сиво-сини нюанси, в които потъваха снежните планини и тайгата отвъд Малое море — провлака, който отделяше острова от сушата.

Седнали на столове, изнесени на пясъка, двамата португалци съзерцаваха покорните вълни на езерото с две питиета на масата — слабоалкохолен *квас* за Томаш, яркочервен *морс*^[1] за Филипе. Надежда беше отишла да се разходи из селището, оставяйки ги насаме да споделят спомени от гимназията, съкровени тайни, които бяха доверявали един на друг като момчета, разкази за пакости и любовни истории, на които дължеше прякора си Томаш. Но след поредицата от забавни епизоди, думите им внезапно започнаха да увисват в неудобни паузи, сякаш не намираха какво повече да си кажат. Гостът най-сетне се реши да подхване темата, която го беше довела тук.

— Как се озова на това място?

Филипе въздъхна.

— Това е дълга история — каза той, сякаш му се струваше непосилно да я разкаже. — А ти, *Казанова*? Какво правиш *ти* тук?

— О, тя е дълга и широка — изсмя се Томаш, повтаряйки като ехо отговора.

— Обичам дълги истории, особено когато не са се случили с мен. Разкажи ми твоята история.

Томаш внимателно се вгледа в приятеля си от гимназията. Светлите очи бяха запазили хлапашкото пакостливо изражение, но бръчките бяха набраздили лицето му и непокорната руса коса сивееше прошарена. Изглеждаше така, сякаш го бяха поставили в някаква машина на времето — вчера изглеждаше млад, а днес бе някак овехтял, странно съчетаващ познатия образ и друг, чужд.

— Няма много за разказване, но малкото, което знам, е доста объркващо — отбеляза Томаш, връщайки се в реалността. Прокашля

се и се съсредоточи над онова, което имаше да казва. Беше настъпил моментът да се сложат картите на масата. — През 2002 година, почти по едно и също време са били убити двама учени — един американец в Антарктида и един българин в Пловдив. До жертвите бил оставен един и същи знак — тройна шестица. В бележниците и на двамата било открито твоето име. — Погледна Филипе, за да види реакцията му след разказаното. Събеседникът му бе като парализиран и усмивката бе изчезнала от лицето му. — По времето, когато са били убити, ти си изчезнал от полезрението на всички. В бележниците на жертвите фигурира и името на английски учен, който също се е изпарил. Никой нищо не е чувал повече за вас. — Филипе изглеждаше напрегнат, докато изслушваше разказа му; несъмнено имаше нещо общо със случая. — Преди няколко седмици, след продължителна липса на каквито и да било новини за вас, е било засечено електронно съобщение, изпратено от англичанина до теб, със странно съдържание. В имейла се споменава седмият печат. Направихме справка в Новия завет и установихме, че тройната шестица и седмият печат са два символа с твърде важна роля в последния от библейските текстове — *Апокалипсис*. — Разтвори ръце с дланите нагоре, сякаш да покаже нещо очевидно. — Както разбираш, тези факти озадачиха доста хора и събудиха огромно любопитство относно онова, което би могъл да разкажеш.

Филипе прехапа устни и го изгледа изпитателно.

— Любопитство от страна на кого?

— Как на кого, на полицията, разбира се.

— Коя полиция?

— Интерпол.

Приятелят му впи въпросителен поглед в него.

— Полицай ли си станал?

Томаш прихна.

— Разбира се, че не. Преподавам история в Нов лисабонски университет.

— В такъв случай каква е твоята роля в тази история?

— Онези типове от Интерпол се свързаха с мен, за да им помогна да разнищят случая. Само това.

— Но защо са се свързали точно с теб? Какво би могло да им е от полза?

— Знаят за нашата връзка от времето, когато бяхме в Кацело Бранко. Освен това имат нужда от криптолог и специалист по древни езици, за да разгадаят мистерията около тройната библейска шестица.

— Да видим дали съм разбрал правилно. — Насочи пръст към него. — Ти работиш за Интерпол?

— Да, бях нает да им сътруднича в това разследване.

— И затова си тук?

— Да.

Филипе замълча за момент, докато преценяваше положението.

— Признавам, че всичко е малко неочаквано. Не съм допускал, че може да си в течение на цялата тази бъркотия. — Отговори ми, моля те, смяташ ли, че аз съм убил двамата учени?

— Не, не смятам. — Поколеба се. — Тоест нищо не смятам. Всъщност не знам достатъчно, за да имам мнение по този въпрос.

— А какво мисли Интерпол?

Томаш бавно пое въздух, претегляйки всяка дума.

— Искат да научат повече — каза той накрая. — Но не може да се отрече, че връзката ти с двамата учени, както и обстоятелството, че си изчезнал по същото време, когато са били убити, кара хората от Интерпол да предполагат, че... как да кажа... събужда някои подозрения. Връзката между седмия печат, споменат в адресирания до теб имейл, и тройната шестица, намерена до двете жертви, които препращат към един и същи библейски текст, не помогна да те извадят от списъка на заподозрените, както сигурно се досещаш.

Филипе изгледа изпитателно стария си приятел от гимназията.

— Само не ми казвай, че Интерпол знае къде съм.

— Не, спазих стриктно инструкциите ти, бъди спокоен.

— Никому не си казвал, че идваш насам?

— Не, никой нищо не знае.

— Със сигурност?

— Тоест Интерпол знае, разбира се, че съм на път, за да се срещна с теб, но не съм им казвал къде.

Филипе видимо се отпусна, макар и не съвсем.

— Ако знаех, че ти стоиш зад това, нямаше да те поканя да дойдеш.

— Защо?

— Защото е много опасно, *Казанова*. Твоето присъствие тук, фактът, че си запознат с някои събития и че работиш за Интерпол, създава проблем със сигурността, схващаш ли?

— Не.

— Присъствието ти тук крие рискове.

— Тогава защо ми каза да дойда?

Приятелят му въздъхна.

— Не знаех за връзката ти с Интерпол. — Взря се разсеяно в червената чаша с *морс* в ръката си. — Беше ми домъчняло за родината, а и от много време не сме се виждали. Когато попаднах на имейла ти в сайта на гимназията, просто се поддадох на носталгията. Направих грешка, но вече е късно.

Филипе млъкна замислен. Присъствието на стария приятел внасяше нови елементи, които не беше отчел първоначално. Налагаше се да преосмисли ситуацията.

— Не разбирам — каза Томаш, нарушавайки неловката тишина. — Щом си невинен, защо те е страх от Интерпол?

Приятелят му повдигна вежди, сякаш въпросът беше нелеп.

— Казвал ли съм, че съм невинен?

Изречението остана да виси между двамата като черен облак, от който всеки миг щеше да ливне пороен дъжд.

— А не си ли?

Филипе се усмихна насила, откъсна поглед от хоризонта и отпи глътка *морс*.

— Историята е много заплетена — изрече той мрачно. — Много, много заплетена.

Настъпи пауза. Разговорът вървеше на пресекулки, изпълнен с намеци, издайнически паузи и скрит смисъл, сякаш важното беше не толкова в казаното, колкото в недоизказаното.

— Носиш ли някаква отговорност за тези убийства? — дръзна да попита Томаш.

Тишина.

— Всички носим отговорност за онова, което се случва около нас.

Нова пауза.

Отговорът съдържаше още по-дълбоки внушения, но Томаш не можеше да се задоволи с това. Щеше му се да разкъса булото от

недомлъвки, които му пречеха да изясни нещата.

— Ти ли беше... онзи, който е причинил смъртта им?

Филипе въздъхна отново.

— Може би е по-добре да ти разкажа цялата история, от началото до края.

— Да, може би така ще е най-добре.

Приятелят му поднесе чашата към устата си и изпи половината от *морса*, сякаш търсеше сили, за да започне разказа си.

— Всичко започна през 1997 година в Япония — каза той, докато мислите му се рееха из времето. — Като консултант на *Галп* и правителството в областта на енергетиката, бях включен в португалската делегация на международната конференция за климата в Киото. — Изглежда Томаш. — Предполагам, че си чувал за тази конференция.

— Да, която приключи със споразумение за околната среда, нали?

— Точно така. Протоколът от Киото. — Филипе се изкашля. — Онова, което реално се случи в Киото, бе, че повечето от развитите страни се ангажираха официално до 2012 година да намалят емисиите от въглероден диоксид до стойности, по-малки от тези през 1990 година. Имаше признаци, че използването на изкопаеми горива води до глобално затопляне. В Киото беше демонстрирана международна воля да се овладее положението.

— Слава богу.

— Това си помислиха и много от учените. — Вдигна ръце и очи към небето с театрален жест. — Слава богу, че нещо се прави! — Вгледа се в Томаш. — Но част от експертите, участващи в конференцията, си дадоха сметка, че всъщност става дума за фасада. Въз основа на някои подробности от разговорите между делегациите и от начина, по който всяка делегация известяваше за мащабни общи намерения, но избягваше да се ангажира с конкретни мерки, експертите стигнаха до заключението, че когато настъпи часът на истината, политиците щяха да се отметнат и да отложат разрешаването на проблема, завещавайки го на своите приемници.

— Защо?

— Заради протоколните лабиринти, разбира се. Всъщност основната част от съкращенията на емисиите въглероден диоксид

трябваше да бъдат извършени от индустриализирания свят. Европейският съюз пое ангажимента да съкрати своите емисии с осем процента, Япония — с шест процента, а Съединените щати, които по това време са най-големият замърсител, със седем процента.

— Това малко ли е?

— Не, прекрасно е. — Направи пауза, за да подчертае смисъла на следващата фраза. — Ако действително възнамерявах да го направят.

— Не възнамерявах ли?

Филипе поклати глава.

— Не — прошепна. — Има три проблема. Първо, американците не се осмеляват да застанат срещу определени интереси. Да намалят емисиите на въглероден диоксид би означавало да засегнат три индустрии с огромно значение за Америка: нефтодобивната промишленост, автомобилната промишленост и въгледобива. Белият дом просто няма кураж да застане срещу тези три колоса.

— Разбирам.

— Вторият проблем е тук, в Русия. Глобалното затопляне е катастрофално за много страни, но не и за Русия. — Махна по посока на планините и тайгата отвъд езерото. — Тук, в Сибир, например, умерените и къси зими са преимущество за селското стопанство. Освен това, ако тундрата се разтопи, ще е по-лесно и евтино да се добива руски нефт в Арктика. Ледът изтънява и сондажите се улесняват. Но петролът представлява една трета от износа на Русия, четвъртия по значимост източник на вредни емисии в световен мащаб, поради което няма никакъв интерес от спирането на затоплянето на планетата. Точно обратното, само печели от това.

— Добре, но подобна позиция подрива всички усилия да се постигне контрол над ситуацията.

— Без съмнение — съгласи се Филипе. — Но има и един трети проблем. В Киото бяха потвърдени редица задължения на развитите страни, които реално излъчват по-голямата част от въглеродния диоксид, причиняващ глобалното затопляне, но бяха подминати развиващите се страни...

— Това ми се струва логично, нали? — прекъсна го Томаш. — След като индустриализираният свят причинява проблема, следва той да го разреши.

Приятелят му сви устни.

— Не е точно така — поправи го той. — Развиващите се страни станаха най-големите производители на въглероден диоксид.

Томаш се изсмя.

— Намекваш, че страни като Мозамбик са заплаха за климатичната стабилност на планетата?

— Мозамбик — не. Но Китай и Индия — определено. — Приведе се над стола. — Виж какво: цялата икономика се свежда до потребление на енергия. — Посочи чашата с оранжевата течност в ръцете на Томаш. — Например този *квас*. *Квасът* е сладко питие, слабо алкохолно, направено от ръж и ечемик. За обработката на земята и прибирането на реколтата са били нужни трактори и комбайни, които изразходват гориво. После питието е било дестилирано. За тази цел е била използвана електрическа енергия, в голямата си част добита от изкопаеми горива. После е трябвало да се изработи бутилката, а за това е необходима топлината на пещите, в които отново се използват изкопаеми горива. И най-накрая е трябвало да се превози бутилката с *квас* до супермаркета, а оттам до юртите, което станало възможно благодарение на още изразходвано гориво. — Почука с показалец по чашата на Томаш. — След като е била необходима толкова енергия, за да се получи това незначително количество *квас*, което държиш в ръцете си, представи си енергията, която е необходима за производството на милионите стоки и услуги на потребление, което човечеството ползва всекидневно: хамбургери, чипс, плодове, играчки, дрехи, коли... и какво ли не още!

— Искаш да кажеш, че всяко нещо, всеки продукт на потребление, е резултат от поредица операции, за които е изразходвана енергия.

— Точно така. Или с други думи, промишлената дейност и енергията са двете лица на една и съща монета.

— *Ин и ян*.

— Едното не може да съществува без другото. — Облегна се на стола, след като изложи идеята си. — Това означава, че развитието на икономиката изисква енергия, че енергията е в основата на икономическия ръст и никой не желае да прекъсва този процес. Създава се един непрекъснат цикъл: богатството събужда желание да се купува, потреблението поражда търсене, търсенето предполага наличието на повече фабрики и суровина, фабриките и суровините

произвеждат повече блага, производството на богатата за потребление поражда икономически ръст, икономическият ръст поражда желание да се купува, купуването поражда търсене... и така нататък. — Завърнал се в изходната точка, Филипе се усмихна. — Промислената дейност и енергията са двете лица на една и съща монета.

— Разбрах. Но какво общо има това с Китай и Индия?

— Неразривната връзка между енергия и промишлен ръст е нещо, което нито европейците, нито американците разбират достатъчно ясно. Свикнали сме с изобилието и дори не виждаме, че двете неща са всъщност едно и също. Приемаме всичко като въздуха, който дишаме, като че ни принадлежи по рождение. Но населението на по-бедните страни прекрасно осъзнава значението, което има енергията, за да върви животът напред. Всичко им липсва, и най-вече енергия, поради което ѝ отдават такава важност. Знаят, че им е нужно електричество, за да има светлина в класната стая или да задействат водна помпа, за да извадят питейна вода; знаят, че е нужно гориво, за да върви тракторът и да изоре нивите, от които идва хлябът им, или за автобуса, с който отиват до града, за да продадат продуктите си на пазара. По-бедните страни имат далеч по-ясна представа за значимостта на енергията по отношение на икономическия ръст.

— Е, и?

Филипе прокара ръка по светлите си къдрици.

— Въпросът е там, че Китай и Индия са решили да прехвърлят бариерите пред своето развитие. — Посочи назад, на юг. — Да видим какво е положението при нашите съседи, китайците. Десетилетия наред Китай на Мао Дзедун подхранваше огромно пренебрежение към автомобилната промишленост, смятайки я за символ на деградиралата буржоазия. Всички се придвижваха на велосипеди и бедността беше всеобща. Но когато Мао си отиде, нещата се промениха. Новото китайско ръководство разбра необходимостта от икономически ръст и страната започна да цени онова, което преди подценяваше. За първи път през 2002 година китайците произведоха и продаваха автомобили, и то при такъв потребителски ентузиазъм, че „Дженерал Мотърс“ планира да пренасочи към китайския пазар една пета от производството си. С всяка изминала година автомобилите в Китай се увеличават и се стигна дотам, че в този момент седем от десетте най-замърсени градове в света са в тази страна. Милиони и милиони

китайци смятат, че да имаш кола е символ на висок обществен статус. — Наведе глава. — Можеш ли да си представиш какво влияние оказва това на световната енергийна индустрия?

— Ами това означава, че имаме още един играч на този пазар, нали?

— Не говорим за някаква си там страна, *Казанова*, а за Китай — страна с огромно население. Това са повече от милиард души, които искат да карат кола, повече от милиард, които искат да имат гориво, повече от милиард, които ще изпускат огромни количества въглероден диоксид в атмосферата.

Томаш се почеса по главата.

— Да, Надя ми спомена вече за това — каза той. — Това е проблем, нали?

— И то какъв проблем!... Китай вече е изпреварил развитите страни по търсене на електричество и горива и в момента е най-големият потребител на енергия в света, който вече е задминал Съединените щати. Китайците буквално поглъщат енергийните източници. И за да убият този ненаситен глад, завладяха тотално пазара на петрол, причинявайки дисбаланс между предлагане и търсене, инвестират здраво във въглищата — твърдото гориво, което изпуска най-много газове и засилва парниковия ефект. Скоро Китай ще е отговорен за две пети от количеството изразходвани въглища на планетата и една седма от общото количество произведено електричество, голяма част от която е получена в резултат на изгарянето на въглища и петрол. По предварителни изчисления, Китай скоро ще емитира една пета от въглеродния диоксид в атмосферата.

— Мамка му.

— А сега прибави всички страни, поели по пътя на прогреса. Прибави Индия, Русия и Латинска Америка. Всички искат автомобили, хладилници, климатици, телевизори... всичко! Представи си само как това ще се отрази на потреблението на съществуващите енергийни източници.

— Да, сложно ще е.

— Сложно ли? — Филипе беше почти възмутен. — Ние вървим безгрижно към катастрофа, летим по самоубийствена магистрала и дори не забелязваме това. Потреблението на енергия и емисиите на въглероден диоксид нарастват експоненциално. Цялата енергетика —

от производството до потреблението — е обърната с главата надолу и заплашва да срине равновесието между предлагането и търсенето...

Освен това климатът изглежда тотално променен. За петдесет години затоплянето се е ускорило два пъти в сравнение с последните сто години; морското равнище се е повишило със седемнадесет сантиметра само през двайсети век. Вали повече в източната част на американския континент и в Северна Европа и по-малко в Южна Европа, Африка и Азия. След седемдесетте години на миналия век се активизираха циклоните в Северния Атлантик, а през 2005-а се появи и първият ураган по западния бряг на Европа, *Винс*, който навлезе в Северна Португалия като тропическа буря. Никъде в метеорологичните регистри не се споменава за ураган из тези земи. Същото се наблюдава в Южния Атлантик. Ураганът *Катрина* вилня из бразилското крайбрежие през 2004 година. Това до такава степен изуми бразилските метеоролози, че не вярваха на снимките от сателита. — Направи малка пауза. — Международна експертна комисия, създадена от ООН, констатира през 2007 година, че през този век температурите ще се покачат между един и шест градуса и че метеорологичните явления като цяло ще придобият екстремнен характер: поройни дъждове, продължителни засушавания, по-силни ветрове, по-страшни бури. — Поклати глава. — Но най-лошото е, че е възможно да достигнем критичния предел, разбираш ли? Стойност, отвъд която започват да се вихрят явления, способни да превърнат в необитаеми цели райони на планетата.

— Каква критична стойност? Говориш за 550 ppm концентрация на въглероден диоксид в атмосферата?

— И за това също, но имам предвид най-вече онова, което ще се случи, когато се прехвърли определена температура.

— Добре, но предполагам, че затоплянето ще става постепенно, нали?

— Не, не е така. Природата е устроена така, че в критичните моменти се извършват резки промени. Например водата запазва течното си състояние при падането на температурата, но когато понижението достигне нула градуса, водата преминава в твърдо състояние. Виждаш ли? Критичната стойност е нула градуса, след която всичко се променя.

— Да, разбирам. Но какво искаш да кажеш?

— Опитвам се да ти обясня, че същото става и с климата. След като се премине определена стойност, нещата коренно се променят и планетата може да стане необитаема за голяма част от съществуващите видове, в това число и за хората.

Томаш изглеждаше скептичен.

— Чакай малко — каза той. — Едно е да знаем, че водата внезапно променя състоянието си от течно в твърдо, друго е да твърдим, че климатичните промени са толкова драстични, че самото съществуване на човечеството е под заплаха. Не мислиш ли, че малко преувеличаваш?

Една търпелива въздишка замести отговора. Филипе стана от стола и се протегна.

— Ставай, *Казанова* — каза той, тръгвайки по пясъка на плажа. — Ще ти покажа нещо.

[1] Разхладителна напитка от ягодов или друг плодов сок, която може да съдържа и алкохол. — Б.пр. ↑

XVIII

Водите на Байкал прииждаха на леки вълни, сякаш непрестанно притегляха брега в обятията си. Езерото беше кротко и спокойно, с искрящи точки по тъмната повърхност, като диаманти, които отразяваха отблясъците на залязващото слънце. Филипе свали обувките си и закрачи тежко по брега, шляпайки във водата.

— Ела тук — покани го той. — Опитай водата.

Томаш събу обувките и нагази във водата, но на мига се закова.

— Студена е — оплака се той и се завърна на пясъка с бързи подскоци.

Приятелят му се разсмя.

— Не бягай, женчо такъв. Ела тук, във водата.

— Луд ли си?

Филипе се наведе и потопи ръка в езерото.

— Студена ти се струва, а?

— Ледена.

Геологът се изправи и тръсна мократа си ръка, при което изпръска панталоните и пуловера си.

— Да, но точно тази студена вода има огромно значение за поддържането на живота на нашата планета.

— Отново преувеличаваш — възкликна Томаш. — Всеизвестно е, че животът предпочита топлата вода.

Филипе закрачи по брега, без да спира да шляпа във водата, докато Томаш предпазливо го следваше по пясъка.

— Искам да ти обясня нещо, *Казанова* — каза Филипе, вперил очи във вълничките, които се разбиваха в краката му. — Макар и да не си даваме сметка за това, Земята е живо същество. Така както човешкото същество е съставено от билиони живи създания, клетките, така и Земята е живо същество, изградено от билиони живи организми, съставляващи фауната и флората. Например ако температурата на Луната или на Венера се промени драстично, това не би имало толкова съществено значение за тези планети, тъй като и двете са мъртви, само

камък и прах. Все едно им е дали е студ или жега, сякаш са огромни мраморни скулптури. Но термичните промени са важни за Земята, която е жива и затова непрекъснато регулира температурата и химичния си състав. Следиш ли мисълта ми?

— Хм... горе-долу.

— Едно от нещата, които науката е установила, е, че Земята, подобно на всяко живо същество, което я обитава, има способността да се саморегулира. — Вдигна пръст, за да подчертае твърдението си. — Но аналогично на живите същества, това става само в рамките на определени температурни параметри. — Подритна една вълна, която обля крака му с пенлив шумен кипеж. — В случая с тази вода тук беше установено, че критичната температура е десет градуса. При покачване на температурата над десет градуса водите губят свойствата си на хранителна среда, което е пагубно за живота. Ето защо тропическите води са така бистри и чисти: те не предоставят хранителна среда, с изключение на ограничено количество водорасли. Тези води са за морето същото, което са пустините за земята. И обратно, морските гори са водите на Арктика и Антарктида, тъй като тези полярни океани са с температури под десет градуса и затова е пълно с хранителни вещества.

— Извинявай, не е точно така — възрази Томаш. — Доколкото знам, има разнообразен морски живот в тропическите води.

— Само на дълбоко, *Казанова*. — Посочи надолу. — Само на дъното, където температурата е под десет градуса, има хранителни вещества.

— Хм.

— Това означава, че по-голямата част от океаните са пусти.

— Сериозно ли говориш?

— Много сериозно — настоя Филипе. — Водите с температура над десет градуса покриват осемдесет процента от водната повърхност на света. Това означава, че осемдесет процента от морската повърхност е пустиня.

Томаш сви устни.

— Нямах представа.

— Това откритие предполага солидна обвързаност на явленията. Ако глобалната температура се покачи, ще се увеличи и количеството топла вода, което би довело до разширяване на морската пустиня.

— Разбирам.

Филипе вдигна крака си над повърхността на езерото и отново го спусна рязко във водата.

— А сега слушай внимателно, *Казанова*, защото това е важно. — Обгърна с широк жест зеления хоризонт на Олхон и тайгата от другия бряг на езерото. — Това явление, наречено дезертификация, протича и на сушата. Установи се, че тук, навън, критичната температура не е десет градуса, както в морето, а двадесет. Когато температурата падне под двадесет градуса, което е нормално през зимата, дъждовната вода се задържа дълго време в земята и почвата остава влажна, което подпомага развитието на живота. Но през лятото, когато средните температури са около двадесет градуса, дъждовната вода обикновено бързо се изпарява и почвата изсъхва. Земята, като саморегулиращо се живо същество, е отговорила на този проблем, като е отредила периодът на дъждовете да е през лятото. Честите дъждове компенсират изпаряването, нали разбираш? Но когато средната температура надвиши двадесет и пет градуса, процесът на изпаряване се ускорява и ако не вали едва ли не постоянно, Земята ще се превърне в пустиня.

— А екваториалните гори? Доколкото знам, там температурите са над двадесет и пет градуса.

— Екваториалните гори покрай реките Амазонка и Конго са друг пример за саморегулация на това необикновено живо същество, каквото е Земята. Тъй като при високи температури изпарението е много бързо, Земята е създала екосистема, задържаща облаците над гората, при което валежите са почти постоянни.

— Значи гората привлича облаците.

— Точно така. Но тази система е възможна само в границите на определени термични стойности.

— Защо?

— Заради свойствата на водата, *Казанова*. Повишение на средната температура от четири градуса би ускорило още повече изпарението и би нарушило равновесието, превръщайки екваториалната гора в пустиня.

— Откъде знаеш това?

— Достатъчно е да видим пустинята Сахара, например. Там температурата е толкова висока, че цялата вода се изпарява прекалено бързо, пресушавайки почвите. И знаеш ли какво дели екваториалната

гора от пустинята? — Малка пауза. — Някакви си четири градуса по Целзий. Съществува разлика само от четири градуса между голяма девствена гора и пустиня, което означава, че тези четири градуса прехвърлят някаква пределна стойност.

— Разбирам.

— Оттук следва, че повишаването на глобалната температура може да стане много голям проблем, ако премине определена термична граница. А най-лошото е, че има признаци за протичането на такъв процес.

Томаш изглеждаше угрижен.

— Как така?

— Никога ли не си чувал за ефекта на Будико?

— Ефектът на кого?

— Михаил Будико е най-големият руски климатолог. Той открил, че снегът отразява по-голямата част от слънчевата топлина, попадаща върху него, което допринася за поддържане на студен климат. Проблемът обаче е в това, че освободеният въглероден диоксид от горенето на твърдите горива повишава температурата и снегът започва да се топи, при което земята се показва отдолу. И тъй като земята е тъмна, тя поглъща топлината, което повишава още повече температурата, а това, от своя страна, предизвиква още по-интензивно топене на снега, при което се открива още по-голямо пространство гола земя, излъчваща още топлина — и така в безкрайна спирала. Това е ефектът на Будико.

— Надя ми спомена за това.

— Да, тя участва в началните измервания тук, в Сибир. Температурата е преминала границата и подобни процеси се наблюдават из цялата планета, включително в моретата. Само през 2005-а са изчезнали четиринадесет процента от постоянния лед в Арктика. Четиринадесет процента! Знаеш ли защо? Защото океаните се затоплят. И понеже водата е станала по-топла, ледът е започнал да се топи, което е проблем, тъй като, както ти казах, ледът действа като огледало и отразява повече от осемдесет процента от слънчевата топлина. А при океана е обратно — поглъща повече от деветдесет процента от тази топлина, понеже е тъмен. Виждаш последствията, нали? Понеже ледът се топи, океанът поглъща повече топлина, което затопля водата и води до топенето на още лед, което пък намалява още

повече отразителната повърхност и разширява поглъщащата топлина повърхност в затворен кръг, усиляващ парниковия ефект. И това не е всичко. Понеже океанът е по-топъл, водата обеднява откъм хранителна среда и водорасли. А именно водораслите са тези, които теглят въглеродния диоксид към дъното на морето. Колкото по-малко са водораслите, повече въглероден диоксид остава на повърхността, което задълбочава все повече и повече парниковия ефект — и така нататък в още една безкрайна спирала. Нещо като морски ефект на Будико.

— Но това наистина ли се случва?

— Разбира се. При това навсякъде. Виж, например, екваториалните гори, за които говорихме преди малко. Тъй като температурата се е повишила, те намаляват. Но проблемът е, че без дърветата, които хвърлят сянка, почвата се затопля повече и в резултат на това затопля и планетата, което води до изчезването на нови гори, а следователно до оголването на почвата, която се затопля допълнително, предизвиквайки ново отдръпване на горите и нов затворен цикъл. Всъщност там се наблюдават първите признаци затова явление. През 2005 година Амазония преживя невиждана суша. Много от притоците на река Амазонка пресъхнаха и се наложи да пренасят питейна вода с хеликоптери до селищата в джунглата. А знаеш ли защо използваха хеликоптери? Защото нивото на водата в реките беше прекалено спаднало и корабите не можеха да стигнат дотам. Сушата от 2005 година може би е първият знак за катастрофалния колапс, който ще преживее Амазония, в случай че температурите се покачат от три до четири градуса по Целзий. При тези условия гората ще се превърне в пустиня. — Посочи тайгата в дъното. — Трябва да отбележим освен това, че смъртта на горите предизвиква освобождаването на страхотно количество въглероден диоксид, което засилва парниковия ефект. Предполагам знаеш, че горите са естествена гъба, попиваща въглеродния диоксид. По-малко гори означава повече въглероден диоксид и задълбочаване на парниковия ефект.

— Следователно твърдиш, че всички вкупом сме навлезли в порочен кръг, водещ до все по-голямо затопляне.

— Точно така — потвърди Филипе. — Именно затова ти казвам, че при достигането на определена критична температура се отприщват неуправляеми явления. Както ти обясних, Земята е жив организъм, способен да се саморегулира, а това означава, че винаги е успявала да

се придържа към най-подходящите за живота температура и химичен състав. Но сега, заради масовото освобождаване на въглероден диоксид от твърдите горива, температурата се доближава до критична стойност, отвъд която планетата губи способността си да се саморегулира. И именно това е причината, която превръща глобалното затопляне в потенциална катастрофа.

Филипе излезе от водата и се отправи към столовете, от които бяха станали минути преди това. Томаш го последва замислен и угрижен поради лавината от потресавачи сведения.

— Добре, разбрах, че положението е сериозно — каза той. — Но каква връзка има всичко това с нашия разговор?

— По време на конференцията в Киото някои хора се досетиха, че договорът е само фасада. Основните въпроси бяха умишлено подминати. Киото събра много страни, всяка от които имаше своя работна програма, но малко от тях бяха истински загрижени за основния въпрос — климатичните промени. Напротив, ние бяхме свидетели как политиците си намигат и казват, че се интересуват не толкова от затоплянето на планетата, колкото от захладването в икономиката. Приемаха всички безобидни и приемливи за икономиките си мерки и отхвърляха всичко, което смятаха, че ще ги ощети. Ето такъв беше преобладаващият дух. Според логиката на политиците онова, което може да се случи след двадесет години, вече не ги засяга, тъй като е извън хоризонта на преизбирането им. Нека управляващите след тях да разрешават проблема.

— Така ли се изразяваха?

— Публично не, разбира се. Пред микрофоните показваха много отговорно отношение и изглеждаха искрено загрижени за глобалното затопляне. Истински държавници. Но в частните разговори ги виждахме как повдигат рамене и се надсмиват над онова, което току-що бяха заявили публично. Истината е, че не им пукаше!

— Значи конференцията не е свършила никаква работа...

— Чиста фасада. Проблемът е, че както вървят нещата, емисиите от въглероден диоксид не само няма да намалееят, а и ще се увеличат. Всъщност те вече нарастват. Освен това, в Киото се подходи наивно, защото се приемаше, че е достатъчно да се затвори кранът с въглероден диоксид, за да се разреши проблемът с глобалното затопляне. — Филипе замахна рязко и разреже въздуха с ръка. — Не

мисля, че има по-неадекватен подход. Затоплянето на планетата е процес с натрупване. Дори и да преустановим днес емисиите на въглероден диоксид, а ние няма да го сторим, затоплянето ще продължи десетилетия наред. Преминаването на критичната граница от 550 ppm е неизбежно. Предвид настоящата еволюция, почти е сигурно, че ще прехвърлим 1100 ppm още този век. — Погледна събеседника си безпомощно. — Това е катастрофа.

Томаш се взря в очите му. Надежда вече му беше обяснила същината на проблема, но въпреки това беше шокиран от чутото.

— Какво може да се направи?

Филипе се усмихна.

— Точно това се запитах и аз в Киото. Какво може да се направи?

Двамата стигнаха до столовете на пясъка и седнаха.

— Е, и?

— Открих, че не съм единственият, който си задава този въпрос. Имаше и други специалисти, които разбраха каква измама беше тази конференция и се питаха какво би могло да се направи в действителност. В разговори по коридорите или в кафенетата открихме, че споделяме едни и същи притеснения и образувахме малка група. — Разсмя се, с нахлули спомени от Киото. — Знаеш ли как се нарекохме?

— Хм.

— Четиримата рицари на Апокалипсиса. Виж дали тези имена ти говорят нещо: Хауърд Доусън, Христо Атанасов и Джеймс Къмингс.

Томаш веднага позна имената.

— Първите двама са убитите, нали?

— Да. Хауърд беше климатолог от американската делегация, а Христо Атанасов, физик, бе включен в българската група.

— А третият е англичанинът, който също е изчезнал.

— Абсолютно вярно. Джеймс беше научен консултант от британската делегация.

— А като добавим и теб, ставате четирима.

— Четиримата рицари на Апокалипсиса.

— В Библията четиримата конници са онези, които предизвикват апокалипсиса...

— Но ние искахме да сме четиримата, които няма да допуснат той да се случи.

— А това възможно ли е?

— И ние се запитахме същото. Като климатолог Хауърд имаше достъп до уникална информация, резултат от наблюдения, осъществявани из цялата планета, най-вече в студените ледени зони. Разказа ни, че много от глетчерите са на изчезване. Алпийските глетчери вече са загубили около петдесет процента от ледената си маса, а тези от Андите са ускорили три пъти скоростта, с която се отдръпват, и са загубили една четвърт от повърхността си само за три десетилетия.

— По дяволите.

— Само през миналия век температурата на почвата в Аляска се е покачила с два до пет градуса по Целзий, а девет станции в Арктика са измерили повишение на температурата на повърхността от порядъка на пет градуса по Целзий. Глобалното затопляне вече е предизвикало разпадането на пет от общо деветте съществуващи ледени платформи на Антарктическият полуостров. На Гренландия и на Тибетското плато също са регистрирани подобни явления.

— И всичко това американецът ли ви го каза?

— Да, както и много други неща. Знаеш ли какво е *Ел Ниньо*!

— Чел съм за това — каза Томаш, опитвайки да си припомни. — Метеорологично явление в Тихия океан, нали?

— Донякъде. *Ел Ниньо* е периодична поява на топла вода в тропическата част на Източния Пасифик. Феноменът поражда бури в Тихия океан, наводнения в Калифорния и Мексиканския залив и страшна суша в Австралия и Африка. В миналото *Ел Ниньо* се проявявал като цикличен феномен, редувайки се на всеки четири години с *Ла Ниня* — противоположно явление, тъй като е свързано с появата на студени води в същата зона. Но през седемдесетте години правилата са се променили и *Ел Ниньо* се превръща в постоянно явление с шестгодишна продължителност.

— А другите океани? И при тях ли се наблюдават изменения?

— Промените са навсякъде, *Казанова*. Вълните в Северния Атлантик днес са с петдесет процента по-високи, отколкото през шестдесетте години.

— Хм.

— Онова, което открихме, е, че климатът е много по-нестабилен, отколкото са мислели в миналото. Незначителни промени водят до огромни изменения в глобалното равновесие.

— Нещо като ефекта на пеперудата.

— Точно така. И няма спасение от това. Например Средният запад в Съединените щати, който е житницата на Америка, е на път да се превърне в пустиня. Южна Европа също. Горещите вълни са все по-чести и по-продължителни. Процес на постепенна дезертификация е обхванал Италия, Гърция, Испания и Португалия — Сахара настъпва на север. Това води до катастрофални последици. Виж само до какво доведоха големите горещини през 2003 и 2007 година в Южна Европа. Вълната от високи температури през 2003-та предизвика опустошителни пожари, които изпепелиха горски масиви в Португалия с размерите на Люксембург, унищожи двадесет процента от житната реколта и доведе до петдесетпроцентна инфлация. А през 2007 година стана още по-лошо. Рекордните температури предизвикаха хиляди пожари в Гърция, Турция и Балканите. Евакуираха Дубровник, а гърците обявиха извънредно положение в цялата страна, след като пожарите убиха повече от шестдесет човека за три дни и стигнаха до предградията на Атина.

— Смяташ ли, че тези бедствия ще стават все по-чести?

— Не се и съмнявай. Тези пожари са само прелюдия към онова, което идва, и обърни внимание: възникват по време, когато става ясно, че производството на храни в световен мащаб трябва да нарасне двойно, за да може да се изхрани населението, което ще се удвои за шестдесет години. Проблемът е, че дезертификацията, ерозията на почвите и други съпътстващи явления намаляват обработваемата земя с един процент на година. Един процент на година означава десет процента на десетилетие. Говори се, че след няколко десетилетия половината от земното кълбо ще е пустиня. Резултатите вече са налице: ръстът на хранително-вкусовата промишленост достигна своя пик в средата на осемдесетте години и сега е в упадък.

— Сериозно ли говориш?

— Защо според теб сме толкова загрижени? Моделите показват, че при двойно повишаване на въглеродния диоксид в атмосферата по-голямата част от територията на Съединените щати ще бъде подложена на страшна суша, от което ще последва селскостопански срив.

Достатъчно е температурата да се повиши с един градус, за да се появят пустини в Небраска, Уайоминг, Монтана и Оклахома. Два градуса по Целзий са достатъчни, за да превърнат Южна Европа в пустиня. Някои френски учени, например, се заеха да изчисляват с колко биха се увеличили водните изпарения в средиземноморската област при леко покачване на температурата. Компютърните модели показаха, че изпаренията ще намалееят, което е учудващо, тъй като по-високата температура увеличава изпаренията. След като анализираха данните, учените разбраха, че изпаренията ще намалееят, защото няма да има вода в почвата, а без вода няма изпарение. Това означава, че Сахара ще прехвърли Средиземно море и Южна Европа ще се превърне в пустиня. — Вдигна три пръста. — Моделът на ООН предвижда, че ако се премине границата от три градуса, дезинтеграцията би могла да доведе до повсеместен глад на планетата. Китайското селско стопанство, например, ще се срине тотално при четиридесет процента опустошени оризища, царевични и житни ниви. Населението от тези нови пустинни зони масово ще се оттегли на север в търсене на храна, което означава, че ще нахлуят в бездруго гъсто населените развити страни на Севера, където хранителната промишленост също ще се намира под натиск. Както е очевидно, жителите на тези райони ще реагират крайно негативно на похода на изгладнелите и конфликтът ще е неизбежен. Фашистките партии, обещавайки със сила да спрат ордите от гладни бежанци, ще са силните на деня.

— Това е ужасно.

— Така е, нали? Но се опасявам, че все още не си чул най-страшното.

Томаш повдигна вежди обезпокоен.

— Какво искаш да кажеш?

Филипе въздъхна и погледна към приятеля си, събирайки сили, за да навлезе в същината на въпроса, който действително го ужасяваше.

— Знаеш ли какво означава масово изчезване на видове?

XIX

Залезът вече беше обагрил небето във виолетови и лилави краски и остър студен бриз помиташе плажа, вдигайки облаци от пясък. Вятърът бе неприятен, но Томаш седеше като залепен за стола и не можеше да прекъсне нишката на разговора. Изразът „масово изчезване на видовете“ му напомняше научна фантастика, катастрофални събития, нямащи нищо общо с реалността, но употребен в настоящия контекст, той прозвуча съвършено различно. Томаш обърна към приятеля си питащи очи и сдържайки нетърпението си, изчака да му разкрие онова, което още не беше казал.

— Животът на нашата планета познава вече пет масови изчезвания на видове — започна Филипе след кратка пауза, в която си пое дъх. — Най-известното датира от периода на кредата, преди шестдесет и пет милиона години. Причинено е от метеорит, паднал на полуостров Юкатан в Мексико. Този сблъсък променил климата и сложил край на ерата на динозаврите.

— Да, голяма катастрофа.

— Но малко хора знаят, че това не е най-мощното изчезване на видове. Най-ужасяващото унищожение е настъпило през пермския период, преди двеста и петдесет милиона години. По онова време, неизвестно защо, са измрели деветдесет и пет процента от всички живи същества на планетата. — Филипе въздъхна. — Деветдесет и пет процента. — Изчака цифрата да произведе нужното впечатление. — Само сред насекомите е изчезнала около една трета от видовете, което всъщност е и единственият случай на масова гибел на насекоми в историята на планетата. Изчезването на видовете през пермския период е моментът, в който животът на Земята е бил най-близо до тоталното унищожение...

— Знам много добре какво се е случило през пермския период — прекъсна го Томаш. — Но не разбирам какво общо има със събитията от нашия разговор.

— Много просто, *Казанова*. Геологическият анализ на проби от пермския период показва изменения на изотопите на въглерода, признак, че нещо ужасно се е случило с биосферата и въглеродния цикъл. — Пое дълбоко въздух, преди да продължи. — Това, което искам да ти кажа, е, че унищожението на видовете през пермския период е съвпаднало с рязкото увеличаване на парникови газове в атмосферата. Температурите са се покачили с шест градуса по Целзий. Шест градуса — точно толкова, колкото моделът на ООН предвижда за края на този век.

Томаш остана безмълвен за миг, взрян във Филипе.

— Шегуваш се.

— Де да беше така.

— Каква е била концентрацията на въглероден диоксид в атмосферата, когато е станало измирането на видовете през пермския период?

— Четири пъти повече от настоящите 380 ppm. Горедолу онова, което се предвижда да достигнем в края на този век. — Филипе се пресегна и гребна пясък с лявата си ръка, след което го остави да изтече между пръстите му. — Геоложките проучвания показват, че планетата за кратко време се е превърнала в сурово място за живот, с пустини, покриващи Южна Европа и Съединените щати, а морското равнище се покачило с двадесет метра.

— Точно това, което се предвижда да стане този век — установи Томаш. — И казваш, че е настъпило внезапно?

— Да.

— Е, ние имаме някакво време, нали? Промените няма да ни връхлетят изневиделица.

— *Казанова*, когато казвам „внезапно“, имам предвид мащаба на живот на планетата. Климатичните промени, довели до пермското измиране на видовете, са се извършили за изключително кратък период от време. Под кратък имам предвид десет хиляди години.

Томаш го изгледа изумен.

— Десет хиляди години?

— В геологичен план десет хиляди години отговарят на рязка промяна.

— Но настоящите промени ще станат още през този век...

Филипе поклати глава утвърдително.

— Нима мислиш, че не го знам?

— Но това... това е катастрофа!

— Така е. Според някои изследвания между една трета и половината от съществуващите видове ще измрат до 2050 година. И ако процесът не бъде спрял, след няколко века огромното измиране на видовете през пермския период ще ни се струва детска игра.

— Трябва веднага да прекратим емисиите на въглероден диоксид.

— Трябва, да. Макар че дори и ако го направим, може да сме закъснели.

— Трябва да се намери радикално политическо споразумение.

— Без съмнение, но трябва да сме реалисти: такова споразумение все още няма. И дори и да се намери, отново повтарям: може да е вече прекалено късно. Планетата е тежка машина и много трудно може да се задейства. Но веднъж задейства ли се, вече не може да се спре, като камъка, който се търкаля по надолнището.

— Защо? Заради ефекта на натрупване при въглеродния диоксид?

— Да. А също и заради нещо друго, за което още не съм ти споменал. Метанът.

— Какъв метан?

— Въглеродният диоксид е мощен газ с парников ефект, но той не е най-лошият. Истинският демон е метанът, който се намира скрит на дъното на морето или под леда, задържан от студа или от високото налягане. Метанът е двадесет пъти по-мощен от въглеродния диоксид като парников газ. Но ако температурата се покачи, започва процес, който освобождава метана, изтласквайки го в атмосферата. А това вече е истинска беда! С изпускането на метана в атмосферата, затоплянето на планетата ще се ускори експоненциално. Предполага се, че това е в основата на измирането на морските видове през палеоцена, когато изчезнали всички обитатели на дъното на океана преди повече от петдесет милиона години.

— А кога започва освобождаването на метана?

Филипе отговори мрачно:

— Вече е започнало.

Настана тишина. Томаш потърка брадичка, докато осмисляше поредното разкритие.

— Какво искаш да кажеш?

Приятелят му махна към тайгата от другата страна на езерото.

— Това става тук, в Сибир — каза той. — Ледът в тундрата започна да се размразява, а под него се намира метанът. И понеже температурата в района се повиши рязко, отидохме да видим какво става с езерата, които са се размразили. Онова, което видяхме, направо ни стресна: метанът вече клоkochи и изпуска мехурчета. Скоростта, с която се освобождава, е пет пъти по-голяма от очакваната. И колкото повече ледът се отдръпва от Сибир, повече свободен метан ще има.

— И какво следва от това?

— Ефектът Будико е отключен и по отношение на метана. Някои смятат, че сме бутнали камъка и той вече се търкаля по склона. Ефектът на натрупване на въглероден диоксид може би е направил колапса на Амазония необратим. Ако изчезне екваториалната гора, ще бъдат освободени 250 ppm в атмосферата, а това би довело до покачване с четири градуса по Целзий. На такова равнище равновесието би се оказало невъзможно заради ускореното освобождаване на сибирския метан. А това би ни катапултирало неминуемо към по-високи нива на температурата с цели шест градуса, което на свой ред би довело до освобождаването на морския метан. — Ако това стане, ще надхвърлим мащабите на голямото пермско измиране на видовете.

— Господи!

— Наложително е покачването на температурата да не надвишава два градуса, така че да не се отключва процесът, който би довел планетата до преминаването на метановата граница. Някои смятат, че това вече не е възможно, понеже процесът притежава своя собствена динамика, но по-голяма част от учените вярват, че все още имаме време да действаме. Но за да се спре процесът, емисиите от парникови газове трябва незабавно да се отдалечат от пиковите стойности и да се намалят с деветдесет процента до 2050 година. Трябва да избегнем 550 ppm, каквото и да ни струва това.

— Но дали политиците си дават сметка за това?

Филипе се усмихна насила.

— Никой за нищо не си дава сметка, *Казанова*. — Поклати глава. — За мен това всеобщо равнодушие е абсолютно непонятно. Не знам дали си забелязал, но обикновено реакциите на експертите и

общественото мнение се разминават драстично по определени въпроси. Но поставени пред радикална промяна, хората се стряскат много повече от експертите.

— Мислиш ли?

— Разбира се. Да видим, например, отношението към ядрената енергия. Хората, които не са съвсем наясно с проблемите, свързани с ядрената енергия, се страхуват много повече от експертите, които са вещи по темата и се чувстват по-спокойни. — Филипе се изкашля. — Но тук е обратното. Общественото мнение нехае за глобалното затопляне, докато експертите са в паника. В паника, разбираш ли? — Изрече думата *паника* почти на срички. — Когато учените, изготвили модела на климатичните промени по проекта на ООН, застанаха и потвърдиха публично, че през следващите десетилетия бурите ще зачестят и ще стават все по-мащабни, пустинята ще обхване половината планета, а морското равнище ще се покачи с десетина метра и дори повече, какво би било нормално да се случи? Смятам, че *CNN* би трябвало да прекъсне светкавично емисията си, милиони ужасени хора би трябвало да излязат на улицата и да искат незабавни промени в енергийната промишленост, политическите лидери би трябвало да се появят по телевизията и да съобщят спешните мерки за преодоляване на катастрофата. Не мислиш ли, че това би било нормална реакция?

Томаш още не се беше съвзел от шока на сипещите се едно след друго разкрития и поклати механично глава.

— Вероятно си прав.

— Но такова нещо не се случи, нали? Учените направиха това съобщение и... видяхме хора, които едва ли не се прозяваха от отегчение. Това нормално ли ти се струва? — Поклати глава отново. — А политиците, които би трябвало да имат малко мозък в главите си, и те не реагираха! Затова ни обезпокои това отношение на управниците — с тяхната философия „карай да върви“ и успокоението, че тези след тях ще дръпнат шалтера и ще платят сметката. В Киото и на следващите срещи ние четиримата разговаряхме за най-голямото предизвикателство, пред което е изправено съвременното човечество — възможността да се избегне апокалипсиса.

Томаш се приведе над стола, издавайки безпокойството си.

— Стигнахте ли до някакво заключение?

— Установихме, че трябва да направим точна оценка на две основни неща, между които съществува тясна връзка — затоплянето на планетата и състоянието, в което се намират основните запаси на петрол в света. Трябваше да разработим алтернативен енергиен план, който да влезе в сила при подходящи условия.

— Това вече е нещо.

— Така е. Но каузата изискваше огромен и къртовски труд, а ние в края на краищата бяхме само четирима несретници. Добре че се допълвахме взаимно и можехме да си разпределим задачите. Хауърд успя да заеме важен пост в Антарктида, където затоплянето протича по-ускорено в сравнение с останалата част на планетата и където се намират най-добрите палеоклиматични регистри. Той замина за Антарктида да работи върху изследвания, които щяха да хвърлят нова светлина върху промяната на климата. Джеймс и Атанасов бяха нашите физици: Атанасов бе по-скоро теоретик, а Джеймс е повече практик. Двамата се заеха да търсят нови технологични разрешения. А аз, понеже се чувствам като риба във вода в сферата на енергетиката, се посветих на оценяване на глобалните резерви от изкопаеми горива, за да мога да посоча най-удобния психологически момент, в който да съобщим решенията, открити от Джеймс и Атанасов.

— С това ли се занимавахте през цялото време?

— Да, но не само. Джеймс и Атанасов често работеха заедно, докато аз бях по-близък с Хауърд. Дори ходих до Антарктида, за да наблюдавам палеоклиматичните изследвания, в които той участваше. — Погледът му се зарея из спомените от пътуването. — Това е много интересно, знаеш ли? Едно от нещата, които открих, е, че проникването в пластове лед е като пътуване във времето.

— В какъв смисъл?

— Ледът на Антарктида е изграден от последователни пластове сняг, нали така? Тези пластове се наслагват един върху друг в продължение на хиляди години. Но всеки пласт съдържа малки мехурчета въздух, което ще рече, че ако сме направили достатъчно дълбок сондаж, можем да вземем проба от пласт на двеста хиляди години, да изолираме въздушните мехурчета от този период и да изследваме съдържанието им. Така се разбира, например, какво е било нивото на въглероден диоксид в атмосферата на определена епоха и каква е била средната температура по онова време. Хауърд ми показва

парче лед, изваден след такъв сондаж на три хиляди и петстотин метра дълбочина, в базата „Восток“, в центъра на Антарктида. Анализът показва, че сега планетата се намира близо до най-горещия си период за половин милион години.

— Разбирам. Значи работеше заедно с Хауърд?

— Не, само следях работата отстрани. Но факт е, че в групата работехме по двама според близостта на изследваните области. Например при едно мое пътуване в Казахстан — за проучване на голямото нефтено находище Кашаган — минах през Русия и по молба на Хауърд наех хора, които да направят климатични измервания в Сибир, където температурите, по подобие на тези в Антарктида, се покачват по-бързо в сравнение със средните стойности на планетата.

— И тогава си се запознал с Надя.

— Тя разказа ли ти?

— Да.

— Така е, наех я в Московския университет, с помощта на един руски професор, приятел на Хауърд. — Намигна, опитвайки се да разведри разговора. — Хубаво парче, нали?

Томаш почти се изчерви.

— Да, забавна е.

— Прилапа ли я?

— Кого, Надя ли?

Филипе се разсмя.

— Не, Майка Тереза! — възкликна иронично. — Разбира се, че Надя, кретен такъв.

— Защо? Смяташ ли, че трябваше?

— Май нещо ме занасяш, *Казанова*. Доколкото те познавам, скочил си й още първата нощ.

— Що за глупост!

— Познавам те, *Казанова*. И зъбките ти знам. Не вярвам да си се променил чак дотам. Убеден съм, че не могат да устоят на зелените ти очи и сладките любовни приказки.

Томаш направи гримаса на човек, на когото не се харесва насоката, в която беше поел разговорът.

— Е, хайде, отплеснахме се от въпроса — каза той. Видимо се затвори и на лицето му се появи строго изражение. — Има нещо във всичкото това, което още не мога да разбера.

— Кажи.

— Защо бяхте само четирима? Защо не разширихте групата си, предвид обема и значимостта на работата?

— Заради сигурността.

— Сигурност ли? Сигурност по отношение на какво?

Приятелят му поклати глава и се усмихна насила, с лека тъга.

— Явно не знаеш какви интереси са замесени тук.

— За какво говориш?

— Говоря за най-големия бизнес в света. Петролът.

— Какво му е на бизнеса?

— Как мислиш биха реагирали тези баснословни богаташи, разполагащи с неограничена власт благодарение на петрола, ако открият, че някакви нещастници се занимават с изследвания, които биха могли да оспорят източника на техните богатства и власт?

— Май няма да останат доволни.

— Така е, никак няма да останат доволни.

— Но какво особено има в това? Доколкото знам, хиляди учени по света се занимават с изучаване на климатичните промени. Явно е, че нефтената промишленост не одобрява тези проучвания, и какво от това? Не ги одобряват и толкоз, здраве да е! Учените няма да спрат да си вършат работата само защото не е по вкуса на нефтената промишленост, нали?

Филипе остана за момент смълчан, сякаш претегляше какво би могъл да каже.

— Има някои неща в нашите изследвания, които не са ти известни.

— Като например?

Приятелят му се размърда на стола притеснено. Разговорът навлизаше в опасни води.

— Ще ти отговоря с друг въпрос. Какво биха направили хората, които контролират най-големия бизнес в света, ако узнаят, че над бизнеса им е надвиснала смъртна опасност?

Томаш се замисли над въпроса.

— Знаем ли. Какво могат да направят?

Филипе се наведе от стола с присвити очи и смръщени вежди.

— Стигнахме до отправната точка.

— Каква отправна точка?

— Какво те доведе тук?

— Аз ли? Вече ти казах. Дойдох заради разследването на смъртта на двама учени.

Приятелят му остана за миг безмълвен.

— Значи отговори на въпроса.

Томаш го погледна объркан.

— Какъв въпрос?

— Какво биха сторили онези, които държат в ръцете си най-големия бизнес в света, ако узнаят, че бизнесът им е сериозно застрашен.

— Да, и какво могат да направят?

Филипе въздъхна дълбоко.

— Виж какво се случи с Хауърд и с Атанасов.

Облегна се на стола и се загледа в езерото, чезнещо сред сибирската тъма, опасно от непрогледни нощни сенки. Дочуваше се само нежното приплясване на вълните, целуващи брега.

— Ето ти отговора.

XX

Барът беше оживен от шумна компания германци, които пиеха *Клинское*^[1] и пееха баварски песни, но шумът, който вдигаха веселяците, беше за предпочитане пред сухия студ, който се усещаше на плажа. Двата приятели влязоха в затопления салон и си поръчаха *шашлик*, за да залъжат глада. Малко след това вече похапваха късчетата агнешко месо с ръжен хляб и ги поливаха с червено грузинско вино *ахашени*.

— Значи смяташ, че интересите на петролния бизнес са истинската причина за смъртта на твоите приятели учени — отбеляза Томаш, подемайки разговора оттам, откъдето го бяха прекъснали.

— Не просто мисля — поправи го приятелят му, — а знам.

— Как можеш да бъдеш толкова сигурен?

— Не забравяй, *Казанова*, че познавам света на петрола като петте пръста на тия две ръце. — Показа ръцете си, сякаш държеше доказателство в подкрепа на твърдението си. — Хората могат да изглеждат най-цивилизованите в света, макар че в случая с петрола някои съвсем не изглеждат така, но щом стане въпрос за защита на подобни интереси, драги мой, няма култура и възпитание, които да устоят. Всичко става примитивно, насилствено, първобитно. Опазването на този тип власт отключва най-низките инстинкти и най-бруталното поведение, което човек може да си представи.

— Но разполагаш ли с доказателства, че приятелите ти са убити заради интереси, свързани с петрола?

— Да, достатъчно.

— И какви са те?

— Виж, да започнем първо с онова, което стана с мен. По някаква щастлива случайност, по времето, когато Хауърд и Атанасов са убити, аз бях в чужбина.

— Във Виена, нали?

Филипе го погледна въпросително.

— Откъде знаеш?

— Ами, да кажем, че съм си написал домашното.

— Да, във Виена бях. В същия ден домът ми е бил нападен от непознати. Странното е, че нищо не са взели, което доказва, че не са намерили онова, което са търсели. Тоест мен.

— Може да е случайност.

— Би могло, ако същото не се беше случило с Джеймс. Неговият дом в Оксфорд е бил нападен по същото време, в същия ден, в който Хауърд и Атанасов са били убити. За късмет Джеймс бил в Шотландия да види някакви материали и не си бил вкъщи. С други думи, двама човека от групата са били убити, а домовете на другите двама, които по някаква случайност са отсъствали, без да уведомят, са били нападени. Всичко това стана по едно и също време, в един и същи ден.

— Казахте ли на полицията за това?

— За кое? Че са нападнали домовете ни?

— Да. Както и фактът, че нападенията над домовете ви са били извършени по същото време, когато другите двама от групата са намерили смъртта си.

— Чуй ме, *Казанова*, полицията не би могла да ни спаси. Нима мислиш, че португалските органи на реда, Скотланд Ярд или Интерпол биха представлявали някаква пречка за оня, който разполага със средствата и властта, обезпечени от печалбите на петролния бизнес?

— Тогава каква е алтернативата?

— Да изчезнем.

Томаш задържа погледа си впит в своя събеседник.

— Кое то всъщност и направихте — отбеляза, най-сетне разбрал проблема. — Но нищо не доказва, че именно хората от петролния бизнес са убили твоите приятели.

— В такъв случай кой би могъл да е?

— Не знам. Може наистина да са онези типове от петрола, не казвам, че не са. Но нямаш доказателства.

— Бележките са доказателство.

— Какви бележки?

— Нали ми каза, че до телата на Хауърд и Атанасов са били открити някакви бележки с тройната шестица?

— Да. И какво доказва това?

— Доказва, че убийствата са били извършени заради работата на групата.

— Защо мислиш така?

Филипе допря пръст до слепоочието си.

— Помисли малко, *Казанова*. Нашата група се наричаше „Четиримата рицари на Апокалипсиса“. На бележките е била изписана тройната шестица. Нима не виждаш връзката между едното и другото?

Томаш кимна.

— Откровението на Йоан — отбеляза той.

— Точно така — потвърди приятелят му. — Две символични препратки към последния текст от Библията. Оставяйки тези бележки край жертвите, убийците имплицитно са свързали смъртта на Хауърд и Атанасов с дейността на групата, давайки да се разбере, че са в течение на всичко.

— Имаш право — призна Томаш.

— И тази връзка е подсилена от истинския смисъл на тройната шестица.

— Сега вече не разбирам. Какво искаш да кажеш?

— Ти си експерт по древни езици, *Казанова*. Каж ми какво е тройната шестица?

— Числото на Звяра.

— Това е символичният смисъл, който му придава Апокалипсиса. Но аз питам друго. Ако дешифрираме това число, какво ще получим?

— Прилагайки гематрията, шест-шест-шест дава *Neron Kaisar*, тоест Цезар Нерон.

— А кой е Нерон?

Томаш се обърка от въпроса, толкова очевиден му изглеждаше отговорът.

— Ами император на Рим, който преследвал християните.

— Да, но кое събитие го е прославило?

— Опожаряването на Рим?

Филипе удари с длан по масата.

— Точно така! — възкликна той. — Което ще рече, че Нерон е огън. — Повдигна вежди. — А с кого Сенека е сравнил Нерон?

— Със Слънцето?

— Именно — потвърди Филипе. — „Самото Слънце е Нерон за Рим“, написал Сенека.

— Знам това.

— А сега да видим дали ще удариш джакпота. Кое е небесното тяло, чието име, транспонирано в числа чрез гематрията, ни дава като стойност тройната шестица?

— *Титан* — отговори като примерен ученик Томаш.

— Отново правилен отговор! — Посочи към чезнещата в здрача светлина и последните лъчи, гаснещи зад прозореца на бара. — Титан, едно от имената на Бога Слънце.

— Но какво ще рече това?

— Не е ли очевидно? — попита Филипе. — Нерон е огън, Нерон е Слънце. Какво поражда огънят и Слънцето?

— Топлина?

— Ето това е посланието, което убийците са искали да предадат, оставяйки зловещия знак край жертвите. Тройната шестица е посланието, чрез което престъпниците са свързали убийствата на двама от „Четиримата рицари на Апокалипсиса“ с борбата срещу затоплянето на планетата. Как се осъществява тази борба? Като се създават условия да се сложи край на изкопаемите горива. А това застрашава определена индустрия. Коя е тя?

— Петролната.

— Точно така. — Взе чашата и се вгледа във виното. — Индустрията на апокалипсиса. Ето защо, когато узнахме за убийствата и опитите за взлом в домовете ни, когато до нас достигнаха посланията, оставени край труповете на приятелите ни, аз и Джеймс начаса разбрахме за какво става въпрос. Оставаше ни само едно. — Отпи глътка от червеното вино, сякаш искаше да забрави мига, в който бяха взели решението. — Да изчезнем от лицето на земята.

Томаш остана мълчалив. Потънал в мисли, той се опитваше да прецени казаното от друг тъгъл и да допусне алтернативни обяснения.

— Всичко разбирам — проговори той след няколко минути. — Но нима тези типове са стигнали дотам да... да убиват само за да спрат научните изследвания? Нещо не ми се връзва.

Филипе въздъхна.

— Напротив, всичко е свързано.

— Но как?

— Чуй ме, *Казанова*. Както вече ти казах, аз съм много навътре в нещата, свързани с нефтопреработвателната индустрия, и затова можеш да ми вярваш: могъщи интереси държат света да остане зависим от изкопаемите горива. Почти всички играчи в световната икономика поддържат статуквото и смятат, че всяка съществена промяна поставя под въпрос техните интереси. Което е самата истина.

— Това е много неясно.

— Не, не е. Зад всичко стоят имена и лица.

— Тогава назови някой.

— Виж какво, нека започнем с развиващите се страни в Африка, Азия и Латинска Америка. Всеки техен избор по отношение на икономическо развитие, както ти казах, е свързан с увеличаване на потреблението на възможно най-евтина енергия. Тази енергия обаче обикновено предизвиква силно замърсяване и се добива от компоненти, които в най-висока степен затоплят атмосферата. Тези страни гледат на политиката за ограничаване на емисиите въглероден диоксид като на нескрито подкопаване на усилията им за излизане от бедността. И понеже зависят от евтината енергия, силно замърсяваща околната среда, за да достигнат определен икономически ръст, очевидно е, че се превръщат в естествена опозиция на опитите да се сложи край на световната зависимост от изкопаеми горива.

— А, да! — възкликна Томаш, припомняйки си онова, което приятелят му беше споделил половин час по-рано, на плажа. — Затова в Киото сте се провалили, нали?

— Да, това беше една от причините — потвърди Филипе. — Но и втората група от заподозрени допринесоха много за провала на конференцията.

— Кои?

— Производителите на изкопаеми горива.

— Нефтопреработвателната промишленост ли?

— Да, и не само. Страните от ОПЕК и въгледобивната промишленост образуват нерушим тристранен съюз с нефтопреработвателните предприятия, който се опълчва срещу всяка по-сериозна промяна. Начело на тази група са шестте основни нефтопреработвателни компании на планетата: саудитската *Aramco*, иранската петролна компания, мексиканската *PEMEX*, венесуелската *PdVSA* и двата западни гиганта *ExxonMobil* и *Shell*. И най-малкият

намек за това, че изкопаемите горива ни водят към катастрофа, представлява реална заплаха за бизнеса на тази група. Ето защо техните членове реагират безпощадно на тази заплаха, използвайки всички възможни средства — финансови, политически и дипломатически, — за да заглушат подобни идеи.

Томаш си взе късче месо от шишчетата и го постави върху парче хляб.

— Какво точно са направили? — попита той, преди да отхапе от миниатюрния сандвич.

— Много неща, но най-вече натиск над третата голяма сила, спъваща промяната — Съединените щати. Американската икономика е вторият по големина световен потребител на енергия и всеки опит за опълчване срещу изкопаемите горива се смята за заплаха за сигурността на страната. Законодателите и американските президенти винаги са се придържали към политика на защита на енергийното статукво и на индустриите на изкопаемите горива.

— Нима промяната на енергийния модел е такава заплаха за американската икономика?

По лицето на Филипе се изписа колебание.

— Може би не.

— Тогава какъв е проблемът?

— Наистина ли искаш да знаеш?

— Разбира се.

— Проблемът са изборите.

Томаш спря да дъвче на мига.

— Изборите?

— Нефтената промишленост подпомага със стотици милиони долари изборните кампании на кандидатите за Конгреса и за Белия дом. И затова винаги, когато се повдигат въпроси, свързани с околната среда, американските губернатори защитават индустрията на изкопаемите горива. Просто се отблагодаряват за лептата им в изборните кампании.

— Така ли е наистина?

— Още по-лошо. Един от начините да се направи нещо по въпроса със затоплянето на планетата е облагането на потреблението на енергия с такси. Ако бензинът е по-скъп, потребителят ще гори по-малко.

— Логично.

— Но нещата стигнаха дотам, че американският данъчен кодекс субсидира индустрията на изкопаеми горива. — Замълча за момент и повтори ключовата дума: — Те субсидират тази индустрия. Сякаш петролът има нужда от субсидии.

— Не може да бъде!

— Не само може, ами *де факто* е така. Цялата американска промишленост дава средно осемнайсет процента за данъци. А знаеш ли колко плаща нефтопреработвателната промишленост? Единадесет процента. Това ѝ спестява милиарди долари на година.

— Невероятно.

— Друг начин да се намали затоплянето на планетата е да се изиска от производителите на автомобили да внедрят технологии, при които разходът на гориво да бъде по-ефикасен. Например да се харчат не по десет, а по пет литра за един и същ маршрут. Това би означавало да се отрежат половината от емисиите въглерод в атмосферата. И знаеш ли защо го няма това изискване в Съединените щати?

— Не.

— Защото производителите на автомобили, които харчат стотици милиони долара за дарения по време на изборните кампании, се противопоставиха с аргумента, че подобно изискване ще облагодетелства европейските и японските конструктори, чиито коли са много по-ефикасни, що се касае до разход на гориво.

Томаш поклати глава.

— Не е за вярване.

— Това просто е резултат от начина, по който функционира системата в Америка. Нефтопреработвателните компании и автомобилната промишленост плащат изборните кампании, политиците впоследствие им връщат услугата. Така стоят нещата. И ако светът върви към пропаст, няма какво да се прави — такъв му бил късметът.

— Значи, ако правилно съм те разбрал, излиза, че светът е заложник на американската избирателна система.

— Така излиза в крайна сметка — съгласи се Филипе. — Енергийната политика на предишната администрация на Буш, например, се свеждаше до защита на интересите на нефтената промишленост. Всъщност семейство Буш идва от бизнеса с петрол и

точно нефтената промишленост има най-голяма лепта в изборните фондове. При тези обстоятелства какво може да се очаква? Президентът да вземе мерки, накърняващи основните интереси на индустрията, която го храни, за да брани планетата, така ли?

— Но какво точно направи той?

Приятелят му се разсмя.

— Онова, което администрацията на Буш направи, за да защити нефтената промишленост, надхвърли всички очаквания. Като начало подмени някои документи.

— Моля?

— Фалшифицира доклади с една-единствена цел — да запази непокътнат бизнеса с изкопаеми горива.

— Как можеш да твърдиш подобно нещо?

— Истина е. През лятото на 2003 година, по времето, когато Европа е обхваната от невиждана дотогава гореща вълна и повсеместни пожари, Американската агенция за защита на околната среда — *Environmental Protection Agency* — е получила нареждане от Белия дом да заличи поредица сведения, изнесени в доклада за състоянието на околната среда на планетата. — Ирония се изписа на лицето му. — И знаеш ли коя част от доклада е трябвало да бъде изрязана?

— Не.

— Данните от едно изследване, доказващо, че покачването на температурите на планетата в периода между 1990 и 2000 година надхвърля което и да било затопляне през последните хиляда години. Но онова, на което най-много държал Белият дом, било да не излезе наяве заключението, че затоплянето се дължи на човешката дейност. Тоест на изкопаемите горива: петрол, въглища, газ.

— Сериозно?

— Трябвало да го махнат. Белият дом наредил на агенцията да добави референция относно ново проучване, подлагащо на съмнение връзката между изкопаемите горива и затоплянето на планетата. И знаеш ли кой е финансирал част от новите изследвания? Американският институт за петролни проучвания.

— Но това е смешно.

— Но подправянето на докладите е най-невинното дело на администрацията на Буш. Те стигнаха дотам да обявят война.

Лицето на Томаш се смръщи в недоверчива гримаса.

— Война ли? Малко преувеличаваш, не мислиш ли?

— Какво според теб беше нахлуването в Ирак през 2003 година? Война за възстановяване на демокрацията в Багдад? Война за премахване на оръжията за масово унищожение, каквито Саддам Хюсеин всъщност нямаше? Война за възпирането на Ал Кайда, която не поддържаше връзки с режима на Саддам? — Направи пауза, за да подсили ефекта от въпросите. — Инвазията в Ирак беше война за петрола. И точка. Това е.

— Да, но стана възможна едва след атентатите от 11 септември...

— Лъжеш се — отрязва го Филипе. — Има сведения, че Ирак е щял да бъде нападнат и без 11 септември.

— Откъде знаеш?

— Съдя по онова, което ставаше в Белия дом. Не беше единствено президентът, който идваше от бизнеса с петрола. Съветничката по националната сигурност Кондолиза Райс е била на ръководна длъжност в *Шеврон Ойл*, а вицепрезидентът Дик Чейни е свързан с мултинационалната компания за разработване на петролни находища „Халибъртън“. Да не говорим за секретаря по търговията Доналд Евънс, който също е оглавявал компания за разработване на петролни находища.

— Е, и?

— Няма съвпадения, драги мой.

— Но това не е престъпление.

— Не говорим за престъпления, *Казанова* — каза геологът кротко, с безкрайно търпение. — Макар че, погледнато от друга перспектива, това действително е престъпление. Ние говорим за интересите, които диктуват продължението на зависимостта ни от изкопаемите горива. Искаш ли един пример? — Наведе се към Томаш, сякаш смяташе да му довери тайна. — Осем месеца преди 11 септември тогавашният вицепрезидент Дик Чейни създаде комисия по енергийната политика, чиито цели и работа останаха строго засекретени. Някои от членовете на Конгреса пожелаха да се запознаят със състава на комисията и съдържанието на работата ѝ, но Чейни отказа да разкрие каквото и да било. Докато не се намериха две неправителствени организации с идеална цел, които внесоха въпроса в съда и успяха да получат съдебно разрешение за запознаване с

дейността на тази секретна комисия. Благодарение на това бяха оповестени някои документи, между които и три карти. Знаеш ли кои?

— Нямам представа.

— Две от картите бяха на Саудитска Арабия и Обединените арабски емирства. А третата?

— На Кувейт?

— На Ирак. — Филипе повдигна вежди. — Представяш ли си? Човекът е стоял над разгърнатите карти с иракските нефтени полета! Всичко е било пред него: залежите, нефтопроводите, рафинериите и иракската нефтопреработвателната зона, разделена на осем сектора. Нещо повече, направил си е труда да изчисли колко иракски петрол би могъл да се пусне бързо на пазара. Според документите, Чейни е възнамерявал да пусне сонди във възможно най-голям брой кладенци на Ирак, така че да увеличи производството на седем милиона барела на ден.

— И това веднага след 11 септември?

— Преди това, *Казанова* — повтори Филипе. — Преди 11 септември. — Наблегна на думата *преди*. — Картите датират от месец март 2001 година, шест месеца преди двата атентата и две години преди нахлуването в Ирак! — Усмихна се насила. — Оръжията за масово унищожение, демокрацията в Близкия изток и всички тези приказки са били само претекст за прикриване на истинската стратегическа цел за нашествието в Ирак: контролът над вторите по големина световни залежи на петрол и налагането на американски ред в зоната на най-голямо производство на петрол в света. Всичко е било подчинено на тази основна цел. Ирак не само е втори по мащаба на петролните залежи в света, но е и страната, където добивът му е най-евтин. С настаняването си в Ирак американците са в позиция да наложат присъствието си в целия регион. Разбираш ли?

— Да.

— Докато ООН обсъждаше византийския въпрос за оръжията за масово унищожение в Ирак, Чейни си позволи да заяви публично, че Саддам заплашвал регионалните доставки на петрол, и представи този аргумент като достатъчен повод, за да се предприеме атаката. — Филипе се усмихна отново. — Белият дом изпадна в паника, когато го чу да говори така открито за истинската цел на войната, и разбира се, стратегите го накараха да млъкне. Една петролна война не би

въодушевила нито американското, нито международното обществено мнение, нито би узаконила военните действия. Ето защо този аргумент беше прикрит и администрацията на Буш дори отрече войната да има нещо общо с петрола. — Филипе разтвори ръце. — Но не е възможно да се отрича очевидното. Нима мислиш, че ако Ирак произвеждаше не петрол, а фъстъци, американците щяха да похарчат цяло състояние, за да окупираят страната?

Томаш се разсмя.

— Разбира се, че не.

— Фактите са налице за този, който иска да ги види. Още преди войната да започне, „Халибъртън“ на Чейни вече имаше подписан договор за иракски петрол на стойност седем милиарда долара. И когато войските настъпиха, неговият оперативен приоритет беше да защити огромните нефтени полета на Киркук. С влизането си в Багдад американските военни сили се втурнаха да запечатват Министерството на петрола. Защо?

— Да, сега разбирам.

— С нахлуването си в Ирак Съединените щати всъщност осъществиха на практика дневния ред на нефтодобивната промишленост. Планът беше ясен. От една страна, да помогнат на спомоществователите си от изборните кампании и на всичките си приятели от света на нефтодобива да забогатеят. И от друга страна, да предотвратят възможността този петрол да попадне в ръцете на Китай и Русия. И накрая, да наложат такава геостратегия, която да осигури американското присъствие и влияние в целия Близък изток. С контрола върху Персийския залив и Близкия изток Съединените щати имаха гарантиран достъп до най-големите световни петролни ресурси в момент, в който петролът в страните извън ОПЕК вече е прехвърлил своя производствен пик или е на изчерпване.

Довършиха шашлика и виното и се облегнаха на столовете. Германците се бяха умълчали вече, замаяни от бирата, и атмосферата в бара беше спокойна и малко скупна.

— Да тръгваме ли? — предложи Томаш.

Филипе вдигна ръка и махна на сервитьора, изписвайки подпис във въздуха.

— Момент, да платя сметката.

Сервитьорът се приближи и започна да смята нещо в бележника си. Томаш се загледа в него, но мислите му се върнаха на положението, в което беше изпаднал приятелят му.

— И отново ще ти кажа — обърна се той към Филипе, — че в цялата тази история има нещо, което не се връзва.

— Кажи какво имаш предвид.

— Вие сте били четирима учени, изучаващи проблема с глобалното затопляне, нали така?

— Да.

— Но в света има стотици, може би хиляди други учени, които изучават същия проблем. Защо нефтодобивната промишленост ще иска точно вашата смърт? С какво сте по-различни от другите?

Сервитьорът връчи сметката и Филипе му подаде шепа рубли.

— Наистина ли искаш да знаеш? — попита той.

— Разбира се.

— Защото ние открихме нещо.

Томаш го изгледа въпросително.

— Какво?

Филипе се изправи, облече палтото си и се отправи към вратата на бара.

— Открихме нещо, което ще сложи край на нефтодобивната промишленост — равно каза той. — А това вече нямаше как да ни го простят.

И излезе.

[1] Популярна марка руско светло пиво. — Б.р. ↑

XXI

Надежда седеше на широката дървена пейка между две юрти, подпряла крака на широко пънче, загърната в дебело и меко кожено палто. Юртите приличаха на хлебчета, подредени едно до друго, с градински пейки помежду им. Отзад имаше гъста редица дървета, отбелязващи началото на гората, сякаш палатките бяха опрели гръб в стена от стволове и храсти. Рускинята беше оставила на земята до пейката една газена лампа, чиято треперлива светлина чертаеше призрачни сенки, танцуващи в нощта наоколо.

— Е, как си? — поздрави Филипе, когато стигна до палатката с Томаш, който вървеше подире му. — Къде ходи?

— Насам-натам.

— Не ми казвай, че си се срещала с Камагън.

Рускинята цъкна сърдито с език.

— Моля те, не ме ядосвай.

Филипе се засмя и обърна глава назад.

— Надя има специален приятел тук. Един стар шаман, който ѝ пълни главата с глупости.

— Не са глупости, Филка — възнегодува тя. — Той наистина притежава свръхестествена сила.

— Каква ти свръхестествена сила? Старецът си е шарлатанин.

— Той разговаря с духове.

Геологът прихна.

— Май по-скоро разговаря с духовните питиета.

— Ето, пак започваш.

Томаш се настани на дънера, в краката на Надежда.

— Каква е тази история с шамана?

— Мошеник, който баламосва хората — каза Филипе. — Убедил е Надя, че е вълшебник.

Надежда обърна нагоре очи с досада.

— Томик, не му обръщай внимание. Филка не знае какво говори.

— Аз ли не знам?

— Не, не знаеш.

— А какво според теб прави старият?

— Камагън има мистична сила — защити се рускинята. —
Трябва да го признаеш.

— Въпросната сила не е мистична — каза Филипе с иронична усмивка, — а митична.

Томаш се размърда на пънчето в краката на Надежда.

— Надя, обясни ми това.

Тя направи широк жест с ръка, обхващайки нощта, която се спускаше над юртите.

— Когато пристигнахме тук, ти казах, че този остров е вълшебен, помниш ли?

— Да.

— Олхон е едно от главните шамански средища в света. Запознах се с Камагън, докато бродих из Сибир, за да правя онези метеорологични измервания за Филка. Дойдох тук, защото чух да говорят, че температурата в Олхон е по-висока от останалата част на района, и тогава ме запознаха с Камагън. Открих впоследствие, че той е един от най-важните шамани в света.

— Но какво толкова прави?

— Лекува хората.

— От какво?

— Ами, знам ли, от каквото страдат.

— Нещо като племенен шаман?

— Донякъде — каза тя, неособено доволна от определението. — Шаманът използва мистичната си сила, за да пътува из други измерения и да общува с духовете. Така постига равновесие между световите, физическия и духовния.

— Той е обладан от духове?

— Не, не. Камагън управлява духовете.

— И кои са те?

— Душите на мъртвите, демоните и природните духове.

Томаш се намръщи.

— Това намирисва на фантасмагории.

— Приемам, че може да изглежда малко измислено, така е — призна тя. — Но истината е, че има ефект.

— Откъде знаеш, че има ефект?

— Знам, защото видях.

— Какво си видяла?

— Видях как Камагън лекува хора, докато е в транс.

Историкът се намръщи недоверчиво.

— Да не е било внушение?

— Може би. Но че бяха излекувани, това е факт.

Филипе нетърпеливо се разшава. Беше слушал вече за това и не желаше да поддържа разговора. Протегна и сви пръстите на ръцете си, за да стопли скованите от студа стави, и кимна към примамливия уют на юртите.

— Какво ще кажете да изпием по чаша чай?

Ключът щракна, но палатката остана тъмна, осветена единствено от газената лампа в ръката на Надежда.

— По дяволите! — изруга Филипе. — Генераторът сигурно не работи. Колко неприятно!

— Селището с генератор ли се осветява? — учуди се Томаш.

— Не само селището — поясни приятелят му. — А целият остров.

— Какво? Няма ли електрическа мрежа на острова?

— Не. Всичко се задвижва от генератор.

Томаш се изсмя.

— Къде попаднах само.

— Олхон е природата в естественото ѝ състояние, *Казанова*. Всичко тук е красиво, но и диво. По времето на Съветския съюз островът е бил част от системата на ГУЛАГ^[1]. Много хора са били депортирани, най-вече литовци, и мнозина от тях намерили смъртта си тук.

— Толкова ли са сурови условията?

— Не, климатът в Олхон дори е умерен в сравнение с останалата част на Сибир. Проблемът е, че не съществуват никакви инфраструктури. Няма телефонни връзки, нито електрическа мрежа.

— А мобилни телефони?

— Не улавят сигнал в тази зона.

— Сериозно? В такъв случай какво ще правя, ако ми се наложи да се свържа с външния свят?

— Има два сателитни телефона. Един тук, в селището, другият в пансиона на Беншаров в Хужир. Ако ти потрябва, кажи. Струва сто рубли минутата.

Палатката беше осветена от газовата лампа на Надежда. Нищо не работеше, с изключение на стария цилиндричен самовар на въглища от времето на Сталин, от чийто чучур си наляха гореща вода за чая. Седнаха на двете легла в юртата с димящите чаши в ръце и отпиха пареща глътка, която ги стопли отвътре.

— Преди малко каза нещо, което ме обърка — отбеляза Томаш на португалски, връщайки се на разговора от бара. — Спомена, че сте направили някакво откритие, което поставя под въпрос бъдещето на нефтодобивната промишленост.

— Да.

— Що за откритие е това?

Филипе впери очи в парата, която се виеше над чашата, и леко подухна чая, за да го изстуди.

— Не мога да ти кажа — прошепна той.

— Защо?

— Поради различни причини. И една от тях е, че ако ти кажа, твоят живот също ще бъде изложен на опасност.

— Не се грижи за живота ми. Аз представлявам Интерпол.

Геологът се разсмя.

— Много ще ти бъде от полза.

Томаш преглътна сарказма.

— Не смяташ ли, че е важно да разкажеш за това?

— Смятам — съгласи се. — Когато му дойде времето.

— И кога ще дойде това време?

Лицето на Филипе доби загадъчно изражение.

— Скоро.

Надежда, сърдита от това, че си говореха на португалски, прекъсна разговора, като изстреля няколко гневни думи на руски, които накараха Филипе да се усмихне. Геологът отговори на руски и после се обърна към Томаш.

— Надя се чувства изключена от разговора — поясни. — Понеже не говориш руски, а тя не разбира португалски, най-добре е да продължим на английски.

— По-добре е — настоя момичето.

— Признавам, че съм смяян от руския ти — отбеляза Томаш. — Откъде го научи?

— Тук, в Русия, разбира се.

— От колко време живееш тук?

— Живял съм тук преди много време.

— Живял си?

— Да. Не си ли спомняш, че родителите ми бяха в Комунистическата партия?

— Как да не си спомням! — усмихна се Томаш. — Бяха скандален случай в Кащело Бранко. Гласуваха за кандидати със странни имена, като Отавио Пато^[2] и други подобни.

— Заради родителите ми, когато завърших гимназия, ми дадоха стипендия и заминах за Ленинград да уча геология. Беше по времето на Съветския съюз, разбира се.

— Ленинград ли? Санкт Петербург, искаш да кажеш.

— По онова време градът се наричаше Ленинград.

— И какво? Хареса ли ти?

— Градът е невероятно красив — каза той. — Но както може би се досещаш, само след две седмици бях върл антикомунист.

— И веднага си тръгна.

— Не. Останах четири години.

— Четири години?

Филипе сви рамене.

— Рускините ме накараха да остана — каза с неопределено изражение, което се колебаеше между безпомощност и примирение. — Страната ми се струваше ужасна, хората неприятни, комунистическата система не работеше, през зимата беше невероятен студ, но въпреки това не можех да си тръгна. — Въздъхна. — Момичетата тук бяха моята слабост, нищо не можех да направя.

— Какво толкова специално има в тях?

Приятелят му погледна към Надежда, сякаш тя бе доказателство.

— Нима не виждаш?

Размениха притеснени погледи, когато дойде време да си лягат. В юртата имаше само две легла, а те бяха трима. Томаш предположи отначало, че Филипе ще ги настани в отделна палатка, но когато

решиха да си лягат, разбра, че всички остават в палатката на приятеля му.

В последвалата суматоха най-различни мисли минаха през главата на Томаш. Първо, почти инстинктивно помисли, че двамата с Надежда щяха да спят в едното легло, а Филипе на другото. Струваше му се естествено решение, като имаше предвид връзката си с рускинята от последните дни. Но малко след това премисли. Не е редно да спи с момичето в палатката на приятеля си. Може би най-доброто и кавалерско разрешение щеше да бъде те двамата да спят на едно легло, а тя на другото. Нещо като полово разделение.

Тъкмо щеше да направи доблестното предложение, когато видя Филипе да придърпва Надежда за ръката.

— Днес, мила моя, ще спиш с мен — каза той.

Томаш не можеше да повярва. Дали беше чул добре? Но онова, което последва, разсея всичките му съмнения. Надежда, за негова почуда, не се възпротиви на поканата, по-скоро се разсмя и се остави да я отведат, притисната в сладострастната прегръдка на Филипе. Двамата се свлякоха в едно от леглата и със смях се мушнаха под чаршафите и одеялата.

Историкът се съблече като омагьосан. Беше потресен от лекомислието и наглостта, с които Надежда го бе сменила с друг. Облече пижамата и легна в леглото. Беше се привързал към нея, бе свикнал с близостта ѝ, да я има като своя, но тази илюзия бе разбита като огледало. Действителността вече не бе съвършената цялост, каквато я виждаше преди, а разпиляна мозайка, каквато всъщност е била.

Изгаси лампата и юртата потъна в пълен мрак. Но не и тишина. Кискането на Надежда и хиленето на Филипе преминаха в нещо друго — сега тя стенеше, а той пръхтеше и дишаше тежко. Дюшекът се тресеше, скърцаше и скриптеше, полюшвайки се като кораб в разбушувани води. Томаш притвори очи, зави се презглава с одеялото, сякаш можеше да се отърве от този кошмар. За миг му се стори, че е по-добре, но любопитството му го предаде и докато се съсредоточаваше, улови звуците от бурния вихър, който раздрусваше леглото до него.

„Курва — каза си той. — А аз съм обикновен глупак. Само аз мога да се привържа сантиментално към една курва.“

Стенанията и пъшканията се усилиха и изригнаха в апотеоз от диви викове и мучене, за да притихнат почти веднага, като внезапно стихнала буря.

След кратко гукане, кротко и звънливо, в юртата най-сетне настъпи тишина и Томаш, мъчейки се да не мисли за станалото, освободи съзнанието си и леко се остави да го понесе сънят.

Странен шум посред съня задейства отново съзнанието му. Тънеше в незнайни дълбоки води, когато някаква сила го издърпа рязко на повърхността. Беше сънувал майка си; чу как се сгромолясва по стълбите, сбъдвайки закана, която му бе отправила в дома. Дали не беше предупреждение? Дали не се случваше нещо с майка му? И дали наистина беше сънувал? Още сънен, но обхванат от внезапна тревога, той реши да провери — само така можеше да си възвърне спокойствието и душевния мир.

Отново чу шум.

Усети движение навън. Вече знаеше, че това не беше сън, майка му не се беше хвърлила от стълбището. Някой се приближаваше, чуваше стъпките, задъханото дишане.

Надигна се в леглото, напълно разбуден, опря лакти на дюшека и се опита да се взре в тъмнината.

— *Филка!* — подвижна настоятелно някакъв мъж от вратата на юртата. — *Филка!*

— *Что?* — Беше съненият глас на Филипе. — *Кто это?*

— *Это я, Борка.*

— *Что такое, Борка?*

— *Там тебя ребята ищут, и некие стволы.*

Филипе скочи от леглото и сърцето на Томаш трепна. Не разбираше какво говорят, но усещаше, че става нещо.

— Какво има?

— Обличай се! — заповяда Филипе. — Веднага!

— Какво става?

— Търсят ни въоръжени мъже.

[1] Главно управление на трудовоизправителните лагери в СССР.
— Б.пр. ↑

[2] Португалски комунистически деец, съратник на Алваро Кунял. — Б.пр. ↑

XXII

Измъкнаха се скришом през вратата на юртата и бързо потънаха в мрака. Томаш още си стягаше колана на панталоните, а Надежда закопчаваше сакото си. Следваха непознатия, който ги беше предупредил — хилав мъж на име Борис, който ги водеше в тъмнината през селището, а после и извън него. Чуха викове някъде назад и обърнаха глави, опитвайки се да разберат какво става, но тъмнината беше непрогледна и нищо не успяха да видят — дочуваха се само заповеди, тропот на тичащи хора и удари по метал.

Продължиха с протегнати напред ръце, слепешката опипвайки пътя; различаваха само чезнещия силует на човека отпред. Борис беше единственият, който знаеше къде отиват, и затова вървеше отпред, водейки ги през боровата гора. Понякога се натъкваха на дънери, удряха се в клони, деряха ги бодливи храсти, но страхът ги подтикваше напред, принуждаваше ги да тичат с наострени сетива, тупаци сърца и притъпена болка.

Четиримата се придвижваха из тайгата няколко десетки минути, попадайки от време на време в непроходими храсталаци, които ги караха да се върнат и да заобиколят, докато неусетно гората пред тях се отвори. Излязоха на една поляна и се озоваха пред малко селище.

— Каранци — съобщи Борис.

— Намираме се в село Каранци — поясни Филипе шепнешком, без да смее да говори по-високо. — Борка познава добре мястото.

— Кой е Борка?

Приятелят му посочи руснака.

— Борис. Казваме му Борка.

Борис им направи знак да изчакат и потъна в нощта, оставяйки тримата заковани пред селото, треперейки от студ и страх, без да знаят какво да правят.

— Къде отиде той?

— Отиде да види как да ни измъкне оттук. Ще чакаме.

Останаха смълчани една дълга минута, почти затаили дъх, за да чуват по-добре. Опитваха се да различат всеки подозрителен шум, всеки съмнителен звук, но всичко беше спокойно и чуваха само собственото си притаено дишане.

— Кои са въоръжените типове?

— Не знам.

— Тогава защо бягаме?

— Защото не е нормално въоръжени лица да влизат посред нощ в селището. — Филипе още беше задъхан. — След смъртта на Хауърд и Атанасов дойдох да се скрия тук, в Олхон. Познавам мястото от студентските си години в Ленинград. — Направи пауза, за да си поеме дъх. — През цялото време се страхувах, че същата съдба може да сполети и мен. Затова подготвих нещо като охранителна система с момчетата, на които плащам всеки месец. — Махна по посока на мрака, който беше погълнал Борис. — Борка е един от тях.

Отново замълчаха и се ослушаха за необичайни шумове. Нищо. Чуваха само собственото си, все още учестено дишане и шумоленето на дърветата, шепнеци си с вятъра.

— Тези въоръжени мъже — каза Томаш — как са открили къде се криеш?

— Добър въпрос.

— Мислиш ли, че са ни проследили, мен и Надя?

— Вероятно.

— Още от Москва ли?

— Вероятно.

— По дяволите — прошепна историкът отчаяно. — Нищо не съм усетил.

Филипе въздъхна.

— Вината е моя — каза той. — Не трябваше въобще да отговарям на твоя имейл.

— Но откъде са разбрали?

Приятелят му се замисли над въпроса.

— Ходи ли до Виена?

— Ходих. Отидох до ОПЕК, за да се опитам да разбера какво си разследвал в деня, в който са били убити американецът и българинът.

— Значи там е станало. Засекли са те и са поставили някой да те следи, за да видят докъде ще ги заведеш.

Томаш поклати глава съкрушено.

— Ама какъв глупак съм наистина.

— Вината е моя — повтори Филипе. — Аз трябваше да съм досетлив.

Дочуха стъпки и млъкнаха разтревожени, опитвайки се да разпознаят заплахата. Един силует се материализира до групата, карайки ги да изтръпнат от ужас. Беше Борис, който се беше завърнал от мрака. Руснакът прошепна няколко думи и ги поведе из безлюдните улици на спящото село, към сграда, която напомняше обор.

— Борка пита дали си във форма — каза Филипе.

— Аз ли? Да, мисля, че да — отвърна Томаш. — Защо?

Борис запали фенерче и го насочи към стената на обора. Светлината заигра по дървото, докато намери онова, което търсеше.

— Защото ще трябва да ги използваме.

Бяха велосипеди.

Караха по някаква пътека със запалени фарове и излязоха на прашен черен път, където спряха. Тримата пред него заспориха нещо на руски и всеки сочеше в различна посока — явно имаше разногласие в групата.

— Какво става? — поиска да узнае Томаш, прекъсвайки непонятната славянска реч.

— Опитваме се да решим накъде да тръгнем — обясни Филипе на английски, за да могат руснаците да следят разговора. — Борка иска да ни отведе в Хужир, но на мен ми се струва рисковано. Въръжените типове със сигурност ще отидат там.

— Каква е алтернативата?

— Ами това е проблемът — отбеляза приятелят му. — Не знам.

— Аз имам предложение — каза Надежда.

— Казвай.

— Старият Камагън.

— Не говори глупости.

— Чуй ме, Филка — умолително каза тя. — Днес ходих да го посетя в Шаманка. Камагън ще намери начин да ни измъкне оттук, ако отидем при него.

— В Шаманка?

— Да.

Настана тишина, докато Филипе преценяваше тази възможност. Попита Борис нещо на руски и след като чу мнението му, настъпи педала и кимна утвърдително.

— Да тръгваме натам.

Свиха по пътя и се отправиха на запад. Езерото беше наблизко, съзираха едва доловима виделина пред тях и проблясващите тук-там в нощта светлини на Хужир. Решиха да рискуват и да минат през градчето, но когато приближиха първите къщи, промъквайки се с безкрайна предпазливост, дочуха рев на двигатели зад тях. Борис направи знак и те незабавно залегнаха в канавката.

Ръмженето на двигателите се засили, изведнъж пътят светна под ярки фарове и два джипа профучаха с рев. Томаш се вгледа в автомобилите — джиповете бяха пълни с хора.

— Това са те — прошепна Филипе. — Нас търсят.

Джиповете спряха стотина-двеста метра по-напред и останаха така, със запалени фарове, сякаш преценяваха ситуацията. Напомняха диви зверове, дебнещи плячка. Задържаха се за секунди, после светнаха задните светлини на първата кола и веднага след това на автомобила отзад.

— Идват насам! — изплаши се Томаш.

Разтревожен, че джиповете могат да минат край мястото, където се бяха укрили, Борис прошепна нещо на руски и Филипе махна на Томаш да го последва.

— Това е много опасно — каза той, — Борка ще ни преведе по друг, пряк път.

Измъкнаха се от канавката и закриволичиха из тъмната степ. Смачканите треви и билки под краката им излъчваха силен и замайващ аромат. Няколкостотин метра по-нататък излязоха на широка пътека и се качиха на велосипедите. Бавно заобиколиха Хужир, напредвайки метър по метър с изгасени фарове, после стъпиха здраво на педалите и въртяха, докато краката им натежаха като олово.

— Шаманка — извести Борис.

Бяха пристигнали. Очите на Томаш бяха привикнали с мрака, но първото, което отбеляза, когато достигнаха землището, не беше образ.

Не беше и мирис. Първото, което доловиха изострените му сетива, бе тихият, спокоен ромон на водата.

Заливът имаше малък пясъчен плаж, извит като широко „U“. Тъмен силует, напомнящ готическа крепост, се издигаше от лявата му страна. Четиримата слязоха от велосипедите и се спуснаха до плажа, после поеха по посока на мрачния силует, изправен над залива.

— Какво е това? — попита Томаш, сочейки към сянката, която сякаш бе застанала на стража край езерото.

— Шаман скала — каза Филипе. — Наричат го Шаманка.

— Шаманската скала?

— Не е шаманска скала — поправи го приятелят му. — А скалата Шаманка. Този зъбер е едно от деветте най-почитани свещени места на Азия.

Томаш се вгледа внимателно в сянката пред тях.

— С какво е забележително това място?

— Разкажи му, Надя.

Рускинята, която мълчаливо вървеше отпред, забави крачка и тръгна редом с Томаш.

— Тук, в Шаманка, се е родил първият шаман — обясни тя. — Той бил мъж и след известно време се почувствал много самотен. Тогава създал първата жена шаман.

Сянката се извиси пред групата — огромна, заплашителна, толкова близо, че Томаш вече можеше да различи формите. Беше остра двувърха скала с груба повърхност, чиито остри ръбове отдалеч напомняха бодли на таралеж. Тънката източена плажна ивица сякаш се мъчеше да досегне каменното чудовище, обърнало гръб на сушата, като страж, охраняващ водите на Байкал. Имаше нещо нереално в него, сякаш беше парче Луна, захвърлено в езерото, странно тяло, попаднало тук от друго измерение.

Жълто-алена светлина, бледа и треперлива, проблесна на скалната стена.

— Какво е това?

— Камагън — успокои го Надежда. — Запалил е огън.

Достигнаха основата на скалата и се заизкачваха по стръмния склон по посока на пламъците, трепкащи на върха. Скалата беше мраморна, покрита с червен лишей. Всичко тук изглеждаше

естествено, първично, с изключение на един надпис, издълбан в камъка. Томаш реши, че буквите са санскритски.

Надежда извика силно името на Камагън и скоро дочуха немощен глас да отговаря. Намериха стария шаман увит в одеяла, полегнал в зейнала в самия камък пещера, до огъня, който беше запалил на входа. Беше мъж с широко и мургаво лице, с черни бадемови очи и изпъкнали скули — типично лице на монголец; снежнобелите му коси се подаваха изпод синята вълнена шапка като проскубана слама.

Последва разговор на руски между новопристигналите и шамана. Борис и Филипе не спираха енергично да жестикулират, сякаш това беше начин да подчертаят важността на онова, което имаха да казват. Но Камагън не се даваше, въобще не изглеждаше впечатлен от онова, което новопристигналите му разказваха, и Надежда се намеси. Рускинята заговори спокойно и бавно. Камагън я изслуша, без да каже дума, попивайки онова, което тя му говореше — беше очевидно почитанието му към нея.

— Какво казва тя? — попита Томаш шепнешком.

— Обяснява му, че сме преследвани от хора, които заплашват *тегш*.

— Какво е това?

— Шамански термин.

— Но какво значи?

— Равновесие — преведе Филипе. — Шаманите почитат въздуха, водата и земята и смятат, че е важно да се поддържа равновесието в света. Според тях земята не е мъртва: всяко място вибрира с живото присъствие на духовете. Всичко си има душа, включително животните и растенията. Шаманската етика се основава на почитание към природата и защита на природните феномени. Надя разчита именно на тази етика.

Надежда млъкна и дойде ред на стареца да говори.

— Какво казва?

— Майката Земя и Бащата Небе са ни създали и хранили в продължение на милиони години. Те заслужават нашата почит — прошепна Филипе, превеждайки изреченото от Камагън. — Хората смятат, че светът е материален и предназначението му е да им служи. Но не е така. Проблемът е, че хората са загубили почитта си към

Майката Земя и поради това всички сме обречени. Трябва да почитаме езерото и планината, тайгата и степта, орела и рибата, ако не — всичко ще изгубим. Трябва ни *тэнгерь мэндэ*^[1]. Всеки от нас е отговорен за онова, което прави. *Тэнгерь* вижда всичко, той е творец на съдбата.

— Какво ни трябва? — попита Томаш, прекъсвайки симултанния превод.

— *Тэнгерь мэндэ* — повтори Филипе. — Това е личната отговорност, връзката ни с вселената. Шаманите смятат, че връзката на човешките същества с вселената е пряка, без каквито и да било посредници — нито свещени книги, нито свещеници, нито дори шамани. Само *тэнгерь мэндэ*.

Камагън млъкна за малко и рускинята отново се включи в разговора. Този път говореше развълнувано и сочеше последователно ту към плажа, ту към вътрешността на пещерата, ту към езерото. Филипе беше така увлечен от думите ѝ, че престана да превежда, но не се и наложи. Старият шаман я изслуша мълчаливо, поклати глава, когато най-сетне млъкна, и произнесе една-единствена дума:

— Да.

Това да ги подтикна към действие. Влязоха в пещерата и повдигнаха нещо, което Томаш в тъмното не можа да различи. Видя, че го влачат към входа на пещерата.

— Какво е това?

— Кану, не виждаш ли?

Наистина беше дървена лодка. Тясна и дълга, тя побираше двама човека. Слязоха в подножието на скалата и пуснаха лодката във водата, след което се върнаха в пещерата, за да вземат още едно кану. Томаш тръгна с тях и този път се включи в пренасянето на лодката. На входа на пещерата, крепейки кануто, той се спъна в един камък и едва не полетя от скалната урва, но успя да запази равновесие. Тогава чу гласа на Надежда.

— Пристигат.

Обърна глава, вдигна кануто по-високо и надникна, опитвайки се да разбере какво става. Мракът над плажната ивица бе прорязан от светлините на приближаващи се фарове.

Бяха джиповете.

— Бързо! Бързо!

Тримата мъже почти тичешком се спуснаха надолу по склона с кануто на рамене. Хвърлиха кануто във водата и Филипе махна към Томаш.

— Ти и Надя ще сте в това кану. — Посочи близката лодка. — Аз и Борка ще се качим в другото.

Надежда се вмъкна в лодката и изчака Томаш да се настани. Той хвърли бърз поглед към мястото, където беше видял джиповете, и установи, че колите са спрели, вратите са отворени и хората изскачат навън. Повече не му трябваше да гледа. Зае мястото си и хвана греблото.

— Бързо!

Филипе изпсува на португалски, докато се качваше във второто кану.

— Откъде тези кучи синове знаят къде сме?

— Дали някой не ни е издал? — подхвърли Томаш.

— Кой? Преди малко решихме да дойдем тук, на Шаманка.

— Може би претърсват целия остров.

В далечината се разнесоха гласове. Хората от джиповете ги бяха открили.

Греблата на двете канута се потопиха във водата и лодките започнаха да се отдалечават от скалата.

— Къде отиваме? — попита Томаш, който вече не виждаше другото кану.

Отговори му тъмнината.

— Ще се разделим — обади се гласът на Филипе. — Ти оставаш с Надя.

— Къде ще се срещнем?

— Не знам. После ще се свържа с теб.

Непознатите тичаха по плажа и за миг стигнаха до Шаман скала. Гребейки с ярост, Томаш набра преднина и едва тогава се осмели да погледне назад. Видя силуетите на мъжете, които се очертаваха на фона на скалната стена, осветени от бледото призрачно сияние на огъня на Камагън. Нещо проблясваше в ръцете им.

Зззззмммм, зззззмммм, зззззмммм.

Звукът раздра въздуха около кануто, последван от пукотевица. Разнесоха се няколко последователни пльок-пльок във водата пред тях: куршумите явно бяха попаднали в езерото.

— Те стрелят по нас! — извика Томаш изплашен.

В този момент съзнанието му като че се раздвои. Едната му половина беше връхлетяна от страха и порива да избяга, да се махне оттам, да се измъкне на всяка цена, но другата, рационалната, наблюдаваше ставащото с необикновено отчуждение — имаше чувството, че е само зрител, който гледа сцената от разстояние, сякаш събитията не го засягат. Рационалната му половина остана смаяна от онова, което се случваше. Никога не беше допускарал, че може да се превърне в мишена. Мислеше, че първо се чува пукот и едва след това просвирването на куршумите, както във филмите, но всъщност беше тъкмо обратното. Куршумите летяха по-бързо от звука и свистенето изпреварваше гърмежа.

— Шшшт! — прошепна Надежда. — Не вдигай шум.

— Но те стрелят по нас!

— Стрелят наслуки. Не ни виждат.

Опасното жужене около кануто стихна, гърмежите се отдалечиха и заглъгнаха. Надежда се оказа права. Непознатите не виждаха канутата. Пред очите им се простираше само черната повърхност на Байкал, която се сливаше със сибирската нощ.

[1] Израз от бурятската култура, който означава „лична отговорност“. — Б.пр. ↑

XXIII

Кануто се врязваше във водата с равномерна скорост, греблата се повдигаха ту откъм дясната, ту от лявата страна, гребците се задъхваха от усилието да поддържат ритъма: едно-две, едно-две, давай, давай, едно-две, продължавай напред, още малко, едно-две, едно-две...

Но десетте минути гребане си имаха цена. Томаш усещаше как мускулите на раменете и врата му натежават като камъни и ръцете му се схващат от еднообразните движения. Останали без сила, двамата дишаха тежко, поемайки с мъка всяка глътка въздух. Бяха изчерпили горивото на страха в отчаяните усилия на бягството и се налагаше да намалят темпото, с което въртяха греблата. Кануто вече не се носеше като изстрелян снаряд, а се плъзгаше по повърхността като крехка и деликатна орехова черупка, чувствителна към лекото полюшване на Малое море, тесния проток между острова и континента.

— Къде са? — прошепна Томаш между две вдишвания. Опитваше се да укроти сърцето си, което продължаваше да отмерва вихрен батук^[1].

— Кой? Филка и Борка?

— Да.

— Не знам. Тук някъде.

Томаш се посъвзе и се огледа, опитвайки се да долови някакво движение, но тъмнината около кануто бе непрогледна. Успя да съзре само няколко светли точки пред себе си — навярно самотни къщи, пръснати в степта или тайгата. Ясно различимите светлини на Хужир и трепкащият пламък от огъня на Камагън зад тях подсказваха, че все още са в опасна близост с брега на Олхон. Непроницаемо черна, водата напомняше петрол; бледите светлини около езерото потрепваха като факли и отраженията им се полюшваха с непостоянния ритъм на вълнението.

След няколко минути отдых загребаха отново, но вече без яростното настървение, което ги беше тласкало напред. В главите им продължаваше да отеква отново и отново онзи звук, който бяха чули

при бягството си от Шаманка — зловещото изсвирване на куршумите, разсичащо въздуха около тях като невидими ятагани, което ги бе накарало да осъзнаят, че големите беди никога не идват с предизвестие, а по-скоро връхлитат ненадейно от засада, невидими и вероломни.

Загубиха представа от колко време гребат. От плажната ивица на юртеното селище, под меката привечерна светлина, брегът от другата страна на Малое море им се струваше изкусително близко, на една ръка разстояние. Но сега на двамата бегълци, залутани като слепи в нощта, обезверени, с болезнено сковани гърбове и разяждани от страх, разстоянието им изглеждаше непреодолимо. Близо ли бяха? Или далече? Вглеждаха се в светлините и им се струваше, че стоят на едно и също място; после се загледаха към огъня на Камагън и осъзнаха, че се е стопил до едва доловимо потрепване, като звезда, блещукаща на хоризонта — явен знак за това колко далеч назад беше останала Шаманка.

Внезапно кануто се удари в нещо невидимо и двамата изтръпнаха. Дали не бяха заседнали? Дали не бяха се ударили в скала? Надежда се наведе и слепешком опипа дървото. Ако ударът беше пробил кануто, на дъното щеше да има вода.

— Какво беше това? — прошепна Томаш тревожно.

Ръката на Надежда обходи цялото дърво, но отвътре кануто си беше сухо, което я накара да въздъхне с облекчение.

— Всичко е наред — увери го тя.

— Тогава какво стана?

Въпросът беше основателен, още повече че кануто си стоеше неподвижно. Рускинята се надигна внимателно и се наведе напред, за да опипа кануто от външната страна. Топна ръка в студената вода при носа и обходи лодката от единия до другия ѝ край, без да разбира какво се е случило. И тъй като нищо не установи, наведе се още малко и потопи цялата си ръка във водата, с известен страх, докато пръстите ѝ докоснаха рохкава зърнеста повърхност.

— Пясък! — възкликна тя. — Заседнали сме на пясъчен нанос.

— Ах, не може да бъде! Ами сега?

— *Блин!* Трябва да се измъкнем оттук.

Томаш се закрепил на кануто и с греблото опипа дъното. Наистина беше пясък и по всичко личеше, че носът се е врязал в него,

докато задната част на лодката свободно се носеше по водата.

— Не мислиш ли, че сме стигнали до плажната ивица? — реши се да попита той.

— Възможно е. Можеш ли да видиш нещо?

Двамата се взряха напред, опитвайки се да различат нещо. Вече бяха свикнали с тъмнината, но беше невъзможно да зърнат нещо отвъд гъстия мрак пред тях. Сякаш бяха пропаднали в бездна, напълно изгубени в непроницаемата тъма. Но се налагаше спешно да разберат къде се намират. Томаш отново спусна греблото, но този път непосредствено пред кануто. Достигна пясъка много по-бързо, отколкото от средата на лодката. Събрал кураж, Томаш събу обувките и чорапите, нави панталоните до коленете и се приближи до носа.

— Остави ме да мина — помоли той.

— Внимавай, Томик.

Потопи боязливо стъпалото си във водата. Студът веднага преряза тялото му и ушите му забучаха. Постепенно потопи целия крак и стъпи на пясък, преди водата да е стигнала до коляното му. После нагази и с другия крак и с огромна предпазливост тръгна напред, крачка след крачка, докато водата стигна до глезените му, а после съвсем се отдръпна.

— Плажът е — установи с облекчение. — Стигнахме отсрещния бряг.

Върна се назад и помогна на Надежда да слезе от кануто. Двамата поеха, хванати за ръце към плажа, като слепци по непознат път, и спряха едва когато престанаха да усещат пясъка и почувстваха тревата на сибирската степ под стъпалата си.

— Накъде сега? — попита Томаш, докато обуваше чорапите и обувките си.

— Мисля, че е най-добре да отидем до Сахюрта.

— Пеш ли?

Надежда цъкна раздражено с език.

— Да виждаш случайно автобус?

— Не.

— Тогава защо задаваш идиотски въпроси, Томик? Разбира се, че ще трябва да отидем дотам пеш.

Томаш се надигна припряно.

— Много добре — каза той. — Тръгваме ли?

Рускинята продължаваше да седи на тревата.

— Можеш ли да видиш нещо в тъмното?

— Аз ли? Не.

— Тогава сядай и мълчи.

Бяха задрямали вкопчени един в друг, слети в прегръдка, която ги пазеше от острия студ на степната нощ. Първи Томаш отвори очи и видя ялната синева, която постепенно превземаше небето. Размърда се и събуди Надежда.

Първите слънчеви лъчи огряваха другата страна на Олхон, очертавайки черния издължен силует на острова на тъмния фон на мастиления небосклон. Огледаха се наоколо и за първи път видяха как изглеждаше брегът, където бяха заседнали. Около тях се разстиляше степта, после започваше тайгата, покриваща планинските склонове в далечината; пред тях имаше ред лагуни, заливи и носове се врязваха в бреговата линия, пясъчни ивици се редуваха с надвиснали зъбери. Потърсиха следи от другарите си по суша и по вода, но единственото, което видяха, беше сянката на изоставеното кану, полюшващо се на плажа като довлечен отнейде дънер, носещ се по ритмично прииждащите вълни, които се разбиваха и заливаха пясъка.

— По-добре да тръгваме — предложи Томаш.

Този път Надежда одобри предложението и стана. Утринната светлина беше оскъдна, но достатъчна, за да различат пътя. Подгонени от студа и глада, те бързо поеха по пътя. Прегазиха ниската степна трева и се отправиха на югозапад, като следваха бреговата линия, доколкото беше възможно, и хлътваха по пътеките навътре в сушата винаги щом се наложи.

— Далече ли е мястото, където отиваме?

— Сахюрта ли? Около четиридесет километра.

Томаш се ококори.

— По дяволите! Това си е цял маратон! — Взря се в хоризонта.
— Нищо ли няма преди това?

— Доколкото знам, не.

— Да не би да е онова селце, където хванахме ферибота за Олхон?

— Точно това. Оттам можем да вземем автобус и да отидем до Иркутск.

— Не е ли опасно? Ония типове, които са ни по петите, може да дебнат по този път...

— А каква е алтернативата, Томик?

— Не знам. Ти ми кажи.

Надежда махна към планините на северозапад.

— Можем да тръгнем в тази посока и да стигнем до Манзурка — предложи тя. — Но дотам са осемдесет километра.

— А ако се качим нагоре по брега?

— Още по-зле. Най-близкото селище е Байкалское, на около триста километра.

Томаш сви устни.

— Добре, тогава най-добре е да рискуваме и да вървим в онова селце с ферибота — примири се той. — Може и да се качим на автостоп, преди да стигнем дотам, знае ли се?

Степта беше еднообразна, но неравна, непрекъснато се катереха и слизаха от хълмовете. Ниски храсти растяха на почти еднакво разстояние един от друг, сякаш някой ги беше засаждал. Виждаха се магарешки бодли и градински чай, а жълтият нюанс на слънчогледите придаваше цвят на сухия пейзаж със землиста окраска.

— Никой ли не живее тук? — отчая се Томаш след половин час ходене.

— *Нет* — потвърди Надежда, без да вдига очи. — Земята е много бедна, нали виждаш? Има малко вода в степта. И понеже мястото е почти пустинно, никой не иска да се засели тук.

Невисоки ридове се изпречваха на пътя им и ги принуждаваха да заобикалят препятствията, за да могат да продължат напред. Разговорът вървеше на пресекулки, с откъслечни реплики. Двата бяха гладни и изморени и им се щеше колкото е възможно по-бързо да се измъкнат оттам, но трябваше да се примирят с положението.

Томаш все още таеше обида. Беше решил да премълчи, но сега, след толкова път, се поддаде на изкушението да сподели терзанието, което го изгаряше отвътре на бавен огън.

— Харесваш ли Филипе? — престраши се той.

Надежда сви рамене.

— Не се оплаквам — каза тя. — Винаги е държал на думата си. Освен това върши нещо важно, не смяташ ли?

— Разбира се — съгласи се Томаш. — Но аз питам дали наистина го обичаш?

— А, това ли?

Продължи да върви мълчаливо.

— Е?

— Мъжете са си мъже. Вие харесвате секса, аз също харесвам секса. Какво лошо има в това?

— Обичаш ли Филипе?

— Обичам всички мъже, с които съм. Стига да плащат, всичко е наред.

Томаш замълча за миг, замислен над думите ѝ.

— Не ти ли се иска да се измъкнеш от този живот?

— Какъв живот? На професионалистка в секса?

— Да.

— *Блин!* — изруга тя. — Ама какъв ти е проблемът?

— Никакъв. Само ми е любопитно, това е. — Вгледа се напрегнато в нея. — Принудена си да живееш така, нали?

Надежда се разсмя.

— Какво, искаш да ме спасяваш ли?

— Да, защо не?

Рускинята млъкна и се вгледа в земята под краката си.

— Ти си много мил, Томик. Но аз нямам нужда да бъда спасявана.

— Така ли мислиш?

— Така. Никой не ме принуждава да водя този живот. Правя го, защото обичам парите и защото ми доставя удоволствие. Ако днес реша да приключа с това, веднага ще го направя. — Изгледа го дружелюбно. — Знаеш ли какво означава името ми?

— Надя?

— Не, глупчо. Надежда. Знаеш ли какво означава?

Томаш сви устни.

— Нямам представа.

— Надежда означава *упование* — каза тя и се усмихна лъчезарно. — Упование. Разбираш ли, Томик? Аз имам вяра. — Впери замечтан поглед в хоризонта. — Когато завърша факултета следващата година,

знаеш ли какво ще направя? Ще си намеря някой Иван и ще замина с него да живея в Крим. — Тръсна рижите си коси безгрижно. — Не бери грижа за мен.

— А мафията ще те пусне ли?

— Каква мафия? Живея както ми се иска и ще зарежа този живот, когато реша. Тук мафиите нямат думата. Ще правя с тялото си каквото искам, а на който му се ще, ще плаща. — Кимна към Томаш. — А ти с твоите проповеди трябва да знаеш, че вече няма да има гратис. Отсега нататък, ако смяташ да играеш играта, ще плащаш. Не си по-различен от другите.

[1] Африкански танц, изпълняван в кръг с пляскане на ръце и биене на барабан. — Б.пр. ↑

XXIV

Облак прах им подсказа, че наблизо има път от утъпкана пръст. Стрелките на ръчния часовник на Томаш вече се приближаваха към обед. Двамата бегълци се влачеха безмълвно из степта, прекалено изнемощели, за да поддържат разговор. Гората се спускаше по планинския склон и достигаше до малка ливада, но двамата предпочетоха да продължат по откритата пустош, където се ходеше по-лесно.

Прахолякът в далечината ги извади от летаргията, в която бяха изпаднали, и им вдъхна живот така, както въздухът съживява спихнат балон.

— Хора идват насам! — възкликна Надежда. — Най-сетне!

— Да, но идват насам — отбеляза Томаш. — А на нас ни трябва някой да отива натам.

— Няма значение. Щом идва кола, значи наблизо има пътна зона. Това е чудесно!

Опитаха се да предвидят трасето на автомобила, който вдигаше тази пушилка, но скоро разбраха, че има само един възможен път — този, който водеше към тях. Степта се свиваше на това място до тясна ивица, притисната между тайгата и езерото, поради което и възможностите не бяха много. Никакъв автомобил не би могъл да премине през гъстата гора, а не се виждаше друг облак прах, който да показва движение по друг път през близката гора. Следователно автомобилът, който се приближаваше, щеше неминуемо да мине покрай брега, където двамата се намираха. Изкачиха се на малко възвишение и зачакаха с надежда.

Облакът нарасна и ревят на мотора премина в кресчендо. Ненадейно колата изскочи иззад един хълм и се понесе насреща им. Беше джип. Веднага след него се показа друг и Томаш усети как нещо прерязва гърдите му. Беше познал джиповете от предишната нощ.

— Те са! — извика Томаш.

Дръпна Надежда за ръката и затича по склона надолу, препускайки лудо из степта. Не беше сигурен дали са ги видели, макар че това му се струваше твърде вероятно. Страхът олекоти крачката му и умората се изпари, заместена от прилив на енергия, която вече си мислеше, че не притежава. Двата хукнаха из откритата пустош, преценявайки близостта на джиповете по слух и с крайчеца на окото. След няколко минути лудешки бяг пресякоха линията на дърветата и потънаха в тайгата.

Сред боровете и храстите напредваха много по-бавно — достатъчно бавно, за да разберат, че моторите са угаснали. Чуха да се удрят врати. Явно ги бяха открили и ги преследваха. Дочуха викове на мъже, които им подеждаха като приток на адреналин; подвижванията на преследвачите им вляха допълнителни сили и ги тласнаха напред, в отчаяно бягство. Тичаха с все сила сред дърветата, удряйки се в клоните, тръни и храсти късаха дрехите и кожата им. Но нищо не можеше да ги спре. Тичаха като зайци сред гъсталака и се промушваха между боровете, стараейки се да увеличат разстоянието между тях и преследвачите.

Продължаваха да крещат заповеди някъде зад тях, ту по-наблизо, ту по-далече. В някои моменти им се струваше, че още миг и ще ги заловят, но веднага след това се убеждаваха, че се отдалечават от непознатите. Дробовете им щяха да се пръснат от напрежение и собственото им дишане им се струваше толкова шумно, че неминуемо щеше да ги издаде, но продължаваха да тичат все по-напред и по-напред, навлизайки дълбоко навътре в гората.

Томаш чу сподавен стон и се обърна назад. Видя Надежда, паднала до един храст.

— Хайде — каза той, след като се върна назад и ѝ подаде ръка. — Бързо!

Рускинята направи опит да стане, но лицето ѝ се изкриви от болка.

— Не мога — изстена тя. — Навехнах си крака.

Томаш я дръпна по-силно.

— Хайде. Не можем да спрем.

Девойката стана и направи няколко крачки, които наподобяваха подскоци на куц крак. Очевидно не беше в състояние да продължи.

— Не мога! — изплака тя. — Боли ме.

Томаш погледна назад. Преследвачите още не се бяха появили, но беше повече от ясно, че останат ли намясто, скоро щяха да ги хванат. Огледа се наоколо отчаян, търсейки решение, но в главата му беше останала една-единствена мисъл.

— Трябва да се измъкнем оттук.

— Бягай — каза тя. — Ти можеш да тичаш, за разлика от мен. Бягай, Томик!

Историкът я изгледа изкушен. Предложението ѝ беше разумно. Ако останеше с Надя, щяха да заловят и двамата, ако побегнеш, имаше шанс да се измъкне. При всички случаи тя беше изгубена. Най-разумното решение несъмнено бе да бяга.

Почти беше решил да го направи, но в последния момент се спря. Спомни си какво се беше случило на двамата учени, преследвани от същите тези мъже или други като тях, и осъзна, че ако я остави, това би означавало да я обрече на сигурна смърт. Не можеше да го направи. Не би могъл да живее със спомена за това. Но оставането на това място беше истинско самоубийство. Какво да реши? Да бяга, или да остане?

Ослуша се за преследвачите. Все още ги нямаше, но гласовете приближаваха. Не биваше да стоят повече тук, трябваше да се размърдат. Секундите изтичаха, трябваше на всяка цена да излязат от безизходицата и да намерят някакво решение.

— Облегни се на мен — каза той, подлагайки рамото си, и прехвърли ръката ѝ през врата си. — Да тръгваме.

Повлече я из гората, напрягайки всичките си сили; тя куцукаше, опряна на него. Напредваха отчайващо бавно, независимо от старанията си, и Томаш си даде сметка, че така доникъде няма да стигнат. Изтощението си казваше думата и дистанцията между тях и преследвачите се топеше. Всеки момент щяха да ги настигнат. В отчаянието си зърна храст между два бора и се втурна натам. Помогна на Надежда да се скрие зад листака и самият той направи същото. Гърдите им продължаваха да хрипят и Томаш направи знак да укротят дишането си.

Тишина.

Чуруликането на птиците изпълваше тайгата с кротки трели, но онова, което преди биха сметнали за обикновен концерт на природата, сега им се струваше зловещ знак, че са в плен на първичните сили на

природата. Пойната песен на птиците им напомняше, че това не беше светът на хората, че законите тук са различни и всеки ловец може да се превърне в дивеч за друг. Чакаха спотаени, цялото им внимание беше концентрирано върху друг род шумове и звуци. Не се наложи да чакат много. Дочуха гласовете на мъжете и шума от придвижването им между храстите. Нямаше съмнение: преследвачите бяха наблизко. Застинаха неподвижно и затаиха дъх, капки пот избиха по челата им. Оставаше им само да се молят, че храстът наистина ще ги прикрие.

Обзет от напрежение, Томаш се питаше доколко ефикасно беше укритието им. Допреди малко, в трескавата суматоха на бягството, този храст му се струваше чудодейно разрешение. Но сега не беше толкова сигурен. Представи си как преследвачите идват и се взират наоколо, още по-бдителни от преди, и си даде сметка, че той и Надя бяха изложени на показ, почти голи, като деца, които се крият зад завеса, но крачетата им издават къде са. Невъзможно беше да не ги забележат, заключи той с примряло от страх и изтощение сърце. Колко глупаво постъпиха, като се укриваха тук. Но вече нищо не можеше да се направи, просто нямаха алтернатива. Не им оставаше нищо друго, освен да стоят неподвижни като статуи и да се молят непознатите да не ги забележат.

В този момент се появи един мъж.

Видяха клоните да се разклацат и мъжът изневиделица изникна пред укритието им. Пристъпваше бавно, с дебнеца походка, без да издава звук, като дива котка по време на лов. Беше с дънки и кожено яке, а онова, което държеше в ръцете си, изплаши до смърт Томаш. Макар че никога не го бе виждал на живо — само във филмите и на снимки във вестниците, — историкът разпозна „АК-47“. Мъжът вървеше през тайгата с *Калашников* в ръце и нямаше никакво съмнение, че дивечът бяха те.

Томаш и Надежда замръзнаха от ужас. Струваше им се, че шумът от ударите на сърцата им се долавя на сто метра разстояние. Смъртта бродеше наоколо, душеше страха им, улавяше топлата им дирия. Чуха друг мъжки глас, но никой не се показа. Човекът с *Калашников* застина за момент на полянката пред храста, каза нещо на някой, когото не виждаха, и отново пое напред, в храсталака.

Двамата бегълци останаха неподвижни, с молитва на уста, опасявайки се да не би да се появят други преследвачи. Дочуха нови

гласове, сега отдясно, сякаш ловджийската хайка току-що ги беше подминала, без да ги забележи. Откъслечните реплики между непознатите звучаха все по-приглушено и Томаш въздъхна с облекчение.

— Отиват си — прошепна толкова тихо, че самият едва се чу.

— Да — отвърна му тя също толкова тихо.

— Разбра ли какво си казваха?

— Търсят ни.

— Но вече ни изгубиха. Може би е по-добре да се възползваме и да избягаме в обратната посока.

— Не. Те знаят, че се крием.

— Така ли?

— Да. Говореха си за това.

— Но какво да правим?

— Да стоим мирно. Ако се размърдаме и се разшумим, веднага ще ни намерят.

Млъкнаха и останаха неподвижни. Копнееха да напуснат скривалището си, но бяха сковани от страха и не можеха да помръднат. Отекващите наблизко гласове потвърждаваха, че преследвачите им продължават да претърсват зоната, а шумът огласяше гората, сякаш проверяваха всяко кътче в гората. Внезапно звуците спряха и мъжете започнаха диалог.

— Ще се върнат назад — прошепна Надежда, която следеше разговора.

Веднага след това гласовете наистина станаха по-високи и двамата бегълци отново затаиха дъх. Усетиха някой да се приближава и се вцепениха, питайки се дали сърцата им щяха да издържат на повторното преминаване на преследвачите. Чуха шума от разгръщаните клони и изведнъж пред очите им застанаха нечий крака. На половин метър от храста се виждаше обърнат надолу *Калашников*. Непознатият също носеше дънки, но беше по-набит от предишния. Мъжът спря за миг толкова близо до тях, че виждаха само краката и корема му; горещо пожелаха да се отдръпне колкото е възможно по-бързо.

Но непознатият остана на мястото си. До него се появи още един човек; двамата се заоглеждаха ту на една, ту на друга страна, сякаш бяха объркани. Внезапно вторият мъж клекна и надникна под храста.

Видя ги.

— *Вот они* — извика руснакът.

Ужасен, Томаш едва не изскочи иззад храста. Но краката не го държаха, отмалели като сварени спагети, така че дори нямаше сила да реагира.

Около храста настана истински ад. Двамата непознати от полянката обърнаха *калашниците* към укритието; появиха се още дула на оръжия, някои се промушиха в листака и един глас изрева:

— *Выходите оттуда!* — заповяда той. — *Быстро!*

Надежда трепереше от ужас.

— Искат да излезем отгук — преведе тя.

Като сомнамбул, с притъпени сетива, Томаш дръпна клоните и помогна на рускинята да излезе. Докато се изправяше, някой стовари юмрук в корема му. Томаш се преви одве и рухна на земята.

— *Это ты геолог?* — излая заплашителен глас.

Усети дулото да се залепва за тила му. Минаха няколко секунди, докато възстанови дишането си.

— Не разбирам руски — каза той на английски. Устата му беше пълна с пръст.

Чу женски стон, биеха Надежда. Последваха нови въпроси на руски. Момичето отговаряше между хълцанията.

„Това е краят“, помисли си Томаш.

Руснаците й крещяха и тя отговаряше през плач. После се обърнаха отново към него, дръпнаха косата му назад, някой залепи уста на ухото му и извика още нещо на руски. Непознатият го опипа, намери джобовете, пребърка го и извади каквото намери. После пусна главата му и Томаш отново усети дулото в тила си. Чу някакъв разговор и след малко останалите мъже се отдалечиха на няколко метра, сякаш не искаха да участват в онова, което щеше да последва.

„Ще ме разстрелят“, разбра с ужас.

Надежда хълцаше. С крайчеца на окото си Томаш видя, че и тя беше повалена на земята, със забит *Калашников* в тила. Настана тишина.

Силен пукот отекна край Томаш и оглуши дясното му ухо. Обърна глава и потресен, видя, че главата на Надежда бе раздробена. Пръски кръв и мозъчна тъкан се смесваха на земята с косите с цвят на мед.

Дулото бутна главата му напред, при което челото му се удари в земята. Томаш си помисли в този миг, че всичко е свършило. Щяха да стрелят. Натискът на тила му изчезна и без да разбира какво става, усети, че мъжът се навежда зад гърба му и отново приближи уста до ухото му.

— Върви си, португалецо — каза непознатият на английски. — Върви си и никога вече не се връщай.

Мъжете се размърдаха и за секунди поляната опустя. Разтреперан от шока, Томаш бе обзет от чувство за нереалност. Питайки се дали всичко това не беше само кошмар, се надигна и седна на земята. Мъжете наистина бяха изчезнали, оставяйки портфейла и паспорта в краката му.

Тогавя невярващите му очи се спряха на окървавеното безжизнено тяло на Надежда, проснато на влажната земя като счупена кукла, и заплака.

XXV

Сградата изглеждаше тиха и спокойна както винаги, може би малко по-жизнерадостна от преди. Все пак пролетта беше в разгара си и лехите в градината бяха отрупани с цвят. Розите сияеха под слънцето — червени и жълти, пълни с живот, съревновавайки се с оранжевия цвят на кантариона, чиито листа прозираха на светлината. Но екзотичното излъчване на цветната градина идваше най-вече от небесносинята нигела с разтворени като звезди венчелистчета.

Томаш влезе в дома и сякаш попадна в друг свят. До този момент не можеше да се освободи от страшното преживяване в Сибир. Не можеше да заличи спомена от изстреляния откос с *Калашников*, който беше раздробил главата на Надежда, нито образа на девойката, просната на поляната в тайгата. Звукът и образът постоянно гнетяха Томаш, споменът пулсираше в главата му през целия път от бреговете на Байкал до старческия дом в Коимбра.

Но в момента, в който прекрачи входната врата, натрапчивият кошмар внезапно отлетя, сякаш съзнанието му милостиво се беше съгласило на примирие. Сякаш подсъзнанието му подсказваше, че за да се справи с новия проблем, не биваше да внася тук предишния — за всяко нещо си имаше време. С внезапно прояснена и спокойна глава, Томаш се запъти направо към кабинета на директорката в средата на коридора и спря едва пред табелката с името Мария Флор на дървената врата.

— Може ли? — попита той, надничайки в стаята малко след като беше почукал.

Директорката вдигна глава от документите, които преглеждаше, и му отправи очарователна усмивка.

— Заповядайте, професоре — каза тя и го покани на мястото пред бюрото. — Мислех, че сте изчезнали от лицето на земята.

Томаш се настани на стола.

— Малко оставаше — отговори той, потръпвайки. — Бях извън страната, където попаднах в доста сложна ситуация. Върнах се едва

днес. Веднага щом слязох от самолета в Лисабон, минах да взема колата и дойдох направо тук, в Коимбра.

— Забелязах, че не сте ни посещавали скоро.

Посетителят се сви на стола и сведе очи, малко засрамен от онова, което навярно си бяха помислили за отсъствието му.

— Извинявам се, така се налагаше. Служебни задължения — оправда се той отново. После вдигна глава, сякаш искаше да покаже, че е приключил със самокритиката. — Майка ми как е?

— Избяга.

Томаш отвори широко очи. Отговорът го разтърси безцеремонно като шамар.

— Моля?

— Майка ви избяга.

— Как така избяга?

— Много просто. Взе си нещата и излезе през вратата.

— Но... вие сте я оставили да си замине?

Директорката въздъхна.

— Професоре, какво можем да направим? Не забравяйте, че всичко това е ново за нея. Майка ви е свикнала с определен начин на живот. И изведнъж се оказва в друга среда, съвършено непозната и чужда за нея, при това против волята ѝ. Както можеше да се очаква, реакцията ѝ беше негативна.

Томаш почувства как гневът напирва в гърдите му като вулкан, готов да изригне.

— Но как можахте да я оставите да си тръгне оттук?

— Доколкото знам, професоре, майка ви е пълнолетна и има всички права, включително свобода на движение. Щом си е взела нещата и е напуснала, какво бихме могли да направим ние? Тя не е затворник все пак. Не е осъдена от нито един съд, нали?

— Но тя не може да стои сама, без надзор! Тя е опасна за самата себе си. Къде е майка ми сега?

Мария посочи вратата.

— Тук.

— Моля?

— Тук, в дома.

Томаш я изгледа объркано.

— Извинете, не ви разбрах. Не казахте ли, че е избягала?

— Казах ви истината. Избяга на третия ден.

— Но сега е тук?

— Да, успяхме да я върнем, слава богу.

Томаш въздъхна с облекчение.

— Опитахме да се свържем с вас, но мобилният ви телефон беше изключен. Не можете да си представите колко пъти опитвахме. И понеже знаехме, че майка ви е пациентка на доктор Говея, решихме да се обадим в болницата и успяхме да говорим с него. Всъщност доктор Говея я намери и върна.

— И как се чувства тя сега?

— Свиква, слава богу. Искате ли да я видите?

— Разбира се — каза той и се надигна веднага.

— Добре е, но като имаме предвид състоянието и възрастта ѝ, разбира се — отговори директорката, без да става. — Беше важно да сте тук с нея през първите дни от приобщаването ѝ към дома.

— Да, знам. Но повярвайте ми, това беше невъзможно.

Томаш се поколеба за момент какво да направи: дали да излезе, или да седне отново. Поведението на директорката на дома му показваше, че разговорът не е приключил, и може би бе по-добре да се върне на мястото си.

— Както навярно разбирате, тези неща са малко сложни за нас — каза Мария, решила да го накара да осъзнае отговорностите си. — Да се управлява старчески дом не е лесно и непрекъснато се сблъскваме с нови ситуации. Вчера, например, една осемдесетгодишна жена почти цяла нощ е обикаляла дома да търси кухнята. Объркала се, не могла да намери стаята си и направила опит да легне при трима от обитателите на дома.

— Сериозно? — учуди се Томаш, заемайки отново стола си. — Виж ти, като остареея, искам да дойда тук.

— Не се шегувайте.

— Извинете, представям си как си лежа в стаята, а посред нощ идва някаква жена и се гушва при мен в леглото. Та това е мечта на всеки мъж!

Мария се разсмя.

— Дори и ако е възрастна?

— Ех, на тази възраст мисля, че не можем да сме придирчиви, нали? На война и мишките са храна.

Двамата се разсмяха едновременно, но директорката бързо си върна сериозното изражение. Не ѝ се струваше етично да се надсмива над това.

— Вие се шегувате, но въпросът е сериозен.

Усмивката изчезна от лицето на Томаш, който кимна утвърдително.

— Знам.

— Имаме клиенти, които са просто мечта. Много възпитани и дори се извиняват, че не могат да се хранят сами. Но има и други...

Тя вдигна очи към тавана в израз на отчаяние, без да довърши изречението.

— Но какво правят другите?

— Всичко, за което се сетите. Някои не могат да се контролират и ръсят изпражнения из цялата стая, нещо ужасно. Знам, че не са виновни, но въпреки това не е лесно човек да влезе и да почисти, нали? Понякога дори ми е жал за служителките.

— Това трябва да са най-тежките случаи.

— Не. Най-тежките случаи са сърдитите, онези, които още със ставането си започват да ни хокат. Закуската е прекалено рано или прекалено късно, леглото е прекалено близо до прозореца или прекалено далече, всички сме кучи синове, оставили сме косъм във ваната, взели сме пари от портфейлите им или ги тормозим, яденето е прекалено солено или прекалено безсолно — с една дума, всичко е лошо. А освен това влизат в конфликт с другите, разменят си обвинения, цяла корида. — Поклати глава. — Вижте, някои хора превръщат живота ни в ад.

— С възрастта недостатъците се изострят, нали?

— И още как — съгласи се Мария. — Но истината е, че на мнозина от тях просто им е криво и поради липса на друг, си го изкарват на нас. Ето тук е коренът на проблема и трябва да го разберем.

— Не ми казвайте, че майка ми попада в тази група.

— Не. Дона Граса е много мила. Трудно ѝ беше да свикне, така е, но се държи. Освен това не би могла да тормози когото и да било.

— Да, много бих се учудил, ако разбере, че е нагрубила някой.

Директорката най-сетне стана от стола, давайки знак, че разговорът е към края си.

— Има и още една категория, тази на досадниците. Горките, те не са виновни, но пречат на обслужването. Някои викат по цял ден, други вървят след нас навсякъде, а двама-трима питат все едно и също или разказват една и съща история по петдесет пъти на ден. Нуждаят се от някой, който да е постоянно до тях, но изискванията на обслужването не ни позволяват да поддържаме дълги разговори. Как би могла служителката да си приказва с някой половин час, когато трябва да почисти десет стаи за една сутрин?

— Действително...

Мария Флор го придружи до вратата на кабинета и заедно излязоха в коридора. Сремнаха възрастна жена, която влечеше чехли по пода; носеше бял пенъоар с дантелено жабо, а белите ѝ коси бяха вързани на опашка.

— Виждате ли тази госпожа? — пошушна му директорката, когато възрастната дама се отдалечи.

— Да.

— По цял ден ходи из коридорите. Настаняваме я на масата, когато дойде време за храна, но достатъчно е за миг да се разсеем, и ето ти я отново в коридорите. Направо ни подлудява.

— Може би щеше да е по-добре, ако тези хора си бяха останали у дома, нали?

— И кой щеше да ги гледа? Днес хората нямат време да си стоят вкъщи, за да се грижат за родителите си и да търпят своенравните им капризи. Това е истината. Днес хората живеят по-дълго и ритъмът на живот не позволява да се обгрижват толкова много възрастните. В миналото малко хора са стигали до старини и тези, които са били на преклонна възраст, са могли да разчитат на помощ от семейството. В ония времена жените не са ходели на работа, седели са си вкъщи и са се грижили за близките си. Но днес вече не е така. Благодарение на медицинското обслужване възрастните хора са много повече от преди, а с включването на жените в пазара на работната сила вече я няма онази семейна структура, която да обгрижва старите хора, разбирате ли?

— Да, демографският профил на обществото се е променил.

— Променил се е, и то как — съгласи се тя. — При това положение на нещата професионалната помощ в домовете за възрастни хора, стига да е качествена, има изключително важно значение. —

Махна към пода, сочейки дома. — Но трябва да си изясним какво е старостта, за да разберем какво се случва тук. Някои смятат, че домът за възрастни хора трябва да е като домовете на обитателите, но това е заблуда, с която живеят хората отвън, за да не ги гнети действителността. — Мария посочи с жест наоколо. — Истината е, че един дом за възрастни е по-скоро болница, нали? Обитателите, които могат да се грижат за себе си и са в добра форма, се броят на пръсти. Повечето от хората тук се нуждаят от помощ за най-дребните неща. Не могат сами да се мият, не могат сами да се хранят, някои дори не могат да ходят, на други им е трудно да уринират, много от тях не са с всичкия си, с една дума, тук по-скоро имаме пациенти, отколкото наематели.

— Сложно е.

Мария посочи Томаш.

— И освен всичко, трябва и да ви търпим.

— Мен ли?

— Да, вас. Близките.

— Какво правим ние?

— Вие конкретно нищо... което всъщност не говори във ваша полза.

— Нали няма да ме порицавате?

— Вижте, далеч съм от подобна идея, но бих искала да разберете, че присъствието на близките е от съществено значение, за да се помогне на старите хора в този тежък период от живота им. Много от тях сякаш вече не разбират нищо, така е, но това не означава, че са станали безчувствени. Напротив, дори са прекалено чувствителни към вниманието, което семейството им обръща.

— Знам, но наистина ми беше невъзможно да дойда — заоправдава се Томаш. — Имах неотложни ангажименти.

— Вие си знаете — повтори тя. — Не смятам да ви поучавам, но е важно да знаете, че присъствието ви може да повлияе благотворно за приобщаването на майка ви към живота в дома. Не можем просто да натикаме старите хора в дома и да очакваме, че това ще разреши всички проблеми като с вълшебна пръчка. Нашата работа е да поддържаме хората спретнати, стоплени, нахранени и да им даваме лекарствата навреме. Даваме материалните условия, които по разбираеми причини семейството не е в състояние да им даде. Но в

емоционален план, колкото и да сме симпатични и любезни с обитателите, това не замества общуването със семейството. Моля ви, идвайте по-често да посещавате майка си, не я карайте да се чувства отблъсната и изоставена.

Томаш наведе глава и прехапа устни. Знаеше, че посланието бе отправено лично към него.

— Имате право.

Заковаха се пред дневната. Директорката спря поглед на един силует до прозореца.

— Ето я майка ви — каза тя. — Преди да отидете при нея, бих искала да ви припомня нещо: на тази възраст всички губим по нещо.

— Какво искате да кажете с това?

— Невроните угасват постепенно, понякога по-бързо, друг път по-бавно. Такъв е законът на живота. Искам да знаете, че при всяко ваше идване тук ще ви се струва различна. И рядко по-добре.

Слънцето галеше бръчките, с които времето беше набраздило лицето на дона Граса, когато Томаш се наведе и я целуна по лицето.

— Здравей, мамо, добре ли си?

Дона Граса вдигна зелените си светли очи и ги впи в сина си, който стоеше в трепетно очакване.

— Татко! — възкликна тя, разтваряйки ръце. — Татко!

Томаш я изгледа смаян.

— Мамо, аз съм. Томаш.

Тя се вгледа в посетителя колебливо, после сякаш се опомни.

— Ох, извинявай — каза дона Граса, поклащайки глава, сякаш искаше да се отърси от нещо. — Объркана съм напоследък. Заприлича ми на моя баща. — Погали го по лицето. — Хубав си като него.

— Така е, наследил съм му гените.

— Онзи ден майка и татко ми казаха, че приличаш на ангел.

Синът седна на празния стол пред дона Граса. Нямаше съмнение, че беше объркана, говореше за родителите си като за живи.

— Как се чувстваш тук? — попита той, сменяйки темата на разговора.

— Мъчно ми е за вкъщи. Вече казах на баща ти, че искам да се връщам.

Спомените ѝ се бяха смесили. Във въображението ѝ нейният съпруг продължаваше да е жив и навярно доста по-млад.

— Мамо, добре ли спиш?

— Всякакви непознати хора нахълтват в стаята ми, голяма досада.

— Това са служителките от дома. Трябва да видят дали всичко е наред.

— Предпочитам Алзира, свикнала съм с нея. — Беше домашната помощничка от времето, когато Томаш учеше в гимназията. — Освен това готви по-добре. Тукашните служители трябва да изкарат курс за готвачи, като онзи по телевизията, нали го знаеш? Онази програма на... Мария де Лурдеш Модещо.

Томаш се огледа наоколо, наблюдавайки възрастните, насядали в дневната. Неколцина си подремваха, други бяха зареяли поглед в пространството, една старица плетеше, трима играеха на карти.

— Не си ли намери приятелки тук, мамо?

— Разбира се, че намерих — каза тя. — Знаеш ли кого срещнах тук?

— Не.

— Деолинда. Сещаш ли се коя е?

— Нямам представа.

— Разбира се, че я знаеш. Запознахме се с нея още докато ходехме на училище.

— Мамо, никога не съм ходил на училище с теб. Когато ти си ходила на училище, аз не съм бил роден.

Дона Граса се замисли, опитвайки се да сложи ред в паметта си.

— Прав си, виж колко съм отнесена. Аз и баща ти я познаваме от училище. — Повдигна рамене. — Та ти разправям, че я срещнах тук.

— И как е тя?

Майка му се разсмя.

— Тя е истинска развратница — прошепна дона Граса. — Винаги си е била лудетина и явно не се е променила. То е в кръвта ѝ, нищо не може да се направи.

— О, така ли?

— Не можеш да си представиш какви номера върти всеки ден. Боже милостиви!

— Кажи де.

Дона Граса се наведе и зашепна, сякаш споделяше тайна.

— Знаеш ли, иска да сваля санитаря.

— Кой санитар?

— Едно младо момче, което работи тук. Деолинда все го моли да ѝ слага вазелин в ануса, но лекарят вече я хвана и ѝ каза, че няма никакъв проблем с ануса. — Хихикане. — А тя, хитрушата, настоява. Казва, че мъжете вече не са като преди, че всички са педали, и продължава да настоява да ѝ слагат вазелин в ануса.

— Гледай я ти дъртушата — усмихна се Томаш.

Дона Граса погледна настрани и изтръпна.

— Шшшт! — каза тя. — Ето я, идва.

Синът обърна глава и видя една възрастна жена, която се приближаваше с игрива походка и чаша чай в ръка. Носеше сива рокля, дълга до пода.

— И кое е това хубаво момче тук? — попита госпожата, приближавайки се до масата.

Дона Граса се прокашля.

— Деолинда, стига глупости. — Хвана сина си за ръка. — Това е моят Томаш.

Деолинда го огледа от главата до петите. — Хм... никак не е зле — произнесе се тя. — Виж, момче, знаеш ли как се слага вазелин на една госпожа?

XXVI

Табелата на излизане от магистралата сочеше познатия контролен пункт на Алверка, когато Томаш, придържайки с една ръка волана, с другата постави слушалките и избра номера.

Мобилният извън от другата страна на линията.

— Здравейте, професоре — поздрави гласът, който отговори на повикването. — Завърнахте ли се вече?

— Как си, Орлов?

— Гладен! — оплака се руснакът. — Още не съм вечерял. Хайде, разправай. Срецнахте ли се с приятеля си?

— Да.

— Къде е той?

— Не знам.

Орлов цъкна недоволно.

— Вижте какво, професоре — изрече той със снизходително търпение. — Все пак трябва да ни разкажете нещо, нали? В края на краищата Интерпол заплати разносните по пътуването ви. Щом сме платили, имаме право да знаем какво се е случило.

— Несъмнено — призна Томаш. — Проблемът е, че не мога да ви кажа къде се намира, тъй като аз самият не знам.

— Как така? Нали сте се видели с него?

— Бях.

— Къде?

— В Русия.

— Приятелят ви се е покрил в моята страна? — разсмя се Орлов. — Трябваше да се досетя. Знаете ли, когато разбрах, че е учил в Ленинград, си помислих, че би могъл да е избягал там. Обективно погледнато, той е познавал добре мястото, нали? Но после не отдадох нужното значение на това предчувствие. Запитах си, ако бях на мястото на Филипе Мадурейра, къде бих могъл да се укривя? На студено? Да прекарам остатъка от дните си сред ледовете? В никакъв случай! — Разсмя се отново. — Бих отишъл на Карибите!

— Така е, но е факт, че се срещнах с Филипе в Русия.

— Къде беше срещата? В Санкт Петербург ли?

— В Сибир.

Чу се леко изсвирване от другата страна на линията.

— Не ме учудва, че никой не е знаел нищо за него през цялото това време — отбеляза той. — Значи този тип се е покрил в Сибир, а?

— Да.

— И още ли е там?

Томаш се прокашля.

— Вижте какво, Орлов. Не искам да говорим за това по телефона. Кога можем да се срещнем?

— Днес.

— Днес не мога. Самолетът ми се приземи тази сутрин в Лисабон, отидох направо в Коимбра да видя майка ми и сега се връщам в Лисабон. Грохнал съм от умора и трябва да се наспя. Не можете да си представите какво преживях в последните дни.

— Много добре — каза Орлов. — Но поне ми дайте нещо, за което да се хвана. Шефът ми в Лион вече ме навика. Изнервен е, иска резултати, при това веднага. Трябва да му докладвам.

— Кажете къде можем да се срещнем?

— По обед при Виктор, става ли?

— Виктор ли? Кой е този?

— Ресторант в Алкабидеш, до Кашкайш. Знаете ли го?

Въпреки умората, Томаш не можа да сдържи усмивката си.

Толкова предвидим беше този Орлов. Щеше да се изненада, ако руснакът не беше споменал някой ресторант в разговора им.

Мирис на топло печено месо изпълваше големия салон на Виктор, където няколко маси вече бяха заети. Беше още рано, но сервитьорите се суетяха напред-назад с подноси в ръка и бутилки червено вино, увити в салфетки. Вътре беше приятно, ухаеше на пикантни подправки и вкусни гозби, къкрещи на огъня. Меката бледожълта светлина, осветяваща ъглите, сякаш галеше декоративната керамика и придаваше на ресторанта задушевната атмосфера на механа.

Томаш огледа бегло клиентите и след като не откри Орлов, прекоси салона по закътаната пътека отдясно и влезе във втория салон. Забеляза едрия силует на руснака на една маса в ъгъла, с приведено над чинията туловище. Когато наближи, видя обичайните капки пот, които се стичаха по пламналото му лице, и лъсналата му от мазнина уста.

— Похапвате ли вече? — изрече вместо поздрав Томаш.

— Тъхъ — изломоти Орлов и се изправи стреснат като дете, което бяха заварили с ръка, пъхната в буркана с бонбони. — Здравейте, професоре. — Махна неловко към чиниите, с които бе обсипана масата. — Извинете, вече не издържах от глад. Когато влязох и вдъхнах миризмата... да си призная, не устоях.

— Добре сте направили, не се притеснявайте — успокои го Томаш, докато заемаше своето място на масата.

— Ще си сервира ли?

Масата беше отрупана с най-различни предястия, всички до едно неустойимо вкусни, фантастични бомби от холестерол. Виждаха се кървавици, наденици, фурми в бекон, шунка от бут с пъпеш, кашкавал „Сера“, хайвер със зехтин, бели миди а ла Буляо Пато^[1], други морски дарове, паниран омар и бутилка вино, „Дао“, вече преполовено, както и чаша, доволно зацапана от мазнината.

— Е, добре се справяте!

— Правим каквото можем.

Томаш си сервира от белите миди, което бе знак за Орлов отново да се нахвърли на деликатесите. Руснакът заби лъжица в предястията и добави още запаси в чинията си.

— Първото, което смятам да направя, е да ви докладвам за извършено убийство — съобщи Томаш, преминавайки направо към въпроса.

Орлов замръзна на секундата с лъжица във въздуха — беше хайвер, от който капеше зехтин.

— Убийство? Какво убийство?

— Отидох в Сибир с една девойка на име Надежда, приятелка на Филипе, която беше моята връзка в Москва. Тя ми беше нещо като водач, разбирате ли? Но стана така, че на връщане бяхме преследвани от въоръжени мъже, които я убиха.

— Що за история е това? Били сте преследван от въоръжени мъже?

— Веднага ще ви обясня. Но нека първо да ви кажа за убийството. Момичето беше убито в гората на северния бряг на езерото Байкал и тялото ѝ още трябва да е там.

— Ако е така, руската полиция сигурно е открила трупа.

— Не, защото всичко стана на безлюдно място сред гората и не съм уведомявал властите.

— Не сте ли? И защо?

— Защото не исках повече усложнения. Ако бях отишъл в полицията, в най-добрия случай щях да изляза от Русия след месеци. Щяха да ме обвинят в убийство и тогава щях да свърша в затвора или в някой лагер за принудителен труд.

— Да, не е изключено.

— Ето защо, като ви казвам това, бих искал да уведомя Интерпол за случилото се. Предполагам, че вие бихте могли да говорите с руската полиция, а аз съм готов да дам необходимите обяснения.

Орлов се замисли.

— Доста сложно ще е — прецени той. — Вижте какво, напишете ми всичко и аз ще го изпратя в Лион. Освен това ще се свържа неофициално с едни приятели от руската полиция, за да видя какво може да се направи.

— Благодаря ви.

— Но онова, което ми разказахте, донякъде ме притесни. Значи са ви преследвали въоръжени хора, които са убили спътницата ви?

— Да.

— Кой бяха тези типове?

— Навярно същите, които са убили американския учен в Антарктида и българина от Пловдив. Или са същите, или работят за една и съща личност или организация. Но така или иначе, това убийство е свързано с убийствата, които вие разследвате.

— Откъде знаете това, по дяволите?

— Тези типове преследваха Филипе.

— Е, и? Може да е местно уреждане на сметки. Вашият приятел има доста подозрително поведение, ако искате да знаете.

Томаш бавно си пое дъх, преценявайки откъде да започне.

— Вижте, историята е много заплетена — каза той. — Филипе е член на малка група учени, които проучвали проблема за глобалното затопляне и връзката му с изкопаемите горива. Двама от тези учени са били убити през 2002 година, както знаете. Другите двама, Филипе и онзи Къмингс, са били принудени да се укрият, за да се спасят от убийците.

— Това твърди вашият приятел — отбеляза Орлов със скептично изражение. — Какво ни доказва, че не са се укрили, за да се измъкнат от правосъдието? Ако са толкова невинни, колкото твърдят, защо още не са отишли в полицията?

— Поради една съвсем проста причина: полицията не може да ги защити.

Руснакът се изсмя саркастично.

— Що за глупост! — възкликна той. — Разбира се, че може. Ако не са се явили в полицията, то е защото съвестта им не е чиста, изобщо не се съмнявайте в това.

— Чуйте ме, не е толкова просто. Убийците са на подчинение на изключително мощна организация. А може и да не е само една организация. Може да са държави.

— Страни ли? Какво говорите?

— Така е, чуйте ме. Няма полиция на света, която може да се опълчи срещу тези интереси.

— Кой го казва?

— Аз, а също и Филипе.

— И чии са тези интереси?

— Това са интересите на най-могъщия бизнес в света.

— Наркотиците?

— Петролът.

— Интересите, свързани с петрола, стоят зад убийствата на професорите Доусън и Атанасов? — смая се Орлов. — Това звучи несериозно.

— Напротив, много е сериозно — настоя Томаш. — Откритието за връзката между глобалното затопляне и изкопаемите горива крие сериозна заплаха за съществуването на нефтената промишленост. Под въпрос са милиарди долари, оцеляването на световни компании и дори на държави. Тези интереси диктуват международната политика. Нефтената индустрия финансира президентските избори в

Съединените щати — и Белият дом непрестанно брани техните стратегически интереси. Без петрол нефтопреработвателните предприятия не могат да оцелеят. Краят на петрола е край на властта на страните от Близкия изток. Какво например ще изнасят Саудитска Арабия и Кувейт, когато светът престане да иска петрол? — Историкът вдигна вежди. — Пясък? Камили? — Поклати глава. — Без петрола много страни от ОПЕК са лишени от бъдеще. И аз ви питам: как биха се отнесли тези страни и многонационални компании към онези, които застрашават тяхното бъдеще? Нима смятате, че ще наблюдават всичко безучастно? — Наклони глава, сякаш искаше да подсказе, че има и друг вариант. — Или ще направят нещо? Ще действат, за да предотвратят заплахата?

Орлов дъвчеше две фурми с бекон, но очите му се взираха в дъното на салона със замислено изражение.

— Наистина ли смятате, че зад всичко това стоят петролните интереси?

— След всичко, което видях и чух, вече не се съмнявам.

— Това обвинение е много тежко.

— Вижте какво, Орлов, не си ли давате сметка, че интересите на петрола са навсякъде? Това е огромна мрежа, която се простира от Белия дом до Близкия изток. — Сниши глас, сякаш се опасяваше, че могат да го чуят от съседните маси. — Изправени сме пред могъщи сили, мотивирани да защитят на всяка цена своя изключително печеливш бизнес. Ако се наложи да отстранят няколко човека, изправили се на пътя им, не смятам, че това ще представлява някакъв проблем за тези интереси.

Руснакът поклати глава с явен скептицизъм.

— И така да е, продължавам да мисля, че тук нещо не се връзва.

— Защо?

— Защо петролните интереси ще преследват точно тези четирима учени? Има толкова много учени, които изследват връзката между глобалното затопляне и изкопаемите горива. Защо им е да преследват точно тази група?

— Защото са направили откритие, което би сложило край на бизнеса с петрол.

Орлов смръщи вежди.

— Какво откритие?

Събеседникът му сви рамене.

— Филипе не ми обясни.

— Защо? Няма ти доверие?

— Не, не е това. Той каза, че щял да разкаже всичко, когато дойде времето.

— И кога ще стане това?

— Нямам представа.

Руснакът поглади брадичката си.

— Къде е сега вашият приятел?

— Не знам. Не знам дори дали е жив.

— Сигурно е жив.

— Надявам се. Единственото, което знам със сигурност, е, че двамата бяхме в Сибир, когато се появили вълкът и щом тръгнахме да бягаме, трябваше да се разделим.

— Накъде пое той?

— Не знам. Филипе тръгна с един негов приятел, руснак, а аз се измъкнах с моя водач Надя, с която се запознах в Москва. По-късно, на брега на Байкал, преследвачите ни откриха и убиха Надежда. Не знам дали са хванали Филипе, нямам представа.

— Ако го бяха хванали, вече щяхме да сме го научили — предположи Орлов. — Но ако нещата стоят така, както ми казвате, залавянето му е само въпрос на време. Приятелят ви има само един шанс да се измъкне от тази бъркотия. Досещате ли се какъв е той?

— Какъв?

— Да стигнем първи до него.

— Кой ние? Аз и вие?

— Интерпол — отвърна Орлов и завъртя вилицата във въздуха.

— Уговорихте ли се да се срещнете отново?

— Да, Филипе каза, че ще се свърже с мен.

— Този път може би е по-добре да дойда с вас, не мислите ли?

— Зависи от условията, които ще ми постави Филипе. И знаете ли, той е убеден, че няма полиция на света, която да го защити от хората, които го преследват.

— Може и така да е — каза Орлов. — Но Интерпол е най-голямата му надежда. Струва ми се, че е уместно да ви придружа на следващата среща.

— Не знам дали ще има следваща среща. Но както ви казах, всичко зависи от условията, които ще постави Филипе.

— Както желаете — предаде се Орлов и вдигна ръка да повика сервитьора. — Но после да не се оплаквате.

Мезетата бяха привършили и поръча печено агнешко.

Томаш използва останалата част от деня, за да довърши някои задачи, останали от преди. Когато излезе от ресторанта, той се обади от колата на доктор Говея, за да обменят впечатления за състоянието на майка му. После тръгна към факултета за заседанието на атестационната комисия, на което присъства телом, но реално не успяваше да следи работата. Притесненията го отнесоха далече оттук, очите му виждаха какво става в съвещателната зала, но мислите му витаеха около мъчителните сцени, разиграли се в тайгата край езерото Байкал. Присъства на заседанието като сомнамбул и като сомнамбул мина през „Гулбенкян“ да провери дали е пристигнала документацията на последните фрагменти от асирийския барелеф, закупен неотдавна от Аман за музея на фондацията.

Вече се беше стъмнило, когато професорът по история най-сетне се прибра в пустия апартамент. Намери всичко нахвърляно в безпорядък, както го беше оставил преди да замине за Русия, преди около две седмици. Хрумна му една дума, която красноречиво описваше онова, което виждаше пред себе си. Кочина. Мъжете, заключи той, докато унило оглеждаше хаоса, в който живееше, не са създадени да живеят сами. Както винаги му бяха натяквали жените в живота му, той си оставаше в известен смисъл дете, което имаше нужда от майка, мъж в очакване на някой, който да прояви търпение и да подреди живота му. Всъщност апартаментът му беше вярно огледало на онова, в което се беше превърнало съществуването му — безкрайно препускане от едно място на друго, обвързан от постоянни ангажименти и копнеещ за спасителна свобода. Може би не му бе писано да стои затворен между четири стени, помисли Томаш, а да се носи над необятните степи и гори, като възплъщение на шаманския дух на вятъра.

Изяде пицата, която си беше купил от заведението за бързо хранене на път за вкъщи, и с още мазни пръсти отиде в кабинета и

включи компютъра. Пощенската му кутия беше задръстена от стотиците имейли, които се бяха натрупали през времето, докато го нямаше. Повечето послания носеха вируси или бяха някакъв вид реклама: някои бяха с видео, изпращани от приятели в мрежата, но тъкмо те най-вече претоварваха паметта. Разбира се, тях изтри най-напред. Останаха само няколко отделни писма, които се оказаха истински, едни от факултета, други от „Гулбенкян“, две от центъра „Гети“, едно от музея в Багдад, три от Еврейския университет в Йерусалим.

И едно от *osetimoselo*.

Сърцето му подскочи, когато откри това послание. Веднага разбра, че Филипе е жив. Врътна мишката и щракна върху реда, за да отвори имейла. Писмото наистина беше подписано от Филипе, горе имаше надпис строго поверително, а долу — дата и час, две стойности в градуси, които сигурно бяха географски координати, и още една дума, чийто истински смисъл му убягваше в момента.

Centrepoint^[2].

[1] Типично португалско ястие, приготвено от задушени в зехтин миди с чесън и кориандър. — Б.пр. ↑

[2] *Централна точка, средище* (англ.); название на небостъргач в центъра на Лондон — седалище на Конфедерацията на британската индустрия, и на телевизионната кула в Сидни — най-високата постройка в града и втората по височина конструкция в Южното полукълбо. — Б.р. ↑

XXVII

Седна на една пейка на кръглия кей, близо до трансатлантическия терминал, и се взря в гледката пред него. Това място на Скалите^[1] беше наистина прекрасно, най-вече защото беше чудно утро и мека светлина обливаше великолепия град. Напълни дробовете си със свежия бриз, който духаше на кея — морето идваше да подуши града, сякаш природата беше разяждана от любопитство пред възхитителното човешко творение.

Кръстосал с наслада крак връз крак, Томаш Нороня се отпусна на пейката с опиянени сетива от хармонията на това удивително кътче. Отляво, издигайки се над водното огледало и тропическата растителност, изпъкваше характерният червеникав цвят на преплетените жезла на Харбър Бридж, който напомняше елипсовидна Айфелова кула, полегнала над морския ръкав, отделящ центъра от жилищната зона; отдясно, устремени нагоре като гигантски игли от бетон, искряха небостъргачите на Сидни Коув — символи на власт, подчертаващи могъществото на града. Но перлата в короната, най-ценният камък в тази изящна диадема, блестеше от другата страна на залива — модерната конструкция на Операта, допряла устни във водата за целувка с морето, беше разперила на всички страни белите си мидени черупки, слели се една с друга нагоре, сякаш гордо да покажат къде се срещат човешкият гений и изчистените линии на природата.

Сидни сияеше в тази южна пролет.

Томаш остана двадесетина минути на пейката, потънал в кротко съзерцание на сливащата се с морето и небето архитектура, сякаш този град не беше изграден от затворници и заточеници, а от учени и художници. Томаш имаше свободно време и най-добрият начин да го прекара според него беше да се отдаде на съзерцание и да усети атмосферата на Сидни.

И тогава го забеляза.

Мъжът бе облечен в тъмен костюм със сива вратовръзка, маркови очила закриваха очите му. Беше седнал на пейката недалеч от него и държеше вестник в ръце, *Сидни Морнинг Хералд*, но като че повече се интересуваше от Томаш, отколкото от новините. Усещането, че го наблюдават, го накара да се почувства неловко, а после и обезпокоен. Винаги, когато поглеждаше към него, мъжът изглеждаше погълнат от четивото във вестника. Но докато разглеждаше сградата на Операта от другата страна на Сидни Коув, Томаш се обърна на няколко пъти и установи, че непознатият го наблюдава.

— Мръсникът ме шпионира — процеди Томаш през зъби.

Надигна се от пейката и тръгна из Кръглия кей по посока на небостъргачите, но без да излиза от павирания тротоар край водата. След няколко минути обърна глава, преструвайки се, че се наслаждава на фасадата на Музея за съвременно изкуство. С крайчеца на окото зърна тъмния силует на мъжа: вървеше на около стотина метра зад него с вестника под мишница.

Дали не беше съвпадение? Вероятността да го следят му изглеждаше абсолютно фантастична, като във филм, още повече че не беше казал на никого закъде ще пътува. Орлов беше прехвърлил парите в сметката му и той сам си беше купил билета за самолета, при това в брой, при пристигането си на летището във Франкфурт. Сигурно е съвпадение, каза си той. Реши да провери тази хипотеза и тръгна по Аргайл стрийт и веднага зави по многолюдната Джордж стрийт. И чак когато стигна до следващата пресечка, надникна в огледалните стъкла на един магазин, за да види какво става зад него. Човекът с тъмния костюм и марковите очила продължаваше да го следва неотлъчно, стиснал вестника под мишница.

Нямаше съмнение, заключи, обзет от ужас, наистина го следяха. Сега, когато се бе уверил в очевидното, пред него с настойчива бруталност изникна следващият проблем, за който беше избягвал да мисли досега. Кой бе този мъж? Кой го беше изпратил? И най-вече, какво искаше от него? Въпросите го накараха да настръхне, защото отговорите го връщаха неотменно към Сибир и непознатите, които бяха нахлули в селището от юрти посред нощ и ги бяха преследвали из Олхон до Шаманка, а после и из Байкал до злополучната полянка в тайгата, където застреляха Надежда.

„Щом този мъж върви по следите ми — мислеше си Томаш, — значи някой го е изпратил. И този някой е същият, който е наредил да елиминират неудобните учени.“

Петролните интереси.

При тази мисъл го обзе панически страх. Щом убийците го бяха проследили до Сидни, катастрофата беше неизбежна. Трябваше да отложи срещата с Филипе. Ако ги отведеше при него, щяха да убият приятеля му с хладнокръвието, с което ексукутираха Надежда, а преди това бяха елиминирали американеца в Антарктида и българина в Пловдив. Хвърли скришом поглед към призрака, който неотлъчно го следваше, и усети как косите му настръхват от страх. Какво да прави? Да се върне в хотела и да резервира полет за връщане? Но това би означавало да изгуби следата на Филипе. Не, всъщност имаше още една възможност. Трябваше на всяка цена да заблуди преследвача си.

В мига, в който взе решението, Томаш ускори крачка и се залови да изготвя план. Главата му кипеше от идеи, докато минаваше под оживената автострада и после по Бридж стрийт, без да излиза от голямата Джордж стрийт; най-сетне се измъкна от нея и сви надясно по посока на Дарлинг Харбър.

Автомобилното трасе пред него внезапно бе пресечено от внушителния силует на платноходка, минаваща през Кокъл Бей, и Томаш за миг забрави за преследвача, пленен от неочакваното видение. Само в град като Сидни морето можеше да навлиза така из улиците и опънати корабни платна да се носят спокойно между сградите, сякаш това бе най-естественото нещо на света. Но омаята на пленителния мираж бързо се разсея, заменена от тревога. Томаш се отправи към един паркиран автомобил и надникна в огледалото, уж да оправи косата си, и отново видя човека с тъмния костюм.

„Лепнал се е за мен и не мърда“, заключи той.

Дарлинг Харбър беше приятно място, оградено от постройките с модерна архитектура. Платноходката, която беше зърнал преди малко, маневрираше пред кея; виждаха се увеселителните кораби, хвърлили котва в залива, както и Пирмънт Бридж от другата страна, прехвърлен над водата, по който минаваше еднорелсов влак с футуристичен вид. Слезе до кея и възползвайки се от момента, в който преследвачът престана да го вижда, се шмугна бързо в Кокъл Бей Уорф —

увеселителния център на яхтклуба. Смеси се с тълпата и се измъкна от другия край, втурвайки се по алеята сред дърветата.

Погледна назад и не видя мъжа.

За да се увери, че се е отървал от преследвача, той се шмугна в първата врата на голям търговски център, който видя от другата страна на кея — Харбърсайд Комплекс, и се скри вътре. Качи се на ескалатора и отиде в кафенето с масички на терасата от страната на яхтклуба, откъдето се вгледа в гъмжащото като мравуняк множество в Дарлинг Харбър.

Остана там десетина минути, за да се увери, че мъжът беше изгубил следите му. Постепенно сърцето му си възвърна нормалния ритъм. Сега вече можеше да се срещне с Филипе. Погледна часовника и разбра, че времето се бе изнизало по-бързо, отколкото му се струваше. Разполагаше с половин час, за да стигне до мястото.

Високата постройка се виждаше в целия град. Откакто бе пристигнал в Сидни, Томаш непрекъснато поглеждаше към нея — от стаята си в хотела, от скамейката в Сидни Коув или от кафенето в Харбърсайд Комплекс. Всъщност мястото на срещата му с Филипе го привличаше като магнит; то напомняше фар, издигнат сред големия град, който известяваше, че тук е центърът на света.

Оглеждайки се на всички страни, той излезе от Дарлинг Харбър с нехайна крачка, сякаш се разхождаше, и свърна по Маркет стрийт по посока на северния край на Хайд Парк, без да изпуска целта от ползрението си. Въпреки безпокойството си, той усещаше ведрото оживление на града с безукорно чисти и благоустроени улици и мултиетническо население, сновящо по тротоарите; тук Европа се срещаше с Азия и Океания. Стигна до целта си няколко пресечки по-нататък и спря до сградата, за да измери височината на колосалния паметник, който Филипе беше избрал за срещата.

Centrepoint.

Официалното му название беше Сидни Тауър, но австралийците продължаваха да го наричат Сентърпойнт. Сградата беше висока към триста метра и напомняше стоманена палма с високата си издължена цилиндрична ос и позлатената корона на върха. Стоманени кабели се преплитаха по оста като корабни въжета, повесени от мачтата;

позлатената кула на върха искреше на слънцето, отразявайки ярката светлина на късното утро.

След една последна проверка за опашка по следите му Томаш взе асансьора и се качи до кулата. Повечето от пътниците възбудено се втурнаха към наблюдателната площадка на четвъртия етаж от сградата, но Томаш слезе един етаж преди това.

Кафенето.

Огромни стъклени прозорци образуваха стената на кръговия коридор на третия етаж. Отвъд стъклата се разстилаше уникалната панорама на града — морето, навлизащо в сушата чрез безброй заливи и заливчета, белите бетонни сгради, островите, потънали в зеленина. От едната страна се виждаха Сините планини, от другата бе Ботаническият залив, а долу — изящната плетеница от улици, сгради и съоръжения с модерна архитектура.

— Как е, *Казанова*?

Гласът, който долетя от една от масите, имаше специфичен оттенък, който Томаш не можеше да сбърка.

— Здравей, Филипе. Отдавна ли си тук?

Стиснаха си ръцете и Томаш се настани на стола до един голям прозорец.

— Дойдох преди малко — каза приятелят му, прокарвайки пръсти по светлите си къдрави коси. — Нали не са те проследили?

— Наистина ме следят — каза Томаш приглушено.

Филипе се огледа неспокойно наоколо.

— Кой?

— Не знам. Но успях да го заблудя.

— Сигурен ли си?

— Да. Повече не го видях.

— Но как са те открили?

— Не знам.

— Да не би да са те усетили, като си се качвал на самолета?

— Мисля, че не.

— Мислиш или си сигурен?

Томаш се прозя, явно *джет лаг*^[2] синдромът си казваше думата.

— След онова, което се случи в Сибир, вече не съм сигурен в нищо. Но се постарах да залича следите си. Отидох до Фаро^[3] с кола,

оттам хванах самолет за Лондон, после заминах за Франкфурт и едва след това си купих билет за Сидни, два часа преди полета.

— С кредитна карта ли?

— Кеш.

— Какво име посочи за полета и тук, в хотела?

— Розендо.

— И нямаш проблеми, така ли?

— Да, това е фамилното ми име по майчина линия. Томаш Розендо Нороня е името ми в личните документи.

Филипе въздъхна.

— Слава на Бога. — Отпусна се на стола и отпи от чашата със студена вода, която взе от масата. — Разкажи ми какво стана, след като се разделихме на Байкал.

— Те убиха Надя.

— Знам. Но как стана това?

— Хванаха ни сутринта до езерото. Опитавме да избягаме в гората, но те ни откриха. Пръснаха ѝ главата с един изстрел. — Потръпна. — Беше ужасно.

Останаха за момент мълчаливи, зареяли поглед из града, който се беше ширнал пред тях. От разстояние всичко изглеждаше някак незначително, лишено от смисъл.

— Горката Надя — прошепна Филипе. — Вината е моя, аз я въвлякох в това.

Томаш се прокашля.

— Защо всъщност ми определи тази среща? Знаеш не по-зле от мен, че е опасно.

Приятелят му го изгледа изненадан.

— Нали искаше да се срещнеш с мен?

— Естествено — побърза да каже Томаш. — Но макар и неволно, аз продължавам да съм заплаха за теб. Виж какво стана в Сибир.

— Нали си взел мерки?

— Взел съм, разбира се. Вече ти казах. Но самият факт, че сме заедно, вече е риск, не е ли така?

— Очевидно.

— Тогава защо ми определи тази среща?

— Защото имаме нужда от теб.

— Имаме?

— Аз и Джеймс. Нуждаем се от теб.

— За какво?

— За да решим какво да правим с онова, което открихме.

— Говориш за откритието, което поставя под въпрос бизнеса с петрола, нали?

— Точно така.

— Но аз не съм компетентен в тази област. Не виждам как бих могъл да ти бъда полезен.

— Така или иначе вече си въввлечен в играта от Интерпол, нали?

— Да.

— Тогава можеш да бъдеш полезен.

Томаш поклати глава утвърдително. Филипе очевидно се чувстваше притиснат и макар да нямаше доверие на полицията, знаеше, че това е последната му надежда. А коя полиция бе по-добра от Интерпол?

— Още не си ми казал какво е това откритие.

Филипе се изправи рязко и му направи знак да го последва.

— Ела — каза той. — Ще ти покажа.

[1] Старата част на град Сидни. — Б.р. ↑

[2] Синдром на смяна на часовите пояси, свързан със сънливост и нарушена физическа кондиция вследствие на внезапната голяма часова разлика (англ.). — Б.пр. ↑

[3] Град в Южна Португалия, окръжен център в провинция Алгарве. — Б.пр. ↑

XXVIII

На връщане към партера не промълвиха нито дума, като внимателно оглеждаха хората наоколо, търсейки подозрителни погледи или издайнически движения. Но всичко изглеждаше спокойно и нормално, посетителите на Сентърпойнт бърбеха възбудено в асансьора, докато слизаха. Поведението на хората им се струваше естествено, но въпреки това, когато излязоха от центъра и се гмурнаха в тълпата отвън, Томаш и Филипе изпитаха силно чувство на облекчение.

Напрежението не ги бе оставило съвсем: двамата се озъртаха често назад или надничаха из ъглите, изпълнени с подозрение към всяка сянка. Геологът пристъпваше енергично, с решителността на човек, който знае къде отива. Когато достигнаха Пит стрийт, двамата свиха на юг и прекосиха голямата артерия в посока, обратна на Скалите. Това беше шумна търговска улица, изпълнена с колоритна тълпа от пешеходци, които оживено сновяха напред-назад. Множеството беше така гъсто, че никой не би могъл да ги открие.

— Доколкото разбрах от онова, което ми каза в Сибир, във Виена си ходил по стъпките ми — отбеляза Филипе, достатъчно успокоен, за да поднови разговора.

— Да, ходих да говоря с човека от ОПЕК, с когото си се срещал през 2002 година.

— Абдул Карим?

— Същият. Каза ми, че си правил оценка на състоянието на световните запаси от петрол.

— И какво още ти разказа?

Томаш се опита да си спомни.

— Ами, говори ми за ситуацията с международното производство на петрол. Каза ми, че страните извън ОПЕК почти са достигнали пика на производство, след който световната икономика ще стане зависима от петрола на ОПЕК.

— Каза ли ти за колко време ще стигне петролът на ОПЕК?

— Доколкото си спомням, каза, че имало петрол за десетилетия напред. Може би век.

Филипе вървеше, забил поглед в земята, погълнат от някаква мисъл.

— А разказа ли ти още нещо за нашия разговор?

— Ами, разказа ми за петрола и енергията, но по същество това беше посланието му. Че петролът извън ОПЕК намалява и светът ще става все по-зависим от петрола на ОПЕК.

— Спомена ли за техническата документация на „Арамко“?

— Каква документация?

— На „Арамко“. Саудитската нефтодобивна компания.

— Не, нищо такова не ми е казал — отвърна Томаш и погледна приятеля си. — Защо? Трябваше ли?

Спряха на светофара, който светеше червено. Автомобилният поток пред тях сякаш извираше от Парк стрийт, докато пешеходците изчакваха реда си да преминат към следващата отсечка от Пит стрийт.

— В рамките на работата ми за групата, създадена след конференцията в Киото, бе задачата да проуча въпроса с енергията — каза Филипе, без да отговаря на въпроса. — Заех се да изследвам основните нефтени залежи на планетата. Пътувах до Тексас, Русия, Казахстан, Северно море, Мексиканския залив, Аляска... тоест бях навсякъде, където има големи петролни кладенци. И както предполагам, се досещаш, трябваше да посетя страните от ОПЕК. Но проблемът е там, че достъпът до информация в тези страни е затруднен.

— Така е, има диктатура там.

— Не е в това проблемът. От доста време страните от ОПЕК се управляват от авторитарни режими, но винаги са предоставяли съответната информация относно запасите си и производството на петрол. От 1950 година дават подробни данни за положението във всяко едно от нефтените полета. — Взря се в Томаш. — Разбираш ли? Не са се ограничавали само до информация за общата ситуация. Предоставяли са специфични подробности за производството във всяко нефтено поле поотделно.

— И са престанали да ги предоставят?

Филипе поклати глава в знак на потвърждение.

— От 1982 година страните от ОПЕК спряха кранчето за информация. Изведнъж всичко, свързано с техните запаси и производството на петрол, стана държавна тайна. Малкото информация, която отпусаха, беше прекалено оскъдна и неподлежаща на проверка. От този момент нататък пазарът започна да се регулира от предположения и данните от ОПЕК станаха толкова неблагоприятни, че дори секретариатът на организацията във Виена започна да нагажда информацията за производството на ОПЕК не според официалните данни, предоставяни от самите страни членки, а въз основа на тези предположения.

— Сериозно?

— Невероятно, нали? Дори и ОПЕК не вярва на данните, предоставени от собствените ѝ страни членки.

— Но защо са възприели тази секретна политика?

Филипе впи очи в приятеля си.

— Това е големият въпрос, нали? Кое е накарало ОПЕК да спре информацията за нефтодобива си? Въпросът може да се формулира и по друг начин: какво ОПЕК иска да скрие?

Светофарът светна зелено и хората, които се тълпяха от двете страни на улицата, се устремиха един към друг като два рояка, сляха се по средата и почти веднага се разделиха.

— Кажете де! — подкани го Томаш и се отдръпна, за да избегне сблъсъка с двама австралийци с шорти цвят каки, които пресичаха улицата в обратна посока. — Защо ОПЕК е спряла кранчето с информация?

— Официалният отговор е, че нефтът има огромно геостратегическо значение и страните членки на ОПЕК са принудени да държат информацията в тайна, за да се защитят срещу машинациите на Запада.

— Но ти не вярваш в това обяснение...

— Не — потвърди Филипе. — Не вярвам.

— Защо?

— Защото е елементарно. Защото не се връзва. Защото показва, че ОПЕК крие нещо.

— Но какво? Какво крият те?

— Същият въпрос си задавах и аз самият. И за да си отговоря, месеци наред летях до различни столици на Близкия изток само за да

установя, че отново съм изправен пред същата непреодолима стена. Сблъсках се със същата дълбока секретност и в Техеран, и в Багдад, и в Кувейт, и в Риад. Не можеш да си представиш, все едно си говориш сам.

— Сигурно здраво си ги ядосал.

— Не, тъкмо обратното. Винаги бяха много любезни, даряваха ме с какви ли не подаръци, приготвяха разкошни вечери, отнасяха се към мен с изключителни почести, но нищо не разкриваха. От устата им можех да чуя само официалната версия, че Близкият изток разполага с много петрол и ОПЕК ще навлезе в пиковата фаза след много, много години.

— Точно това ми каза и Карим.

— Такава е официалната версия — настоя Филипе. — Но по време на последното ми посещение в Саудитска Арабия най-сетне ми излезе късметът. Беше ми омръзнало да се блъскам в тези стени от мълчание и реших да опитам да посетя нефтеното поле в Гавар — най-голямото петролно находище в света. Разбира се, ставаше въпрос за почти невъзможна мисия, но въпреки това реших да опитам. За да стигна до Гавар, се наложи да се измъкна от обичайното посещение в Министерството на петрола, където не даваха никаква информация, и да почукам на вратата на един инженерен отдел на „Арамко“. Уговорих си среща с шефа на отдела и на следващия ден отидох в седалището на „Арамко“ — модерен комплекс на границата с пустинята, в Дахран. Човекът ме посрещна много радушно и ми поясни, че не може да ме заведе в Гавар, защото това надхвърля пълномощията му, че много би желал да ми помогне, но бил обикновен инженер, и че трябвало да се обърна към някого по установения ред.

— Правителството ли?

— Министерството на петрола. Да, но аз познавах въпросния ред като петте си пръста. От месеци тъпчех на място и доникъде не стигах. Веднага разбрах, че и този мой опит беше обречен на провал, и се обезсърчих. — Спря за момент, за да се ориентира, и отново подхвана разговора: — Но се случи така, че към края на срещата инженерът трябваше да се види с друг посетител и с деликатност, присъща само на арабите, излезе, за да говори с новодошлия, настоявайки да го изчакам в кабинета му. — Повдигна вежди. — Разбираш какво се случи, нали?

— Останал си сам в кабинета.

— Точно така. Докато усетя, човекът вече беше излязъл и аз бях сам в кабинета. За да убия от времето, станах от дивана и заразглеждах книгите и папките по етажерките. — Спря наред тротоара, сякаш беше стигнал невидим праг. — Забележи, не бях в някой от онези кабинети за връзки с обществеността, каквито има в Министерството на петрола в Риад и където има само пропагандни брошури. Бях сам в кабинета на шефа на един от инженерните отдели на „Арамко“ в Дахран. Това беше работно място и документите по лавиците не бяха рекламни брошури, възпяващи огромните нефтени находища на Саудитска Арабия, а истинска техническа документация. — Филипе тръгна отново. — Прокарах поглед по гърбовете на папките и забелязах една с надпис *Проблеми при производствените операции, Саудитски находища*. Заглавието ми се стори любопитно, взех папката и започнах да я прелиствам. Онова, което открих още на първите страници, така ме смая, че инстинктивно откъснах всичките листи и ги скрих в чантата си.

Томаш го гледаше зяпнал. В погледа му се четеше изумление и възмущение.

— Откраднал си листите от папката?

— Знам, прилича на лудост. Но това си беше информационна мина и не можах да се овладеея. Върнах празната папка на мястото ѝ и седнах на дивана, изпълнен с угризения за стореното. Разкаях, аз се проклинах за своята импулсивност и дори се канех да върна всичко където си беше, но междувременно се появи инженерът и вече няха възможност да го направя. Сбогувах се малко припряно и хукнах към летището, без да се отбия в хотела.

— И излезе от страната с листите от секретната папка?

— Да — каза Филипе. — Отнесох всичко.

— Те разбраха ли какво е станало?

— Предполагам, че да. Когато се появих във Виена и изложих фактите пред Карим, той не изглеждаше много изненадан от това, че знам неща, които не би трябвало да знам. Истината е, че точно два месеца след като бях откраднал листите от папката, в същия ден убиха Хауърд и Атанасов и претърсиха дома ми и този на Джеймс.

— Смяташ, че смъртта им е свързана с кражбата на секретните документи?

— Не съм сигурен — каза Филипе. — Но знакът с тройната шестица до трупове доказва, че смъртта им е свързана с нашите проучвания. А това отговаря на въпроса, който ми зададе още в началото. Защо преследват точно нас, когато има толкова други учени, работещи по проблема с глобалното затопляне на планетата? Кое прави групата ни толкова специална? — Филипе направи пауза. — Отговорът е, че ние държахме в ръцете си строго поверителна информация за онова, което става в петролните полета на ОПЕК. — Сниши глас. — Информация, която поставя под въпрос оцеляването на бизнеса с петрол.

Томаш наклони глава и заинтригувано изгледа приятеля си.

— По дяволите! — възкликна той. — Но какво представлява тази информация?

Пресякоха Батърст стрийт и продължиха напред, по вечно оживената Пит стрийт.

— За да разбереш онова, което имам да ти казвам, добре е да си запознат с някои основни понятия в света на петрола — отбеляза Филипе. — Например знаеш ли какво означава петролен пик?

— Карим ми обясни във Виена — каза Томаш, вътрешно доволен, че не е съвсем невеж в тази област. — Когато половината от общите запаси са изчерпани. Нарича се пик, защото графичното представяне на производството прилича на планина. — Започна да чертае с пръст във въздуха. — Изкачва се, докато достигне пика, и после започва да слиза.

Филипе се намръщи.

— Така е, но не съвсем.

— Защо?

Сега беше ред на приятеля му да чертае графика във въздуха.

— Кривата на производството не е като кривата на планина, при която имаме плавно изкачване до върха, последвано от постепенно спадане, а по-скоро на плато. Бавно се изкачва, достига върха, задържа се известно време и изведнъж — бум! — Пръстът рязко се спусна надолу. — Пада, сякаш се срива в пропаст.

— Значи плато, а?

— Такава е кривата на цялото нефтено производство. Изкачва се, достига пика, задържа се известно време на пиковото равнище и рязко се срива. Защо? Защото, когато достигнат пика, нефтените компании и

страните производителки полагат огромни усилия, за да поддържат същите темпове на производство, и това усилие обяснява платото в кривата. Проблемът е, че това положение не може да се поддържа безкрайно дълго, понеже ресурсите са ограничени, оттук следва и неизбежният спад в производството... истински срив. За година.

— Кога ще настъпи този пик?

— Както Карим ти е казал, пикът на петрола извън ОПЕК е неизбежен. От всички страни извън ОПЕК само Бразилия и Русия като че могат да увеличат производството, но не за дълго, какъвто е случаят с Русия, и дори това не е сигурно. Според доклад на Руската академия на науките, почти шестдесет процента от залежите в Западен Сибир са изчерпани. Бившият президент Путин издаде указ, с който класифицира информацията за петролните ресурси като държавна тайна. И щом го е направил, драги мой, то е, защото Русия иска да скрие нещо. От друга страна, Северно море е изчерпано, Тексас също, в Канада се наблюдават признаци за упадък, а Норвегия е на път да достигне пика.

— Да, Карим ми го каза. Петролът в страните извън ОПЕК е към края си. Но ти наистина ли вярваш в това? Няма ли да бъдат открити нови кладенци?

— Проблемът е, че петролът е относително рядък продукт заради изключителните условия, които са необходими за образуването му. На цялата планета съществуват едва около шестстотин системи, способни да осигурят петрол и газ в рентабилни количества. От тези шестстотин системи четиристотин са били или още са в експлоатация, а останалите двеста се намират в Арктика или дълбоки води. През последните четиридесет години са открити едва четири супергигантски нефтени находища извън Близкия изток: китайското нефтено поле при Дакин, открито през 1961 година; руското находище Сомотлор, открито през 1963 година; Прадхо Бей в Аляска, открито през 1967 година; и мексиканското поле Кантарел, открито през 1975 година. Оттогава насам — нищо. Само малки кладенци, с изключение на находището в залива Сантуш, открито в Бразилия през 2008 година. А от тези супергиганти само Дакин и Кантарел поддържат високи нива на производство, макар и вече с признаци за спад... Всички те са преминали пика. А ако оставим настрана супергигантите и се съсредоточим само над гигантите, ще видим, че тенденцията е същата.

По-голямата част от онези, които са в експлоатация след 1970 година, са се изчерпали до 2000 година, както е случаят с находищата Брент и Фортис в Северно море. И само три са влезли в експлоатация през 1990 година. — Погледна Томаш право в очите. — Разбираш ли за какво става въпрос? Петролът извън ОПЕК наистина е на ръба на необратимия пик, ако вече не го е прехвърлил.

— Но защо никой не знае за това?

— Причините са различни — отсъди Филипе. — Основната е, че информацията относно наличния петрол не е достоверна. Например според една от най-уважаваните нефтени агенции в света, американската *Джиолоджикъл Сървей*, световните запаси на петрол са приблизително 2,5 билиона барела.

— Това много ли е?

— За да добиеш някаква представа, ще ти кажа, че по приблизителни изчисления досега светът е изразходвал малко повече от един билион барела.

— Значи 2,5 билиона е много.

— Разбира се — потвърди геологът. — В тази оценка влизат 1,6 билиона барела от доказани запаси, половината от които са в Близкия изток, плюс деветстотин милиарда барела от недостъпни залежи.

— И при този огромен петролен резерв кога ще настане пикът?

Филипе смръщи вежди, пресмятайки наум.

— Ами светът изразходва понастоящем повече от осемдесет милиона барела на ден, нали така? — Изписа числата във въздуха, сякаш можеше да ги види. — Ако разходът продължи да расте средно с два процента на година, 2,5 билиона барела ще трябва да достигнат пика през... момент да го пресметна... някъде около 2030 година.

— През 2030?

— Горедолу.

— Тогава какъв е проблемът?

Приятелят му се усмихна насила.

— Тези цифри са фалшиви.

— Фалшиви ли? Но не спомена ли, че това е оценка на една от най-уважаваните петролни агенции в света?

— Да, но това не пречи да са фалшиви.

— Как можеш да говориш така?

— Поради две причини. Първо, защото американците са тези, които твърдят подобно нещо. Както вече ти казах, петролните интереси държат политическата власт в Америка и всичко, което се твърди от американските агенции, трябва да се разглежда през призмата на тази действителност. *Джиолоджикъл Сървей*, например, според чиито прогнози все още има достатъчно петрол на планетата, е същата агенция, която през деветдесетте години даде песимистична оценка за нефтените запаси в Арктика. Знаеш ли какво се случи впоследствие?

— Ммм... не.

— Задействаха се петролните интереси и агенцията беше принудена да замени песимистичната си прогноза с друга, по-оптимистична. — Филипе намигна. — Сега разбра ли?

Томаш поклати глава недоверчиво.

— Не мога да повярвам.

— Повярвай, така е — увери го приятелят му. — Има дори виц за това как американските агенции наемат персонал. Искаш ли да го чуеш?

— Да.

— *Джиолоджикъл Сървей* решила да наеме служител. Интервюирали трима кандидати: геолог, геофизик и аналитик по петролните запаси. Попитали тримата: „Колко е две плюс две?“. Геологът отговорил: „Четири“. Геофизикът казал: „Двадесет и две“. Когато дошъл ред на аналитика по петролните запаси, човекът отвел интервюиращия го в друга стая, насаме, заключил вратата, залостил прозорците, изключил телефоните и после му прошепнал на ухо: „Колко искате да бъде?“. Взели го на работа.

И двамата се разсмяха.

— Много добре — каза Томаш развеселен. — Разбрах вече, че не може да се има доверие на американските агенции. А коя е другата причина, която те кара да мислиш, че цифрите не са достоверни?

— Втората причина, поради която смятам оценката от 2,5 билиона барела за фалшива, е свързана със самия анализ на цифрите. Виж, оценката за съществуването на 2,5 билиона барела петрол на планетата се основава на сумата от доказани запаси и все още недостъпните залежи, нали така? Според *Джиолоджикъл Сървей* доказаните залежи възлизат на 1,6 билиона барела. Проблемът е, че

когато говорим за доказани залежи, имаме предвид данните, предоставени от страните производителки — информация, която в случая с ОПЕК не е достатъчно надеждна, както вече ти обясних. Например в края на осемдесетте години шест от най-големите производители на петрол от ОПЕК добавиха изненадващо още над триста милиарда барела към общите си запаси. Подобно увеличение на петролните запаси може да се направи при две специфични обстоятелства: когато са направени нови открития или когато нови методики на оценка на запасите са показали, че в дадено нефтено поле има повече петрол, отколкото се е предполагало. Проблемът е, че през този период нито една от шестте страни на ОПЕК не е съобщила, че са открити нови значими петролни находища, нито технологиите за прогнозиране на залежите са претърпели значителна еволюция.

— Тогава как са открили, че запасите им са по-големи от обявените?

— Добър въпрос! — възкликна Филипе. — Тези страни твърдяха, че поправят стара грешка. Но аз подозирам, че истината е друга. През 1985 година ОПЕК постанови, че колкото по-големи са запасите на една страна, толкова повече петрол би могла да изнася. Тоест ще има по-голяма печалба. Вследствие на това всички се захванаха административно да увеличават запасите си.

Томаш се разсмя.

— Но нима могат да правят това?

— Не само могат, но и го направиха. Кой ще ги контролира? Данните на ОПЕК са секретни и не подлежат на проверка. Ако кажат, че имат хиляда трилиона барела в запас, кой би могъл да каже обратното? Няма независими инспекции...

— Но сигурен ли си, че това увеличение е само на хартия?

— Ех, *Казанова*, не бъди наивен. Виж случая с Ирак, например. Ирак е една от шестте страни, които увеличиха като по чудо нефтените си запаси. Когато анализирахме подробно този случай, установихме, че от 1980 година насам иракчаните са увеличили четири пъти стойността на запасите си. Как е възможно това, след като през цялото време страната или е била във война, или е била подложена на петролно ембарго?

Томаш се замисли над чулото.

— Наистина...

— Да приемем, че вече сме на едно мнение относно истинността на данните за доказаните запаси — заключи Филипе. — Нека да видим сега още по-съмнителното положение с недостъпния петрол. Както вече ти казах, петролът е рядък продукт. В света съществуват само двеста находища, които все още не са експлоатирани. Прогнозите се основават на принципа, че в почти всички тези системи има петрол, но това не е проверена истина. Факт е, че не знаем какво има там. — Вдигна пръст. — Но има нещо все пак, което знам от точната наука. Все по-трудно се намират нови петролни полета. По-големите, тъй като са били по-лесни за откриване, отдавна са проучени. Сега откриваме само най-малките, които са ни убягнали при предварителния оглед. Фактически от 1961 година насам нефтените компании с всяка изминала година откриват все по-малко петрол. От 1995 година светът харчи най-малко по четири милиарда барела на година, но се откриват едва девет милиарда барела нов петрол за същия период. — Заби поглед в неопределена точка на Пит стрийт. — Всъщност съществуващият петрол в света извън ОПЕК трябва да е някъде около един билион барела.

— Един билион? В такъв случай кога се очаква да настъпи пикът?

— Скоро. Ще доживеем да го видим.

— Но кога ще е все пак?

Филипе въздъхна.

— Между 2010-а и 2015-а.

— Такава е прогнозата и на Карим.

— Може да бъркам с две-три години, но това е датата за пика на петрола извън ОПЕК.

Насред Пит стрийт се беше насъбрала тълпа, която наблюдаваше двама жонгльори, изпълняващи опасен номер с бутилки. Чуваше се ту *ааах*, ту *ооох*, понякога избухваха ръкопляскания — публиката изглеждаше погълната от зрелището. Но двамата приятели подминаха мястото, без да удостоят с поглед уличните артисти, обсебени от проблема, който ги занимаваше в момента.

— Има нещо, което не разбирам — каза Томаш.

— Кажи.

— Ако положението е толкова критично, как е възможно пазарите да реагират едва в края на 2007 година? Тоест достатъчна е

една по-силна буря в Мексиканския залив — и цената на петрола се вдига. Пазарите винаги са били много чувствителни и към най-леките колебания в доставките, дори когато става въпрос за временни забавяния, какъвто е случаят с нарушеното снабдяване заради бурите. При това положение как е възможно да не откликнат на нещо толкова мащабно? — Поклати глава. — Не виждам смисъл.

— Истината е, че пазарите вече започнаха да реагират, но не са изпаднали в паника поради една съвсем проста причина — каза Филипе. — Става дума за съществуващото доверие в запасите, с които разполага Близкият изток. Всички вярват, че Близкият изток има необятни запаси от петрол, огромни количества, които по всяко време биха могли да покрият евентуален срив в производството на други страни. Според общоприетото становище Саудитска Арабия и Кувейт разполагат с петролни кладенци, които не се използват и които всеки момент могат да влязат в експлоатация. Това е така нареченият *резервен производствен капацитет*.

— С други думи, пазарът вярва, че никога няма да настъпи срив в снабдяването?

— Точно така — потвърди геологът. — Заради резервния производствен капацитет на ОПЕК. — Смръщи вежди. — Но ако се вгледаме по-добре, ще видим, че този резервен капацитет е нож с две остриета. Колкото повече намалява производството на петрол извън ОПЕК, толкова повече се увеличава производството в страните от ОПЕК, като по този начин се предотвратява сривът в снабдяването. В резултат на това цените са стабилни и не могат да служат като индикатор на система за предупреждение. От друга страна, добре е да напомним, че цената на продукта трябва да отразява недостига или изобилието му, когато говорим за свободния пазар.

— А не е ли така?

— В случая с петрола — не. ОПЕК пречи на системата да функционира свободно.

— В какъв смисъл?

Филипе направи пауза, преценявайки как по-добре да обясни начина, по който функционира бизнесът.

— Представи си, че пазарът на петрол е свободен и че наличният петрол е достъпен за всички — предложи той. — При това положение естествено би било нефтените компании първо да продадат по-

достъпния петрол — точно защото е по-евтин за добиване и защото е по-конкурентоспособен, нали така?

— Разбира се.

— С изчерпването на този достъпен петрол компаниите ще се пренасочат към по-малко достъпния петрол, с по-скъпо производство. При това положение цените ще започнат да се вдигат постепенно, в съответствие с нарасналите производствени цени, предупреждавайки навреме потребителите и правителствата да харчат по-малко и да търсят алтернативни източници на енергия.

— А защо нещата не стоят така?

— Защото пазарът не е свободен. За да проработи механизмът на цените, важно е да има свободен достъп до евтиния петрол. Проблемът е, че евтиният петрол е в ръцете на ОПЕК, която държи всички операции в тайна и определя производствени квоти.

— Когато говориш за евтин петрол, какво по-точно имаш предвид?

— По-евтиният петрол е иракският, следван от саудитския. Ирак и Саудитска Арабия разполагат с невероятни петролни полета, където е достатъчно да пуснеш сонда и петролът изригва като фонтан. В тези страни добивът на петрол е много евтин, разбираш ли?

— Но за какви стойности говорим?

— Ще ти посоча няколко цифри, за да добиеш представа. Русия например изразходва петнадесет долара за извличането на един барел петрол; за същото количество петрол Саудитска Арабия харчи само долар и половина. И дори по-малко.

— Виж ти!

— Но ОПЕК налага ограничения над собственото си производство, което означава, че светът използва по-напред скъпия петрол. Последствията са очевидни. Когато свърши скъпият петрол, на пазара ще се появи евтиният, което ще рече, че пазарната логика е обърната наопаки и цените не са показател. Дълго време цената на петрола се задържа сравнително ниска заради това положение, разбираш ли? Липсата на свободен пазар прикрива по този начин тежките проблеми по производството и снабдяването, които се задават.

— Разбирам.

Филипе остана с непроницаемо лице.

— Но и това вече е на път да отпадне. Един барел петрол струваше десет долара през 1988 година, но само десет години покъсно скочи на сто и четиридесет долара. Проблемът е там, че *резервният производствен капацитет*, който беше от порядъка на осем милиона барела на ден през 1987 година, сега е спаднал почти до нула, тъй като търсенето се е повишило повече от предлагането. Достатъчен бе лек спад в производството, предизвикан от двата урагана „Катрина“ и „Рита“ през 2005 година, за да настане хаос в цените на петрола. След като пазарите реагират по този начин на незначителен спад в производството, това е сигурен знак, че вече няма *резервен производствен капацитет*. — Филипе заби мрачно поглед в земята. — Когато производството наистина изпадне в криза, светът ще се окаже неподготвен.

Приблжиха се до Ливърпул стрийт и геологът посочи към сградата отсреща. Беше модерна сграда с много прозорци от едната и от другата страна.

— Това хотелът ти ли е? — попита Томаш.

Приятелят му кимна утвърдително.

— Искам да ти покажа нещо — каза Филипе и спря на тротоара. — Големият проблем не е в това да разберем, че петролът свършва, защото той така или иначе ще свърши. Големият проблем е дали ще узнаем това навреме и дали ще можем да се подготвим за тази ситуация.

— Онова, което искаш да ми покажеш, е свързано с този проблем, така ли?

— Да.

Озърнаха се наоколо, но не забелязаха нищо подозрително. Прекосиха улицата, прекрачиха прага на хотела и първото нещо, което Томаш забеляза, бяха петте звезди на вратата.

— Явно добре се грижиш за себе си.

Свикнал с лукса в петролния свят, Филипе не отговори. Отправи се към рецепцията и поиска достъп до личния си сейф. Служителят го покани да влезе в отделно помещение и двамата изчезнаха през страничната врата, явно специално охранявана зона. Томаш остана пред рецепцията, загледан в пода от кремав полиран мрамор и красивите килими по сепаретата. Не се наложи да чака дълго. Минути

по-късно приятелят му и служителят се появиха в *лобито*. Филипе носеше малка картонена папка в бебешко синьо.

— Тук е — каза той, показвайки папката с дискретен жест.

— Кое?

— Тайната.

— Каква тайна?

— Тайната, която откраднах от ОПЕК.

XXIX

Настаниха се в бара на хотела, до рекламен плакат, който съобщаваше, че тази вечер могат да се насладят на компанията на американска певица с „ангелски чар“. „Ейвъри’с бар“ беше почти пуст. По-голямата част от клиентите бяха излезли, а останалите като че предпочитаха по това време съседния ресторант. Доволен от спокойната обстановка в сумрачния бар, Филипе си поръча пилешко сате^[1] по балинезийски, докато Томаш се задоволи със салата с агнешко и сусам по тайландски. И двамата решиха да поляят ястията си с австралийска бира.

— Ще хапнем нещо леко, преди да излезем — каза Филипе. — Разполагаме с малко време да поговорим.

— Къде ще ходим?

— Ще видиш.

Когато сервитьорът се отдалечи, геологът остави картонената папка в бебешко синьо на масичката от тъмно дърво и преметна крак върху крак, настанявайки се удобно на дивана.

— За да разбереш това тук, първо ще трябва да проумееш нещо друго — каза той, галейки картонената папка. — Значението на саудитския петрол.

— Аз съм го разбрал отдавна — каза Томаш. — Саудитска Арабия е най-големият производител на петрол в света.

— Не е само най-големият производител — настоя Филипе. — Много повече от това.

— Така ли?

— Без саудитския петрол с петролния бизнес е свършено. Светът ще остане без енергия.

По лицето на историка се изписа скептицизъм.

— Не преувеличаваш ли? Очевидно Саудитска Арабия като най-голям производител в света е много важна за този бизнес, без съмнение. Но да казваш, че без саудитския петрол светът ще остане без енергия е... меко казано, преувеличение, не съм ли прав?

— Казанова, чуй какво ти казвам. Без саудитския петрол няма петролен бизнес.

— Но как можеш да твърдиш подобно нещо?

— По една съвсем проста причина. Вече видяхме, че производството на петрол извън ОПЕК всеки момент ще достигне пика, нали?

— Да.

— След като прехвърли пика, ще навлезе във фаза на упадък във време на засилено световно търсене и планетата ще стане зависима главно от петрола на ОПЕК.

— Дотук разбрах.

— А сега трябва да си зададем следващия въпрос. — Филипе произнесе следващите думи бавно и отчетливо: — Колко петрол има в крайна сметка в ОПЕК?

Томаш сви рамене, сякаш не смяташе въпроса за кой знае колко важен.

— Карим ми каза, че е достатъчен, за да стигне за сто години.

— Карим само е повторил официалната версия — възрази Филипе. — Знаеш ли какъв е проблемът всъщност? Че никой не знае. След като в ОПЕК смятат, че цялата информация, свързана с петрола, е държавна тайна, и след като е невъзможно да се проверят откъслечните сведения, които подават от време на време за състоянието на запасите на страните, влизащи в картела, факт е, че никой не знае точно колко петрол притежава ОПЕК. Разбра ли?

— Да.

Геологът се прокашля.

— Но все пак знаем някои неща за едни от най-големите производители в ОПЕК. Да видим какво е положението в Иран, който е едва четвърти сред най-големите световни производители на петрол. Имаш ли представа какво е състоянието на иранските нефтени запаси?

— Не.

— Прехвърлили са пика.

— Сериозно ли говориш?

— Иран има четири супергигантски нефтени находища: Агхаджари, открито през 1936 година; Гачсаран, открито през 1937 година; Марун, открито през 1963 година; и Ахваз Асмари, открито

през 1977 година. Всички те са прехвърлили пика и иранското производство спада от година на година.

— И казваш, че Иран е четвъртият от големите производители на петрол в света?

Филипе сви устни.

— Обезпокоително, нали? Но по-лошото е, че и други страни са в същото положение. Например единственият супергигант на Оман — Джибал, е прехвърлил пика през 1997 година. Нигерия също е преминала пика, а още по-тревожно е намаляването на производството в кувейтския комплекс Бурган, второто по големина нефтено находище в света, уж да се възстанови налягането в кладенците. Кувейтската нефтодобивна компания съобщи в края на 2005 година, че запасите в Бурган са пред изчерпване. А освен Кувейт, и други страни като Ирак, Сирия и Йемен също са преминали пика.

Томаш се изправи на дивана.

— Извинявай, не разбирам — каза той колебливо. — Намекваш, че ОПЕК е влязла във фаза на спад?

— Не — поправи го. — Твърдя, че повечето от големите производители на ОПЕК са във фаза на спад. — Вдигна показалец. — Но има един производител, само един, на който цял свят се уповава, за да разреши проблемите със снабдяването на петрол в глобален мащаб.

— Саудитска Арабия?

— Абсолютно вярно — усмихна се геологът. — Кралство Саудитска Арабия. Това е основният производител на петрол в света, нещо като спасителната мрежа в акробатиката, опъната под енергийния цикъл, или като въздушна възглавница, която ще омокоти удара от срива на добива по цялата планета. — Вдигна вежди. — Сега разбираш ли защо казах преди малко, че Саудитска Арабия е много повече от основен производител на петрол в света?

— Да.

— Без Саудитска Арабия няма да има достатъчно енергия за задоволяване на глобалните нужди. Световната икономика ще навлезе в дълбока рецесия и навсякъде ще се възцари хаос. Представяш ли си какво ще се случи, ако цената на петрола се вдигне до седемстотин долара на барел?

— Сложно би било.

— Сложно ли? — Филипе се разсмя. — Това просто е краят, драги мой. — Разпери ръце. — Краят. — Наведе се към приятеля си. — Знаеш ли какво означава един барел да струва седемстотин долара?

— Означава неприятности.

— А, в това можеш да бъдеш сигурен — съгласи се той. — Седемстотин долара за барел означава, че вместо да даваш по седемдесет евро за пълен резервоар на колата си, ще плащаш по седемстотин. — Изчака цифрата да произведе нужния ефект. — Седемстотин евро само за да напълниш резервоара на колата.

Историкът подсвирна, впечатлен от перспективата.

— Е, всички ще трябва да минем на велосипеди, нали?

— Ще се наложи. А имаш ли представа как би се отразило това на световната икономика?

— Ще навлезе в рецесия.

Филипе отново се засмя невесело.

— Рецесия не е най-точното определение за онова, което ще се случи. Забележи: шест от последните седем световни икономически рецесии са непосредствено свързани с временни ограничения в снабдяването с петрол. Временни ограничения — повтори той и направи кратка пауза. — А сега си представи какво би станало, ако срывът не е временен, а постоянен. С други думи, ако спадът не е конюнктурен, а структурен, без перспектива за разрешение.

— Ще навлезем в дълбока рецесия.

Геологът впи поглед в приятеля си.

— Подобна ситуация, *Казанова*, би довела до края на цивилизацията.

— Е, мисля, че това е прекалено крайно.

— Така ли мислиш? — Филипе махна към спокойната и изискана атмосфера на бара. — Виж добре всичко това и си представи какво би се случило, ако се наруши енергийното снабдяване. При тази ситуация всичко, с което сме свикнали, целият този лукс, който вече смятаме за даденост, ще изчезне мигновено. — Започна да изброява проблемите, свивайки последователно пръсти. — Не бихме могли да се придвижим до работното си място, превозът на стоки ще спре, фабриките ще престанат да получават суровини, производството ще замре, както и доставките, индустрията ще се парализира, предприятията ще фалират лавинообразно, хората ще останат без средства за препитание,

пазарите ще останат без запаси от продукти, ще се наруши общественият ред, ще има бунтове, грабежи и безредици, държавите ще станат неуправляеми, ще настъпи масов глад и навсякъде ще се възцари хаос.

Томаш се замисли над картината.

— Трудни времена.

— Това ще е краят на цивилизацията, *Казанова*. — Отвори широко очи, за да подчертае значението на думите си. — Краят на цивилизацията.

Настана тежка тишина. Разговорът вдъхваше ужас и историкът, оглеждайки се в пустия бар, си помисли колко крехко всъщност бе всичко в живота. Историята бе пълна с примери за цивилизации, които бяха изглеждали вечни и несъкрусими, но бяха рухнали ненадейно и завинаги.

— Да, но тази перспектива не е реална, нали? — дръзна да каже Томаш. — Все пак запасите на Саудитска Арабия са нашият спасителен клапан.

— Така твърди Саудитска Арабия.

— А имаме ли основание да се съмняваме в това?

Геологът изкриви устни.

— Ех, *Казанова*, пак ще ти повторя същото. Откъде да знаем, че Саудитска Арабия наистина разполага с толкова много петрол, след като данните за нейното производство са държавна тайна, а спорадичната информация, която ни подава, не може да бъде проверена.

— Но има ли основание да се подлага на съмнение достоверността на изнесената информация?

Филипе замълча за минута, сякаш обмисляше в каква форма да поднесе онова, което имаше да казва.

— Всъщност да.

Томаш зяпна от изненада и по лицето му се изписа тревога.

— Моля?

Приятелят му отвори картонената папка в бебешко синьо и извади някакви брошури отвътре.

— Знаеш ли какво е това?

Историкът разгледа брошурите. Бяха отпечатани на висококачествена хартия и показваха красиви изгледи на петролни

кладенци и модерни машини, работещи сред пустинята. Текстът беше на английски, в началото имаше нещо като грееща звезда в синьо-зелен квадрат с фраза на арабски отстрани и надпис *Saudi Aramco*.

— Това са рекламни брошури, нали?

— Да, брошури на „Арамко“, петролната компания на Саудитска Арабия. Открих това в кабинета на един служител от отдела за връзки с обществеността на Министерството на петрола в Риад.

Томаш повторно се вгледа в брошурите.

— И какво им е особеното?

— Видя ли текста?

Историкът се зачете.

— Не виждам нищо необичайно. Тук се говори за високите технологии, използвани от Саудитска Арабия в нефтодобива, за внедряването на модерна и сложна техника. — Вдигна очи. — Ако искаш да знаеш, това доста ме успокоява.

— Разбира се, че ще те успокоява. Всеки лаик, който чете това, би трябвало да е впечатлен от технологичната инвестиция, направена от саудитците, за да се гарантира енергийното снабдяване на планетата.

— Тогава какъв е проблемът?

— Проблемът, драги мой, е точно тази технологична инвестиция.

— Какво ѝ е на инвестицията?

Филипе въздъхна.

— Вече говорихме за това, че саудитският петрол е един най-евтините в света.

— Един долар за половин барел, нали?

— Или по-малко. Защо е толкова евтин?

— Ами... доколкото си спомням онова, което ми обясни преди малко, това е заради характеристиките на производството. В Саудитска Арабия е достатъчно да се пусне сонда и петролът бликва като фонтан.

Геологът взе брошурата, която държеше приятелят му, и посочи снимката отпред, на която се виждаше сложно техническо съоръжение на фона на пустинята.

— И щом е така, защо им е на саудитците да използват авангардна технология?

— Не разбирам.

— *Казанова*, петролът в Саудитска Арабия винаги е бил леснодостъпен. Наистина, достатъчно е да пробият дупка и петролът бликва като шампанско. В такъв случай защо „Арамко“ е започнала да инвестира във високите технологии, за да извлича петрол?

Томаш сви рамене.

— Нямам представа.

— На лаика му е простено да не забележи някои неща, но един геолог не би могъл да ги пропусне, особено ако е запознат със спецификите на нефтодобива. — Удари с пръст по брошурата. — Щом саудитците инвестират в скъпа модерна технология за извличане на петрол от пустинята, това може да има едно-единствено обяснение.

— Какво?

— Петролът е престанал да блика като фонтан.

Настъпи тишина.

— Какво искаш да кажеш?

— Това, което искам да кажа, е, че тези рекламни брошури неволно разкриват нещо изключително обезпокояващо: саудитският петрол вече не шурти като преди.

Томаш внимателно прецени думите.

— Разбирам.

— Когато видях тези брошури за първи път в Министерството на петрола в Риад, в главата ми веднага отекна предупредителна аларма. Нещо става в Саудитска Арабия и никой нищо не знае. — Нагласи се по-удобно на дивана. — И забележи, *Казанова*: всички международни модели за енергийни доставки са базирани на предположението, че саудитският петрол е в такова изобилие и е толкова евтин, че ще може да отговори на световното търсене поне до 2030 година.

— 2030-а? Не бяха ли сто години?

— Това са приказки за наивници. Перспективата до 2030 година изглежда по-реална и истината е, че саудитците насърчават пазарите да вярват в това. В същото време обаче не престават да възпрепятстват независимата проверка на ресурсите им. Твърдят, че разполагат с доказани запаси от двеста и шестдесет милиарда барела, но какъв е дялът на отделните нефтени находища, си остава тайна. Ние не знаем дори точното количество петрол, което се произвежда в кралството, и сме изпаднали в деликатното положение да поверим съдбата си на една страна, която гарантира, че притежава огромни ресурси, но не ни

позволява да се уверим в това. — Взе брошурата от масата и я размаха. — И за капак попадам на брошури, които косвено показват, че петролът вече не тече така изобилно, както преди. Ето защо започнах да се опитвам да пробия информационната блокада и тръгнах да хлопам на всяка врата. — Погали картонената папка. — И тогава ме сполетя късметът, за който ти споменах, и попаднах на тези документи. — Но какво се крие в тях в крайна сметка? Филипе се приведе напред и впи поглед в Томаш. — Истината, *Казанова* — каза той с тайнствен глас. — Истината.

[1] Ястие от индонезийската кухня с много подправки, в случая приготвено по рецепта от о-в Бали. — Б.пр. ↑

XXX

Сервитьорът се появи, понесъл поднос върху върховете на пръстите си. Филипе премести синята папка на празния фотьойл до него, за да направи място на масата. Австралиеца остави двете халби с бира и ястията от индонезийската и тайландската кухня, които си бяха поръчали, и след като им пожела *enjoy, mates*^[1] с ясно изразен австралийски акцент, се отдалечи толкова бързо, колкото се беше появил.

— Никак не е зле — каза геологът, след като вкуси от своето сате по балинезийски.

— Вкусно е — потвърди Томаш. — Но още не си отговорил на въпроса ми.

Приятелят му погали папката, която лежеше на празния фотьойл до него.

— Искаш да знаеш какво се крие в тази папка, нали?

— Да.

Филипе завъртя във въздуха вилицата, на която беше забодено късче апетитно месо.

— Но ти не би могъл да разбереш какво има тук, ако не знаеш какво представлява саудитският петрол и не си наясно с технологиите за добиването му.

— По думите ти няма нищо по-лесно от това. Правиш дупка и петролът бликва навън.

Геологът се разсмя.

— В общи линии наистина е така — потвърди той. — Петролът в Саудитска Арабия е открит през 1938 година в района на Дамам. Находищата били толкова богати, че американските геолози успели да открият кладенци, докато летели над пустинята със самолет.

— Възможно ли е?

— Да, стига топографските характеристики на терена да го позволяват, както е в случая. Факт е, че полетата могат да бъдат открити от въздуха. Саудитска Арабия изглеждала толкова

перспективна за нефтените компании, че те вкупом се устремили натам. Така се родила Арабско-американската нефтена компания, позната с името „Арамко“, чиито акционери били „Стандарт Ойл“, „Шел“, „Бритиш Петролиъм“, „Мобил“, „Шеврон“, „Тексако“ и „Гълф Ойл“.

— Все големи акули.

— Да. И всички били наточили зъби. Разбира се, Втората световна война възпрепятствала развитието на бизнеса, но веднага щом войната приключила, проучванията продължили и били открити нови, още по-перспективни находища. „Арамко“ била национализирана, големите акули били изгонени и Саудитска Арабия заела своето място на геостратегическата карта. — Отпи глътка бира и погледна Томаш с лукава усмивка. — Сега имам един въпрос към теб.

— Слушам те.

— Като имаш предвид, че Саудитска Арабия е най-големият производител в света, колко нефтени находища според теб осигуряват седемдесет и пет процента от добива в страната?

Историкът се замисли.

— Ами... някъде към петстотин, предполагам.

— Не бързай — посъветва го Филипе. — Помисли, това представлява три четвърти от общото количество петрол, добиван в Саудитска Арабия. Мислиш ли, че петстотин полета са достатъчни да попълнят три четвърти от гигантската баница?

— Ами да, имаш право — съгласи се Томаш и се почеса по главата. Реши да рискува с друга цифра, която му се стори по-реална. — Хиляда?

— Не.

— Пет хиляди?

— Не.

— Десет хиляди?

— Не и не.

— Е, отказвам се.

— Хайде, опитай пак. Пробвай с интервали, може да е по-лесно. Томаш реши да опита с по-голям интервал.

— Между хиляда и пет хиляди полета.

— Не.

— Предавам се. Нямам и най-малка представа. Но и не смятам да реда цифри цяла вечност.

Геологът се усмихна и вдигна показалеца и средния си пръст във формата на буквата „V“, знака на победата.

— Две.

Томаш го изгледа с недоумение.

— Две какво?

— Две нефтени находища.

— Какво?

— Две находища — повтори Филипе. — Седемдесет и пет процента от петрола, добиван в Саудитска Арабия, идва само от две нефтени находища.

Историкът поклати глава смаяно.

— Не може да бъде.

— Казват се Гавар и Сафания.

— Сериозно ли говориш?

— Ще повторя, *Казанова* — настоя геологът, — седемдесет и пет процента от саудитския петрол се добиват само от две находища. Това означава, че близкото бъдеще на света зависи от две нефтени полета, наречени Гавар и Сафания.

— Боже мой! Как е възможно това?

— Повярвай ми, така е.

— А западните правителства наясно ли са с това?

— Мисля, че никой не е напълно наясно с онова, което става в Саудитска Арабия, драги мой. Хората си мислят, че нещата са както в приказките, че има безброй неизчерпаеми петролни полета, пръснати из пустинята, с огромна производствена мощност, способни да отговорят на нарастващото световно търсене и да разрешат проблемите на другите големи производители. И никой не разбира, че ако световната икономика зависи главно от Саудитска Арабия, то по същество това е зависимост от две полета.

Томаш потръпна вътрешно, докато изричаше въпроса, който изплува в съзнанието му.

— А тези полета в какво състояние са?

— Добър въпрос — отвърна приятелят му със загадъчна нотка в гласа. — Истината е, че никой не знае какво става в Саудитска Арабия, нали? Данните са засекретени и няма независима проверка на

съществуващите производствени мощности, нито оценка на запасите. Единственото нещо, с което разполагаме, са пресилените твърдения на саудитците. Нищо повече.

Историкът опря лакти на масата и подпря брадичка на дланите си.

— Две полета — прошепна сякаш на себе си. — Всичко зависи от две полета. — Погледна въпросително към Филипе. — Но що за полета са те?

Геологът разгърна една от брошурите, взря се в картата на Саудитска Арабия и заби пръст по крайбрежието на Персийския залив, южно от Кувейт.

— Сафания се намира ето тук — каза Филипе. — Това е най-голямото офшорно^[2] петролно находище в света. Наричат го Пясъчната царица, тъй като на юг опира до златните пясъци на арабския бряг на Персийския залив. Находището е открито през 1951 година и от него се извлича най-вече тежък петрол. На картата изглежда като издължена капка с дължина седемдесет километра.

— Седемдесет километра? — учуди се Томаш. — Но това е много!

— Действително. Това находище дава някъде около петнадесет процента от всичкия петрол на страната.

— Само петнадесет? Не каза ли, че двете находища осигуряват седемдесет и пет процента от саудитския петрол?

— Казах.

— Ами останалата част?

— Добиват се от другото поле.

По лицето на историка се изписа недоумение.

— Шегуваш се.

— Казва се Гавар и осигурява шестдесет процента от общия обем петрол, добиван в Саудитска Арабия. Това е единственото мегагигантско петролно поле, най-голямото находище на петрол, откривано някога на планетата. Наричат го Цар на царете, но даже и това наименование е прекалено скромно. Ако Гавар беше император, супергигантските полета до него щяха да са най-обикновени принцове.

Томаш надникна в картата от брошурата.

— И къде се намира това фантастично находище?

Геологът посочи пустинния пояс, успореден на саудитския бряг край Бахрейн и Катар.

— Тук — каза той. — Представлява дълго и тясно поле с формата на крак. Ако южният край на Гавар се намираще в Лисабон, северният щеше да стига до Авейро.

— Виж ти!

— Дължината му надхвърля двеста километра, а в най-широката си част почти достига петдесет километра. Гавар е в експлоатация от 1951 година. Добитото количество петрол до днес надхвърля петдесет и пет милиарда барела. — Усмихна се. — Знам, че число от такъв порядък трудно се възприема. Нека да го кажем по друг начин: в този момент един от всеки дванадесет барела, които се отправят към потребителите от целия свят, идва от Гавар.

— Невероятно!

— През 1982 година производството на петрол от Гавар стана държавна тайна и единствената достоверна информация, която изтече междуременно, е, че през 1994 година мегагигантът е произвеждал шестдесет и три процента от целия петрол на Саудитска Арабия. Друго почти нищо не знаем. Но все пак има нещо, в което всички сме сигурни: дълголетието на нефтеното находище Гавар е сърцевината на проблема, свързан със запазването на петрола като енергиен източник. Всеки анализ на нефтопроизводството в глобален мащаб задължително включва Гавар. Ако това поле продължава да е богато на нефт, световното снабдяване е осигурено. — Вдигна ръка в знак на предупреждение. — Но ако възникнат проблеми с Гавар... това ще е краят.

— А има ли проблеми?

Въпросът беше изстрелян импулсивно, с нескрита тревога. Филипе не отговори веднага. Протегна ръка и взе синята папка, която остави в скута си. Отвори я внимателно и показа на Томаш съдържанието ѝ: купчина листи, изписани на английски и арабски, образуващи свитъци, прикрепени с телбод.

— Това са документите, които откраднах от кабинета на един от шефовете на инженерния отдел на „Арамко“ в Дахран. Както ти обясних, всичко това се съхраняваше в папка с надпис *Проблеми при производствените операции, Саудитски находища*.

— И какво всъщност представляват тези документи?

— Технически доклади. — Отново затвори папката, сякаш все още не беше настъпил моментът, в който документите трябваше да бъдат извадени. — Съдържат технически оценки, които трябва човек да разбира, за да извлече смисъла на написаното.

— Какви например?

— Проблеми от инженерно естество, свързани с процеса — поясни Филипе. — Как според теб се извлича петролът?

— Говорим за сондажната система, нали? Пуска се сондата и петролът руква, така, предполагам.

— Всички мислят така. Но процесът на извличането на нефт включва три елемента: нефт, газ и вода. Един приятел казва, че ако процесът на извличане беше холивудски филм, петролът щеше да е звездата на филма, любовникът, който привлича зрителите, а второстепенните роли щяха да са поверени на газта и водата. В основни линии залежите се състоят от нефт, примесен с газ и насъбралата се вода отдолу. Газовият компонент в нефта е като в шампанското: това са онези мехурчета, които го движат и му придават сила. Нефтът без газ е като негазирано шампанско, инертна течност. Примесеният с нефт газ и водата, упражняваща натиск отдолу, създават налягане в естествения резервоар, който напомня разклатена бутилка шампанско, преди да бъде отворена. Сега разбираш ли?

— Да.

— Пробиването на природния резервоар е аналогично на изваждането на тапата от бутилка с шампанско. Нефтът изригва навън под голямо налягане и тогава се извършва първичното извличане. Петролът приижда в големи количества, просто чудо. — Лицето му постепенно придоби израза на човек, който иска да внуши, че всяко хубаво нещо си има край. — Проблемът е, че след като е бил направен пробив, след известно време налягането ще започне да спада, нали?

— Като прекипяло шампанско.

— Точно така. — Посочи с пръст невидима точка във въздуха. — И тогава започват проблемите. Налягането спада и петролът вече не блика със същата сила. В действителност постепенно губи мощ, тъй като с изтичането на петрола налягането долу става все по-ниско, докато това на повърхността става все по-високо и накрая петролът престане да излиза.

— Петролът свършва?

— Не, не свършва. Още има петрол долу. Проблемът е, че вече не се изтласква нагоре.

— Колко петрол излиза при това положение?

— При първичното извличане ли? Около една четвърт от наличния в резервоара петрол. Което означава, че долу са останали около три четвърти.

— И какво се прави, за да се извлече останалото количество?

— Влиза в действие вторичното извличане. Прилагат се технологии, за да се увеличи налягането в резервоара и петролът отново да потече. Единият от методите е въвеждането на газ в нефтеното находище, по-точно въглероден диоксид, който се смесва с петрола и му дава нова енергия, като шампанското. Друг метод, много използван в Саудитска Арабия, е инжектирането на вода в находището.

— Вода ли? Смесват вода с петрол?

— Не, съвсем не. Водата не се инжектира в петрола, а в поднефтените води в находището. При навлизането на още вода налягането се повишава, нивото на водата се покачва и изтласква нефта нагоре. Поради това в хода на извличането на нефта постоянно се въвежда допълнително вода, за да се поддържа високо налягане в резервоара. Само че този процес води до друг сериозен проблем.

— Какъв?

— Наричат го *water cut*, тоест „съдържание на вода“. Понеже се налага инжектирането на вода, за да се увеличи налягането в резервоара, в даден момент тази вода започва да се смесва с петрола, което е знак, че суровият нефт е на път да се изчерпи. При първичното извличане петролът тече чист, но с прилагането на вторичното извличане и опразването на резервоара се появяват определени количества вода, примесени с петрола. Отначало е един процент, после са два процента и така нататък. Ето това се нарича *water cut*. Един кладенец е стигнал до дъното, когато съдържанието на вода превишава това на нефта. Тогава се казва, че нефтът е „удавен“ във вода.

— С други думи, свършил е.

— Не, не е свършил. Обикновено успяват да извлекат половината от наличния петрол. Другата половина остава долу, в изолирани пукнатини, но извличането му става икономически нерентабилно и кладенецът се затваря.

— Разбирам.

Геологът отвори папката, която все още лежеше на скута му. Взе няколко листа и ги показа на Томаш.

— Тези документи са технически доклади на „Арамко“ — каза той. — Повечето от тях са изготвени от инженерите на саудитската петролна компания, но има и няколко, направени от консултанти на фирмата. Във всеки отчет се посочват специфични проблеми, възникнали в определено петролно поле, и се проследяват оперативните трудности след тяхното възникване и евентуално развитие.

— Къде става това? В онзи мегагигант, за който спомена преди малко?

— В различни полета — отвърна Филипе. — Докладите изследват случващото се в различни полета. — Посочи находищата на картата в брошурата. — Както ти казах, Гавар и Сафания произвеждат седемдесет и пет процента от общото количество петрол в Саудитска Арабия. Но ако към тях се добавят другите два саудитски супергиганта — Абкаик и Бери, общата им продукция достига деветдесет и три процента. Тоест четири нефтени полета произвеждат повече от деветдесет процента от всичкия петрол в Саудитска Арабия.

— Невероятно.

Филипе прелисти книжата, които държеше, сякаш търсеше определен документ.

— Да видим какво става в Абкаик. Експлоатацията на това находище е започнала през 1946 година и петролът му винаги е бил смятан с отлично качество, може би най-доброто, което някога е съществувало. — Намери листа, който търсеше. — Ако анализираме ето този доклад, ще установим, че Абкаик е достигнал пика през 1973 година, което означава, че е изразходил повече от седемдесет процента от запасите си. — Махна с ръка. — Сбогом, Абкаик. — Прибра листа и потърси следващия. — Полето Бери, открито през 1964 година, е един от последните супергиганти на кралството и също дава петрол със суперкачество. — Намери документа няколко листа по-нататък. — От този доклад става ясно, че за десет години експлоатация налягането в шахтата на Бери е спаднало до атмосферни стойности, след което са преминали към вторично извличане чрез инжектиране на вода. Нещата вървели добре до 1977 година, когато водата започнала да се смесва с петрол. Така нареченият *water cut* продължил да се покачва, докато

накрая удавил петрола в една четвърт от кладенците на Бери и през 1990 година „Арамко“ се принуди да ги затвори. Докладът показва, че от този момент нататък проблемите зачестили и през 1994 година производството тръгнало към залез със спад около шестдесет процента. През 2001 година станало ясно, че са оцелели само малки сегменти от Бери, където все още има чист нефт. — Подреди листите от доклада. — Бери е на път да премине в историята. — Прелисти още няколко страници, търсейки друг отчет. — Споменах ти за Сафания, най-голямото офшорно находище в света, второ по обем на продукцията в Саудитска Арабия. — Филипе извади нови страници от свитъка. — Влязъл в производство през 1957 година, запазвайки относително чист петрола си до края на осемдесетте години, когато се появява пясък в суровия нефт, знак, че налягането заплашително пада. През 2001 година се появила и вода в по-голямата част от находището.

— Какво е нивото на *water cut*?

— В Сафания ли? Някои кладенци са стигнали до петдесет процента.

— По дяволите!

— Сафания очевидно се намира в упадък, драги мой. Находището е достигнало пика около 1980 година и според докладите проблемите с водата и пясъка продължават да се задълбочават. — Прибра листите от свитъка. — С други думи, ако се съди по данните в тези доклади, трите супергиганта на Саудитска Арабия — Сафания, Абкаик и Бери, вече са прехвърлили пика и се намират във фаза на упадък.

— Остава само най-голямото находище.

— Да, Гавар.

Погледът на Томаш се спря на синята папка.

— Какво се казва в документите за това поле?

Геологът заизважда нови листи.

— Гавар е толкова голям, че е разделен на отделни зони — Айн Дар, Шедгум, Утмания, Хавия, Харад и други. Ето защо в докладите се анализират различни аспекти на производството в тези кладенци — отбеляза Филипе, прелиствайки документа. Посочи един документ. — В този доклад, например, се проучва странният наклон на резервоара, по-точно в зоната на контакта между водата и нефта. — Взе втори документ. — Тук се засягат проблемите с хоризонталното инжектиране

в сектора Арабе Д. — Още един. — В този се изследват интервалите на пропускливост. Тук се говори за цифрова симулация, изследваща налягането в хоризонтални сондажи при различен тип хетерогенност.

Изгарящ от нетърпение, Томаш надникна в документите.

— Това нищо не ми говори.

— Естествено, терминологията е специализирана.

— Не би ли могъл да ми обясниш по-просто за какво всъщност става дума в тези доклади?

Филипе престана да прелиства натрупаните един върху друг документи.

— Разполагаме с анализи на различни аспекти на операциите в Гавар — каза той, вперил поглед в приятеля си. — Виж, нито един от тези доклади не съдържа обобщено виждане по въпроса. Но сумарно всички те ни дават относително ясна картина на онова, което става в меганаходището.

— И каква е картината?

Геологът погледна часовника си и внезапно прекъсна разговора.

— Закъсняваме, *Казанова!* — възкликна той. — Трябва да тръгваме.

— Да вървим ли? — учуди се Томаш. — И къде отиваме?

Филипе вдигна ръка и повика сервитьора. Когато австралиецаът понечи да се приближи, той направи знак, че трябва да направи сметката.

— Ще мина през стаята да си приготвя куфара и после ще излезем от града — каза той на Томаш.

— Но къде отиваме?

— Далече. Отсега те предупреждавам, че няма да минаваме през твоя хотел.

— Защо?

— Трябва да се погрижим за нашата сигурност. След онова, което се случи в Сибир, и факта, че са те следили тук, в Сидни, не можем да поемаме допълнителни рискове. Ще се наложи да изчезнеш безследно като мен. Естествено, ще трябва да зарежеш всичко в хотела до завръщането ти.

— Но къде отиваме все пак?

— Ще отидем да се срещнем с Джеймс.

— Твоят приятел от Оксфорд?

— Да, той е тук.

— Трябваше да се досетя. Сега разбирам защо си дошъл в Австралия. — Повдигна вежди изпитателно. — В Сидни ли е?

— Не.

— В такъв случай къде е?

— Ще видиш.

[1] Да ви е сладко, момчета (англ.). — Б.пр. ↑

[2] Крайбрежно (англ.). — Б.р. ↑

XXXI

Сметката дойде на малък поднос и Томаш настоя да я плати, все пак този разход щеше да бъде покрит от Интерпол. Двамата станаха, излязоха от бара и се отправиха към асансьорите в луксозното лоби на хотела.

— Не отговори на въпроса ми — настоя Томаш.

— Вече ти казах, че ще разбереш, когато му дойде времето.

— Не става въпрос за това.

— А за какво?

— Говорехме за гигантските петролни полета в Саудитска Арабия — напомни Томаш и кимна към картонената папка, която приятелят му носеше в ръка. — Разбрах, че супергигантските находища са прехвърлили пика на производство, но все още не си ми казал какво крие папката относно саудитския исполин.

— А! — възкликна Филипе. — Говориш за Гавар?

— Да. Какво става с това находище?

Стигнаха до асансьорите и бързо се вмъкнаха в единия от тях. Геологът натисна копчето за петия етаж и вратите се затвориха за краткото пътуване.

— Както вече ти казах, Гавар е влязъл в експлоатация през 1951 година. Цяло десетилетие петролът бликал естествено в находището, без да има нужда от каквито и да било специални методи за извличане. В края на десетилетието обаче било отчетено известно намаляване на налягането в шахтите. За да разреши проблема, „Арамко“ започнала програма с инжектиране на газ в сектора на Шедгум. В началото на шестдесетте години, предвид опасността от по-голям спад в налягането, лансирани нова програма, този път с инжектиране на вода по фланговете на залежите. Най-сетне положението било овладяно, но само за няколко години. През седемдесетте години се появила вода в петрола, извличан от кладенците на Гавар.

— Сериозно?

Филипе наклони глава, сякаш бе изненадан от реакцията на приятеля си.

— *Казанова* — каза той, — Гавар е произвеждал двадесет години петрол с отлично качество. Това е чудесно.

— О, да. Помислих си, че появата на вода не е на добро.

— Появата на вода не е на добро.

Томаш не знаеше какво да мисли.

— Извинявай, не каза ли току-що, че няма проблем?

Асансьорът подсказа с деликатен звън, че е достигнал петия етаж. Вратите отново се отвориха и двамата излязоха в коридора.

— Появата на вода при извличането никога не е на добро — продължи Филипе. — Но това не пречи да отчетем факта, че това поле е давало суперкачествен петрол двадесет години поред. Това е чудесно, без съмнение. Проблемът е, че хубавите неща не траят вечно, нали?

— Разбирам.

— От милион и половина барела дневно през 1970 година, производството е скочило на пет цяло и седем милиона на ден през 1981 година. Оттогава насам световното потребление спада и в отговор „Арамко“ намали умишлено производството в мегагигантското поле. Секторът Харад, например, спря напълно да работи, за да се възстанови находището.

— За да се спести нефт, искаш да кажеш.

— За да се възстанови находището — настоя геологът. — Трябва да знаеш, че колкото повече петрол произвежда едно поле, толкова пониско става налягането в резервоарите. Един от начините да се разреши проблемът е като се спре производството, което дава възможност да се възстанови налягането до неговите естествени стойности. Точно това са направили саудитците след 1982 година. Преминали са към режим на замразяване на петролните полета, за да се опитат да възстановят налягането.

— И успели ли са?

— Донякъде. Налягането се е покачило и проблемите с водата до известна степен са били разрешени, но не задълго. — Поглади картонената папка, която държеше в ръката си. — От тези доклади е видно, че проблемите с водата са се проявили отново, и то с пълна сила.

— Говориш за съдържанието на вода, нали?

— Да, за *water cut*.

— Как са се развили нещата?

Спряха пред една врата и в ръката на Филипе се появи магнитна карта. Вкара я в процепата и вратата на стаята щракна.

— Както вече ти казах, водата се появила в Гавар през 1970 година — припомни Филипе, докато влизаха в стаята. — Оттогава процентът не е спрял да расте... при това обезпокоително бързо.

— Колко?

Филипе остави папката на леглото и седна на края му, като покани с жест Томаш да се настани във фотьойла до писалището.

— *Water cut* достигнал двадесет и шест процента през 1993 година — каза Филипе, без да изпуска нишката на мисълта си. — Три години по-късно процентите станали двадесет и девет процента, а през 1999 година — тридесет и шест процента. Положението заплашвало да излезе извън контрол и „Арамко“ решила да отвори нови кладенци, за да опита да заобиколи проблема. Но само след няколко месеца в тях също се появила вода. — Филипе вдигна длан над очите. — Водата се появила дори в резервоари, разположени в по-високи пластове, където се предполагало, че не може да стигне толкова бързо.

— И какво направили саудитците?

— Обезумели, естествено. В отчаянието си „Арамко“ прибегнала до нови технологии и техника, използвана при хоризонтални кладенци.

— Това дало ли резултат?

— Докладите не отразяват по-късния период. Но през 2005 година във Виена успях да подкупя един саудитски служител, задлъжнял на хазарт, който ми даде актуална информация за проблема с *water cut* в Гавар. Явно новата специализирана техника позволила на „Арамко“ да намали съдържанието на вода до тридесет и три процента през 2003 година. — Поклати глава. — Но това било за кратко. Нещата отново се обърнали и през 2005 година *water cut* достигал петдесет и пет процента, като в някои кладенци покачването само за две години скочило от двадесет процента до напълно отчайващи стойности.

— Колко?

— Седемдесет процента.

— Господи! — смая се Томаш. — Само за две години!

— За период от две до пет години, според случая.

— В Гавар?

— Да.

— Но това е истинска катастрофа!

— Можеш да бъдеш сигурен. Въз основа на данните може да се направи заключението, че пикът в производството на Гавар е рекордът от пет цяло и седем милиона барела на ден през 1981 година. Оттогава насам никога повече този колос не е произвеждал толкова петрол. Гавар е достигнал пика си в началото на осемдесетте години и благодарение на новите технологии сега се намира в платото на своето производство. Но забележи: новите технологии са нож с две остриета. От една страна, действително помагат да се задържи обемът на производството, но от друга страна, ускоряват изразходването на залежите и срива в налягането.

— Колко време производството ще се задържи във фазата на платото?

Филипе потърка брадичката си.

— Никой не знае — каза той замислено. — Но както изглежда, упадъкът ще настъпи скоро. При това е сигурно, че сривът ще е внезапен и жесток.

— Какво ще рече скоро?

— Виж, *Казанова* — каза Филипе и разтвори ръце, сякаш показваше картина, — трябва да разбереш как стоят нещата по принцип. Петролът извън ОПЕК приближава своя пик, който според прогнозите ще настъпи около 2015 година. Това означава, че що се отнася до енергийното бъдеще на света, всички възлагат надежди на петрола от ОПЕК. Проблемът е, че повечето страни от ОПЕК вече са достигнали пика, какъвто е случаят с Иран, Ирак, Кувейт, Йемен, Оман и Нигерия. Спасението би трябвало да дойде от Саудитска Арабия, чието производство, както току-що разбрахме, идва от шепя стари презрели петролни полета. Всички те вече са прехвърлили пика на производство и бележат високи стойности на съдържанието на вода при извличането на продукта, което е сигурен знак за напреднал процес на изчерпване. В този момент нещата като че ли зависят от развоя на събитията в Гавар, но техническата информация от това поле е доста тревожна. Като анализираме производството в супергигантските полета извън ОПЕК, които вече са прехвърлили пика, какъвто е случаят с Брент, Осеберг, Ромашкино, Самотлор и Прадхо, например, установяваме, че платото на производство при

големите находища се задържа обикновено за около десет години. Като единствен мегагигант в света, допустимо е Гавар да има по-дълго плато. Но трябва да напомним, че това находище е достигнало своя рекорд през 1981 година и че оттогава насам се намира в платото на производството. — Направи пауза. — При това положение какво можем да кажем? — Вдигна вежди. — Ти как мислиш?

Настъпи тишина. Томаш мислеше върху думите му и се опитваше да си представи последствията.

— Но нали саудитският петрол щял да стигне за сто години напред? — попита плахо.

— Може и да стигне, не знам. Но със сигурност не и при днешните темпове на производство. Това означава, че много скоро пазарът ще разполага с много по-малко петрол, при това в период, когато търсенето расте експоненциално. А знаеш ли какво означава това?

— Бъдещата цена на петрола наистина е онова трицифрено число.

— Съвсем вярно — изрече Филипе. — Ерата на евтиния петрол приключва. Намалването на предлагането и увеличаването на търсенето ще доведат до рязко покачване на цената на петрола до немислими досега стойности. И най-лошото е, че този процес вече е започнал. През 1998 година петролът струваше десет долара за барел, но за десет години стана дванадесет пъти по-скъп. Когато петролът достигне триста долара за барел например, ще ти трябват триста евро само за да напълниш резервоара на автомобила.

— Ще се наложи да ходя пеша.

— Шегуваш се — разсмя се приятелят му. — Днешната икономика не се гради от хора, които ходят пеша. Но истината е, че цената на петрола ще се отрази върху всичко, не само върху движението на автомобилите, което означава, че влаковете и метрото ще станат десет пъти по-скъпи. Като теглят чертата, много хора ще установят, че просто няма да имат пари за придвижване, заплатата няма да им стига да отидат до местоработата си. А транспортът, драги мой, е само върхът на айсберга. Факт е, че за да се направи автомобил или хладилник, са необходими пещи, а пещите се хранят най-вече от изкопаеми горива. Искам да кажа, че по-скъпият петрол означава и

по-скъпи продукти. А как се нарича този процес на всеобщо покачване на цените?

— Инфлация?

— Галопираща инфлация, *Казанова*. — Приятелят му въздъхна. — В новата история на Съединените щати, например, има само три периода, в които процентът на инфлация е достигал двуцифрено число: от 1917 до 1920 година, през четиридесетте години и от 1974 до 1981 година. И знаеш ли какво е общото между тези три периода? Липсата на петрол. А шестте рецесии от 1973 година насам, включително и онази, предизвикана от финансовата криза през 2008-а, са били предхождани от покачване на цената на петрола. Икономистите са гледали под лупа тези числа и са открили, че инфлацията е достигала двуцифрено число винаги когато енергийните разходи са достигали десет процента от brutния вътрешен продукт. И след като това се е случило в период на временен недостиг на петрол, представи си какво би станало, когато този недостиг стане постоянен.

— Искаш да кажеш, че развитието на икономиката ще се забави.

— Разбира се. Покачването на цената на петрола води до високи цени на продуктите, а това води до инфлация и до икономически застой. Отначало, разбира се, процесът ще бъде бавен. Но тъй като проблемът не е конюнктурен, а структурен, положението ще се влошава все повече и повече. Петролът се покачва, икономиката е в упадък, инфлацията постепенно излиза извън контрол. Добре е да напомним, че точно хиперинфлацията унищожи Германия през 1920 година. А сега си представи същата ситуация в световен мащаб. При тези обстоятелства икономическият колапс е неизбежен. И добре е да отбележим, че един икономически срив ще повлече със себе си голямо обществено брожение. А стане ли това, започва поредицата от бедствия, за които вече говорихме. Рецесия, глад, плякосване, хаос. — Филипе вдигна ръце, сякаш се предаваше на съдбата. — С други думи, нашата цивилизация може да се окаже на ръба на пропастта.

Томаш се размърда на фотьойла и надникна през прозореца, сякаш търсеше някаква опора.

— Чувствам се объркан — каза той.

— Защо?

— Предвид глобалното затопляне, дължащо се на изкопаемите горива, крайт на петрола би трябвало да се разглежда като хубаво

нещо, нали?

— Да, би трябвало да е така.

— Но за какво ни е да намаляваме затоплянето на планетата, след като цивилизацията ни ще бъде унищожена и всички ще се върнем към Средновековието?

— Краят на петрола ще ни помогне да сложим край на тенденцията на глобално затопляне и това определено е хубаво нещо. Макар че трябва да подчертаем, че ефектът от прекъсването на емисиите на въглерод ще бъде почувстван едва след няколко десетилетия заради ефекта на натрупване, както ти обясних. Но всяка монета си има две страни и цената, която нашата цивилизация ще трябва да плати, за да сложи край на емисиите от въглерод, е доста висока.

— Тогава какво може да се направи?

Филипе се усмихна.

— Отново се връщаме на въпроса за нашата малка група от Киото — отбеляза той. — Когато се запознахме в Япония, аз, Хауърд, Христо и Джеймс знаехме, че емисиите от изкопаемите горива ще трябва да спрат, иначе планетата ще се изпържи след няколко десетилетия, но въпросът, който си поставяхме, беше следният: каква е алтернативата на изкопаемите горива? Знаехме, че петролната индустрия върти страшно много пари, и затова не хранехме никакви илюзии относно безпомощността ни пред могъщите интереси, за които ставаше въпрос. Картината, която виждахме, бе направо апокалиптична. Човечеството бе изправено пред най-лошата от всички възможни перспективи. От една страна, наблюдаваме как температурата на планетата се покачва неудържимо и предизвиква неконтролируеми явления. Може би сме на път да достигнем някакви критични стойности на температурата, отвъд които Земята ще се превърне в истински ад. И в момента, в който това се случи, производството на петрол ще спадне рязко и внезапно. Прикритата политика на ОПЕК, стремежът на нефтената индустрия да задържи статуквото колкото е възможно по-дълго, действията на политиците съобразно избирателните цикли, както и нереалните цени на петрола на световния пазар — всичко това замаскира признаците на приближаващия страхотен срив на производството. И големият проблем не е в това, че петролът свършва, а че ще свърши изведнъж.

Всички ще бъдем изненадани и няма да имаме достатъчно време, за да разработим някаква ефикасна алтернатива. — Огледа стаята, зачервен, като че още не беше успял да изрази онова, което чувстваше. — Даваш ли си сметка какво ни очаква?

Томаш поклати глава.

— Големи главоболия.

— И то какви, *Казанова* — отбеляза Филипе сухо. — Задават се все по-жестоки горещини, покачване на морското равнище, вследствие на което водите ще погълнат островите и ще наводнят континентите, ще вилнеят страшни бури, десертификацията ще обхване половината планета. И за капак на всичко, петролът ще секне отведнъж и ще ни хване по долни гащи, напълно неподготвени. Икономиката ще навлезе в дълбока рецесия, предприятията ще затворят врати, ще настъпи масов глад, общественият ред ще се разпадне и докато се усетим, нашата цивилизация няма да я има вече. — Полюшна се напред, доближи лице до приятеля си и повтори въпроса: — Даваш ли си сметка какво ни очаква наистина?

— Апокалипсис.

— Точно така! — възкликна геологът. — Апокалипсис. И това няма да се случи след век, при правнуците ни. — Насочи пръст към килима. — Това ще се случи много скоро, докато сме живи.

Изчака идеята да улегне.

— Ще бъдем свидетели на това, *Казанова*. Ще доживеем да го видим.

Томаш неволно се отдръпна във фотьойла.

— Това е... ужасяващо.

Филипе стана от леглото.

— След като се запознахме в Киото, четиримата обменихме информация относно специфичните области, в които работехме, и си дадохме сметка, че катастрофата е неизбежна. Светът не е подготвен за тази криза, няма нищо, с което може да ѝ противостои. Затова разработихме план.

— План ли? Какъв?

— Тъй като познавах добре енергийния сектор — и по-специално нефтения бранш, — вече бях забелязал признаците за бъдещите проблеми относно световното снабдяване с петрол. Бяха дребни неща, откъслечна информация, която на пръв поглед

изглеждаше незначителна, някои коментари, изказани под сурдинка, които дочувах по финансовите борси, и други такива неща. Бях подредил фрагментите на *пъзела* и осъзнавах, че краят на евтиния петрол може да настъпи скоро. Осъзнавах също, че освен сериозен проблем, това може да се окаже и добър шанс.

— Шанс за разрешаване на проблема с глобалното затопляне.

— Абсолютно точно. Ако имаше достатъчно петрол, можеш да бъдеш сигурен, че могъщите интереси, свързани с него, не биха дали шанс на никаква алтернатива. Всички от групата знаехме за това. Но ако се окаже, че петролът е изчерпал икономическия си потенциал, тогава нещата вече са други. Бизнесът ще приключи и тези интереси ще загубят силата си, след като пресъхне източникът на техните доходи. Ето защо ние четиримата си поделихме работата според квалификацията и опита си. Хауърд беше натоварен с проследяването на климатичната еволюция, за да може да предвиди с точност кой ще е критичният момент в затоплянето. Точно затова той реши да замине да работи в американската станция в Антарктида, където затоплянето протича по-ускорено, отколкото в други части на планетата. Атанасов и Джеймс, физиците в групата, поеха отговорността да потърсят и разработят алтернативен източник на енергия. А моя милост се зае с оценката на състоянието на петролните запаси и задачата да се установи най-удобният от политическа гледна точка момент, в който да обявим новината за алтернативния източник енергия.

— Алтернативна енергия ли?

— Да — потвърди Филипе. — Светът ще трябва да осъществи скок в развитието си и да намери нов източник на енергия. Ако не го направи, това ще е краят.

— Говориш за слънчевата енергия?

— Не, слънчевата енергия е добро допълнение, но само толкова. Нощите и облачните дни не позволяват налагането ѝ като основен енергиен източник.

— Но каква е алтернативата? Карим ми каза във Виена, че и вятърът не става.

— Действително. И вятърната енергия, като слънчевата, не е постоянна. Какво ще правим, когато вятърът спре да духа?

— Тогава какъв е изходът?

— Добър въпрос — отбеляза той. — Ядрената енергия би била алтернатива, ако не беше толкова скъпа и не срещаше такава съпротива от страна на обществото, плюс допълнителния проблем с отпадъците, които запазват радиоактивността си хиляди години. Други източници, като енергията на приливите, биха могли да имат интересно приложение, но не биха могли да се превърнат в основа, на която да стъпи цялата икономика. Природният газ и въглищата все още са налични в големи количества, но те са изкопаеми горива, които изпускат въглерод, затова ще трябва да ги оставим настрана — най-вече въглищата, които освен всичко друго, са невероятни замърсители. В такъв случай какво да правим? Точно над този въпрос се трудиха Атанасов и Джеймс.

— И стигнаха ли до някакво заключение?

— Аз и Хауърд бяхме малко настрана от работата на двамата физици и затова не съм запознат с подробностите. Знам само, че на Атанасов му беше хрумнала интересна идея. Той и Джеймс работеха над тази идея до смъртта си. Атанасов бе успял да завърши в основни линии теоретичната част от своя труд. След убийствата аз и Джеймс изчезнахме от полезрението, но продължихме да работим. Аз продължих да следя еволюцията на световните запаси на петрол, а той, като добър практик, посвети цялото си време на разработката на теоретичния труд на Атанасов.

— Вие двамата поддържахте ли контакт?

— Разбира се — потвърди Филипе. — По интернет.

Приятелят му се надигна от леглото и отвори куфара, който лежеше на поставката. После отиде до гардероба и се зае да изважда дрехи, които сгъваше и прибираше в куфара.

— И какви бяха тези контакти? Редовни?

— Не. Прекрасно съзнаваме с какви средства разполагат хората, свързани с петролния бизнес, и не искахме да поемаме излишни рискове. Разбрахме се да ми изпрати кодирано послание, когато пожелае да се срещне с мен.

— Какво послание? Онова от Апокалипсиса?

— Същото. — Филипе спря да подрежда дрехите в куфара и цитира по памет: — „Когато сне седмия печат, настана тишина на небето“. — Наведе се над куфара и отново се зае да прибира сгънатите дрехи. — Затова сме тук.

— Английският ти приятел знае ли, че съм с теб?

— Разбира се.

— И каква ще бъде моята роля?

— Нали работиш за Интерпол? Можеш да ни помогнеш,
Казанова.

Историкът стана от фотьойла, повече не можеше да се удържи на мястото си.

— Но как? Как бих могъл да ви помогна?

Филипе вдигна очи.

— За да направим следващата крачка, се нуждаем от полиция, на която можем да се доверим.

XXXII

Горещината ги лъхна в мига, в който отвориха вратата на самолета и слязоха по стълбите на летище „Конълън“. Сякаш бяха попаднали в гигантска фурна или бяха прекрачили входа на задушен парник, опънат сред полупустинната равнина, където се бяха приземили.

— *Welcome to Yulara*^[1] — приветства ги стюардеса на последното стъпало, мургава жена с отработена усмивка на лицето.

Задъхани, Томаш и Филипе крачеха по асфалта с неравномерно темпо — ту забързваха с надеждата да се спасят колкото е възможно по-бързо от пещта, ту забавяха ход, защото телата им сякаш се топяха от задушната горещина. Рояци от дребни мушици се блъскаха в лицата им, принуждавайки ги да размахват ръка пред носа си. С истинско облекчение влязоха в аерогарата и вдишаха жадно свежия въздух, охладен от климатика, сякаш допреди миг се бяха давили и това бе спасителната глътка живот. Аерогарата беше малка и почти веднага след като геологът взе куфара си, те излязоха през главния изход на терминала.

— Филипе! — извика някой.

Двамата се огледаха по посока на гласа и зърнаха висок и слаб мъж около шестдесетте, с посивяла коса и бяла заострена брада, зачервена кожа и изгубили блясъка си сини очи зад очила с голям диоптър.

— Здравей, Джеймс! — поздрави Филипе, целият светнал в усмивка.

Двамата мъже се прегърнаха. Когато се пуснаха, непознатият изгледа изпитателно Томаш.

— Това ли е приятелят ти?

Филипе отвърна с широк жест, сякаш искаше да ги събере.

— Да, това е Томаш. Работи за Интерпол.

Посрещачът подаде слабата си кокалеста ръка.

— *How do you do?*^[2] — поздрави той. — Не можете да си представите колко... хм... се радвам да ви видя.

— Томаш, представям ти Джеймс Къмингс, физик от Оксфорд, пребиваващ в изгнание в Юлара.

Двамата си стиснаха ръцете. Англичанинът изглеждаше безкрайно доволен от срещата, сякаш присъствието на представителя на Интерпол автоматично слагаше край на несигурността, в която живееше след смъртта на другите двама членове от групата. Къмингс хвърли поглед зад гърба на новопристигналите, като че търсеше да види още някой.

— А останалите? — попита той.

— Кои останали?

— Ами... хм... не са ли дошли още полицаи с вас?

— Джеймс, Томаш е сам — сряза го Филипе с нетърпелива нотка в гласа. — Нали ти обясних вече, че идва сам.

Англичанинът изглеждаше разочарован.

— Да — призна си. — Но все се надявах, че... хм... ще дойдат още охранители. — Изглежда Томаш от главата до петите. — А оръжието? Къде ви е оръжието?

— Томаш не е полицай. Той е историк.

— Историк ли? Но за какво ни е историк?

— Вече ти обясних, че ми е приятел и работи за Интерпол. — Сложи ръка на рамото му. — Довери ми се, всичко ще е наред. — Погледна Томаш и заговори на португалски: — Извинявай, *Казанова*. Джеймс е от онези учени, които сякаш живеят на луната. Нещо като смахнатия професор Жиро^[3], разбираш ли? Само че когато стане дума за работа, няма по-изобретателен ум от неговия, вярвай ми.

— Не се притеснявай — отвърна историкът. — Баща ми беше същият.

Къмингс ги поведе към паркинга под изпепеляващото слънце.

— Горещо, а? — каза Томаш.

— Горещо ли? — разсмя се англичанинът. — Вие се шегувате, *old chap*^[4]. Бих искал да ви видя тук през февруари. Тогава щяхте да разберете... хм... какво значи истинска жега.

Историкът огледа преценяващо домакина. Беше много висок, почти метър и деветдесет, с изпито лице и дълги, мършави ръце и крака. Носеше риза и три-четвърти панталони с цвят каки, с нахлупена

на главата австралийска шапка, от която стърчеше жълто-зелено перо от птица. Приличаше на бохем, който се прави на каубой.

Стигнаха до *ланд ровъра*, чийто маслинозелен цвят едва личеше изпод дебелия слой прах. Къмингс отвори вратите и тримата се настаниха в колата. Седалките пареха, а въздухът почти изгаряше дробовете им. Без да губи време, англичанинът запали двигателя и мощният климатик охлади купето на джипа само за няколко секунди. Ако Томаш не го беше видял, никога нямаше да повярва.

— Е, Джеймс — каза Филипе, който беше седнал до шофьора, — как я караш в Австралия?

— Хм — произнесе физикът с характерния си маниер. В неговата уста междуметието звучеше темпераментно и някак аристократично. — Тук е истински ад.

Джипът се понесе по безупречно асфалтираното шосе.

— Ад ли? — учуди се Томаш, който се разполагаше комфортно на седалката отзад. — На мен тази страна доста ми харесва. Красива е.

Къмингс махна към пейзажа наоколо.

— Красива? Намирате това... хм... за красиво?

Пътят пресичаше равнина с почервеняла суха земя, чийто червеникавокафяв цвят доминираше в пейзажа наоколо, придавайки му нереален марсиански колорит: пръст, камъни, прах — всичко червенееше, с изключение на зелените туфи от храсти и сламеножълтата трева на саваната в далечината.

— Да, красиво е.

— Сигурно нямаше да мислите така, ако... хм... ако сте били заточен тук години наред, *old chap*. Този ад сред нищото направо ме побърква. Само като си помисля, че... хм... че съм живял в Оксфорд! В Оксфорд, *by Jove*^[5]! — Поклати глава, изпълнен с носталгия. — Колко ми е мъчно за онзи зелен, спокоен и отморяващ пейзаж в моята мила Англия.

— Разбирам ви — каза Томаш, наслаждавайки се на марсианския пейзаж. — Едно е да си тук временно, а съвсем друго е да живееш тук постоянно.

— Не се съмнявайте... хм... И нещата не вървят на добро, *old chap*. Ако средната температура на планетата се повиши с три градуса по Целзий... хм... Австралия ще се превърне в пустош. — Посочи опалената земя навън. — Всъщност вече е започнало. Големите пожари

от 2003 година освободиха за десет минути повече енергия, отколкото... хм... атомната бомба в Хирошима, а димът от горящите дървета беше изстрелян с такава сила, че навлезе в стратосферата и започна да кръжи около земното кълбо. Можете ли да си представите? — Млъкна за момент, съсредоточен в шофирането. — Покачат ли се термометрите с три градуса, пожарите ще погълнат всичко — изрече през зъби. — Освен това сушите ще станат повсеместни и селското стопанство ще загине. Горещата вълна от 2009 година беше най-лошата от 1855-а насам, откакто се регистрират температурите в Австралия. Този континент... хм... се намира на ръба на пропастта.

— Представям си колко изплашени са хората.

Къмингс се разсмя.

— Изплашени ли? *Good Heavens*^[6], ни най-малко. Австралия и Съединените щати бяха единствените така наречени цивилизовани страни, които отказаха да подпишат Протокола от Киото.

— Какво мислят хората по този въпрос?

— Кои, *Aussies*^[7]?

— Да, австралийците.

— *Hooligans!*^[8] — възкликна той с презрение. — *Aussies* са едни... хм... хулигани, дошли да живеят на слънце. Пет пари не дават за глобалното затопляне на земята.

Филипе се обърна назад.

— Не познаваш Джеймс — каза той. — Според него само Англия е нормална страна. Останалите са диваци.

Джипът пътуваше през полупустинната равнина, под палещите лъчи на слънцето. Любувайки се на екзотичния пейзаж, Томаш видя странен силует, който се възправяше пред тях: оранжево-червеникав колос от чист камък, сякаш гигантски менхир, захвърлен сред безлюдната шир.

— Какво е това? — попита той.

Англичанинът погледна натам.

— Улуру.

Историкът се вгледа в странния масив, който се издигаше над саваната като гола планина. Не приличаше на острите изсечени върхове в Хималаите, а по-скоро на каменно чудовище с плато на върха, наподобяващо грубо издялана маса.

— Странно — отбеляза той. — Вече съм виждал тази планина някъде.

— Улуру е много известен — каза Къмингс, без да отделя поглед от пътя. — Наричат го също... хм... Ейърс Рок.

— О, да, сещам се.

— Целият този район е свещен за... хм... аборигените. Но тук идват и мистици от цял свят. Говори се, че планината е важна точка от планетарната система, като... хм... Голямата пирамида в Гиза.

— Сериозно?

— Хм... суеверия.

Томаш разгледа по-добре каменния масив, който се издигаше на хоризонта.

— Но че планината е необичайна, няма съмнение — отбеляза той. — От какво е изградена?

— Улуру ли? Пясъчник. Това е вторият по големина монолит в света. Първият европейски изследовател, който го е видял, го нарекъл... хм... забележителен камък. И наистина, трябва да призная, че тази планина е невероятна. Има удивителното свойство да променя цвета си през деня. — Махна към планината. — Сега е оранжева, нали? Но монолитът може да придобие и... хм... червен, кафяв, виолетов или син цвят. След дъжд става сребриста и дори лъскавочерна. Понякога сякаш излъчва светлина отвътре, като лампа с абажур.

— Наистина ли? Вие самият виждали ли сте това?

— *Right ho*^[9] — потвърди той. — Случва се веднъж на година. Мисля, че е... хм... някакъв светлинен ефект, сякаш природата си играе с нас.

— И как се появило такова нещо тук?

Къмингс кимна с глава към пътника до него.

— Това е въпрос за нашия... хм... геолог.

Филипе се размърда на мястото си.

— Не съм много сигурен — призна той. — Чувал съм, че Ейърс Рок е бил на дъното на океана преди около петстотин милиона години. Но не знам в подробности геоложката история на това образуване.

— А как се обяснява промяната на цвета?

— Ами, както каза Джеймс, планината е изградена от пясъчник, нали? Но съдържа и други минерали. Промяната в цвета се дължи на

действието на определен минерал, фелдшпат, който притежава свойството да отразява светлината. Смятам, че точно това създава впечатление, че камъкът излъчва светлина. А ръждивочервеният цвят, който напомня ръжда, се дължи на окислението. — Полюбува се на екзотичното излъчване на монолита пред тях. — Но така или иначе няма съмнение, че това чудовище наистина е мистериозно.

— А какво казват аборигените?

Къмингс пак взе думата.

— О, те му се кланят като на Бог! — възкликна. — Смятат, че планината е куха отвътре и е източник на енергия, която наричат... хм... *тюкурпа*.

— Какво ще рече това?

— Време на сънищата. Това е нещо като аборигенска легенда за сътворението на вселената и хората. Вярват, че всяко събитие оставя нещо като... хм... вибрация на земята, както растенията запечатват образа си в семената. — Посочи към планината. — Улуру е като ехо на Сътворението и според тях се населява от... хм... духове.

— Не може да бъде.

Англичанинът се огледа наоколо.

— Виждате ли тази пустиня в Ред Сентър на Австралия? Тук е пълно със свещени за аборигените места. — Посочи към друго скално формирование в далечината отдясно: обикновена изпъкналост на хоризонта със заоблени върхове. — Онова там, например, също е... хм... свещено образувание. Нарича се Олга, но за аборигените то е Ката Тжута.

Градски постройки внезапно изникнаха край пътя сред дюните като мираж сред червеникавата пустиня. Една табела извести, че пред тях е Юлара, и джипът излезе от шосето и се вмъкна между сградите.

— Имате град тук, в пустинята? — зачуди се Томаш.

— Имате? — повтори Джеймс, видимо засегнат. — Както знаете, аз не съм... хм... *Aussie hooligan*.

— Извинете — каза той и формулира въпроса по друг начин. — Австралийците са построили град сред пустинята?

— Юлара се смята от местните за туристическо селище. Построено е, за да посреща... хм... туристите, които идват да посетят Ейърс Рок.

— Има ли много туристи?

— Хм... не можете да си представите. Половин милион на година.

— Половин милион? Това селище може ли да побере половин милион души?

Къмингс махна към елегантните и добре поддържани фасади на селището, зелените площи с декоративни храсти и палмите, които напомняха оазис.

— Места за настаняване не липсват. От петзвездни хотели до паркинги. Но още отсега мога да ви кажа, че тук човек се чувства най-добре в... хм... басейна. В Юлара басейнът не е лукс, *old chap*, а необходимост. При тази жега басейнът е единственото място, където може да се диша извън прохладните помещения с климатик.

Джипът бавно се придвижваше из безупречните улици на Юлара. В един момент напусна населената зона и пое по селски път навътре в пустинята. Ланд ровърът заподскача из дупките по черния път и почти запрелита над вълнообразните гребени на дюните, вдигайки зад себе си медночервеникави облаци прах. Около десетина минути препуска с рев през пустинята, докато най-сетне се закова намясто. Завеса от прах се вдигна пред джипа, размятана от вятъра като цветна сянка, и чак когато прахът се уталожи, Томаш успя да различи белите стени на къща.

Слязоха от колата и се отправиха към къщата. Къмингс беше изключил двигателя и над пътешествениците се спусна дълбока тишина. Липсваше какъвто и да било звук, дори едва доловимо жужене. Тишината изглеждаше потискащо дълбока и плътна.

— Това вашият дом ли е? — попита плахо Томаш.

Къмингс кимна утвърдително.

— Нарекъл съм го Арка.

Томаш се усмихна. В тази жега дори самото споменаване на хладилник му поддейства ободряващо.

— Арка, а? Прохладен като хладилна камера?

— Не. Като Ноевия ковчег^[10].

— Какво общо има тук Ноевият ковчег?

Англичанинът закрачи към къщата и пясъкът заскърца под стъпките му.

— Тук се намира нещо много ценно за човечеството.

— Какво?

Къмингс хвана месинговата топка и отвори вратата.
— Последната надежда.

[1] Добре дошли в Юлара (англ.). — Б.пр. ↑

[2] Как сте? (англ.). — Б.пр. ↑

[3] *Gyro Gearloose* — герой на Уолт Дисни, създаден от Карл Барк. Името му е нарицателно за отваян професор. В България е популярен с името Хари Хлопдъск. — Б.пр. ↑

[4] Друже; приятелю (англ.). — Б.пр. ↑

[5] Ей, богу! (англ.). — Б.пр. ↑

[6] Господи! (англ.). — Б.пр. ↑

[7] Австралийците (англ. разг.). — Б.пр. ↑

[8] Хулигани, разбойници (англ.). — Б.пр. ↑

[9] Ама, разбира се! (англ.). — Б.пр. ↑

[10] Игра на думи: *агеа* на португалски означава „фризер“, но и „ракла“. Словосъчетанието *Arca de Noe* означава Ноев ковчег. — Б.пр.

↑

XXXIII

Къщата приличаше на изоставен хамбар. Навсякъде имаше разхвърляни хартии, купища книги се издигаха върху издънените кресла, дрехите бяха намятани в ъглите, мебелите бяха покрити с дебел пласт от вездесъщия червеникав прах. Парченца изсъхнала храна и празни опаковки от чипс се търкаляха на пода, а кутиите от бира и разхладителни напитки се редяха по мебелите от екзотична дървесина. По завесите имаше огромни мазни петна, стъклото на прозореца беше потъмняло от прах и мръсотия.

— Извинявайте за... хм... бъркотията — каза Къмингс, придвижвайки се в хола като изследовател през гъста джунгла. — Никога не ме е бивало в домакинската работа.

Томаш не беше пример за подражание, но това все пак му се стори прекалено: личеше си, че не беше чистено поне половин година. Той и Филипе си пробиха път до креслата и внимателно се настаниха, като избягваха все още пресните петна по дамаската.

— Значи напоследък работиш тук? — попита Филипе, едва сдържайки израза на погнуса.

— *Right ho* — потвърди англичанинът. — Това е тайната ми бърлога.

Томаш изненадано погледна приятеля си.

— Никога ли не си идвал тук?

— Не — каза геологът. — Знаех, че Джеймс се крие някъде из Юлара, разбира се, но никога не съм идвал тук. — Веднага след това допълни: — Поради мерки за сигурност.

Домакинът излезе от стаята и веднага се върна, надничайки през вратата.

— Нещо за пиене? Чай? Кафе? Бира?

— Може би една студена вода — помоли Томаш с пресъхнала от горещината уста.

Къмингс се появи отново с еднолитрова бутилка ледена вода и я подаде на Томаш.

— Не донесох чаша — извини се той. — Всички са... хм... мръсни.

Историкът не би и приел каквато и да било чаша в тоя дом: запечатаното гърло на бутилката даваше по-големи гаранции за хигиена. Отвори шишето с минерална вода и изпи жадно почти половината наведнъж. Когато приключи, Филипе го помоли да му подаде бутилката и утоли жаждата си с остатъка.

— Кажете ми сега — започна Томаш, преминавайки направо на въпроса — какво искате от мен?

Филипе и Къмингс се спогледаха. Англичанинът седна пред тях и подкани с жест португалския си приятел да обясни как стоят нещата.

— Предполагам, *Казанова*, че вече знаеш най-важното от историята — каза Филипе, след като кръстоса крак върху крак и се отпусна в креслото. — След смъртта на Хауърд и Атанасов... моя милост и Джеймс се скрихме. Аз заминах за Сибир, той дойде тук, в Австралия. Но не престанахме да работим. Аз бях зает да следя състоянието на световните нефтени запаси, а той продължи работата по проекта, който бяха започнали с Атанасов. Когато се разделихме, ние се разбрахме да не установяваме контакт, освен в краен случай, и при това само с кодирани съобщения. И ето че преди няколко седмици Джеймс ми изпрати едно съобщение с цитата от Библията, за която ти споменах.

— Онова от Апокалипсиса.

— Точно така — потвърди той. — В него се съдържа кодираното название на нашия проект.

— Така ли? И как се казва проектът ви всъщност?

— Седмият печат.

Томаш поклати глава с разбиране.

— Хм, да — промърмори той. — Ето защо сте използвали това изречение.

— Точно така — потвърди Филипе. — Изпратеният от Джеймс цитат беше знак, че проектът е завършен и че трябва да се срещнем тук, в Австралия, за да уточним подробностите. Но ние си давахме сметка, че сами доникъде няма да стигнем, и не знаех какво да предприема. Тогавя видях имейла ти на сайта на гимназията. Освен че събуди носталгия у мен, ме осени идеята, признавам си, че би могъл да станеш важна връзка за нас, нещо като невидим агент, схващаш ли?

Това затвърди решението ми да те поканя да се срещнем. Имах нужда от помощта на външен човек, за когото хората от петролния бизнес нищо не подозират.

— Разбирам.

— Когато ми съобщи в Олхон, че си на служба в Интерпол, се изненадах неприятно, защото се оказа, че в крайна сметка не си вън от играта. Щом Интерпол те беше повикал на помощ в разследването на убийствата, беше очевидно, че моралните виновници за тези убийства щяха да научат за съществуването ти.

— Говориш за хората, свързани с петрола?

— Разбира се!

— Хм.

— Както всъщност и стана в Байкал. Няколко часа след пристигането ти в селището се появиха онези въоръжени мъже. Питам се как, по дяволите, са стигнали до нас?

— Сигурно са ме проследили?

— Да, очевидно са те проследили — съгласи се Филипе. След кратка пауза отново подхвана разказа: — След като се измъкнахме, реших, че ситуацията е извънредна, и се свързах с Джеймс. Той естествено се разтревожи, но думата „Интерпол“ явно е заседнала в ума му.

Англичанинът разбра намека и взе думата.

— Най-добре щеше да бъде, ако работехте... хм... в Скотланд Ярд, *of course*^[1] — каза той. — Но предполагам, че Интерпол дава достатъчни гаранции за сигурност, затова казах на Филипе, че реално погледнато, може би... хм... така е по-добре. Нуждаем се от помощ и като изключим Скотланд Ярд, кой по-добре от Интерпол би могъл да ни помогне?

— Какво разбирате под „помощ“?

— Като начало, имаме нужда от... хм... защита.

— Но Филипе ми обясни, че като се има предвид какви могъщи интереси са поставени на карта, едва ли има полиция на света, която би могла да ви защити...

— За дълго време — прекъсна го Филипе. — Нито една полиция в света не може да ни опази за дълго време.

— Не разбирам.

Геологът си пое въздух.

— Ако се бяхме обърнали към полицията през 2002 година, когато Хауърд и Атанасов бяха убити, сега нямаше да сме живи. Нито една полиция не би могла да ни опази за дълго време от пипалата на петролните интереси, в това можеш да бъдеш сигурен. Но сега нещата са различни, *Казанова*.

— В какъв смисъл?

— Джеймс завърши съвместния им проект с Атанасов. Петролният пазар е на ръба да прехвърли пика. Последствията от покачването на глобалните температури вече се усещат осезаемо. — Разтвори ръце и ги обърна с дланите нагоре. — Искам да кажа, че не бива да чакаме повече, настъпил е моментът да се действа. Сега трябва само да вземем проекта и да го предадем на когото трябва. Това няма да ни отнеме години, а само няколко седмици. — Филипе се усмихна. — Интерпол не би могъл да ни опази живи години наред. Но няколко седмици? Не смятам, че ще е трудно.

— А когато тези седмици свършат? Какво ще стане с вас тогава?

Приятелят му сви рамене.

— Петролните интереси няма да спечелят нищо, ако ни елиминират. Седмият печат вече ще е излязъл наяве и смъртта ни няма да промени нищо. Дори обратното, биха поели прекалено голям риск с нови убийства, тъй като самоличността на поръчителите би била повече от очевидна. Ако успеем да направим Седмия печат публично достояние, мисля, че те няма да посмеят да рискуват повече.

Томаш прокара ръка по косата и се замисли.

— Много добре — каза той след малко. — Какво трябва да направя?

— Искаме да обясниш ситуацията на Интерпол и да ги доведеш тук, за да ни гарантират сигурността. Искаме да ни помогнат да установим контакт с редица ключови институции.

— Какво по-точно да им кажа?

— Ще им разкажеш какво си видял тук.

Историкът се огледа наоколо обезкуражен.

— Тук ли? Тук видях само пустиня.

Филипе се усмихна.

— Нямах това предвид — каза той. — Ще разкажеш за онова, което ще видиш след малко.

— А какво ще видя?

— Седмият печат.

[\[1\]](#) Разбира се (англ.). — Б.пр. ↑

XXXIV

Чекмеджето като че заяждаше, но Къмингс успя най-сетне да го освободи с рязко и здраво дръпване. Бръкна в него и извади дебела тетрадка с твърда черна корица, като онези, които използват счетоводителите. После се изправи и вдигна тетрадката, за да я видят гостите.

— Ето го, *old chap* — оповести с обичайния си приповдигнат тон. — Седмият... хм... печат.

Неспособен да сдържи любопитството си, Томаш стана от мястото си и отиде при англичанина. Взе тетрадката и я разгърна внимателно. Страниците бяха изпълнени с уравнения и схеми, както и текст, изписан с нечетлив почерк. Опита се да прочете един откъс, но се отказа още на първия ред.

— Това не е на английски! — възкликна той изненадан.

— *Right ho* — потвърди Джеймс. — Писано е от Атанасов.

— Вие знаете български?

— *Good Heavens*, не. — Изглеждаше почти възмутен от предположението. — Атанасов... хм... не можеше да мисли на английски. Нахвърляше първо записките си на... хм, неговия език, а после, след като си беше отбелязал всичко, превеждаше текста на английски. — Посочи един абзац. — Виждате ли? Тази част е на английски.

Томаш върна ръкописа и докато се обръщаше, мерна някакви неясни очертания зад стъклото на прозореца. Надникна и в двора зад къщата видя басейн, мръсен и занемарен. Водата беше покрита с вездесъщия червен прах, същия като онези облаци в далечината.

Взря се натам с любопитство.

Прашните облаци се носеха във въздуха като буреносна вихрушка, но небето беше ясносиньо, нямаше признаци за буря. Присви очи и успя да различи точка сред облака от прах, сякаш бълха изскачаше от пелената.

— Джеймс — каза той, без да сваля очи от прозореца. — Често ли ви идват гости?

— Да — потвърди англичанинът. — Бакалинът праща всеки ден едно момче да ми носи... хм... нещо за хапване и пиене.

— Значи то може би идва насам.

Професорът от Оксфорд се приближи и погледна задаващия се пращен облак.

— Не е възможно.

— Какво?

— Не е момчето на бакалина. То... хм... вече беше тук тази сутрин.

Филипе скочи от креслото и се присъедини към тях. Тримата се взираха настръхнали през прозореца.

— Но тогава кой идва насам?

Облакът бързо порасна и се раздели на две.

Двамата португалци, подплашени от спомена за станалото на Байкал, бързо излязоха от къщата. Томаш се огледа, дирейки убежище или път за бягство, но наоколо виждаше само равна и гола пустиня.

— Не е ли по-добре да се качим на джипа? — попита той, сочейки ланд ровъра.

— Нямаме време — каза Филипе. — А и сигурно е напразна тревога. Нали взехме всички мерки?

— Да. Но в Русия също се бях погрижил за това, а после видяхме какво стана. В Сидни отново бе същото...

— Сега е по-различно. Бяхме много по-внимателни.

Ревът на двигателите се разнасяше все по-близо и скоро се появиха два джипа. Колите намалиха едва когато стигнаха до къщата, после се разделиха, описвайки разтворена ножица, и демонстративно спряха пред къщата. Вдигна се такава вихрушка от прах, че тримата мъже, застанали на сред двора, трябваше да закрийт лица и да задържат дъха си, докато вятърът разнесе облаците.

Прахът се уталожи и се чува да се отварят врати. От облака се показаха силуети, досущ като призраци, изникващи сред мъгла. Силуетите се приближиха бавно и като че носеха тояги в ръцете си. Вгледаха се по-добре и сърцата им забиха лудо. Не бяха тояги.

Бяха оръжия.

Новодошлите идваха въоръжени и в ръцете си държаха не какво да е оръжие — носеха автоматични пушки, явно от военен арсенал. Тримата отстъпиха крачка назад, после още една боязливо, докато не опряха гърбове в стената. Нямаше накъде да бягат.

Една по-едра фигура се отдели от другите. Силуетът изплува бавно от пращия облак и Томаш го позна.

— Орлов!

Руснакът се закова на мястото си. Лицето му беше плувнало в пот, явно климатът не му понасяше.

— Здравей, професоре. Какво те води насам?

— Това питам и аз! — възкликна историкът, все още слисан. — Как разбрахте, че съм тук?

— Да кажем, че си имаме свои начини.

Филипе докосна ръката на Томаш.

— Кой е този?

Томаш отстъпи настрана, за да ги представи един на друг.

— О, извинявай. — Посочи руснака. — Това е Александър Орлов, моята връзка с Интерпол. — После махна по посока на Филипе. — Орлов, това е Филипе Мадурейра, приятелят ми, когото издирвате. — Посочи англичанина. — А това е Джеймс Къмингс, изчезналият оксфордски физик.

Физикът и геологът направиха крачка напред, протягайки ръце да поздравят новодошлия, но Орлов вдигна автоматичното оръжие и ги спря.

— Останете намясто — заповяда той.

— Орлов! — възмути се Томаш. — Какво правите?

— Кротко.

— Но те не са убийците — каза Томаш, опитвайки се да разсее недоразумението. — Сега ще ви обясня всичко.

Останалите мъже се приближиха, но спряха на безопасно разстояние от тях. Явно омаломощен от задушната жега, руснакът посочи с оръжието си към вратата на къщата.

— Влизайте вътре.

Томаш не можеше да разбере поведението на човека от Интерпол.

— Но какво правите? Вече ви казах, че те не са убийците.

Орлов обърна оръжието към Томаш, който не повярва на очите си.

— И вие, господин професоре. Влизайте вътре.

Смаян и неспособен да реагира, Томаш се подчини и влезе в къщата. Имаше чувството, че някакъв робот беше обсебил тялото му.

Вътре беше прохладно, за облекчение на огромния руснак, който им посочи дивана. Тримата седнаха плътно един до друг, движени от инстинкт за съхранение. От цялата група Филипе изглеждаше най-спокойният. Преметна крак връз крак, обзет от странно спокойствие, и впери поглед в мъжа, който ги заплашваше.

— Вие не сте от Интерпол, нали?

Устните на Орлов се изкривиха в ехидна усмивка.

— Приятелят ви е доста прозорлив — отбеляза той, обръщайки се към Томаш. — Всъщност това не ме учудва. Само един прозорлив човек може да ми се укрива толкова дълго време. — Погали оръжието, сякаш го подготвяше за действие. — Но имам нещо да ви казвам. — Усмивката се разля по тлъстото му лице. — Прозрението беше дотук.

— Не сте от Интерпол? — попита историкът изумено. — Вие не сте от Интерпол?

Орлов изгледа подигравателно Томаш.

— А вие как смятате?

Ужасната истина достигна до съзнанието на Томаш. През цялото това време беше работил за един непознат и нищо не беше заподозрял — човекът не беше онзи, за когото се представяше.

— Но кой сте тогава?

— Толкова ли е трудно да се досетите?

Филипе се наведе напред.

— Кой сте вие вече е ясно — каза той. — Но бих искал да разбера кой ви плаща.

Руснакът обърна оръжието към геолога.

— Ей ти, умникът! Кротко.

— Защо? — попита Филипе. — Така или инак ще ни убиете.

Очите на Орлов зашариха по напрегнатите лица пред него.

— Може би.

— Тогава имаме право да узнаем истината.

Двама от мъжете, които бяха дошли с Орлов, влязоха в къщата и започнаха да тършуват из ъглите. Единият отиде до кухнята и се появи

с няколко кутии студена австралийска бира.

— *Смотри, что я нашел в холодильнике* — каза той на руски, показвайки находката си. — *Холодное пиво.*

— *Дай мне одно* — изръмжа Орлов.

Мъжът му подаде бирата и масивният руснак я изпи до дъно почти на един дъх. После се изправи, оригна се и се изсмя.

— Ах, чудно. — Утолил жаждата си и във видимо по-добро настроение, той седна в креслото, въздъхна и се втренчи в тримата учени, които го наблюдаваха с боязън. — Значи смятате, че имате право да знаете истината, така ли?

Филипе запази хладнокръвие и предизвика възхищението на Томаш.

— Ако бъдете така любезен да ни обясните в името на какво ще умрем — каза геологът почти предизвикателно, — ще ви бъда благодарен.

— Вие много добре знаете в името на какво ще умрете — отвърна руснакът. — Какво значение има дали онзи, който плаща, е страната А или общността В, фирма С или корпорация D? — Сви рамене. — Това не интересува никого. Онова, което ни интересува, ама наистина живо ни интересува, е фактът, че си играете с огъня. И ето, настъпи часът да сложим край на тази игра.

— Но кой ви нареди? — настоя геологът.

— Може да е страна, може да е нефтена компания, може да е групировка, представляваща определени интереси, може да е никой. — Взе празната кутия и я показа на един от другарите си. — *Игорь, дай мне ещё одно.* — Обърна се към тримата арестанти и поде разговора отново: — Какво значение има кой ми е наредил? — Посочи Филипе и Къмингс. — По-важно е да си бяхте опичали ума. Когато отстранихме приятелите ви, трябваше да разберете урока и да кротувате. — Поклати глава. — Но не. Това не ви спря, нали? Принудихте ни отново да тръгнем по дирите ви. — По лицето му се изписа недоумение, сякаш бе разочарован баща, който трябваше да накаже непослушния си син. — И сега ще си понесете последствията. Или си въобразявахте, че ще се измъкнете?

Игор се приближи с още една кутия бира в ръка, която подаде на шефа си. Орлов отново я гаврътна на екс и се оригна.

— Извинете — изсмя се той.

Филипе не се предаваше.

— Как, по дяволите, разбрахте къде се намираме?

Руснакът посочи Томаш с показалец.

— Чрез нашия професор. Той беше нашият внедрен агент.

Филипе и Къмингс впериха укорни погледи в Томаш. Историкът реагира забавено, сякаш бе упоен: отвори широко очи и зина, но изминаха няколко секунди, докато успее най-сетне да издаде звук.

— Аз? — погледна Орлов потресен. — Аз? — Обърна се към двамата си другари, сякаш ги умоляваше да му повярват. — Нищо не съм направил.

— Е, хайде сега, професоре! — Руснакът се забавляваше. — Не бъдете скромни. Признайте си всичко.

Томаш усети как пламва отвътре.

— Да не сте полудял? — избухна гневно той. — Какви са тези лъжи, че съм ви информирал? Кога съм правил подобно нещо?

— Е, не се обиждайте. Когато бях млад, по времето на Съветския съюз, да докладваш се смяташе за нещо напълно нормално и естествено.

— Да докладвам? — По лицето му се изписа отвращение, явно страхът бе отстъпил място на възмущението. — Вие сте луд за връзване, Орлов. Абсолютно изперкал.

Руснакът се разсмя гръмко. Спря за малко, колкото да се оригне отново, явно бирата още действаше на стомаха му.

— Луд за връзване, а?

— Да, изперкал. Нищо свързано не казвате.

— А ако ви докажа, че сте издали вашия приятел? Ако ви го докажа?

Този път Томаш се разсмя.

— Не можете да докаже нещо, което никога не е ставало.

— Така ли? Ами ако ви докажа?

— Ами докажете, ще ми бъде интересно.

Орлов протегна пушката и докосна с цевта дясната ръка на Томаш.

— Покажете ръката си.

— Ръката?

— Да, покажете я.

Изпълнен с недоумение, Томаш протегна ръка и показа дланта си. Орлов хвана ръката му, разглежда я няколко секунди и натисна една точка.

— Чувствате ли нещо тук?

Неприятно усещане прободне ръката на историка.

— Да, ударих се преди време. Претърпях пътно произшествие и си нараних ръката.

— Пътно произшествие, а? А ако ви кажа, че тук има миниатюрен предавател, захранван с литиева батерия?

— Предавател?

— Това е проект „Иридиум“. Чипът използва идентификация на радиочестоти, за да излъчва сигнал *GPS*, който се прихваща от повече от 60 сателита в орбита около планетата. Благодарение на този сигнал сателитите могат да идентифицират мястото, където се намирате, с точност до няколко сантиметра.

Томаш огледа ръката си поразен.

— Предавател? — повтори той, опитвайки се да осмисли онова, което беше чул. — Ама... как? Как сте поставили този предавател?

Снизходителна усмивка се разля по лицето на Орлов.

— Спомняте ли си деня, в който ви се обадох за първи път?

— Да. Бях в болницата, чаках майка ми.

— Спомняте ли си какво ви се случи същата вечер?

Историкът се помъчи да си припомни.

— Същата вечер?

— Да. Не си ли спомняте какво се случи? Качихте се на колата, за да дойдете в Лисабон, и — хоп! — къде се събудихте?

Споменът изплува пред очите му. Видя мъж в бяла престилка и тънък мустак край леглото и сестрата с луничките зад него.

— В клиниката — възкликна той. — Събудих се в клиниката.

— И какво правехте там?

— Претърпях злополука. Колата ми се удари в електрически стълб.

— Откъде знаете това? Видяхте ли колата да се удря в стълба?

— Ами... не, не си спомням.

— Тогава откъде знаете, че сте се блъснали в електрически стълб?

— Казаха ми.

Орлов се усмихна, сарказъм проблесна в сините му очи.

— Казали са ви, нали?

Томаш изгледа руснака колебливо.

— Не е ли така?

Орлов махна към дясната ръка на арестанта си.

— Как смятате, че преподавателят се е озовал тук? В името на отца и сина и Светаго Духа?

Историкът се взря в ръката си, сякаш се опитваше да проникне под кожата.

— Имплантирали са ми това в клиниката? Така ли? Пътното произшествие е било фарс? Не е имало никаква злополука?

Руснакът му направи знак да се върне на мястото си и се настани удобно в креслото.

— Мисля, че вече може да си представите какво се е случило през онази нощ, не е трудно. Факт е, че още преди първата ни среща ние вече ви бяхме идентифицирали. Благодарение на ето този преподавател тук ви проследихме през Сибир до Олхон и после ви хванахме в гората.

— Копелета! — изръмжа Томаш. — Вие сте били...

— Съжалявам за приятелката ви. — Насочи пръст към Томаш. — А вие се спасихте само защото още се нуждаехме от вас. Знаете ли защо? — Посочи Филипе. — За да стигнем до него. Той извади късмет, че се разделихте на Байкал вечерта. Джипиесът ни даваше само вашето местонахождение, не и на приятеля ви. Когато ви открихме с момичето на брега на Байкал, но без приятеля ви, разбрахме, че ще трябва да ви пуснем, надявайки се да ни отведете до него. — Махна към Къмингс. — Но този тук се оказа голямата изненада. Не сме си и помисляли, че ще ни заведете до него. — Орлов се усмихна. — Но го направихте. От вас щеше да излезе суперченге, знаете ли? По времето на Съветския съюз КГБ със сигурност щеше да ви вербува. Но Съветският съюз вече го няма и се опасявам, че и вие ще трябва да го последвате.

— Копеле мръсно!

— Е, и таз добра, професоре! Що за изрази са това?

— Защо не ни застреляте веднага?

Орлов поклати глава, сякаш претегляше тази възможност.

— Може и така — каза той. — Но преди да преминем към най-неприятната част от нашия разговор, бих искал да си изясня някои

неща, ако нямате нищо против.

— Какви неща?

Руснакът отклони поглед от Томаш и се обърна към Филипе и Къмингс, хората, които биха могли да му дадат отговорите, които от толкова време търсеше.

— Какво е Седмият печат?

XXXV

Длъгнестото, източено тяло на Джеймс Къмингс, свито на дивана, се раздвижи, сякаш го бяха включили в електрическата мрежа. Професорът от Оксфорд стана от ъгъла си и с присъщите за него непохватни и резки движения, поклащайки се, взе ръкописа от масата и се обърна към неочакваната си аудитория.

— Проектът Седмият печат е изложен тук — съобщи той. — Замислен е, в теоретичната част, от моя колега от Пловдив Христо Атанасов, който... хм... беше подло убит в кабинета си.

Орлов се размърда в креслото, показвайки, че е засегнат.

— Продължавайте — заповяда той. — Продължавайте.

Англичанинът се изправи вдървено, вперил високомерен поглед в руснака.

— Този проект представя едно възможно решение на проблемите, пред които човечеството вече е изправено и които биха могли да се задълбочат в бъдеще. Става въпрос за акумулатор, който няма нужда от презареждане, не излъчва топлина, нито звук, не замърсява околната среда и използва елемент, който е в изобилие на планетата.

— Елемент в изобилие ли? — учуди се Орлов. — Какъв? Кравешки тор?

Къмингс удостои руснака с леден поглед, в който проблясваше презрение.

— Вода.

Всички присъстващи, с изключение на Филипе, го зяпнаха с изумление.

— Вода ли? — възкликна Томаш, който беше решил да си мълчи, но в този миг не можа да сдържи изненадата си. — Водата като гориво на бъдещето?

— Водата — настоя англичанинът.

— Но... как така?

Професорът от Оксфорд се обърна към библиотеката и отвори едно чекмедже, което накара руснаците да насочат оръжията си към него, понеже не знаеха какво би могло да изскочи оттам. Къмингс извади бяло табло, което окачи на стената. Беше млечнобяла и гладка като слонова кост дъска, като онези, които използват на работни съвещания във фирмите. Академикът взе маркер и постави черна точка върху бялата повърхност.

— Всичко е започнало от една точка преди петнадесет милиарда години — каза той. — Материята, пространството и силите са били свити до безкрайно малка точка, която изведнъж, незнайно защо, се е пръснала... хм... пораждайки вселената.

— *Големият взрив* — отбеляза Томаш, вече запознат с темата.

— Точно така — потвърди Къмингс. — *Големият взрив*. Първите секунди били, както можете да си представите... хм... доста напрегнати. Формирали се *кварки* и *антикварки*, които на свой ред образували адроните. След една милисекунда се образували електроните и неутрони, както и техните античастици. Вселената се намирала в... хм... ускорена експанзия и колкото повече се разширявала, толкова повече изстивала. Това позволило след около сто секунди неутроните да започват да се превръщат в протони. Няколко мига след това частиците се съединили в ядра, но все още пространството във вселената било малко, а температурата била прекалено висока, поради което... хм... електроните се сблъскали с фотоните и взаимно се унищожавали. Ако можехме да пътуваме във времето, щяхме да видим, че в онзи момент вселената е наподобявала гъста мъгла. Едва след триста хиляди години, когато температурата спаднала на три хиляди градуса по Целзий, ядрата успели да прихванат стабилно електроните. Образували се... хм... първите атоми. — Огледа странната аудитория, която се състоеше от двама португалски университетски професори и четирима руски *гангстери*. — Кой според вас е първият образувал се атом?

Руснаците свиха рамене, почти с безразличие. Тяхната специалност беше друга.

— Водород — отговори Филипе, който вече знаеше отговора.

Къмингс се обърна към дъската и написа едно голямо *H* на бялата повърхност.

— Водород — потвърди той. — Първият елемент от периодичната таблица, най-простият от всички атоми. — Отбеляза една точка и очерта кръг около нея. — Имаме един протон в ядрото и един електрон, въртящ се в орбита. Хм... няма нищо по-елементарно — каза той се обърна към присъстващите. — Образували се и атоми на хелия, но тези на водорода били повече. На всеки атом хелий се падали по девет водородни.

Орлов въздъхна, явно губеше търпение.

— Извинявайте, но защо ни говорите всичко това?

Англичанинът повдигна вежди засегнат.

— Но, господине... хм... вие самият поискахте да ви обясня какво означава Седмият печат.

— Да, разбира се. И каква връзка има това със Седмия печат?

— Имайте малко търпение — помоли Къмингс. Тялото на хилавия гигант потръпна, сякаш по него премина ток. — Докъде... хм... бяхме стигнали?

— До водорода.

— А, *right ho*. Водородът. — Погледна към буквата *H* върху бялата дъска. — И така, водородът е най-малкият, най-простият, най-старият и най-често срещаният атом във вселената. — Вдигна ръка. — Бих искал да привлека вниманието ви към последното... хм... че водородът съществува в наистина огромно изобилие. Три от всеки четири атома, съществуващи във вселената, са водородни. Водородът... хм... представлява седемдесет и пет процента от съществуващата маса в космоса. — Удари с върха на маркера по буквата *H*. — И въпреки това изобилие, трудно се намира водород в чисто състояние. Някой знае ли защо?

В хола настъпи тишина. Никой не знаеше.

— Водородът е реактивен — каза Филипе накрая, само той беше осведомен по въпроса.

— Водородът е силно реактивен — потвърди професорът от Оксфорд. Личеше си, че Къмингс беше свикнал да говори пред голобради студенти, а не пред бандитски мутри. — Това означава, че водородът не обича... хм... самотата. И понеже не му харесва да си стои сам вкъщи, какво прави — присъединява се с лекота към други атоми. Ако беше жена... хм... водородът щеше да е проститутка.

Руснаците се разсмяха. Лекцията започна да им допада.

— А циците? — попита Игор с просташки тон, прехвърляйки възбудено автоматичното оръжие от едната в другата ръка. — Циците как са? Големи ли са?

Къмингс съжали за неблагоприятното си да използва подобна метафора пред тази аудитория и придоби дистанцирано изражение, сякаш не беше чул коментарите.

— Искам да кажа, че водородът, макар и изключително често срещан, се намира почти само... хм... свързан с други елементи. Например, когато водородът се приближи до кислорода, веднага се залепва за него, образувайки вода. Ако наблизко случайно има азот, водородът на мига се свързва с него и така се образува амоняк. А ако атомите, край които преминава, са въглеродни, тогава... хм... се пораждаат въглеводородите.

— Ама че курва! — избоботи един от руснаците и избухна в смях. — Тръгва с първия атом, който ѝ се изпречи! Ще ѝ се да я проникнат електроните на всички!

— Тишина — изръмжа Орлов, за да накара хората си да млъкнат. — Нека да чуем!

Смъррените *гангстери* сподавиха кикота и се укротиха. Къмингс, който беше замлъкнал при циничните подхвърляния, продължи мисълта си със същия невъзмутим вид.

— Съединявайки се с другите атоми... хм... водородът натрупва енергия.

— Ядрена енергия ли? — попита Орлов, в чиято глава думата *енергия*, съчетана с *водород*, означаваше *водородна бомба*.

— Не — поправи го англичанинът. — Това е друго нещо. Ядрена енергия наричаме енергията, свързана със силното взаимодействие, което... хм... държи ядрото неделимо. Но в този случай говорим за друг вид енергия, която се акумулира при съединяването на водорода с други атоми.

— Аха.

Къмингс направи две крачки настрана и се приближи до прозореца, след което посочи нещо отвъд мръсното стъкло.

— Виждате ли онова там? — попита той.

Орлов се надигна и надникна през прозореца в указаната посока. Беше огромен храст, избуял и жилив като хилядите си събрата, пръснати из равнината.

— Да, и какво?

— Това е *мулга*, вид акация. — Сви рамене. — Всъщност е все едно дали е... хм... *мулга* или нещо друго. Защо казвам това? Какво общо имат растенията с... хм... водорода?

Орлов, който вече се беше върнал на мястото си, свърза въпроса с онова, което Къмингс беше обявил в началото на изложението.

— Водата ли?

Забележката накара всички да затаят дъх. Давайки си сметка за напрегнатото очакване, англичанинът бавно се върна до бялата дъска, където все още стоеше набързо изписаното *H* и схемата на структурата на водородния атом, и реши да се възползва от драматичната пауза.

— Водата — потвърди той. — Хм... а какво е водата? — Обърна се към дъската и написа *H2O*. — Два атома водород, свързани с един атом кислород.

— *Шведска тройка* — подхвърли един руснак отзад, който не можа да устои на изкушението.

— *Заткнисъ!*^[1] — изрева Орлов и впи в провинилия се заплашителен поглед. — Посмей да се обадиш още веднъж и ще видиш какво ще ти се случи!

Руснакът, който се правеше на интересен, прехапа устни и сведе очи. След това порицание явно щеше да си затваря устата.

— Всъщност исках да стигна до един процес, наречен... хм... фотосинтеза — каза Къмингс, решен да не изпуска нишката на изложението си. — В общи линии, фотосинтезата е процес, при който растенията преобразуват въздуха, слънчевата светлина и водата в органични съединения. — Обърна се към дъската и нарисова слънце отгоре и лист отдолу, с капка вода на повърхността му. — Онова, което става, е следното. — Къмингс спусна една стрелка от слънцето към листото на растението. — Слънчевата енергия попада върху листото и... хм... предизвиква разграждане на водните молекули. Кислородът и водородът, които са свързани във водата, се разделят. — Удари с маркера по водната капка, нарисувана върху листото, за да подчертае казаното. — Разделят се — повтори той. — Но както видяхме, водородът не обича да е сам. Слънчевата енергия го е заставила да се отдели от кислорода и за да възвърне стабилността си, водородният атом веднага поема нанякъде, за да си търси другар. И кого среща в растението? Въглерода. С други думи, водородът се свързва с

въглерода и... хм... образува нови съединения, наречени въглехидрати.
— Обърна се към аудиторията. — Как наричаме въглехидратите?

— Захари — отговори на секундата Филипе, съзнавайки, че няма кой друг да отговори.

— Точно така — потвърди англичанинът. — Някои от въглехидратите, образувани от свързването на въглерода с кислорода и водорода, зареден със слънчева енергия, са познати като... хм... захари. — После додаде, вече с друг тон: — Ето защо захарите са високо енергийни.

— А, разбирам — промърмори Орлов.

— Искам да кажа, че... хм... захарите са склад на слънчевата енергия, натрупана във водорода, който е тяхна съставна част. Тази енергия може впоследствие да бъде освободена по различни начини. — Направи жест, сякаш слагаше нещо в устата си. — Ако изям лист маруля, например, въглехидратите влизат в организма ми и... хм... са подложени на химическо въздействие в метаболитните процеси, които представляват нещо като фотосинтеза с обратен знак. Тоест водородът се отделя от въглерода и отново се съединява с кислорода, образувайки молекула вода. — Къмингс размаха маркера във въздуха. — И ето тук е ключът. За да може да се свърже с кислорода, водородът трябва да освободи слънчевата енергия, която складира. Това е процес, при който нашето тяло... хм... произвежда топлина. Топлината е слънчевата енергия, която се освобождава в момента, в който водородът се отделя от въглерода и се свързва с кислорода.

— Топлината в тялото идва от слънчевата енергия, която се съдържа в храната, така ли? — учуди се руснакът.

— Да, точно така. Но тази енергия, освободена от водорода, който се съдържа в храната, не приема само формата на... хм... топлина. Има и други форми, като електрическа енергия, механична и химична енергия.

— Значи тя е онова, което ни дава сила.

— Да, така е. Енергията в тялото ни идва от слънчевата енергия, събрана във водорода. Интересното е, че тази енергия, вместо да се освобождава, може да се събира и пази за милиони години. — Посочи към прозореца. — Например, ако листата на онзи храст отвън не бъдат изядени от някакви твари и не изгорят в пожар, а опадат на земята и

бъдат затрупани, след много години те ще се превърнат в... хм... във въглища. Добре, а ние за какво използваме въглищата?

— Като източник на енергия — каза Филипе.

— Абсолютно вярно. Въглищата са източник на енергия. И какъв вид енергия е това? Слънчева енергия, складирана от водорода по време на фотосинтезата, протекла в листата на растенията... хм, докато са били живи. Когато хвърляме въглищата в пещта, процесът на фотосинтеза се обръща, водородът се отделя от въглерода и се свързва с кислорода, освобождавайки енергия. А въглеродът, който междувременно е останал сам, също се свързва с кислорода, образувайки въглероден диоксид, който се отделя в атмосферата. Ето това става с въглищата... хм... както и с други въглеводороди, които се образуват в продължение на милиони години — нефта и природния газ.

— Ако съм разбрал добре, енергията не е във въглерода — обобща Орлов. — А във водорода.

— Да. Което означава, че колкото повече атоми водород имат въглеводородите... хм... толкова повече енергия се съдържа в тях.

— Нима въглеводородите не съдържат едно и също количество водород?

— Не. Въглищата, например, са въглеводородът с най-малко енергия. Защо? Защото при въглищата пропорцията между въглерода и водорода е едно към едно. Но нефтът е по-високо енергиен, тъй като на всеки съдържащ се в него въглероден атом съответстват два водородни. Природният газ освобождава още повече енергия, тъй като... хм... на всеки четири атома водород съответстват един атом въглерод. — Огледа аудиторията. — Това ясно ли е?

— Да.

— Тогава помислете върху следния въпрос... хм... защото е важен. — Направи малка пауза. — Какво би станало, ако вместо гориво, съдържащо въглерод и водород, изгаряме само водород?

— Само водород?

— Да. Ако от *въглеводородите* извадим *въглерода*? И ако... хм... останем само с водород?

— Това възможно ли е?

— Защо не? Махаме въглеродите от уравнението и оставаме само с... хм... водорода.

Орлов сви рамене.

— И какво следва?

Къмингс сякаш се изненада от въпроса.

— Предвид онова, което ви обясних, следствието не ви ли се струва... хм... очевидно? След като енергията на нефта се съдържа във водорода, а не във въглерода, очевидно е, че ако извадя въглерода от уравнението, отново ще разполагам с енергия. — Повтори мисълта, за да наблегне на основното. — Не забравяйте, че... хм... енергията е във водорода, а не във въглерода.

— Разбирам.

— С други думи, не ми трябва въглища, нито петрол, нито природен газ. Трябва ми само водород.

— Но това е блестящо! — възкликна Томаш, който внезапно излезе от летаргията си. — Блестящо.

Орлов поклати глава с недоумение.

— Не разбирам. Какво му е предимството?

Къмингс присви очи. Дебела глава имаше този руснак.

— Добре, да видим. Какво причинява покачването на температурата на планетата? — попита той, демонстрирайки професионално търпение.

— Според онова, което казват женчовците еколози, причината е в използването на петрола.

— Който е въгледород — побърза веднага да каже англичанинът. — Забележете: при изгарянето на петрола протича процес, обратен на фотосинтезата. С други думи, водородът се освобождава от въглерода и се свързва с кислорода. И понеже остава сам, въглеродът също се свързва с кислорода, създавайки ново съединение. Как се нарича... хм... това съединение!

— Въглероден диоксид — повтори Филипе, без да губи време.

— А кое съединение е главният виновник за парниковия ефект, който води до... хм... затоплянето на планетата?

— Въглеродният диоксид — повтори геологът.

— И какво става, ако отнемем въглерода от уравнението?

— Не се образува въглероден диоксид, защото няма въглерод.

Къмингс погледна Орлов, давайки да се разбере, че не е нужно да се добавя нищо повече.

— Разбирате ли сега какво е предимството от изгарянето само на водород?

— Да.

— Ако махнем въглерода и останем само с водорода, задържаме енергийната стойност на горивото и в същото време преставаме да изхвърляме въглероден диоксид в атмосферата. Това решение е печелившо, откъдето и да го погледнеш. Печелим повече енергия... хм... при това чиста енергия.

— Чистият водород повече енергия ли дава от бензина?

— Разбира се! — възкликна Къмингс, почти възмутен от въпроса. — Литър водород притежава три пъти повече енергия от литър бензин.

— Хм.

— И така едновременно решаваме два проблема: спираме затоплянето на планетата и преставаме да зависим от петрола, като използваме най-разпространения елемент във вселената, за да получим горивото, което ни трябва.

Орлов се размърда във фотьойла, осмисляйки чутото.

— Това никак няма да се хареса на работодателите ми — отбеляза той мрачно. — Ако тази идея се развие и стане публично достояние, те ще останат без работа. — Направи пауза. — И аз също.

Къмингс поглади бялата си брада.

— Да, разбирам, че това... хм... не е много добре за нефтената промишленост, така е.

Руснакът посегна към оръжието си.

— Ще се наложи да направим нещо по въпроса, не ви ли се струва?

Англичанинът погледна с ужас автоматичното оръжие в ръцете на Орлов.

— Почакайте, има още един проблем за разрешаване — бързо добави той, докато погледът му нервно сновеше между оръжието и руснака.

— Проблем ли? Какъв проблем?

— Откъде ще вземем водорода?

Орлов сякаш не схващаше въпроса.

— Ами... нали вие споменахте, че три от всеки четири атома във вселената са водородни?

— Казах, да. Действително е така.

— Тогава какъв е проблемът?

— Факт е, че седемдесет и пет процента от съществуващата маса в космоса е водород. Но аз добавих още нещо, не си ли спомняте?

Орлов се помъчи да си спомни, но не успя.

— Какво?

— Обясних, че водородът, макар и в огромно изобилие, не понася да е изолиран. Обича да се свързва с други атоми.

— А, да — усмихна се руснакът. — Същинска курва.

— Ами... хм... точно така — прошепна Къмингс, поглеждайки нагоре. — Лекотата, с която водородът се свързва с други атоми, е причината, поради която рядко се срещат самостоятелни водородни атоми.

Лицето на руснака се разля в усмивка.

— Вярно — възкликна той. — Наистина споменахте за това, така си е. — Кръстоса крак върху крак доволен. — Как тогава ще разрешите този проблем?

— Наистина ли искате да разберете?

— Любопитен съм.

Сега беше ред на англичанина да се усмихне.

— Тогава си вземете нещата и елате с нас.

— Къде?

— Сега... хм... ще видите.

[1] Замълчи! (рус.). — Б.пр. ↑

XXXVI

Като стадо, пазено от зли вълкодави, тримата пленници бяха съпроводени до джиповете. Томаш и Къмингс заеха задната седалка в едната от колите на руснаците, Игор застана на волана, а Орлов намести масивното си тяло до него. Стиснал оръжието, той веднага се извърна назад, без да изпуска от очи заловените. Филипе бе отведен във втория джип заедно с другите двама руснаци.

— Къде отиваме? — попита Орлов.

Англичанинът махна към скалите със заоблени била, които се издигаха като червеникави мехури на хоризонта.

— Към Олга — каза Къмингс. — Онези скални образувания в далечината.

Игор огледа целта и се озърна наоколо, за да избере най-краткия път дотам.

— Как се отива? През пустинята ли?

— Не, по-добре да тръгнем по шосе номер четири и преди Улуру да свием вдясно по черния път.

Джиповете потеглиха с рев из пурпурните пясъци на австралийската пустиня, вдигайки вихрушка от прах по пътя, по който бяха дошли, устремени към асфалтираното шосе, което свързваше летището и Юлара. Беше адска горещина, но Томаш почти не я усещаше. Беше прекалено притеснен от онова, което предстоеше да се случи, за да обръща внимание на такива дреболии.

— Какво смятате да ни покажете в крайна сметка? — поиска да узнае Орлов, разпитвайки Къмингс.

— Сега... хм... ще видите.

— Не — настоя руснакът неотстъпчиво. — Искам да знам.

Къмингс и Томаш размениха тревожни погледи. Колкото по-бързо руснаците узнаеха каквото им трябваше, толкова по-бързо щеше да дойде техният край. Всъщност историкът не хранеше големи илюзии, че може да оцелее в техни ръце. Беше видял как екскутираха Надежда и знаеше, че за тези мъже човешкият живот не струваше

повече от този на мравката. Съзнаваше, че той и другите двама пленници бяха просто насекоми в очите на пазачите си, нищожни буболечки, дръзнали да застанат на пътя на могъщи интереси, и сега, оставени на произвола, щяха да свършат нейде из тази безкрайна пустош. И все пак, макар да осъзнаваше всичко това и да разбираше, че съдбата им е предначертана и нищо не може да промени, Томаш се беше вкопчил в надеждата за живот, в упованието, че може да избяга и да се спаси. Дори да спечелеха само някакви си десетина минути, за него това бяха цели десет минути живот и си струваше човек да се бори за тях.

— Какво става? — държеше на своето Орлов, впил очи в англичанина. — Да не онемя? — Завъртя оръжието така, че да освободи малко място на седалката, затисната под разплутото му туловище и опря дулото в челото на Томаш. — Ако не започнеш веднага да пееш, португалският професор ще го отнесе на секундата. — Подсмихна се ехидно. — Уверявам те, зрелището никак няма да ти хареса. Ще видиш колко е досадно да чистиш мозък от седалките.

Пот обля Томаш. През главата му трескаво запрелитаха мисли. Какъв ли щеше да е краят му? Дали ще го боли? Или просто ще престане да съществува — в единия миг го има, в другия го няма. Сега вижда дулото на автомата, насочен към челото му, а после ще настъпи вечна тъмнина, голямото Нищо.

— Моля ви — каза Къмингс. — Няма нужда от това. Всички сме... хм... разумни хора, нали така?

— Тогава ми докажете, че сте разумен, и ми разкажете останалата част от историята — изръмжа Орлов, почуквайки с пръст по ръчния си часовник. — Имаме запазен полет за следобед и искам да приключа с този въпрос. Не искам да си изпусна самолета и да остана още един ден на това загубено място.

— Сега ще ви разкажа. Няма да ви бавя... хм... бъдете спокоен.

Руснакът смъкна оръжието и впери поглед в професора от Оксфорд, очаквайки продължението на историята. Сега, когато вече не усещаше дулото, залепено за челото му, Томаш беше почти готов да колабира от преживяното напрежение: сърцето му биеше лудо, усещаше тялото си омекнало, а коленете и ръцете му трепереха неистово.

— Е? — обърна се Орлов, пръхтейки от нетърпение. — Имайте предвид, че не разполагам с цял ден.

Джиповете излязоха от черния път през пустинята и поеха по шосе № 4. Веднага след Юлара свиха по посока на скалния масив Улуру.

— Говорехме за водорода, нали? — подхвана наново Къмингс, опитвайки се да подреди мислите си при тези обстоятелства. — Въглеродният атом в изкопаемите горива е отговорен за затоплянето на планетата, а... хм... енергията се съдържа във водорода. Ако отстраним въглерода и останем само с водорода, ще решим проблема със затоплянето на планетата и зависимостта си от изкопаемите горива. От теоретична гледна точка няма нищо по-просто.

— Проблемът е да се намери водород в чисто състояние — отбеляза руснакът.

— Да, водородът е най-често срещаният атом във вселената, но... хм... трудно се намира в чисто състояние.

— Тогава как ще постъпите?

Къмингс прокара тънките си пръсти през побелялата брада, сякаш онова, което се канеше да каже, беше най-очевидното откритие в историята на човечеството.

— Използвам... хм... водата.

— Защо?

— Водата е съединение, което се намира в изобилие на нашата планета, нали? Защо да не я използваме... хм... като гориво?

— Но как ще го направите?

Англичанинът въздъхна, едва сдържайки раздражението си. Не беше лесно да обяснява работата си пред невеж глупак, който иска да го убие.

— Вижте — каза той. — Със сигурност знаете... хм... химичната формула на водата, нали?

— H^2O — отвърна руснакът. — Това е елементарно.

— А H откъде идва?

— Това е знакът на водорода.

— Следователно водата съдържа... хм... водород, така ли е?

— Да.

— Значи ето оттук ще си взема... хм... енергия. От водорода във водата.

— Но как ще го направите? — попита отново Орлов.

— Нали знаете какво е електролиза?

Руснакът се замисли.

— Учил съм го в училище. Беше някакъв химичен процес, нали?

— Електролизата е процес на разграждане на някакво вещество под действието на... хм... електрически ток. Посредством този процес можем да разградим водата на съставлящите я елементи — кислород и водород. За целта поставяме чиста вода в един съд и... хм... включваме електрически ток. Под въздействието на електрическата енергия водородните атоми се отделят от тези на кислорода и се свързват с останалите водородни атоми. Изразходваната електрическа енергия в този процес... хм... се натрупва във водорода.

— Това не е нещо ново, нали?

— Не, познато е от отдавна. Първата електролиза... хм... е осъществена през 1800 година.

— Тогава какво искате да кажете?

Къмингс се наведе напред, сякаш се готвеше да сподели някаква тайна.

— А ако... хм... обърнем процеса? Какво ще се случи?

— Да обърнем процеса ли? Какво искате да кажете с това?

— Ако вместо да разградяме водата на двата съставни елемента, водород и кислород, защо не ги... хм... свържем? — Повдигна вежди. — Какво смятате, че ще стане?

Орлов се замисли над идеята.

— Ами... предполагам, че ако се свържат водород и кислород, пак ще се получи вода, нали?

— Разбира се.

— Тогава? Каква е ползата от това?

Къмингс се облегна на седалката.

— Вече говорихме за това, че при свързването на водорода с кислорода отново... хм... се освобождава енергия, нали?

— Да.

— Значи ето тази е... хм... ползата.

Джиповете се приближиха до табела, на която пишеше *Kata Tjuta/The Olgas*, недалеч от огромния и величествен скален монолит Улуру, и намалиха скорост. Томаш, който бе мълчал през целия път дотук, взирайки се напред с надеждата да зърне някоя полицейска или

военна кола, усети как сърцето му се свива и надеждата го напуска. Отдясно тръгваше тесен черен път и точно натам се спуснаха двете коли, изоставяйки шосето и поемайки по последната отсечка на пътуването им през пустинята.

Орлов проследи маневрата, но веднага след като джипът заподскача по неравния път, се върна отново на темата, която обсебваше вниманието му.

— Следователно, ако добре съм разбрал, искате да извлечете излишната енергия, съдържаща се във водорода. Така ли е?

— Разбира се.

— И как ще го направите?

Къмингс вдигна пръст, за да покаже колко уместен е въпросът.

— Ето това е големият въпрос! — възкликна той и вдигна ръце, сякаш държеше невидим правоъгълен предмет. — Решението е да се намери кутия... хм... разделена на две части. Поставяме кислород от едната страна и водород от другата. Поставяме и специален метал, наречен катализатор, от страната на водорода, за да предизвикаме химична реакция... хм... която да накара водородните атоми да се освободят. Проблемът е, че оставени на воля, тези атоми стават много нестабилни и бързо се свързват с други елементи. — Промени тона и добави: — Не забравяйте, че мразят самотата. Но след като водородните атоми се стремят към съединяване с други атоми, кои са... хм... свободните партньори?

— Кислородът?

Англичанинът се усмихна.

— Кислородът от другата страна на кутията — потвърди той. — Когато катализаторът предизвика химична реакция, която пуска водородните атоми на воля, тези атоми... хм... ще се спуснат по посока на кислорода. — Приблужи левия си показалец до десния, представяйки приближаването на двата елемента. — Ние всъщност ще отворим коридор, който да даде възможност за тази среща, като поставим електролит... хм... между двете части на кутията. Електролитът пропуска водородния протон, но, забележете, препречва пътя на електрона. Това е проблем, защото електронът изпада в отчаяние от изолацията и се стреми на всяка цена да се съедини с протона. И понеже сме добри хора... хм... и ни е мъчно за горкия

самотен електрон, намираме начин да му помогнем да осъществи тази романтична среща.

— И как го постигате?

— Отваряме втори коридор, като опъваме метална жица между двете страни на кутията. — Потърси руснака с очи. — Дотук ясно ли е... хм... всичко?

— Да — каза Орлов. — Протонът на водородния атом минава през електролита, а електронът ще трябва да мине през металната жица.

— *Right ho!* — възкликна Къмингс, доволен, че дори един гангстер може да разбере обяснението му. — И точно тук се крие... хм... ключът. Движението на свободния електрон поражда енергия, която бихме могли да използваме за каквото пожелаем. За осветление или... хм... да задвижим двигателите на автомобилите. — Махна неопределено. — Както намерим за добре. — Показа другата страна на въображаемата кутия. — Пристигнал от другата страна, електронът се свързва с протона и възстановеният водороден атом... хм... може вече да се съедини с кислорода и да образува вода.

Орлов дълго потрива брадичката си, докато асимилираше резултатите от процеса.

— Това ли е Седмият печат?

Англичанинът поклати глава.

— Схематично представен, да. Седмият печат е проект за разработка на генератор, за чието функциониране е потребна субстанция, която се намира... хм... в много по-голямо изобилие от петрола и не използва въглерод, който замърсява атмосферата. Нашите усилия бяха насочени към разрешаването на специфични технически въпроси, включително сложните проблеми за концентрацията и складирането на водорода, за да може да се превърне в печеливша алтернатива на изкопаемите горива. Водородът е познат като енергийна алтернатива. Ние просто преодоляхме последните препятствия.

— Минахте ли през тестовете?

— Само с това... хм... съм се занимавал напоследък.

Орлов махна към пустинята наоколо.

— Затова ли дойдохте тук?

— Ами... не. Можех прекрасно да направя това в Оксфорд, където, откровено казано, ми се струва доста по-приятно. Но едни... хм... *nasty chaps*^[1] решиха, че това проучване е неудобно и...

— Да, знам — срязва го Орлов нетърпеливо. — Изпитвали ли сте тази система с автомобил?

— Разбира се.

— И какъв беше резултатът?

— С четири литра бензин... хм... един автомобил изминава средно петдесет километра, нали? Но при тестовете, извършени тук, в пустинята, автомобилът, задвижван с този вид акумулатор, успя да измине повече от сто километра... хм... само с литър водород.

— Сериозно?

— Ефикасността почти се утрои — каза. — Освен това водородните акумулатори са безшумни, нямат вибрации и... хм... изпускат само водни пари. — Вдигна показалец. — Важно е да припомним, че не се отделя въглероден диоксид, тъй като в процеса... хм... не участва въглерод.

Руснакът присви очи.

— Къде извършихте изпитанията?

Къмингс показа напред. В края на черния път, който се виеше из австралийската пустиня, ги очакваше странният скален масив със заоблени форми. Приличаше на фантастично уголемена композиция от камъни, събирани по плажа, невероятна скулптура, изваяна от природата.

— Ето там — каза ученият. — При Олга. Там бяха направени изпитанията и там се съхранява оборудването. — Размърда се на седалката. — Но... хм... защо всъщност искате да го видите?

Орлов оголи зъби в злостно подобие на усмивка.

— За да унищожа всичко.

[1] Гадни момчета (англ.). — Б.р. ↑

XXXVII

Двата джипа спряха до странното скално образувание от заоблени скали, напомнящи огромни анти^[1], издълбани от вятъра и времето, някои от тях толкова грамадни, че съперничеха на съседния монолит Улуру. Руснаците наредиха на пленниците да слязат. Когато излязоха от колите, всички останаха неподвижни един дълъг миг, равнодушни към горещината и праха, потънали в съзерцание на мистериозния декор, който се извисяваше пред тях.

— Как се казва това? — попита Орлов, без да сваля очи от огромните камъни.

— Олга — каза Къмингс. — Но аборигените го наричат... хм... Ката Тжута. Мисля, че значи нещо като „много глави“.

Руснакът се озърна наоколо.

— И къде прибирате материала?

— Какъв материал?

— Не се прави на глупак.

Къмингс посочи надясно.

— Трябва... хм... да отидем там.

Обърнаха се към мястото и видяха дълбок пролом между двете най-големи скали от масива.

— Какво е това?

— Пътека — поясни англичанинът. — Казва се... хм... Уолпа Гордж.

Групата потегли в индианска нишка. Орлов и Къмингс бяха отпред, последвани от Игор, след него другите двама пленници и накрая двамата руснаци. Земята беше суха и само тук-там се виждаше оскъдна растителност. Когато стигнаха началото на пролома, те почувстваха топлия лъх на вятъра в лицата си, сякаш някъде в дъното имаше гигантски вентилатор.

След кратко колебание Орлов заобиколи един зъбер и навлезе в пролома, следван от другите. Поеха напред с внимателни, предпазливи стъпки, придвижвайки се бавно по тесния път, врязан между

стръмните стени на огромните скали. Стъпките им отекваха из пролома все по-силно и многогласно, сякаш цяла войска преминаваше из Уолпа Гордж.

Камък се отрони някъде горе, на високото, и Орлов се закова намясто.

— Стой! — извика той.

Групата спря и руснаците внимателно заоглеждаха прохода.

— Ето там! — възкликна Игор, сочейки към гребена на високата скала отдясно. — Там има някой!

— Сигурно са... хм... аборигени — побърза да обясни Къмингс. — Това е свещена земя за тях.

— Това не ми харесва — каза Орлов и посочи мястото, откъдето бяха тръгнали. — Може би е по-добре да се върнем назад.

— Това са някакви аборигени — настоя англичанинът. — Няма... хм... никакъв проблем.

Орлов се вгледа в прохода.

— Не, няма да рискуваме. Този проход е прекалено тесен за моя вкус. — Махна с ръка. — Да се връщаме.

Игор нареди нещо на руснаците и те послушно смениха посоката. В мига, в който всички поеха назад, един глас отекна из пролома, силен като гръм.

— Всички по местата!

Останаха неподвижни на пътеката, без да знаят дали да отстъпят, или да продължат напред.

— Ама какво по дяволите... — изкрещя Орлов, въртейки диво глава в едната и другата посока с насочено оръжие.

Уолпа Гордж сякаш увисна в някакво безвремие.

— Хвърлете оръжията на земята! — извика същият глас. — Вдигнете ръце над главата!

За миг всичко замръзна като на снимка — само равнодушно реещият се прах във въздуха нарушаваше илюзията. Но в тази статична картина нещо помръдна: горе се появи глава, надничача иззад върха на зъбера, а след нея и очертание на тяло, изплувало от сянката. Изникнаха някакви хора с широкополи шапки като каубои и сиви панталони.

— Полиция! — възкликна Орлов вцепенен.

Гласът отново отекна из пролома:

— Няма да повтарям. Хвърлете оръжията и вдигнете ръце!

Орлов направи знак на хората си и руснаците се хвърлиха зад скалите. Игор дръпна пленниците настрани и надникна нагоре. Прозвуча изстрел, после друг и още един.

Трак.

Трак.

В началото гърмежите бяха изолирани, редуваха се изстрел — отговор, но после зачестиха и положението като че излезе извън контрол. Изстрелите бяха толкова начесто и толкова близо, че прераснаха в непрекъсната стрелба.

Трака-трака-трак-трака-трак...

Въздухът около скалата, зад която се намираха пленниците, ехтеше от пукотевицата, пушилка се вдигаше отвсякъде, където куршумите биеха по камъка или земята.

Томаш се огледа, но в суматохата не можа да различи кой по кого стреля. Видя Игор, който бе заел позиция до скалата и се опитваше да хване на мушката някой от върха на огромния зъбер, ограждащ пътеката. Погледна нагоре и не можа да види никой, сякаш полицаите се бяха изпарили като призраци из пролома.

Усети някаква ръка да го дърпа за ръкава и обърна глава. Филипе му правеше знаци с очи.

— Да тръгваме — прошепна той напрегнат.

— Къде?

— Бързо — каза Филипе с тон, който не търпеше възражение.

Приятелят му се увери, че Игор гледа в друга посока, и се прехвърли оттатък скалата, пълзейки сред храсти и камънаци. Къмингс го последва с неочаквана за годините му пъргавина и Томаш, преодолявайки нерешителността си, се спусна да ги догони.

— *Стоп!* — извика някой зад него.

Беше гласът на Игор.

Инстинктивно, опитвайки се да се слее с околността и да изчезне, Томаш скочи в някакво сенчесто място, подобно на малък овраг. Претърколи се на дъното, удари ръката си в ръба на един камък и превъзмогвайки пронизващата болка, се хвърли напред и се свря сред скалите, търсейки защита.

Трак.

Гърмежът изтрещя край ушите му с все сила, явно стреляха съвсем наблизно.

Трак-трак.

Игор беше открил огън след бегълците. Обзет от неудържима паника, Томаш разбра, че играта бе на живот и смърт. Ако не успееше да ги залови живи, щеше да ги убие. А кой знае, може би вече да не мислеше да ги залавя, а се опитваше да ги застреля.

Прииска му се да стане и да затича като луд из пролома. Тялото му молеше да го стори, би препускал като вятър, но малкото останал здрав разум го предупреждаваше, че в мига, в който се надигне, щяха да го повалят, при това завинаги. Довери се на този глас, както слепец се оставя на кучето водач, и се сниши, свличайки се по надолнището, пълзейки по червената прашна земя, плътно прилепнал като виеща се змия. Спря за момент, за да се ориентира, и се помъчи да открие другите бегълци, но Филипе и Къмингс бяха изчезнали. Явно в отчаяното си бягство всеки беше поел по свой път.

Трак.

Куршумът изсвистя край ушите на Томаш и звукът му подейства като електрошок. Историкът удвои усилията си и тялото му се затъркаля надолу, търсейки защита в земята. Спря в подножието на скалата, надвиснала над пролома, и запълзя сред някакви треви с остри листа, които издраха ръцете му. Добра се до една пролука в скалата и се вмъкна вътре.

Процепът беше тесен и тъмен. С разтуптяно сърце се огледа наоколо, опитвайки се да попие особеностите на терена, който го заобикаляше. Знаеше, че не бива да се отпуска, че Игор върви по следите му, че разполага само със секунди, за да се измъкне от този миши капан. Скалната цепнатина продължаваше навътре и Томаш почувства ужасна несигурност. Би могъл отново да изскочи навън, в пролома, да се промъкне покрай стената, но вероятно Игор щеше да го забележи и да го залови. Беше рисковано. Можеше да се провере в тъмния отвор и да види накъде води, но най-вероятно бе сляпа дупка, капан, без възможност за бягство. И това беше рисковано.

Какво да прави?

Стрелбата в пролома не преставаше, накъсана и хаотична. Вслушан в ехтящата пукотевица из Уолпа Гордж, Томаш усети, че някой се приближава. Беше Игор. След като се убеди, че пътят му към

прохода е отрязан, Томаш се шмугна в отвора и се закатери по посока на светлината. Търсеше опора в издатините, залавяше се за някоя буца пръст, стъпваше на камъка като на стъпало, подхлъзваше се и поемаше отново, мъчейки се да овладее паниката и да се изкачва все по-високо и по-високо, с присъща на отчаяните дързост.

Стигна до малка площадка и спря да си поеме дъх. Потта се стичаше по лицето му на струйки и капеше от върха на носа и брадичката му. Никога не си беше представял, че човек може така обилно да се поти. Усети невероятна жажда, устата му беше пресъхнала. Прокара език по устните, но сякаш бяха от корк, не откри и капчица слюнка. Сви рамене примирен. В този момент водата беше последната му грижа.

Дочу движение долу и зърна някакъв силует — беше Игор, който приближаваше с автомат в ръце. Очите на двамата се срещнаха за миг, след което руснакът тутакси обърна оръжието с дулото нагоре, насочено към него.

Трак.

Томаш се завъртя настрана и навреме избегна смъртоносния куршум. Площадката бе широка около два метра, което му даваше възможност да се отдръпне, но Игор стягаше обръча. Дори нямаше смисъл да се изкачва, достатъчно беше да стигне до ръба и да насочи оръжието. Всичко щеше да продължи секунди.

Беглецът огледа трескаво площадката, мятайки се като звяр, хванат в капан. Нямаше нищо, беше притиснат до стената. Чу тежкото дишане на Игор, задъхан от изкачването, и видя дулото да се показва над ръба — приличаше на перископ, изплуващ от морските води.

С отчаян скок Томаш се озова до ръба, погледна надолу и зърна главата на Игор на половин метър разстояние. Руснакът пухтеше, уловил се за издатините, за да се качи на площадката. Без да се колебае, беглецът вдигна крак и яко изрита руснака в тила. Игор удари челото си в скалата, загуби равновесие и се строполи на земята.

Контраатаката даде време на Томаш, който се оттегли до стената на площадката и се опита да прецени ситуацията. Да не би да имаше някакъв друг път, който в лудешкия бяг да му беше убягнал? Огледа се по-добре и видя, че може да прескочи над урвата, откъдето беше дошъл и където сега се намираще неговият преследвач, върху неголяма плоча с пътека, изсечена в скалата. Но беше рисковано, тъй като за

момент щеше да застане на мушката на Игор. Освен това, ако скокът му се окажеше неуспешен, щеше да се строполи по урвата, където го очакваше руснакът.

Докато преценяваше възможностите, долови дишането на Игор и разбра, че отново се опитва да достигне площадката. И в този момент взе решението. Преди преследвачът му да се е изкачил прекалено високо, Томаш се приближи до ръба и надникна надолу. Първото нещо, което видя, беше дулото на оръжието, насочено към него.

Трак.

Куршумът профуча край главата му и гърмежът проехтя в ушите му. За секунди беше напълно зашеметен.

„Кучи син! — каза си той. — Дебнел е да се покажа“.

Тактиката с ритника вече нямаше да изненада неприятеля, който се катереше нагоре безкрайно предпазливо. Нямаше време и затова Томаш напълни гърди да събере кураж, засили се към ръба и скочи.

Приземи се със стон върху плочата, накъдето беше изхвърлил тялото си. Усети, че губи равновесие, размаха ръце във въздуха, опитвайки да се задържи, и накрая успя да се хване за една издатина и да избегне падането. Долови зад себе си движенията на Игор, който явно напредваше нагоре и си даде сметка, че руснакът скоро щеше да го настигне. Скочи на крака и хукна по пътеката в скалата. Няколко метра по-нататък пътеката изчезваше в отвор с големината на куче. Отново изпита чувството, че е хванат в капан, защото не можеше да се върне назад.

Лишен от алтернатива, Томаш легна на земята и се запромъква през дупката, без да знае какво го чака в тъмата. Нищо добро, помисли той, но това беше единственият изход и не му оставаше друго, освен да продължи пътя си. Долови жужене около главата си — бяха насекоми, изненадани от появата на неканения гост. Случайно попаднал слънчев лъч освети странен гуцер с шипове, страховит на вид. Беше гуцер молох, който гледаше уплашено натрапника, нахлул във владенията му.

Беглецът полагаше усилия да не обръща внимание на животинките. Почувства сърбеж по цялото тяло и едва устоя на желанието да спре и да провери дали буболечките наистина лаят под дрехите му, или само си внушава. Трябваше да овладее страховете си. Извивайки се, успя да се вмъкне в едно разклонение, което постепенно

се разширяваше и му позволи да се изправи. Входът бе останал далеч зад него.

Всичко тънеше в плътен мрак. Дотук не достигаше светлината от входа, нито каквато и да е друга светлинка. Беше непрогледно черно, като в бездна. Неканеният гост вървеше слепешката, пипнешком, удряйки главата си в невидими издатини; ръцете му опипваха извивките в скалата, ушите му долавяха и най-далечния звук. Какви ли опасности се крият тук, питаше се Томаш. Дали има скорпиони? А змии? Не може да няма змии в такава дупка, толкова дълбока и толкова страшна.

Закова се намясто. Дишаше тежко, на пресекулки. Доця му се да се върне там, откъдето беше тръгнал, да избяга от този ужасяващ мрак. Непознатата угроза му се струваше по-страшна от онова, което знаеше, че го чака отзад, но той успя да потисне паниката и преодоля пристъпа на клаустрофобия. Съсредоточи се, припомняйки си, че там, отзад, го дебнеше смъртта и че каквато и да бе невидимата опасност, която се криеше в тази дупка, не би могла да бъде по-лоша от сигурната смърт.

Изпълни се със смелост и се изправи пред неизвестното. Тръгна отново, опипвайки тромаво като слепец пътя в тъмното. Опитваше се да извае в съзнанието си образа на невидимите очертания на издълбания в скалата тунел. Блъсна се в нещо огромно, което препречваше пътя му, и се закова неподвижно. Дали не беше крайт на тунела? Дълго опипва студените стени и земята, докато накрая усети някакъв отвор. Дали не беше свърталище на змии? Събра няколко дребни камъчета и ги хвърли натам, сякаш предупреждаваше животинките, че е по-добре да се измъкнат оттам, и зачака неспокойно, напрягайки се да долови всяко движение. Не чу нищо. Окуражен, Томаш се сви и се промъкна през отвора.

Съзря светлина в дъното. Беше изходът. Тунелът имаше изход. Когато осъзна това, усети, че духът му се повдига, надежда изпълни душата му и вля нова сила в тялото му. Запълзя чевръсто, нетърпеливо, копнеещ да се измъкне оттам колкото е възможно по-скоро. Напредваше като обезумял, с резки трескави движения. Вече можеше да различи очертанията на тунела, сенките на камъните, мравките, хлебарките, гущерите и най-вече синьото небе от другата страна, свободата, която го очакваше навън. Тунелът се разшири и Томаш се надигна, изминавайки последните метри на четири крака. Със сетни

усилия стигна изхода и показа главата си навън, усещайки топлия въздух като ласка по изпотеното си лице.

— *Привет!* — произнесе нечий глас.

Слънчевите лъчи го заслепяваха след минутите, прекарани в дълбока тъмнина, и на Томаш му бяха нужни няколко секунди, докато разпознае исполинската фигура пред него, застанала на изхода.

Игор.

Руснакът го гледаше със саркастична усмивка и почти докосваше челото на Томаш с дулото на автомата. Как, по дяволите, се е озовал тук, учуди се беглецът, смазан от появата му. Какво ли щеше да последва? Може би щеше да го задържи като заложник? Може би щеше да се възползва от него като щит, за да се измъкне оттук? Или щеше да го убие?

Томаш чу някакъв звук и разбра, че Игор току-що бе заредил оръжието и се готвеше да натисне спусъка. Беше изгубен, осъзна Томаш. Въздъхна и се примири със съдбата си. Беше опитал всичко, за да избегне края, но вече нямаше накъде да бяга. Игор беше опрял оръжие в главата му и всеки момент щеше да стреля. С него бе свършено.

Но точно в този момент, когато почти се беше примирил с участието си, нещо в него се преобърна. Като агне ли щеше да си замине, без всякаква съпротива? Да се предаде на палача, или да му се опълчи? Беше притиснат до стената и нямаше какво да губи. Томаш реши да се бори.

Изхвърли се напред като плувец, който скача в басейн, и удари с глава руснака в стомаха.

Трак.

Изненадан от удара и дръзката атака, Игор изстреля един откос в каменната стена и изгуби равновесие. Съзнавайки, че не бива да отстъпва на неприятеля нито пространство, нито време, Томаш го хвана през кръста и отново го блъсна. Двамата се затъркаляха по скалата, докато в един момент земята под тях изчезна и полетяха в бездната.

[1] Челата на издадени напред надлъжни зидове. — Б.р. ↑

XXXVIII

— Томаш?

Гласът, напрегнат и загрижен, изплува от нищото.

— Томаш?

Усети хладна влага да блика от очите му и чернилката се проясни.

— Ммм — изстена тихо.

— Събужда се — каза същият глас, съвсем наблизо. — Къде е докторът? — попита той, обръщайки се в друга посока, някъде встрани или назад. — Кога ще дойде?

— Вече е тръгнал насам — отговори втори глас, по-отдалечен, с провлачен австралийски акцент. — Не се притеснявай, приятелю.

— Томаш, добре ли си?

Първият глас отново прозвуча отблизо. Все още не дошъл на себе си, Томаш полека отвори очи и усети как светлината нахлува в сетивата му.

— Ммм — простена той отново.

Неясен силует се изправяше пред него, изпълвайки цялото му полезрение. Човекът се бе надвесил над него, с едната си ръка придържаше главата му, а другата размахваше пред носа му.

— Виждаш ли пръста ми?

Томаш фокусира обекта, поставен пред него.

— Аха.

Пръстът се завъртя надясно и наляво.

— А сега? Още ли го виждаш?

— Аха.

Човекът, надвесен над него, въздъхна с облекчение.

— Слава богу!

— Всичко ще е наред, ще се оправи — каза вторият глас безгрижно.

Отърсвайки се от вцепенението, Томаш направи усилие да разсее неяснотата, която забулваше съзнанието му, и да разбере какво става. С

полуотворени очи най-сетне идентифицира гласа и фигурата, надвесена над него. Беше Филипе. Направи опит да се усмихне, когато разпозна приятеля си. После установи присъствието на униформен мъж, който стоеше прав и надничаше иззад рамото на Филипе. Полицай.

Успокоен и с донякъде прояснена глава, Томаш си пое дъх, опря лакти в земята и се изправи до кръста. Раздираща болка проряза левия му крак и се разнесе мълниеносно по тялото му.

— Ох! — изстена той. Болката беше непоносима.

— Стой мирно! — скара му се Филипе и подпря гърба му. — Не се движи, *Казанова*.

— По дяволите! — промърмори той сърдито, стиснал очи и зъби от болка. — Боли ме. Под коляното.

— Не бива да мърдаш — настоя приятелят му. — Мисля, че кракът ти е счупен.

Жестоката болка го върна в реалността. Мъглата в главата му изведнъж се вдигна и всичко му се проясни. Когато болката се уталожи, Томаш проточи врат, мъчейки се да разгледа левия си крак.

— Зле ли е?

— Кое? Кракът ли? — Филипе погледна към него. — Ще се оправи, не се притеснявай. Всеки момент ще пристигне докторът на полицията. — Поклати глава и се усмихна. — Не съм виждал по-голям късметлия от теб.

— Така ли? Защо?

Филипе се разсмя.

— Защо ли? И питаш?

— Не виждам защо... ох... защо се смееш?

Приятелят му кимна към огромния зъбер до тях.

— Видя ли откъде си паднал? Това са около десет метра. Паднал си от десет метра височина и си се отървал само със счупен крак.

— Шегуваш се!

Филипе посочи с глава настрани. Томаш погледна натам и зърна проснато на земята тяло.

— Питай онзи приятел дали се шегувам.

— Кой е този?

— Руснакът, с когото си паднал отгоре.

— Как е той?

— Как ти изглежда?

— Мъртъв ли е?

— По-мъртъв и от Тутанкамон. — Намръщи се. — И ти щеше да си покойник, ако не беше паднал върху него. Туловището му е омекотило удара, за твой късмет.

— По дяволите — каза Томаш. — Виждаш ли какви обрати ни сервира животът? Тръгна след мен, за да ме убие, а накрая излиза, че ме е спасил.

— Да, готин тип. Дал си е живота за теб. — Намигна му. — Надявам се, че ще отидеш поне на деветините.

— Разкарай се — каза Томаш и забеляза манерката на земята.

— Ей, умирам от жажда.

Филипе развинти капачката и му даде да пие. Томаш пи ненаситно, докато изпразни манерката, без да е утолил жаждата си напълно. Беше се обезводнил.

— О, виж ти! — възкликна Филипе, когато видя празната манерка. — Ама ти наистина си ожаднял, *Казанова*. Искаш ли още?

Томаш кимна утвърдително.

— Да — прошепна, останал почти без дъх.

Филипе се обърна към полицая, който мълчаливо наблюдаваше сцената.

— Имате ли още вода?

— Мисля, че има в патрулните коли от другата страна — каза австралиеца. — Ще отида дотам.

Полицаят се обърна и тръгна. Томаш го проследи с поглед, докато се отдалечаваше.

— Как полицаята е узнала за това?

— Дълга история.

— Знаеш, че обичам дългите истории.

Филипе смръщи вежди.

— Сега ли искаш да ти я разкажа?

— А защо не?

Приятелят му въздъхна.

— Полицаята ни следеше още от самото начало — призна той.

— В къщата на Джеймс има инсталирани микрофони навсякъде и всичко беше под наблюдение.

Томаш погледна въпросително приятеля си. Недоумението бе изписано на лицето му.

— Що за история ми разправяш?

— Разказвам ти за онова, което се случи.

— Но как полицията е разбрала?

— Аз ги предупредих.

— Предупредил си полицията? — Томаш поклати глава. — Не разбирам. Нали казваше, че когато са поставени на карта такива могъщи интереси, човек не бива да се доверява дори и на полицията?

— Казах го. Така е.

— Тогава? Как така полицията се появи в цялата история?

— Обстоятелствата се промениха и се наложи да ги уведоим. Къщата се подслушваше, проследиха пристигането на гангстерите и разговора, който последва.

— Но защо не ги задържаха веднага?

— Има си причини, *Казанова*. Трябваше да запишем разговора и да получим повече данни. От друга страна, надявахме се, че руснаците ще се изпуснат и ще издадат поръчителите си.

— Нещо, което те не сториха.

— Така е, но поне опитахме. Планът беше да ги оставим да говорят на воля, поне докато нямаше непосредствена опасност за сигурността ни. После трябваше да ги доведем тук, при Олга, където на излизане от Уолпа Гордж щяха да бъдат заловени. — Махна неопределено. — Там има една поляна, която е много удобна за целта. Проблемът е, че един от полицаите се подхлъзнал, докато изчаквали да преминем през пролома, и руснаците усетиха капана. — Филипе се усмихна. — Едва отървахме кожата, а?

Томаш все още не проумяваше главното.

— Извинявай, но не разбирам кое те накара да извикаш полицията, след като години наред бягаше от нея?

Филипе се прокашля, преценявайки откъде да започне. Стигна до заключението, че най-добре беше да започне разказа си от самото начало.

— Виж какво, *Казанова*, нека да се върнем назад във времето — предложи той. — Когато разбрахме, че Хауърд и Атанасов са били убити и до тях е бил открит знакът с тройната шестица, моя милост и Джеймс си дадохме сметка, че сме се спасили единствено заради това,

че не са ни заварили вкъщи. Ето защо заключихме, че трябва да изчезнем от картата. Хората на петролния бизнес бяха разбрали, че представляваме заплаха, и явно бяха решили да ни унищожат.

— Това вече го знам.

— Проблемът е, че да се изчезне от картата, както сигурно разбираш, не е толкова лесно. Лесно е да се каже, но не и да се направи.

Истината е, че нефтената индустрия разполага с огромни средства и нямаше да бъде трудно за онези типове, които стоят зад всичко това, да ни открият, още повече че нашите средства са направо смешни в сравнение с техните. Имахме някакви пари с Джеймс, но те не можеха да ни помогнат да избягаме от такъв неприятел.

— Какво направихте тогава?

— Стигнахме до заключението, че трябва да си намерим мощен съюзник, и то бързо. Една от очевидните възможности беше да се обърнем към полицията, но както вече ти казах, веднага си дадохме сметка, че в света няма полиция, способна да ни защитава дълго време. Заехме се да мъдруваме по въпроса и тогава Джеймс се сети за съвършения съюзник, някой, който би имал волята и средствата да ни осигури закрила и дори би могъл да ни помогне да завършим изследванията си.

— Кой?

Филипе се усмихна, сякаш не му се щеше да разкрие мистерията.

— Не можеш ли да познаеш?

— Не.

— Помисли добре — предизвика го Филипе. — Кой би могъл да бъде заинтересован от спирането на глобалното затопляне?

— Човечеството?

— Разбира се, че човечеството има интерес, глупчо. Но то не действа спонтанно, нали така? Говоря за организирана група.

Томаш присви очи, опитвайки се да отгатне отговора.

— Освен еколозите, не виждам друг.

Приятелят му се разсмя.

— Те говорят много, без съмнение, но не разполагат с необходимите средства, за да ни помогнат. Говоря за мощен съюзник, достатъчно силен, за да се опълчи срещу петролния бизнес.

— Не се сещам.

— Хайде, напъни се малко.

Томаш сви рамене.

— Армията на Съединените щати.

Филипе отново прихна.

— Шегаджия. Хайде, наистина ли не се сещаш кой би могъл да бъде?

— Вече ти казах, че не мога. Изплюй камъчето. Кой е този ваш таен могъщ съюзник?

Филипе се надвеси над Томаш и прошепна отговора на ухото му:

— Застрахователният бизнес.

— Кой?

— Застрахователният бизнес.

Томаш смръщи вежди недоверчиво и се вгледа в приятеля си, опитвайки се да прецени дали не се шегува. По изражението на лицето му разбра, че говори сериозно.

— Тези мошеници?

Последва нов смях.

— Може и да са мошеници, не знам, но можеш да бъдеш сигурен, че благодарение на тях сме още живи и продължихме проучванията си.

— Не разбирам — промърмори неубедено Томаш. — Какъв интерес имат застрахователните агенции да ви спасяват кожата?

— Като спасява нашите кожи, както казваш, застрахователният бизнес спасява собствената си кожа.

— Как така?

В тона на приятеля му се появиха снизходителни нотки.

— Както обикновено, *Казанова*, всичко е свързано с пари.

— Не схващам.

— Много просто — каза Филипе. — През осемдесетте години американският застрахователен бизнес е изплатил средно около два милиарда долара годишно за щети поради лошото време. Но от 1990 до 1995 година тази сума се е покачила на повече от десет милиарда долара годишно и след 1995 година продължила да нараства. Все по-екстремните наводнения и бури са довели до увеличаване на щетите и застрахователите плащат най-тежката цена. Положението е станало толкова тежко, че най-големите застрахователни агенции в света са подписали договор за отчитане на климатичните фактори при оценката

на рисковите фактори. Всички те живеят в постоянна паника, опасявайки се, че глобалното затопляне би довело до катастрофални метеорологични последици. Според някои изчисления, достатъчни са само няколко големи катастрофи, предизвикани от екстремни атмосферни условия, за да се срине и банкрутира целият бизнес. — Направи пауза, за да подчертае идеята. — Разбираш ли, *Казанова*? Целият застрахователен бизнес е заплашен от банкрут заради глобалното затопляне.

— По дяволите! — възкликна Томаш. — Нямах представа.

— От „Лойдс“ се обърнаха преди години към група специалисти с въпроса дали все по-силните и опустошителни бури, суши и наводнения се дължат на затоплянето на планетата. Навремето специалистите отговориха, че не могат със сигурност да докажат, че планетата се затопля, но когато го докажат, застрахователният бизнес ще се види натясно. — Поклати глава. — Но глобалното затопляне вече е доказано, което означава, че бизнесът е в затруднение.

— Разбирам.

— Ето защо, когато Джеймс и аз се свързахме с хора от най-големите застрахователни компании в света и им обяснихме какви изследвания провеждаме, както и това, че сме преследвани от хора, които защитават интересите на петролния бизнес, те видяха в нас златна възможност. Точно застрахователните агенции ни отпуснаха средства, за да изчезнем за света и да продължим проучванията си. Помогнаха ни да се сдобием с нова самоличност, дадоха ни документи, предоставиха ни почти неизчерпаема сметка и ни скриха там, където ония типове от петролния бизнес не биха могли да ни намерят — мен в Сибир, а Джеймс тук, сред австралийската пустиня.

— Където всъщност сте били през цялото това време.

— Да — потвърди Филипе. — Искам да поясня, че понякога ни се налагаше да пътуваме. Трябваше да отскочим тук и там, за да изследваме определен въпрос или да получим определена съставка, такива ми ти работи. Новата самоличност и фондът, отреден за изследвания, ни бяха много полезни. Живеехме под прикритие и само двама-трима от ключовите ръководни фигури в големите застрахователни компании знаеха къде се укриваме.

— А полицията?

— Нищо. Нищо никому не сме казали. Полицията дори не знаеше, че сме живи. За останалата част на света аз и Джеймс не съществувахме.

Томаш махна в посоката, където бе поел полицаят.

— Тогава как те се оказаха тук?

— Ще стигнем и дотам — каза приятелят му. — Та значи, аз довърших проучванията си върху състоянието на световните нефтени запаси, а малко след това Джеймс приключи работата си по използването на водорода като енергиен източник на бъдещето. Вече са намерили условията да го обявим публично. От една страна, пазарът се приближава до момента, в който ще установи, че няма достатъчно петрол за задоволяване на нуждите му. От друга страна, вече сме подготвили алтернативата, която ще реши проблема. А това означава, че точно сега е моментът да действаме, но ни оставаше да преодолеем една последна преграда.

— Коя?

— Да неутрализираме поръчителите на убийствата. Моралните извършители на убийствата на Хауърд и на Атанасов трябваше да бъдат разобличени, в противен случай цялата операция щеше да е под постоянна заплаха. Аз самият и Джеймс не бихме могли да спим спокойно. Щяхме да живеем в страх да не би убийците, оставили посланието с тройната шестица, да ни изненадат посред нощ в леглата ни. Тази заплаха трябваше да се неутрализира.

— Значи тогава извикахте полицията.

— Не бързай, ще стигнем и дотам — отново каза Филипе. — Решихме да подготвим капан за убийците. Умишлено използвахме канал в интернет, за който знаехме, че се следи. Джеймс ми изпрати *имейл* с библейския цитат.

— Онзи, със Седмия печат.

— Същият. И така, той ми изпрати въпросния *имейл* и зачакахме да видим какво ще се случи.

Томаш погледна приятеля си заинтригуван.

— Но защо не ми каза всичко това, когато се срещнахме?

— Извинявай, налагаше се да съм изключително предпазлив. Успехът на операцията зависеше от моята дискретност. Освен това, бих искал правилно да ме разбереш, ти беше под подозрение.

— Аз?

— Разбира се, *Казанова*. Ето как стоят нещата. Пускаме ние *имейла* по интернет, за да привлечем убийците. И какво се появява на сайта на гимназията? Твоето съобщение с молба за контакт.

— А, разбирам — възкликна Томаш. — Решили сте, че убийците са се раздвижили.

— Отначало не мислехме така. Признавам си, че не можах веднага да направя връзката. Както ти разказах, писмото събуди в мен носталгия по родината и младежките ми години и наистина ми се прииска да те видя. Освен това си помислих, че нямаш никаква връзка със света на петрола, затова не би представлявало проблем да се срещнем. Можеше дори да имам полза от това.

— И кога разбра, че срещата ни всъщност е свързана с убийците от тройната шестица, които те преследват?

— Когато ни погнаха из Олхон — каза Филипе. — Стори ми се странна появата на въоръжени мъже в селището часове след пристигането ти. Подозренията ми се потвърдиха, когато ги видях как ни преследват из целия остров. Ние тръгнахме на една страна — и те след нас. Обръцахме на друга, те — също. Не беше нормално, все едно някой им подаваше информация. И този някой можеше да бъдеш само ти.

Томаш вдигна дясната си ръка и я заоглежда.

— И наистина съм бил аз — потвърди. — Чипът, който са имплантирали в ръката ми, явно им е давал сведения за движението ни.

— Аз не знаех за чипа. Просто си дадох сметка, че онези типове много лесно ни откриват. Затова реших да се разделя с теб на Байкал. Подозирах, че ако се отдалеча от теб, щях да се отдалеча и от онези гори. И излязох прав.

Томаш смръщи вежди.

— Голям приятел си ми, няма що. Ония типове убиха Надя, бяха готови да убият и мен.

— Откъде можех да знам? Трябва да разбереш, че тогава всичко ми се струваше подозрително и допусках, че може да си агент на онези типове, разбираш ли? Дори не ми мина през ум, че ти и Надя сте в опасност. Смятах, че си в играта и нищо не те заплашва.

— Разбирам. И само смъртта на Надя успя да ти докаже, че не е така.

Филипе поклати глава.

— Не, точно обратното! — възкликна той. — Когато чух, че Надя е загинала, а ти си жив, това още повече затвърди в мен убеждението, че си затънал до гуша в лайната. Как иначе можех да си обясня факта, че са те оставили жив? Оцеляването ти ми се струваше доказателство за вината ти.

Томаш се усмихна.

— Каква бъркотия само.

— Затова те привлякохме тук, в Австралия. Но този път внимателно се подготвихме. Свързахме се първо с Интерпол, които ни казаха, че никога не са те наемали, и това потвърди най-лошите ни подозрения. Ето защо застрахователните компании изградиха такава сложна схема за сигурност в Сидни, като ангажираха всичките си хора и се свързаха с австралийската полиция. Дори наехме един тип да те следи из града.

— Да не искаш да кажеш, че онзи тип...

— Същият — усмихна се Филипе. — Искахме да видим как ще реагираш, като усетиш, че си следен. Доста си поговорих с теб, очаквайки нещо да се случи. Но за наше съжаление, нищо не се получи в Сидни.

— И тогава те заглождиха съмнения.

— А не, съвсем не. Помислих, че убийците искат да стигнат и до Джеймс, поради което решихме да влезем в играта и предприехме план В. Доведох те тук, в Юлара, и отидохме в онази къща в очакване на събитията. Искахме да видим дали ще привлечеш гангстерите, за да хванем всички накуп.

— Не смяташ ли, че това е било малко рисковано? А ако ония типове бяха пристигнали там и ни бяха убили веднага?

— Разбира се, че беше рисковано. Но това беше цената, която трябваше да платим, за да се освободим веднъж завинаги от преследвачите. Ако не рискувахме, с каква друга примамка можехме да заловим убийците? Дилемата беше сега или никога.

— Прав си.

— Освен това, ставаше въпрос за контролиран риск. Полицията имаше микрофони навсякъде из къщата и скрити агенти наоколо. Планът беше да ви привлечем вътре и да ви накараме да си признаете всичко, а после да ви отведем при Олга, под предлог че там са

направени тестовете за извличане на енергия от водорода. — Отново махна някъде назад. — Ей там, на онази поляна, щяхме да ви заловим.

— А ако ония типове не бяха поискали да дойдат до Олга, ако бяха решили да ни убият в къщата?

Филипе сви рамене.

— Вече ти казах, *Казанова*, че става въпрос за риск, който трябваше да поемем. Не забравяй, че австралийската полиция подслушваше разговора и имаше свои хора наблизо. Ако нещо се беше объркало, щеше да се намеси за секунди.

— Да, разбирам — отбеляза Томаш. — Ето защо беше толкова спокоен, когато се появи Орлов...

— Разбира се.

— А аз, глупакът, се възхищавах на куража ти.

Филипе се разсмя.

— Със здрав гръб зад нас всички сме куражлии.

— Така си е.

— Но когато се появи онзи дебелият...

— Орлов.

— ... с горилите си, бързо се досетих, че нямаш нищо общо с тях.

— Значи разбра все пак? — пошегува се Томаш. — Ти си гений.

— Нали?

— Гений си, но нещата можеха да свършат зле.

— Не може всичко да е на шест. Но нали всички сме живи, това е важно.

Томаш погледна към Игор, проснат по очи на метър разстояние.

— А останалите руснаци? Какво стана с тях?

— Двама са мъртви, един е ранен, а четвъртият бе заловен невредим.

— А Орлов? С него какво се случи?

— Дебелата свиня?

— Същият.

— Той е раненият. Прострелян е в ръката.

— Каза ли нещо?

— Още не — отвърна Филипе. — Но не бери грижа, австралийците ще го накарат да пропее.

Дочуха гласове и обърнаха глави по посока на звука. Беше лекарят, придружаван от двама полицаи, единият от които носеше манерка.

Тримата се приближиха и лекарят, мъж с изрусена брада и стетоскоп, висящ на врата му, погледна въпросително Томаш.

— Вие ли сте паднали отгоре?

— Май съм аз.

Лекарят смени изражението си.

— Тук няма един, който да е с всичкия си — възкликна той. — Не е трябвало да докосвате ранения. — Австралиеца клекна до Томаш и огледа тялото му с поглед на познавач. — Някъде да ви боли повече?

— Да. Левият крак.

Лекарят се вгледа внимателно в крака. След това се обърна към единия от полицаите, които наблюдаваха Томаш с любопитство.

— Носилката?

— Носят я, докторе.

Лекарят отново прехвърли вниманието си върху крака.

— Ще трябва да предприема нещо — каза той.

Разгледа внимателно положението на тялото на Томаш и после с изключително внимание докосна крака и го дръпна.

— Ооох! — изстена Томаш, виждайки звезди посред бял ден.

ЕПИЛОГ

Първият човек, който го видя да влиза в дома, беше госпожата от рецепцията. Тя бе жена на средна възраст и доста приказлива, поради което често ставаше изповедник на близките на настанените в дома.

— Добро утро, професоре — поздрави тя дружелюбно. — Повече от месец не съм ви виждала насам.

— Два месеца — поправи я Томаш, подпирайки се на патериците си тип „канадка“. — Бях в чужбина дълго време.

Жената от рецепцията изгледа с любопитство патериците и гипсирания му крак.

— Какво се е случило с вас? Кола ли ви е блъснала?

Томаш се усмихна насила. Беше му омръзнало да отговаря на един и същи въпрос. Даже му беше хрумнало да опише всичко, да направи няколко десетки ксерокопия и да дава екземпляр на всеки, който попита за крака му.

— Нещо такова — каза той, спестявайки подробностите. — Тъкмо заради крака се задържах толкова време в чужбина.

Жената от рецепцията стана от мястото си и услужливо се приближи до Томаш.

— Имате ли нужда от помощ, професоре?

— Не, оставете. Все някак ще се оправя, свикнах вече. — Спря пред рецепцията и надникна в коридора. — Къде е майка ми?

— Дона Граса ли? — Госпожата направи две крачки назад, спря пред вратата на дневната и погледна вътре. — Не я виждам тук.

— Дали не си е в стаята?

Томаш се приближи до рецепцията, но жената за секунди се вмъкна в дневната и заговори някакъв възрастен мъж. Застанал на вратата, Томаш чуваше звуците на разговора, без да разбира думите. Възрастният човек каза нещо и жената надникна през прозореца, след това се устреми към него.

— Същност тя е навън, в градината — каза тя. — Искате ли да я извикам?

— Не, оставете. Аз ще отида при нея.

Придвижвайки се предпазливо, с полюшващо се между патериците тяло и опънат гипсиран крак, Томаш излезе от дома и тръгна покрай затревената площ, сред пъстрите лехи от рози, кантарион и нигела. Заобиколи и излезе в градината зад сградата, където много от обитателите на дома седяха по дървените пейки, наслаждавайки се на утринното слънце. Лястовиците чуруликаха из боровите клони, весели и игриви, изпълвайки зеленината с музика. Чисто и свежо ухание се разнасяше от полятата заранта трева.

Томаш огледа градината и видя майка си в дъното, под сянката на една ела, зареяла поглед към близката гора. Съблюдавайки деликатното равновесие на канадките, Томаш бавно тръгна към нея. Прекоси затревената площ, стигна дотам и седна на стола до нея.

— Здравей, мамо.

Дона Граса обърна глава и го изгледа странно. Нямахте я очакваната радост от срещата, а по-скоро отчуждено любопитство.

— Добро утро.

Томаш се наведе и я целуна по лицето.

— Добре ли си, мамо?

Дона Граса остана хладна и дистанцирана.

— Извинете, господине, сигурно ме бъркате с някой друг.

Репликата, произнесена с почти равнодушен глас, му подейства като плесница. Томаш се поколеба, преди да отговори.

— Мамо, аз съм — каза той, като сложи ръка на гърдите си. — Томаш.

Тя му подаде ръка.

— Как сте? Аз съм Граса Нороня.

Томаш сякаш не видя протегнатата ръка. Стисна рамото ѝ и я разтърси, сякаш се опитваше да я събуди.

— Аз съм, мамо. Твоят син. Аз съм Томаш, синът ти.

Дона Граса се усмихна добродушно.

— Господине, много сте симпатичен, но вече ви казах, че ме бъркате с друга жена — промърмори тя със спокоен глас. — Моят син наистина се казва Томаш, но е още съвсем малък, милият.

Томаш, нажален, се загледа в майка си. Нима се е върнала толкова назад във времето? Нима е възможно дори да не го познава? Взираше се напрегнато в майка си и в този мъчителен миг разбра, че я

беше загубил завинаги. Почувства как очите му се премрежават от сълзи, сякаш прииждащата скръб бе разтворила невидими шлюзове в душата му. Трябваше да се махне оттам.

Това бе повече, отколкото можеше да понесе.

Тръгна към близкия бор, обърнал гръб на майка си, и захлипа неутешимо. Сълзите бликаха от очите му и се стичаха по лицето му, топли и неспирни, гърлото му бе стегнато на възел. Да не те разпознае собствената ти майка му се струваше най-тъжното нещо, което би могло да сполети някого.

— Господин Томаш, добре ли сте? — попита майка му зад него, притеснена от ненадейния пристъп на скръб на непознатия.

Все още с гръб към нея, Томаш кимна с глава. Пое дълбоко въздух, прокара опакото на ръката си през носа, а с дланта на другата изтри сълзите, които се стичаха по лицето му. Осъзна, че вече контролира чувствата си, сякаш вълната, която заплашваше да го удави, беше отминала, върна се при майка си и дръпна празния стол.

— Имате ли нещо против да седна до вас?

— Не, разбира се — съгласи се тя с любезна усмивка. — Много мило от ваша страна. — Наклони глава и състрадателно се вгледа в зачервените му очи. — По-добре ли сте?

— Да, благодаря.

— Проблеми ли имате?

— Да, нещо такова — прошепна Томаш.

— Семейни проблеми?

— Да, би могло да се каже.

Дона Граса зарея поглед към боровата гора и въздъхна.

— Моето семейство не ме посещава от дълго време. — Прехапа устни, завладяна от мъка. — От много, много време.

Томаш поклати глава. Погледна майка си и неизвестно защо се замисли над нетрайността в живота, над преходността на нещата и ефимерността на съществуването. Пред него животът се носеше като дух, преобразявайки се непрестанно, всичко се променяше във всеки един миг и нищо не бе вече същото. Няма щастлив завършек, помисли си той. Всеки има своя седми печат за разчупване, съдба, която го очаква, апокалипсис в края на времето. Каквито и успехи да трупаме, колкото и победи да постигнем, каквито и да са завоеванията ни, накрая неотменно ни чака гибел. Ако имаме късмет и ако се потрудим,

животът дори би могъл да е хубав, низ от щастливи моменти, но накрая, каквото и да направим, каквото и да опитваме, каквото и да казваме, винаги ни очаква поражение, последното и окончателно поражение.

— Имате ли нещо против аз да ви бъда семейство? — попита той, нарушавайки меланхоличната тишина.

Дона Граса го изгледа с изненада, едновременно заинтригувана и развеселена.

— Вие ли, господине? Моето семейство?

— Да, защо не? — Сви рамене. — След като никой не идва да ви посещава, какво губите?

Тя сведе очи, внезапно блеснали от възмущение. Не беше очаквала, че някой може да прояви такава щедрост към стара жена като нея, забравена от семейството си.

— Добре — прошепна тя едва.

Томаш протегна ръка към майка си и двамата останаха така, хванати за ръце, радвайки се на меката и нежна топлина на другия, наслаждавайки се на сладките милувки на утринното слънце, на мелодичното чуруликане на лястовичките, наситения дъх на трева и шумоленето на дърветата, леко полюшвани от вятъра. Унесен от този пасторален концерт на природата, Томаш се радваше на зеленината с очите на човек, който съзнава колко нетрайно е всичко, колко крехък е животът, че всичко на земята има своя край. Цветята и растенията шушнеха и трептяха пред него, залюлени в ритъм, който изглеждаше вечен, но всъщност бяха тъй ефимерни, както и бризът, който ги люлееше.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Бъдещето на енергийното снабдяване представлява може би най-голямото и най-сериозното предизвикателство пред човечеството през последното десетилетие. От избора на вида енергия, която ще ни храни, зависи оцеляването на планетата като биологична система и опазването на икономиката, на която се основава нашият начин на живот. Големият проблем е именно съгласуването на тези два несъвместими досега аспекта.

Много специалисти гледат на водорода като на най-добрия вариант и техните основания са изложени в този роман, но любопитното е, че не става въпрос за ново предизвикателство. Възможностите на водорода са открити още през 1896 година от британския учен Уилям Гроув и оттогава насам на този източник на енергия се гледа като на голямата надежда на бъдещето. Друг британски учен, Джон Холдейн, през 1929 година излага теорията си за цивилизация, основаваща се на водорода — концепция, която придобива особена популярност след нефтените кризи от седемдесетте години.

Разбира се, все още не са разрешени някои важни проблеми, свързани с цената на водородните акумулатори, както и въпросът за съхраняването на това гориво — препятствия, които биха могли да бъдат преодоляни единствено с мащабни инвестиции в проучванията. Най-значим принос в тази област има американският инженер Джефри Балард, който разкри колко възможности крие водородът за разрешаване на предизвикателствата, с които се сблъскваме днес. Осъществимостта на тези идеи беше доказана практически от американската космическа програма. В мисиите „Аполо“, например, е използван течен водород за храненето на космическите кораби с електрическа енергия.

Но водородът, въпреки огромния си потенциал, е само една от възможностите пред човечеството. Съществуват и други алтернативи: като метанола — биогориво, добивано от органична материя, както и

етанола — друго биогориво, добивано от царевица и захарна тръстика. Съществува и перспективата да се използва енергията на силното ядрено взаимодействие чрез контролиран ядрен синтез, но засега това си остава далечна възможност, тъй като не разполагаме с необходимата технология. За овладяването на този мощен и неизчерпаем източник на енергия според някои ще са ни нужни още сто години. Междувременно бихме могли да използваме природния газ като енергия на прехода. Макар че също допринася за глобалното затопляне, природният газ освобождава по-малко въглерод, по-ефективен е от нефта и притежава редица други предимства.

Всъщност все още не знаем накъде ще тръгнем. Но знаем, че трябва да се променим. Седмият печат вече е счупен и е настъпил часът да се заемем с промените, които са на хоризонта.

Както се казва в уводната бележка, този роман се основава на достоверна информация. Ценни източници на информация относно климатичните промени са: *Climate Change 2007: The Physical Science Basis* („Климатични промени 2007: физични основания“), доклад, публикуван в Париж от *Intergovernmental Panel on Climate Change* (Междуправителствена експертна група за изучаване на климатичните промени), създадена от ООН, както и книгите *The Heat is On* („Затоплянето настъпи“) от Рос Гелбспан; *Six Degrees: Our Future on a Hotter Planet* („Шест градуса: Нашето бъдеще на една по-гореща планета“) от Марк Лийнъс; *Field Notes from a Catastrophe: Man, Nature, and Climate Change* („Изследователски дневник на катастрофата: човекът, природата и климатичните промени“) от Елизабет Колбърт; *The Revenge of Gaia* („Отмъщението на Гея“) от Джеймс Лъвлук и *Mai de Terre* („Страданията на Земята“) от Хъбърт Рийвс и Фредерик Льоноар. Климатичната еволюция е дадена в перспектива в *The Long Summer* („Дългото лято“) от Брайън Фейган.

Особено важна от гледна точка на информацията за края на петролната епоха и проблема с енергийното наследство е книгата *The End of Oil* („Краят на петрола“) от Пол Робъртс, както и *Beyond Oil* („Отвъд петрола“) от Кенет Дифайс и *La Face cachee du petrole* („Скритото лице на петрола“) от Ерик Лорен. Техническата информация, отнасяща се до „Арамко“ и проблемите на производството в Саудитска Арабия, е достоверна; тя е анализирана от Матю Симънс в *Twilight in the Desert* („Здрач в пустинята“).

Разрушителният икономически ефект от неминуемата петролна криза е изложен от Стивън Лийб и Глен Страти в *The Coming Economic Collapse — How You Can Thrive When Oil Costs \$200 a Barrel* („Предстоящата икономическа криза — как да се справим, когато петролът достигне 200 долара за барел“). За исторически поглед към петролния бизнес трябва да споменем книгата *The Prize* („Наградата“) от Даниел Йергин.

И накрая, относно проблемите на третата възраст много ценна се оказва книгата *La vie en maison de retraite* („Животът в дом за възрастни“) от Клодин Бади-Родригеш.

Дължа благодарност на много хора, които имат значителни заслуги за създаването на тази книга. Специално *спасибо* на Евгени Муравич за помощта му по отношение на „руската“ част в романа; на „Куарк Експедишънс“ и на екипажа на „Любов Орлова“ за незабравимото изследователско пътешествие из Антарктида; на Жозе Жайме Коца, Мануел Коца, Пауло Фариня и Клаудия Карвальо от „Волта ао Мундо“, които направиха възможни пътуванията до местата, където се развиват събитията в романа; на Филипе Дуарте Сантуш, професор по физика в Лисабонския университет и координатор на междуправителствената експертна група на ООН за климатичните промени, който провери информацията, отнасяща се до глобалното затопляне; на Нуно Рибейро да Силва, най-големия португалски специалист в областта на енергетиката, комуто поверих научния преглед на всички данни, свързани с петрола; на Гилерме Валенте и на целия екип на „Градива“, чийто неугасим ентузиазъм е от ключово значение за издаването на тази книга, и както винаги, най-вече на Флорбела, моя първи и най-важен читател.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.